

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

62615

21

B1

23

Zalost in veselje.

Povest za ljudstvo.

Spisal

Andrejčkov Jozef.

izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Drugi natis.

Slovenskih Večernic 21. zvezek.

1908.

Natisla tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

B4

Žalost in veselje.

Povest za ljudstvo.

Spisal

Andrejčkov Jože.

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Drugi natis.

B1
23

Slovenskih Večernic 21. zvezek.

1908.

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

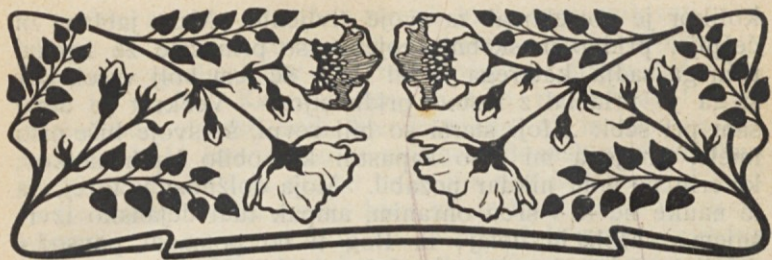
62 615

62615

Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijstva.

030002781

I.

Peter Grmar je živel že precej let v samotni koči ob Savi, in vendar se ga ni še polotila misel, da bi zapustil svoje gnezdišče in se preselil v vas med svoje sosede. — Starši so mu umrli ravno tisto nesrečno leto, ko so prvič rohnele francoske čete po naših krajih, in tudi Petra je zadela nemila usoda, da je moral zadeti puško ter iti borit se zoper sovražnika, ki je obetal pogin vsem evropskim državam. Svoja najboljša leta je preživel v mnogoterih bojih po tujih deželah. Ko je slednjič otresel vojaško butaro raz sebe ter se povrnil v svojo domovino, bil je že tako sit svetnega hrupa in njegovih homatij, da si ni nič drugega želel, nego poiskati si samotnega bivališča in ondi uživati blagi mir, katerega že od svojih mladeniških let ni imel.

Kraj bukovega gozda, koder je vodila pot črez hribe v sosednje vasi, bilo je nekoliko tratine. Ta kraj se je zdel Petru najugodnejši za samotarjenje. Živa duša ga ni motila v tem zatišju razen šumečih valov bistre Save, ki je hitela po belemrodu v daljnje kraje. Napravil si je majhno hišico iz smrekovih tramov, jo pokril nekoliko s slamo, nekoliko z deskami, kar mu je ravno prišlo v roke, in zadoščeno je bilo njegovim potrebam.

Ker pa Peter ni bil vajen pasti lenobo in pohajkovati, okopal in obdelal je okrog hiše pusto zemljo ter jo obsejal in obsadil z raznim sočivjem in sadnim drevjem. Njegov trud ni bil zastonj. V nekaterih letih je bila zemlja že tako rodovitna, da mu je dajala popolnoma dovolj pridelkov,

kolikor je potreboval za svoje življenje. Male jablane in češplje, pridno in skrbno gojene, so prinašale že zgodaj tečnega sadja, katerega je bil Peter še tem bolj vesel, ker si ga je pridelal z lastno pridnostjo. — Večkrat je dejal sam pri sebi: „Moji starši so bili revni, še svoje hiše niso imeli, drugega mi niso zapustili kot obilo lepih nauk, katerih ne bom nikdar pozabil. Moja dolžnost je torej, da te nauke ne le v srečo ohranim, ampak tudi dejansko izvršujem. »Moli in delaj, in Bog ti bo pomagal povsod,« dejali so mi vedno in nehvaležen bi bil, ko bi zanemarjal te resnice in dobre pouke staršev.“ — Tako je mislil Peter in tako tudi ravnal. — Pa to še ni bilo vse. Pot, ki je peljala iz hribovskih vasi mimo njegove hiše, bila je najkrajša v župnijo onstran Save; a zavoljo pomanjkanja brodnikov so morali gorjanci hoditi daleč na okrog do mesta, kjer so mogli priti na desni breg. Temu je Peter prišel kmalu v okom. Njegova bistra glava mu je pomagala povsod; iztesal si je sam precej velik čoln, poiskal pripravo mesto, kjer voda ni bila preveč deroča, in v kratkem času je bila odprta pot gorjancem na drugo stran.

Povsod so hvalili modrega in pridnega Petra in njegovo blago početje. Vsako nedeljo se je oglasilo pri njem mnogo ljudi, da jih je prepeljal na drugo stran, kamor so hodili k maši, in s tem si je prislužil, čeravno ne veliko, vendar toliko, kolikor je potreboval za svoje stanje. Radovedni mladeniči in dekleta so hodili že zgodaj k njemu. Peter jim je moral potem pripovedovati svoje dogodke po svetu, kako se je boril s Francozi, kako daleč so tisti kraji, koder je hodil, in več enakega, kar navadno zanima mladino. Peter je vsem rad vstrezal, zatoorej so ga pa vsi čislali in hvalili kot prebrisanega moža, ki je že kaj izkusil po svetu in izvedel, kako se služi druge kruh.

Tako je gospodaril Peter Grmar na svojem malem posestvu, popolnoma zadovoljen sam s seboj. — Kaj bi tudi ne bil? Šaj je bil prost vseh strasti, ki človeka pehajo navadno v neizmerno brezdno ter napravljajo nezadovoljnost in nesrečno življenje; vdan v voljo božjo je delal dan za dnevom, nikdar ni pozelel ne bogastva ne sladnostnega življenja, ki je sama ničemurnost in mami človeškega duha, da slednjič pozabi Boga, svojega stvarnika, in svetih dolžnosti, ki mu jih je naložila božja previdnost. — Ako bi natanko premislili, kako malo potrebuje človek, da živi zadovoljno in srečno, kako lahko se je ogibati vseh strasti,

ki vodijo na pot pogube, morali bi iz srca milovati one, ki dan za dnevom hrepené po zakladih, svetnem lišpu in hrumečih veselicah ter si s tem hočejo pridobiti zadovoljnost in srečo. Kako abotni so taki posvetnjaki! Oni iščejo zadovoljnosti ondi, kjer je nikdar ni, in iščejo sreče v zakladih, ki jim je dati ne morejo. Bogastvo je podobno morski vodi, ki žeja vedno bolj, čim več je kdo pije. Taki ljudje iščejo omike ondi, kjer se leskeče zlato in dragi kameni, pa ne pomislijo, da je njih duh mrtev, njihova glava prazna. Ako natanko preudarimo vsa svetna početja, zastaviti moramo nehote vprašanje: Kdo je srečnejši, bogatin v svojih nališpanih sobah ali prosti kmet v svoji bajti? In če potem to vprašanje natanko preudarimo, priznati moramo, da uživa le prosti kmetič pravo zadovoljnost in srečo, kolikor je mogoče na svetu.

Neko popoldne vzame Peter veliko sekiro drvenico ter gre v bližnji gozd iskat pripravnega lesa, da bi popravil svoj čoln, ki je bil že tu pa tam strohnel in je vodo puščal vase. Dolgo časa koraka po gozdu ter ogleduje lepa bukova in hrastova drevesa. Najbolj ga je veselilo snažiti gozd, zatoraj je tudi danes zdaj tu zdaj tam kaj potrebil, kjer je bilo pregosto, odsekal suhe veje, zamazal s prstjo poškodovana debela, iz katerih se je cedila smola itd. Slednjič pride na precej strm breg, kjer je rastlo veliko vresja. Z mahom poraščena skala se je dvigala kvišku, globoko spodaj pa je šumel potok zvijaje se med kamenjem. Peter se usede na plošnat kamen, da bi se odpočil, ogledovaje zdaj bistrookega orla, ki se je sukal po zraku, zdaj sive grlice s črnimi zavratniki, ki so grgofale nad njim med vejami.

Sedaj zasliši na drugi strani skale nekako lomastenje po grmovju in kmalu potem polglasen pogovor. „Kdo pa še lazi tod?“ misli si ter stopi k debeli bukvi, da bi videl, kdo je. Ali skala je bila previsoka, torej ni mogel nič zapaziti. Urno spleza med rogovilasti vrh ter se vzpne pokoncu. — V majhni globeli tik skale sta stala dva človeka. Prvi je bil bradat, srednje starosti in gosposko opravljen; ob rami mu je visela puška; njegov tovariš pa je bil še mladenič zagorelega lica. Srajco je imel pod vratom odpeto in zamazane platnene hlače so bile zatlačene za rjave golenice zakrpanih škornjev. Na plečih je nosil polomljen koš samo na eni preramnici in črez koš je bila pregrnjena plahta.

Petru se je zdela ta prikazen čudna. „Česa neki iščeta ta dva človeka tod po goščavi?“ mislil si je. „Ako sta lovca, vendar ne bosta nosila divjačine v pregrnjenem košu.“ Tiho je sedel na bukvi in neprestano zrl, kaj bodeta počela.

Mladi sluga sname koš z rame, ga postavi na trohneli štor, odgrne plahto in prinese iz koša majhno dete ter je položi v vresje. Gosposki človek s puško se je naslonil na hrastovo deblo in nekako zaničljivo gledal na otroka, ki je nepremakljivo ležal na tleh, njegov sluga pa ga je neprenehoma pogledoval čakaje povelja.

Peter je najprej mislil, da je dete mrtvo, da sta morda ta dva tujca izvršila kako hudodelstvo in mislita sedaj otroka tukaj skrivaj pokopati, ali ko začne črez nekaj časa otroče jokati ter valjati se po tleh, zdela se mu je ta uganka še bolj čudna in nemirno je pričakoval, kaj mislita storiti.

„Boš molčalo, ti vragovo seme,“ renčal je bradati mož, ko dete ni hotelo utihniti, „sicer ti zavijem vrat, da ne bodeš več dihnilo.“

„Jaz tudi menim, gospod,“ zarežal se je sluga zaničljivo, „da bi bilo najbolje stopiti na vrat tej gomazni in jo potegniti za peto kot mlado mačko, da bi se razčresnilo. Nemara bi prišel kdo tu mimo in potem bi bilo vse zaman.“

Nekako dvomljivo je zmajal oni z glavo, kot ne bi vedel prav, kaj bi storil.

„Ali bi ne bilo sramotno umoriti nedolžno, slabotno stvar? Ko bi se dalo kako drugače storiti!“

„Kaj drugače storiti?“ krohotal se je je sluga in kazal vrsto belih zob. „I no, ga pa obesimo za pete na vejo, potem si ne morete očitati, da ste ga umorili, poginilo bo pa vendarle. To bi bilo vendar abotno, ako bi ga sedaj pustili, ko sva premagala največje težave, slednjič bodete še tako daleč pripravili, da bova oba prišla v klešče. Če vam ni všeč, nesem ga kar nazaj, pa bo, čemu bom sam sebe na vislice vlačil?“

„Ne, tega ne, — maščevati se moram, ali . . .“

„Ali poguma nimate toliko, jelite? ha, ha, ha. Kaj pa je takole otroče? Živi ali ne, malo škode bo na svetu, vi pa vendarle lahko dobite petdeset tisoč zlatov. Hudiman, to pa ni kar si bodi; jaz bi za takove denarje tri najboljše korenjake obesil za pete, in bi jih —“

„Če bi se pa slednjič vendarle izvedelo?“

„Nič se ne bo izvedelo, rečem vam; tule ga pokop-ljeva, še nobena lisica ne bo vedela, da kdo tukaj leži. Ne vem, zakaj ste tako boječi.“

„Stori, kar hočeš, jaz ne morem...“ Tujcu je zastala beseda v grlu, vzel je puško na ramo in zbežal po hosti.

„Šleva stara,“ godrnjal je zasmehljivo sluga, „ti si baba, pa ne mož. — Sedajle boš pa ti, mali čry, poginil — ni drugače, sicer ne bo hodilo prav zame.“ Že se je pripravil hudobnež na strašno delo, ali Peter, ki v tem trenutku ni vedel, kaj bi počel, zakričal je na ves glas:

„Peklenska zver hudobna, kaj misliš storiti?!“ In ko bi trenil, je preplezal strmo skalo ter hitel otroku na pomoč.

Morivec se je preplašil in mislil zbežati, ali videč, da je Peter sam, zgrabil je z eno roko dolg nož, z drugo pa dete ter se obrnil s hudobnim smehom proti Petru, rekoč:

„Le pridi blizu, ti pokveka; vidiš tole svetlo stvar? Najprej tebe, potem otroka.“

Peter je zavihtel sekiro, ali roki ste se mu tresli in sekira mu je ušla iz pesti. Ta trenotek je porabil nasprotnik. Zgrabil je Petra ter mu nastavil nož na prsi, kriče:

„Spoznav svoje grehe, bije ti zadnja ura.“ V taki smrtni nevarnosti je dobil Peter nadčloveško moč. Zgrabil je morivca za roko, v kateri je držal nož, in se mu skušal izviti iz rok. Dolgo sta se premetavala in suvala semtertja; oba sta bila korenjaka, slednjič pa podere Peter nasprotnika na tla in mu izvije nož.

„Sedaj je prišla vrsta nate, da se obtožiš svojih črnih pregreh, grdoba!“ kričal je razsrjeni Peter in tlačil s koleni nasprotnikove prsi, da je ta kar pene tiščal. „Vdaj se in pojdi z menoj k sodnji, ali pa ti kar zabodem to morilno orožje v prsi. Govori!“

Peter sicer ni imel v resnici namena izvršiti tako dejanje, hotel je samo oplašiti morivca ter ga prisiliti, da razodene vse skrivnosti tega početja; zatoraj mu reče čez nekoliko časa: „Ako hočeš iti z menoj in povedati pri sodnji, čigavo je to dete in kdo je oni tujec, se ti ne bo zgodilo dosti hudega; zamolčal bom, da si hotel dete umoriti, in to ti bo zljajšalo kazen.“

Hudobnež se je zaničljivo posmehtil in dejal: „Ti zviti lisjak, ti bi me rad spravil v luknjo; meniš, da ne vem? Ne zaupam ti nič. Nikdar ti ne povem, čigavo je dete.“

„Pomisli, da si sedaj v mojih rokah,“ dejal je Peter ter ga še vedno krepko tiščal k tlom.

Hudobnež jame klicati svojega gospodarja na pomoč, ali ta je bil že bogve kje in ga ni slišal. Slednjič videč, da so Petrova kolena le pretrda, jel ga je prositi, naj ga izpusti, da mu bo vse povedal in da tudi ž njim pojde k sodnji. Peter ga izpusti ter se vzravna kvišku, ali isti trenotek je porabil nečlovek, in kot bi trenil, je skočil k detetu, prijel ga za noge ter vzdignil nad prepad.

„Sedajle pa,“ kričal je peneč se jeze, „ali me pusti pri miru in dam ti otroka živega, ali pa ga treščim v prepad, da se razleti na tisoč koscev; potem pa stori z menoj, kar hočeš. Stori, kar misliš!“

„Brezbožnik,“ dejal je Peter, „ali more peklenščak tako hudoben biti, kot si ti? Pusti nedolžno dete, ki ti ni storilo nič žalega, sicer te zadene pravična kazen božja! — Izpustim te, samo otroku ne stori nič žalega,“ dostavi Peter s prosečim glasom.

„Ali prej mi še prisezi, da ne boš eno leto nikomur nič povedal o meni in mojem tovarišu. Reci pri sodnji, da si vzel otroka ciganom, ali pa da si ga našel v gozdu.“

„Kaj pa misliš, za božjo voljo! Tega ne prisezam. Pred Bogom ne bom lagal.“

„Kakor hočeš; razsodi urno, sicer je po otroku.“

Hud boj se je vnel v Petrovih prsih, nikdar mu še ni srce tako tolklo, še takrat ne, ko je stal sovražniku nasproti v krvavih bitkah ter gledal blede smrti v obraz. Velik greh se mu je zdelo tako prisegati, in vendarle je mogel samo s tako prisego rešiti nedolžno dete, po katerem morda ravno zdaj plaka nesrečna mati in bridko toguje brezupni oče. „Prisega pa velja samo eno leto,“ misli zopet, „do takrat morda izvem prave starše otrokove, hudobneže pa bo že doletela božja pravica prej ali pozneje. Naj bo v božjem imenu. Bog ve, da te prisege ne storim iz hudo-bije, ampak da rešim otroka.“

„Obljubim,“ reče potem Peter, „da ne izdam ne tebe ne tvojega tovariša, ali pomni, da nekdo drugi čuje nad teboj, čigar roki ne uideš!“

„Ni zadosti samo: obljubim, — prisezi pri Bogu!“

„Prisežem!“ jecljal je Peter in se je tresel.

Tujec položi dete zopet v mah, zareži se zaničljivo Petru in reče: „Dobro pomni: Od danes eno leto, potem pa le izdaj sodnji,“ in izgine urnih korakov v hosti.

Peter je vzel dete v naročje, zavil ga v plahto ter ga ujškal, da bi ga upokojil. Bil je zal fantič, star jedva eno leto in je imel na vratu zlato verižico z majhno svetinjico, v kateri ste bili vrezani dve črki. Tujca sta menda pozabila vzeti jo, ali pa je nista zapazila pod obleko.

Mrak se je že delal, ko je prinesel Peter dete domov. Napravil mu je majhno posteljico, preskrbel mu kozjega mleka in z veseljem gledal, kako je polnolični deček užival tečno mleko in stezal ročice po njem. „Ti ubožček ti,“ miloval ga je, „kmalu bi te bila umorila hudobneža, ko bi ne bilo mene. Le tukajle ajčkaj na posteljici, sedaj bom jaz tvoj ata, dokler pravega ne najdem.“ Čeravno je bil nekdanj vojak, vendar se mu srce ni bilo tako umrznilo, kakor je bila navada pri tem stanu, temveč imel je sočutje, kakršno ima človek, ki še ni zapadel strastim. Skrbeti za zapuščenega otročiča zdelo se mu je prijetno. Vedno je taval okrog njega, ko je že sladko spal; potem šele je tudi on legel k počitku. Ali dolgo ni mogel zatisniti očesa. Dogodek minulega dne mu je bil živo pred očmi. „Kdo sta bila ta dva tujca, ki sta hotela storiti tako nečloveško dejanje? Gotovo od daleč, saj v obližju poznam vse ljudi. In iz kakega namena sta storila to? Iz njunega pogovora sem izvedel, da se gre za neko maščevanje in za dobiček petdeset tisoč zlatov. Gotovo mora biti dete bogatih staršev, morda celo edino dete. Kdo bo popisal materino žalost, očetovo skrb! Ah ljudje, ljudje, vi ste grozovitejši nego ropna žival!“ Tako je ugibal Peter dolgo ter sklenil iztakniti starše, ako bo le mogoče.

Drugo jutro zgodaj je zavil Peter fantiča v svoj stari, ponošeni plašč, nesel ga v čoln, potem pa s krepko roko urno veslal prek Save na drugo stran. Namenil se je namreč v župnišče, da bi pri gospodu župniku poprašal sveta, kaj je storiti, da se izvedo otrokovi starši; seveda o včerajšnjem dogodku je sklenil molčati, dokler ne preteče leto.

Jutro je bilo krasno. Solnce se je ravno pokazalo izza hribov ter svetilo na vrhove visokih hoj, hrastov in bukev; ptički so skakljali po grmovju in žvrgoleli čast Večnemu, ki tudi najmanjšega črvička v prahu ne pozabi; kroginkrog po tratih pa so letali pisani metulji od cvetke do cvetke in pridne čebelice so nabirale medu. Ta čarobna naravina krasota je navdala tudi Petrovega duha; večkrat je obstal ob potu, ozrl se proti vzhodu in nekaj časa zamišljen zrl po okolici, kot da bi se spominjal mladostnih let, ko je še

kot deček lazil po teh krajih, iskaje sladkih jagod in borovnic. Vsako drevo, vsaka globel ga je spominjala kake stvari iz otročjih let: tu je imel gugalnico, pod onim široko-vejnim hrastom sta si napravila nekdanj sosedovim pastirjem, ki sedaj že davno počiva v hladni zemlji, lopo, kjer sta vsako popoldne kurila ter pekla krompir in repo. To vse mu je prišlo na misel iz nekdanjih časov. Smehljaje je zrl na spečega fantiča v naročju, ki sedaj še ni vedel za bridkosti sveta; z gabrovo mladiko mu je odganjal sitne muhe, da ne bi ga nadlegovale v spanju. „Ti siromače ti,“ govoril je sam s seboj, „tako si še mlado, pa te že preganja nesreča; bogve, kaj te še čaka na svetu.“

Sedaj je zazvonilo pri župnijski cerkvi dan. Krepko je odmeval doneči glas po okolici ter opominjal pobožne vaščane k molitvi. Tudi Peter se je odkril in pokrižal sebe in dete ter polglasno molil angeljsko češčenje.

Gospod župnik, sivolas mož, je prišel ravno iz cerkve, ko se mu približa Peter z otrokom. Začudeno ga gleda, kajti poznal je Petra že od nekdanj in vedel, da živi samotno onkraj Save, torej si ni mogel nikakor misliti, odkod bi bilo to otroče in kaj namerava Peter ž njim.

„Kje pa si to dobil?“ vpraša ga župnik nekako začuden, nekoliko pa tudi radoveden. „Čigavo je to dete?“

Peter se ponižno približa, položi klobuk na stran, odkrije otroka in jame pripovedovati, da ga je našel včeraj v gozdu v vresju spečega in da ne ve, čigavo in odkod bi bilo, zatorej ga je vzel s seboj, da bi pozvedel po pravih starših. Župnik ga vpraša, če ni videl nobenega človeka v obližju, in pri ti priči je čutil Peter tako težo na srcu, kot bi mu bil kdo zavalil veliko skalo nanj. Sramoval se je lagati vpričo dušnega pastirja, vendar se ni upal prelomiti prisege. „Dete je bilo čisto samo, le star, raztrgan koš je ležal zraven njega,“ dejal je jecljaje in uprl oči v tla, kajti ni si jih upal povzdigniti in pogledati gospodu v obraz, ker je mislil, da mu bo duhovnik že na obličju bral, da ne govori resnice. Potem ga vpraša župnik, ali nič ne slutí, odkod bi bilo otroče, ali nima kake osebe na sumu; ali Peter je trdil, da ne ve prav nič in tudi soditi ne more, ker je že mnogo vaščanov poprašal to jutro, če se ni kje kako dete izgubilo, pa nihče mu ni vedel nič povedati.

„Tedad bo treba skrbeti za otroka,“ reče slednjič župnik, „dali ga bomo komu na rejo, ki je kaj bolj premožen, in počakali, da se kaj izve o njegovih starših.“

„Prosim, gospod oče,“ reče Peter, „ni ga treba nikomur dajati. Jaz sem ga našel in rešil grozovite smrti — lakote, — zatorej pa ga tudi hočem rediti toliko časa, da najde prave roditelje. Drugi oče mu bom in mu stregel, kolikor bo v moji moči. Čeravno nisem bogat, toliko pa le imam, da bom lahko tega otroka preživil; čemu bi ga dajali drugim ljudem, da bi ga morda pisano gledali in zaničevali domači otroci, ko doraste. Ko nekoliko odraste, učil ga bom vse, kar mu bo potrebno za življenje: moliti in delati in tudi nadloge potrpežljivo prenašati. Nobene sile mu ne bo, skrbel bom zanj, kakor bi bilo moje lastno dete.“

Župnik je molče poslušal te odkritosrčne Petrove besede. „Prav imaš,“ dejal je ter ga potapljal po rami, „le pri tebi naj ostane, v dobrih rokah bo. Vedno sem te spoštoval kot poštenega moža, danes pa sem popolnoma spoznal tvoje blago srce. Izročam ti to dete, da skrbiš zanj in ga rediš; po možnosti bom tudi jaz pomagal. Bog ti bo vse povrnil nekdanj, in kako veselje bo, ako se kmalu najdejo starši, kako ti bodo hvaležni!“

„Kako pa ga hočem imenovati?“ vpraša Peter, „imena mu ne vem.“

„Saj res,“ odvrne župnik ter gre gledat v pratiko. „Ime mu moramo dati. Včeraj si ga našel in včeraj je bil ravno sv. Aleš; imenovali ga bomo torej Aleša.“

„Aleš so bili tudi moj rajnki oče in večkrat so mi pravili, da so sv. Aleša dan v Šavo padli, ko so bili še v sami srajci, in malo je manjkalo, da niso utonili; neki brodnik jih je za lase izlekel iz vode. Kako se to vse čudno strinja. Tega fantiča sem našel včeraj — tudi na praznik sv. Aleša in danes smo mu dali ime tega svetnika. Bog ga varuj vsake nesreče zanj in da bi kmalu našel starše, drugega mu ne želim. Vas, častiti gospod, pa prav lepo zahvalim, ker ste mi izročili v odgojo tega najdenčka. Bom že vse tako storil, da bo prav in se ne boste imeli nič pritožiti; saj znam to in ono, mnogo sem izkusil po svetu, ko sem bil vojak, saj veste. In ker se je meni marsikdaj hudo godilo, zatorej vem, kako je, in rad pomagam nesrečnim, kjer morem.“

Peter je prinesel svojega rejenčka zopet domov in mu je stregel na vse moči, da vsaj pomanjkanja ni trpel. Če je mali Alešek kdaj postal siten in se jokal, vzel ga je na kolena, sedel na klop pred vežo ter ga gugal in ga

pogovarjal tako dolgo, da se je mali paglavček, kakor ga je navadno imenoval, kadar je pričel jokati, upokojil in zaspal. Tako je opravljal Peter v svoji hiši dvojno službo skrbnega očeta in previdne matere; vse to pa se mu je tako dobro podajalo, kot bi bil nalašč ustvarjen za otročjega variha. Mali Alešek je prihajal vedno trdnjši pod skrbnim varstvom Petrovim; tekal je po sobi, splazil se tudi že črez prag in na dvorišče, kjer je potem neznano kričal „ata! mama!“ in česar ga je naučil Peter. Skratka, Peter in Aleš sta bila odslej neločljiva tovariša.

II.

Leta so naglo potekala in Aleš je prihajal vedno večji, vedno trdnjši. Peter in gospod župnik sta si mnogo prizadejala, da bi izvedela o starših, pa vse zaman; ni duha ni sluha ni bilo po njih. Ko je Peter videl, da je vse prizadevanje zaman, sklenil je tudi molčati o oni dogodbi v gozdu, kjer je našel fantiča; nikomur ni črhnal besedice, ker je vedel, da sta hudodelca že zdavno odnesla pete in bi bilo pozvedovanje po njih prazno delo; razun tega pa je hotel Alešu sedaj tudi še prikrivati njegovo žalostno usodo, da je sirota, zapuščenec brez staršev, ter mu to razodeti šele ob pripravi priliki, ko bode odrastel.

Aleš je dopolnil že nekaj let. Bil je krepek fant, bistroumen in ubogljiv. Petra je spoštoval ter ga slušal pri vsaki reči, nikdar ga ni bilo treba s huda k čemu priganjati. Ker ni nikdar poznal drugega očeta, je mislil, da je Peter njegov pravi oče. Če je včasih skrbljivo vprašal, kje je mama, ker je nikdar ne vidi, odgovarjal mu je Peter, da jo bo videl črez nekaj let, ako bo vedno priden, ubogljiv ter rad molil. Aleš je vse obljubil in je bil zadovoljen.

Ker so bile vasi daleč v stran, ni mogel zahajati med drugo deco in se ž njo igrati, zato je pomagal sam ter si kratil čas. Dve rogati kozi je gonil vsak dan na pašo, usedel se na bregu Save in lučal kamne vanjo, gledaje za njimi, kako skakljajo nekaj časa po površju in se nato potopijo, ali je pa sedel pod star hrast, narezavši vrbovih mladik ter delal piščalke, ki je vsaka drugače pela; slednjič se je v svoji umetnosti tako izuril, da je izdolbel na veliki piščalki več lukenj in si naredil nekako postranjico, na katero je znal tako dobro piskati, da se mu je čudil večkrat celo Peter.

Ker je posebno ob nedeljah prihajalo mnogo ljudi, katere je moral Peter prepeljavati, pridružil se mu je vselej tudi Aleš. Lahnih korakov, kot bi bil rojen na vodi, stopal je po čolnu, obešal se na krm ter gonil veslo tako priročno, kot bi bil že izkušen brodnik. Petra je to veselilo in vsako nedeljo mu je moral pomagati veslati, kadar je bil čoln težko obložen.

To življenje se je Alešu vedno bolj prikupilo. Kadar je imel količkaj časa, sedel je v čoln, in če ni bilo Petra ravno doma, odklenil ga je in veslal sredi reke tako spretno, da bi mu tudi izkušen mornar ne bil mogel nič oporekati.

Razun tega se je naučil tudi plavati. Kadar je pasel kozi v trnovju in je bila huda vročina, slekel se je, plaval po vodi ter poskušal ondi razne vaje. Sedaj se je ulegel vznak, da ga je nesla voda dalje, potem se je dvignil kvišku in jel jezdariti vodo, ali pa se je skril v globino in šele na drugi strani prišel izpod vode. Pri takih vajah se je tako izuril, da je bil na vodi že vajen kot na kopnem. Savo je preplaval pod vodo, brez da bi mu bilo treba priti na površje si odsopsti. Z ribami vred se je sukal v globočini in prinašal kamenje na dan. Peter, ki ga je večkrat opazoval, hvalil je njegovo gibčnost, a vedno tudi opominjal, da ne sme biti predrzen, ker tudi najizurnejšega plavalca večkrat goljufa in ga požro valovi.

Nekega dne Petra ni bilo ravno doma, Aleš se pa spravi zopet v čoln. V čolnu je ležal dolg drog, katerega je rabil Peter, kadar je prepeljavajl kako večjo težo. Aleš ga postavi kvišku, in ker ni bilo sredi čolna pripravnega mesta, vtakne ga v luknjo na sedežu v zadnjem delu čolna. Ker mu je večkrat pripovedoval Peter o velikih ladjah z visokimi jambori in platnenimi plahtami, v katere se vlovi veter in goni potem ladjo po morju, obesil je tudi on vrh droga svoj plašč, katerega je umetno spletel iz dolge trave za deževno vreme. Potem odklene čoln in vesla po Savi. Kako se je radoval videč, da čoln res hitreje plava! Ali jedva pride sredi vode, potegne močen veter in čoln se jame sukati kakor listič, kadar ga zgrabi vrtinec. Alešu se je ta kolovratna vožnja zdela prijetna, ali nagloma se nagne drog in čoln se obrne in zajme vodo. To je Aleša nekoliko oplašilo, skušal je izdreti drog in čoln zopet poravnati, pa se ni dalo. Valovi so drvili Alešovo barko neusmiljeno vedno dalje in dalje in voda je vedno bolj bruhala vanjo. Slednjič se čoln prevrne ter povezne Aleša

pod vodo. Z velikim trdom se je spravil izpod neprijetne pasti in skušal čoln obrniti, ali vse Alešove moči so bile preslabe. Kmalu pa si pomaga bistra glavica. Spravi se h krmilu, ga privzdigne z vso močjo in sponese se mu, da obrne čoln, čeravno je bil zajel veliko vode; to nič ne dé, da je le čoln zopet obrnjen. Veslal je zopet nazaj v malo pristanišče domače koče in ondi ga je že v skrbeh pričakoval Peter. Aleš mu je vesel naznanil svojo novo iznajdbo, kako bi bilo lažje voziti čez Savo. „Oče!“ kričal mu je naproti, „sedaj se pa ne bova ob nedeljah več tako upirala in rinila, kar sam pojde čoln.“ Ali Peter je že vedel, v kakšni stiski je bil fant, zato ga je svaril, da tega ne sme nikdar več storiti, ker se mu lahko pripeti velika nesreča. Aleša je zapustila v tem trenutku vsa sladka nada; da ga bo Peter posvaril, tega se ne bi nadejal za ves svet ne. Nikakor mu ni hotelo v glavo, kako more Peter tako aboten biti, da ne posluša njegovega sveta, temveč se bo rajše upiral tudi naprej v veslo, da bodo trte kar škripale. Odslej je Peter čoln vselej dobro priklenil in skril ključ, da ne bi ga našel Aleš. Pa to je malo pomagalo. Neznana moč je gnala fanta vedno k vodi; največje veselje mu je bilo veslanje po Savi. Pri kozah na paši je znosil skupaj nekaj desek in drugega lesa, si iztesal majhen čolnič in v njem se je vozil dan za dnevom po vodi, kadar je vedel, da ga Peter ne vidi. Pri tisti vožnji se je tako izuril, da je vedel vsem vrtincem in valovom kljubovati. Seveda njegov novi čoln ni bil ravno po vseh mornarskih pravilih iztesan ter je marsikje zajemal vodo, ker se je zdelo Alešu nepotrebno, da bi zamašil vse luknjice; pa ga je vendar visoko cenil, morda še bolj nego Petrovo staro lupino, čeravno ni smel ž njim daleč od brega.

Peter, ki je bil nekdam pri vojaki, in sicer pri topničarjih, naučil se je ondi tudi nekoliko brati, pisati in računati, kar je bilo ravno za največjo silo; znal je namreč tudi izračunati, kam pojde krogla, da je ne zanese v velikanska nebeška okna, kakor se topničarji včasih pošalijo. To vse je hotel obrniti v prid svojemu rejencu. Gospod župnik mu je preskrbel potrebnih knjig in Peter je vsako nedeljo popoldne učil Aleša brati in pisati. Fante je imel dobro glavo in v kratkem času je bral že tako gladko, da je bilo veselje, in njegova pisava je bila tako lična, da se je celo gospod župnik čudil, ko mu jo je nekega dne prinesel Peter pokazat.

Odslej ni imel Aleš nobenega miru več, vzbudila se mu je neizrekljiva želja po vednostih. Kadar se ni vozil po vodi, usedel se je v senco in tam pisaril, če je le dobil kak listič papirja, ali pa prebiral in potem skušal vse še enkrat na pamet ponoviti. Tako si je izbistril um ter si pridobil mnogo lepih vednosti.

Telesne in duševne vaje so bile sedaj edino Aleševo veselje. Cele ure je plaval po Savi od brega do brega, plezal po visokih skalah lahko kot srna, ali pa na visoke smreke, kjer so gnezdile vrane in šoje. Zavoljo njegovega zagorelega obraza, svetlih, živih oči in črnih gostih las sodili so babjeverni ljudje, da ta fant ni kakor kaka druga božja stvar, da ima čudne moči v sebi, da lahko vsakega začara itd. Ali Peter, bolj prebrisan nego oni nevedneži, smejal se je vsemu temu ter imenoval svoje sosede abotnike, ki človeka krivo sodijo zaradi njegovega obličja in nenavadne gibčnosti, ki si jo je pridobil po mnogoterih vajah. Taka ljudska bojazen in kriva sodba je bila tudi vzrok, da Aleš tudi pozneje ni zahajal v nikakršno družčino, pa saj tudi ni mogel, ker so se ga ogibali.

Peter je navadno po večerji nekoliko posedel zunaj na klopici, kadar je bila lepa noč. Dokler je bil Aleš še majhen, oskrbljeval je Peter sam kuhinjo, sedaj pa je prevzel ta posel njegov rejenec. Urno kot kaka deklina sukal se je krog ognjišča, zalival piskre, pokladal drva in vse mu je šlo tako urno od rok, kot bi se bil že odnekadaj učil kuhati. Peter sam je pravil, da zna Aleš veliko boljso kašo in rahleje žganjce skuhati nego on, zaraditega mu je rad prepustil to delo.

Nekega večera je bilo zunaj kaj prijetno. Peter in Aleš sta ležala na trati pod jablano, ki je že precej dorastla, odkar jo je Peter cepil. Nocoj je prvikrat zapustil Peter svoj sedež na klopici in se ulegel na trato; težavno delo po dnevu ga je bilo tako utrudilo, da se je hotel nekoliko bolje odpočiti.

Nekaj časa ležita molče, potem pa se oglasi Peter, kazaje na jasno nebo: „Vidiš, Aleš, ondile nad breskvijo štiri zvezde in potem tri zaporedoma?“

„Oče, ali tistele, kjer je ena na koncu nekoliko bolj svetla?“ vpraša Aleš radovedno.

„Tiste, tiste; to je veliki voz. Štiri zvezde so kolesa, spredaj pa oje. Sedaj pa poglej naravnost nad hišo in ondi boš zapazil še drugo svetlo zvezdo.“

„Jo že imam, oče; kako prijetno miglja!“

„To je severnica, dobro si zapomni. Meni jo je pokazal desetnik, ko smo ravno neko noč korakali po temnem gozdu. Rekel mi je, da se po tej zvezdi človek lahko vedno ravna in razloči, proti kateri strani gre. Ta zvezda je na severu in vedno na istem mestu. Mornarji se po noči ravnaajo po njej.“

„Severnica je to?“ čudil se je Aleš ter jo pazno ogledoval. „Oče, ako bi se po Savi vozil, ali bi se tudi lahko ravnal po njej?“

„Po Savi ni treba, ker imamo vedno obrežje pred očmi, torej ne moremo zaiti, ali na morju je potrebno, ker krog in krog ni drugega kot voda, kakor daleč oči sežejo. Po več dni plava ladja po morju, urno kot ptica v zraku, preden zagledajo mornarji kak otok ali suho zemljo.“

„O joj,“ vzdihnil je Aleš, „morje mora vendar strašno veliko biti, morda še večje, nego vsa naša občina. Jelite, jaz bi ga ne preplaval?“

„To je, da ne, ljubi moj, ko bi celo leto neprenehoma plaval.“

„O joj! Ali ste ga vi že videli kedaj?“

„V Trstu in Benetkah sem ga videl, pa to je le majhen del neizmerne morske planjave, kakor onile studenček za hišo, kjer si ti včasih mline delal, proti Savi. Morje je neizmerno globoko, take ladje nosi, kot je naše župnišče in še večje. Na taki ladji prebiva lahko več ljudi, nego jih je v naši vasi, razen tega pa naložé nanjo še mnogo blaga. Kadar je vihar, zaganja morje take valove, kot so hribi, in ladje premetava semtertja kot lističe. Oh, ljubi moj, ondi je strašno, ne pravi zastonj pregovor: Kdor ne zna moliti, naj gre na morje.“

To starčevo pripovedovanje je dečka tako vnelo, da si ni mogel izbiti iz glave teh čudnih reči, vedno je popraševal za to in ono in starec mu ni mogel dovolj razodeti vsega. V mislih si je slikal Aleš neznano morje. Mislil si je tako široko, kot je vsa okolica, katero je včasih ogledoval z bližnjega hriba, pa to se mu je zdelo še premajhno, da bi bilo treba plavati celo leto, preden bi prišel do kraja. Snoval si je morje še večje, kolikor mu je dopuščala njegova domišljija, ali vendar si ni mogel jasno misliti, kolikšno bi bilo. In potem velikanske ladje, tolikšne kot domače župnišče, in to se je vendar zdelo Alešu največja hiša na svetu, saj še ni videl nikdar nikjer večje.

Domača bajtica se mu je zdela v primeri z župniščem z dvema nadstropjema kot majhen kozji hlev. In take ladje se sučejo po morju, na njih prebiva toliko ljudi, več nego jih pride ob nedeljah v cerkev. Kaj pa šele valovi, ki premetavajo take velikanske ladje kot peresce, kakšni morajo biti ti? Gotovo večji nego holmec sv. Lenarta, na katerem stoji cerkvica. Kaj takega do danes Aleš še ni slišal, ne še v nobeni knjigi čital, čeravno mu jih je gospod župnik že mnogo posodil. Sklenil je pri prvi priložnosti prositi za kake take knjige, da bi potem še kaj več zvedel o morju, o ladjah in valovih. Njegova domišljija je bila preslaba, da bi si mogla vse to naslikati, zdelo se mu je vse tako čudno, da bi gotovo dvomil o vsem tem in mislil, da ga je Peter le nalagal, ko ne bi vedel, da „stari oče“ vedno govori resnico. Neznana želja se ga je polastila po tujini, da bi to vse videl z lastnimi očmi in se prepričal o resnici; samo pripovedovanje in domišljevanje se mu je zdelo pomanjkljivo. V neki knjigi je bral o dečku pastirju, ki ga je vzel s seboj tuj trgovec za voljo njegove poštenosti in je potem obhodil mnogo dežel ter videl veliko lepega. Ah, kako strastno si je Aleš želel, da bi tudi ponj prišel tak trgovec in bi ga vzel s seboj po svetu. Kako bi hotel biti priden ter ga ubogati! Ali nekaj mu je vendar podiralo te prijetne sanjarije, misel, da bi moral potem zapustiti starega Petra, katerega je tako ljubil.

„Ne,“ dejal je sam pri sebi, „tega pa že ne! Ko bi šel v tuje kraje, moral bi tudi oče z menoj, da bi mi pomagal veslati in krmariti.“

Dolgo v noč je še mislil Aleš na tuje kraje, na morje, ladje, valove itd. Vse starčevo pripovedovanje si je ponovil še enkrat, in ko je potem sladko zaspal, sanjalo se mu je vso noč o širokem morju, velikih ladjah, ki so se prepeljevale med strašnimi valovi, ki pa so stali na morju in ni nobeden butil ob ladjo.

Želja po tujini je rastla vedno bolj, čim starejši je postajal Aleš. Pretesno se mu je zdelo v domači dolinici. Sava je bila zanj premajhna, čoln preplitev in tudi valov ni bilo, da bi ga bili premetavali semtertja. Tako nevarno življenje si je želel vedno v svoji nevednosti; in ko ne bi bil Petra tako prisrčno ljubil, gotovo bi jo bil potegnil v tuji svet.

Odslej je še bolj hrepenel po vednostih. Če si je prihranil nekaj beličev, dal jih je takoj potovki, da mu prinese

kako novo knjigo iz mesta. Mnogo je čital, pisal in računal in gospod župnik je večkrat prorokoval Petru, da bo Aleš nekdanj še tako prebrisan mož, da je malo takih.

Ker ni nikdar prišel iz svoje domače dolinice, tudi še nikdar ni videl nobenega topa razen možnarjev pri cerkvi. Zatorej mu je moral Peter kot star izveden vojak vse to razlagati v prostih urah in Aleš si je pridobil nekoliko vednosti o tej reči, četudi je bilo vse pomanjkljivo.

„Kaj pa te to vendar tako veseli?“ vprašal ga je včasih Peter, kadar je Aleš neprenehoma popraševal po kaki reči in ni bil nikdar zadovoljen. „Le počakaj, morda še pride čas, ko boš moral pečati se s tem orožjem. Oh, ljubi moj, to ni lahka reč, mnogo trpljenja in nevarnosti je. Ne želim ti, da bi moral kdaj skusiti, sam sem dovolj užil takega nemirnega življenja, zatorej vem, kako je. Kadar se spominim bitke pri Arkoli na Laškem, me kar groza spreleti. Še sedaj dobro vem, kako so naši topovi stali na neki višini za mestecem ter neprenehoma metali smrtne krogle v francoske čete. Spodaj je stalo peštvo in konjištvo, da bi branili most. Večkrat so se zagnali Francozi kot besni v našo armado, ali ta je stala kot skala, ni se umaknila. Potem izdere majhen mož zastavo svojemu tovarišu iz rok ter plane med naše vrste, kjer je besnel najhujši boj. Krogle so švigale krog njega kot toča in podirale francoske vrste, ki so planile s strašnim krikom nad cesarske, izpodbujene po srčnosti svojega voditelja. Ta mož je bil Napoleon, ki ni poznal nobene nevarnosti; neka čudovita moč ga je varovala takrat, da ga ni doletela smrt. Francozi so predrli našo armado in ta se je morala umakniti. Jaz sem jezdil po nekem robu, kar se zvrne konj pod meno, zadet od sovražne krogle. Mislil sem si, zdaj sem izgubljen. Ležal sem pod konjem in si nisem mogel pomagati. Vsa francoska vojska je drla mimo mene, pa Bog me je vendar obvaroval, da me niso pomandrali niti ujeli. Krog mene je ležalo vse polno mrtvih in ranjenih, nekateri brez rok, drugi brez nog, ondi zopet vsa razmesarjena in krvava trupla. Strašno ječanje in stokanje ranjencev in umirajočih je bilo povsod, da mi je kar srce trgalo. Oh, to je bilo strašno, strašno, da si ti, Aleš, še misliti ne moreš! Ponoči sem se spravil izpod konja in srečno prišel k cesarskim četam. Vidiš, ljubi moj Aleš, tako strašno je v vojski. Koliko sem pa še pozneje doživel v bitkah na Nemškem in celo na Francoskem! Tudi v Parizu sem bil.“

Aleš je skrbno poslušal vse starčeve besede, in ko je dokončal, nasmehnil se je na lahko. Zdelo se mu je tako življenje, čeravno nevarno, vendarle prijetno. „Kaj vse drugo,“ mislil si je, „sveta se le mnogo vidi in oče Peter so bili v Parizu. Bog vedi, kje je to tam za morjem. Ubogi Aleš pa še ni bil nikjer.“

Peter je rad pripovedoval Alešu svoje dožitke iz bojnih časov, ker je vedel, da bo s tem lahko mnogo koristil nevednemu dečku, ako bo kdaj tudi prišel k vojakom. Lepe zglede mu je dajal, kar pa je bilo napačnega, je grajal ter ga opominjal, da se mora vedno skrbno varovati pregrešnih potov, ker potem bi mu Bog ne dal sreče ter bi mu ne pomagala njegova vsemogočna roka v nevarnosti.

Kar si je Aleš v svoji neizkušenosti želel, in česar se je Peter bal, uresničilo se je slednjič. Aleš je postal krepek mladenič. Bil je močen in gibčen, kar pa je bilo še boljše, pridobil si je po lastni pridnosti mnogo koristnih nauk, ki so bili njegovo edino bogastvo, in od svojega rednika lepih zgledov in navodil, da se je vedel varovati v življenju hudega in storiti dobro in pravo.

Nemirno 1848. leto se je približalo in nastale so v Avstriji velike homatije. Lahki so se uprli in na vzhodu je bilo tudi že vse v ognju: Ogri so se postavljali po robu. Vse je moralo k vojakom, kar je bilo mladine. Tudi Aleša so vzeli ter ga potrdili ravno k topničarstvu, kakor si je poprej vedno želel. Peter je bil silno žalosten, solza za solzo mu je kapala po velem licu, ko je prišel zvečer Aleš domov ter povedal, da mora drugo jutro že odriniti v Ljubljano in potem dalje na Laško. Čeravno je bil Aleš srčen in ni poznal nikakršne bojazni, storilo se mu je vendar milo, ko je videl, da bo treba zapustiti očeta, kajti — kakor smo že rekli — imel je Petra za svojega očeta, ki ga je vedno tako ljubil.

„Nič ne bodite žalostni,“ tolažil ga je, „ko vojska mine, pridem zopet domov; Bog me bo že obvaroval nesreče. Ohranil me bo vam v podporo na stare dni. Potem pa ostanem vedno pri vas.“

„Tako je, ljubi moj Aleš,“ dejal je starec in solze so ga še bolj posilile, „le Boga imej povsod pred očmi in vse bo šlo dobro. Njegova sveta volja je, da moraš biti vojak; vdaj se voljno v svojo usodo. Ako prideš zopet zdrav domov, bo veselje še večje, ako pa padeš, storil boš lepo smrt. Posluži se sedaj tistih nauk, ki sem ti jih vedno dajal,

in videl bodeš, da bo prav. Nisi še nič izkusil, ravno sedaj pa je prišla ura, da pojdeš med svet. Previden bodi in pogumen, drugo pa prepusti Bogu, kakor sem tudi jaz storil nekdaj. Molil bom zate k tvojemu angelu varihu, Materi božji in svetemu Alešu, tvojemu patronu, da te bodo spremljali po vseh potih.“

Oba sta molčala nekaj časa, oba sta ihtela, nihče ni mogel več izpregovoriti besedice.

Slednjič prime starec Aleša za desnico ter pravi: „Ljubi Aleš, še nekaj ti imam povedati, kar sem ti prikrival do sedaj. Vedno sem mislil, da je še prezgodaj, ali sedaj, ko se ločiva in ne veva, če se še kdaj vidiva, moram ti razodeti to skrivnost. Večkrat si me popraševal po materi in jaz sem ti rekel, da jo boš videl, kadar boš velik, ako boš ubogljiv in rad molil. Vedi torej, da jaz nisem tvoj pravi oče, temveč le rednik. V gozdu, ondi nad tistim prepadom, kjer si včasih pasel koze, sem te rešil iz rok dveh morivcev, ko si bil jedva leto star. Hudobneža te nista hotela drugače živega pustiti, da sem jima moral priseči, da ju ne izdam eno leto, in ta čas sta gotovo pobegnila v tuje kraje. Zatorej tudi pozneje nisem hotel o tem nikjer nič omeniti, ker sem dobro vedel, da bi bilo vse prizadevanje zaman. Po starših smo dolgo pozvedovali, ali nič se ni dalo najti. Gospod župnik si je mnogo prizadeval, in ker ni bilo od nikoder nič čuti, mislil je, da so te morda kaki tuji ljudje nalašč pustili v gozdu. Lahko, da so starši še živi in trdno upam, da jih boš še kdaj našel, ali povedati ti nisem hotel tega do sedaj, da ne bi ti kalil mladeniškega veselja; danes pa se mi zdi za to pripravi čas, da pred odhodom vsaj veš, pri čem si. Morda je kaka nesreča pregnala tvoje starše iz dežele in upati je, da jih kdaj srečno vidiš. Le v Boga zaupaj, on vse prav ravna.“

Ta novica je zelo užalostila Aleša, kajti vedno je mislil, da je blagi Peter njegov pravi oče. Danes pa je izvedel resnico, da še staršev nima, ali vsaj ne vedo zanj in ravno tako tudi on ne zanje. Sedaj se mu je zopet vnela nekdanja želja, da bi šel po svetu. Sklenil je poiskati starše, kadar mine vojska. „Toliko let že morda plaka mati po svojem izgubljenem sinu,“ mislil si je sam pri sebi, „morda misli, da sem že mrtev. Ali pa počiva že v črni zemlji, ker jo je spravila s sveta žalost in tuga. In oče? Morda živi sedaj kje v grozni siromaščini in jaz ne morem biti pri njem, da bi mu pomagal.“ Take misli so se sedaj

sukale po njegovi glavi, da je celo pozabil današnje bridke usode, da mora iti med vojake.

Drugo jutro je segel še enkrat v roke blagemu starcu, zahvalil ga za vse dobre, potem pa so ga odpeljali proti beli Ljubljani in odondod na Laško.

Stari Peter je sedel še dolgo zunaj na klopici in solznih oči zrl po cesti, koder je odšel Aleš. Polglasno je mrmral za njim še zadnji blagoslov.

III.

Kateri stari vojak se ne spominja radostno onega dne, ko se je bila imenitna bitka pri Novari? Radecki je bil poveljnik avstrijskim četam, ki so zmagovito drle vedno dalje in dalje. Iz tisočero grl se je razlegal veseli krik hrabrih vojakov v raznih jezikih. Vse je bilo navdušeno hoteč pokončati sovražnika.

Alešu so ravno prav prišle njegove vednosti. V enem letu je postal korporal pri topničarstvu. Že leta 1848. je bil v mnogih bitkah in se je 4. vel. srpana pri Milanu izkazal pravega junaka, zato je pa tudi dobil zlato kolajno, katero mu je poveljnik sam pripel na hrabre prsi ter ga pohvalil vpričo celega polka. Dan 23. sušca 1849 je napočil. Pri Novari so grmeli topovi, da se je zemlja tresla.

Baterija, pri kateri je služil Aleš, stala je na majhni višini, njo so najhujše nadlegovali sovražniki. Mnogo konj je že pocepalo in tudi moštvo se je vedno bolj krčilo. Aleš je kmalu uvidel, da je ta višina za avstrijsko armado jako neugodna, ker niso bili od nobene strani zavarovani in so sovražne krogle padale naravnost med nje ter mnogo škode napravile, medtem ko je bilo laško topničarstvo za nekim prevalom, da naše krogle niso skoraj nič zadele. Aleš nekoliko premišljuje, kako bi se prišlo sovražniku od strani do živega, in bi ga prepodili iz varnega kraja. Razodel je svoje misli tudi stotniku. Ta ga pohvali radi njegove previdnosti ter mu veli, naj urno poišče pripraven prostor, kjer bi bila baterija bolj zavarovana. Aleš oddirja po bliskovo skozi majhen gozdič in pride v ozko dolino, odkoder je lahko gledal na sovražnika na višini. Že je našel pripraven kraj za svojo baterijo, toda zdajci prižvižga krogla ter pobije njegovega konja na tla. Z velikim trdom se splazi Aleš izpod konja ter hoče peš bežati, a v tem trenutku planejo izza grmovja trije Lahi z nasajenimi bajo-

neti. Aleš izdere sabljo ter se brani kolikor more proti preobilnemu nasprotniku, slednjič pa se izpodtakne ob lastne ostroge in pade na tla. Ta trenotek porabijo sovražniki, planejo urno nanj, mu izvijejo orožje in ga potem tirajo v svoje stanišče.

Aleš je bil sedaj ujet. Ta nesreča ga ni toliko pekla nego skrb za svojo baterijo, ki bo morda zaman pričakovala njegovega poročila. Vedel je, v kaki nevarnosti se nahaja, da bo moral omagati, ako ne dobi pomoči, ali kaj začeti? On ni mogel ničesar storiti. Vojaki z nabitimi puškami so ga stražili, da ne uide.

Proti večeru so Lahi odgnali Aleša z nekaterimi drugimi ujetniki v neko selo, kjer so jih zaprli v kapelico sredi vasi.

Zunaj je nastala temna noč, nebo se je pooblačilo in pripravljalo se je k nevihti. Aleševi tovariši, trudni od dolgega pota, so kmalu pospali na trdih tleh, on pa je pokleknil pred oltarčkom v tej kapelici ter goreče molil k Bogu in Materi božji sedem žalosti, katere podoba je ravno bila v tem oltarju, kar mu je razodevala blede luč v majhni svetilnici. Stari Peter mu je večkrat pravil, da ga je mnogokrat čudovito rešila v krvavi bitki molitev k prečisti Devici.

Aleš je ravno končal molitev, ko nekdo pritapa k njemu in ga ogovori slovenski.

„Revež,“ pravi Aleš, „ali je tudi tebe zadela žalostna usoda?“

„Oh, prijatelj,“ odvrne ta žalostno, „moja nesreča je še večja nego tvoja. Desno roko imam prestreljeno in še toliko časa mi niso pustili, da bi se bil obvezal. Žepno ruto sem ovil okrog, pa je že vsa krvava. Lepo te prosim, če imaš kako obvezo, daj mi jo, rana me hudo skeli.“

Aleš stopi k steni in najde ondi kamenit kotliček, v katerem je bila voda. Brž izpere ranjenemu tovarišu roko, potem vzame iz žepa nekaj cunj, jih raztrga in položi na rano, izvleče srajco izza pasa, odtrga velik kos, povije s tem roko in obveže z belo rutico. Ranjenec je takoj čutil polajšanje; ganjen je zahvaljeval Aleša za blago delo, kar je seveda le dolžnost vsakatega v takih okoliščinah.

„Ljubi moj,“ pravi potem Aleš, „bridka usoda naju je tako nenadoma združila in sklenila med nama prijateljstvo; in ravno prijateljska zveza, sklenjena v nesreči, pravijo, je najstanovitnejša in najzvestejša. Povej mi, odkod si doma; po govoru sodim, da si Gorenjec.“

„Uganil si, prijatelj, Gorenjec sem, in sicer iz radovljiške župnije. Starši so mi že pomrli in od otročjih let sem služil za pastirja pri sosedu. Letos sem bil tako nesrečen, da so me vzeli v vojake, in prva krogla je bila menda namenjena meni; pa kaj še to, sedaj naju bodo gnali Bog vedi kam; znabiti ne bom nikoli več videl gorenjske strani. Bog pomagaj! Takole se nam godi.“

„Nič ne obupaj,“ tolaži Aleš novega prijatelja, ki je sedel na stopnicah pri oltarju ter podpiral glavo z levo roko, kajti bolečina na desni roki in dolga pot vzeli ste mu vse moči. „Bog bode že tako storil, da bo prav. Njemu prepustiva vse. On že ve, kaj dela. Drug drugega bova tolažila v nadlogah ter tako veliko lažje prenašala trpljenje. Kakor po naključju sešla sva se dva zapuščenca; ti nimaš staršev, kakor praviš, in jaz tudi ne, vsaj poznam jih ne.“

„Ali so ti tudi pomrli, kakor meni? Revež!“ miluje ga tovariš.

„To samo Bog ve. Nikdar jih nisem poznal. Ali so še živi in zdravi, tega nisem nikdar zvedel. Neki dober, pošten mož odgojeval me je v svoji hiši doli za Savo od mojega prvega leta. Vedno sem mislil, da je on moj pravi oče, ali zadnji dan, preden sem odšel k vojakom, razodel mi je, da je on le moj rednik, da me je našel v gozdu in potem zaman popraševal po mojih starših. Ves svet bi rad prehodil, ako bi vedel, da jih še kdaj vidim.“

„To je žalostno,“ odvrne tovariš, „ako človek staršev še ne pozna ne. Roditelji so le roditelji in človek se čuti povsod veliko bolj domačega, ako ima starše blizu.“

Aleš je nekaj časa molčal in videti je bilo, kako ga peče ta nezgoda, potem pa se obrne k tovarišu ter pravi: „Ne vem še, kako ti je ime, povej mi, da te bom vsaj vedel imenovati odslej.“

„Polde mi je ime, pišem se pa za Liparja. In ti?“

„Moje ime je Aleš Grmar; ali to ime so mi dali, ko so me našli, svojega pravega imena ne vem.“

Dolgo sta se pogovarjala ter si pripovedovala dogodbe iz svojega življenja in prijetnosti domačega kraja. V bližnjem zvoniku je odbila že davno deset in zunaj je postalo vse mirno, samo straža je korakala pred durmi semtertja. Aleš se ozre po drugih ujetnikih, ki so že vsi trdno spali. Nekaj časa premišljuje, potem pa reče Poldetu:

„Prijatelj, nekaj sem si izmislil. Kakor sodim po hoji zunanje straže, nismo ravno preveč zastraženi; kaj, ko

bi pobegnila nanagloma in dospela zopet nazaj do naše armade? Do dne sva lahko tam.“

Polde je pa zmajal z glavo rekoč: „Veš, Aleš, to je skoraj nemogoče. Straža naju bo gotovo videla ali vsaj čula; razen tega je pa tudi polno vojakov tod okrog, in ako hočeva do naše armade, morava skozi sovražni tabor. Kod pa hočeva tudi uiti? Duri so zaklenjene, okna pa visoko, skoraj pod stropom, in če se ne motim, zadelana z mrežami. In potem, ali naj pustiva najine tovariše tukaj v nemar ter sama pobegneva? Vsi pa ne moremo, ker nas imajo potem takoj v pesteh.“

„Vsi že spe in to je ravno prav; ako pobegneva, morava sama. Pogrešali naju ne bodo nič, ko se zbude, saj še ne vedo, da sva med njimi; kdo se briga za enega ali dva človeka v taki stiski.“

Polde nekaj časa premišljuje, potem pa pravi žalostno: „Ljubi moj Aleš, ako hočeš ubežati, pobegniti moraš sam, jaz si ne morem dosti pomagati s svojo bolno roko, posebno iz te kapelice ne bi mogel nikakor priti.“

„To bo moja skrb,“ odvrne Aleš. „Do jutra boš že še hodil, potem sva pa na varnem. Poiskati moram sedaj kak pripomoček, da pridem do okna, potem bo že šlo.“

Tiho se splazi za oltar — in kdo popiše njegovo veselje! V kotu je slonela precej visoka lestva, ki je segala malone do stropa. Urno spleza do majhne, okrogle line, ki je služila mesto okna, ter jo poskuša odpreti. Bila je sicer res zadelana z gosto železno mrežo, ali po mnogem trudu jo je Aleš odstranil ter jo podal spodaj stoječemu tovarišu, da ne bi napravila ropota, če bi jo spustil na tla. Potem se pomakne do pol života skozi lino in opazuje varno, če ni kake nevarnosti. Dve straži ste sicer korakali pred vratmi, ali pod okno ni prišla nobena; razen tega ste stali tudi ob zidu dve precej košati drevesi, ki sta še bolj ovirali pozornost čuvajev.

Aleš bi bil samega veselja skoraj glasno vzkliknil, ko je opazil vse to. Tudi temna, viharina noč jima je bila zelo v prid. Urno stopi po lestvi nekoliko doli, pomigne tovarišu, naj mu sledi, in ker si ta ni mogel dosti pomagati, prime ga pod pazduho ter mu pomaga kvišku.

Prišedša v lino, potegneta lestvo za seboj, spustita jo počasi zunaj ob zidu na tla, potem pa se splazita tiho na tla ter položita lestvo tesno k zidu, da bi je straža tako hitro ne zapazila.

Iz ječe sta bila rešena, ali sedaj kam bežati, da ne bi prišla zopet v roke sovražniku? Pokrižala sta se ter priporočila Bogu in Materi božji, potem pa se plazila kot senci ob zidu za drevesi proti goščavi, ki se je razprostirala onkraj vasi daleč tja po planjavi do nizkega gorovja, kolikor je moglo spoznati Aleševo bistro oko. Aleš si je pridobil že v mladosti to neprecenljivo moč, da je videl v najtemnejši noči in razločil tudi najmanjša drevesca, poslopja itd. v daljavi. To pa je dosegel, ker je lazil tudi ponoči po grmovju in hosti ali pa ob Savi, oponašajoč sove in druge nočne ptice. Tudi nocoj se ni zmotil. Kmalu sta prišla v temno hosto, kjer se je vila med grmičevjem in drevjem ozka stezica.

Hodila sta že kaki dve uri, ko Aleš zapazi, da njegov tovariš že nekoliko peša. Na majhni višini se vsedeta na deblo posekanega drevesa, ki je menda že dolgo tu ležalo neporabljeno, kajti skorja se mu je že čisto omajila.

„Priatelj,“ prične Polde, „jaz ne bom mogel dolgo hoditi, tako sem slab, da nič ne morem. Vedi, da od predvčerajšnjem zjutraj še nisem imel nič v ustih. Naj se zgodi božja volja; ako opešam, reši se vsaj ti, mene ni treba čakati, kajti ti še lahko mnogo koristiš v vojski, z menoj pa ni nič. Ako okrevam, pridem morda za teboj; če me pa zopet ujamejo, naj pa bo. Iz srca hvaležen pa ti bom zmeraj za tvoj blagi namen in tvojo skrb.“

„Le pogum, Polde,“ izpodbuja ga Aleš, „tu te ne pustim za nobeno ceno ne; ali ubeživa, ali pa ostaneva oba v sovražnikovih rokah. Pregovor pravi: »Bog Kranjca nikdar ne zapusti,« torej upajva, da bo tudi nama pomagal. Saj nisva ušla kot hudodelca iz ječe, temveč da bi koristila in pomagala svojim rojakom boriti se za pravico.“

Sedaj izvleče Aleš iz malhe leseno čutaro, katere mu niso vzeli laški vojaki, ter jo ponudi Poldetu, da bi se pokrepčal z močno pijačo. Tudi nekaj kruha je še imel, ki je bil zdaj neprecenljiv dar božji, čeravno je bil že ves suh in trd. Polde je hotel večerjo deliti z Alešem, ali ta mu reče, naj se le sam pokrepča, ker je potreben, on pa da ima še dovolj moči za dolgo pot.

Tiho sta sedela ondi in Aleš je vesel gledal, kako dobro diši borna večerja lačnemu tovarišu, ki je neprehoma hvalil Boga za to dobroto. Prišle so mu nocoj na misel vse pripovedke, ki jih je nekdanj čul od starega Petra. „Morda se je tudi moj rednik bojeval v tem kraju,“ dejal

je sam pri sebi. „Morda je bil celo tukaj, kjer sem jaz nocoj. Oh, kaj si neki misli sedaj doma o meni blagi mož! Ko bi vedel, v kaki stiski sem v sovražnikovi deželi, brez orožja sredi gozda!“ Tudi zvezd se je domislil, katere mu je včasih kazal starec ter razlagal njihove lastnosti, posebno severnica mu je prihajala na misel; nocoj bi mu bila zelo koristna, ker ni nič prav vedel, kam se ima obrniti, da pride naravnost k svoji armadi, posebno pa, če se je še zmotil v goščavi, kjer ni drugam videl, kot samo pred se. Toda temni oblaki so mu zakrivali voditeljico, ne ene zvezde ni bilo videti, in vse Aleševo zvezdoznanstvo bilo je zaman.

Ko se je Polde nekoliko odpočil, šla sta zopet dalje vedno po hosti, prav nič vede, hodita li proti pravi strani ali ne. Pospešila sta še bolj korake, ker se je čutil Polde sedaj popolnoma pokrepčanega ter obljubil, da bo do jutra prav lahko hodil. Upala sta vsaj pred dnem priti do cesarskih prednjih straž, ki bi ju potem spremile do tabora.

Jelo se je že nekoliko svitati, pa nebo je bilo še vedno oblačno. Aleš je sodil po lastni izkušnji, da mora biti blizu štirih zjutraj, in je želel, da bi se skoraj pokazalo solnce, da bi se vedel potem ravnati kam in kod. Nekdaj je bral v knjigi, ki mu jo je posodil domači župnik, o neki magnetni igli, ki kaže vedno proti severu in se je lahko po njej ravnati. „Oh, ko bi jo sedajle imel, kako bi mi koristila,“ mislil si je ter sklenil, da si za prve novce, ki si jih prihrani, kupi to imenitno reč.

Dan je napočil, ali Aleš se ni mogel še prav nič prepričati, proti kateri strani hodita. Goščava se je ptezala dalje in dalje in kmalu sta prišla naša ubegla ujetnika na nizko hribovje, katerega rob se je ptezal v daljavo. Po tem robu sta sklenila potovati dalje, kajti v dolino si nista upala, ker sta se vedno bala, da prideta sovražnikom v roke. Tudi je Aleš mislil, da bode to pogorje bržkone tisto, kjer je stala poprejšnji dan njegova baterija. Stopala sta urno dalje, kolikor je dopuščala slaba pot, ter vedno vlekla na ušesa, če je slišati kako streljanje — toda nič. Aleš je že jel dvomiti, da hodita po pravi poti, in je večkrat rekel svojemu tovarišu, da bi bilo najbolje, če bi se vrnila; ta pa je silil le dalje, rekoč: „Med ljudi ne smeja, jedila nimava nič, ako ne prideva do avstrijske armade, sva izgubljena.“

Vreme, ki je bilo vso noč neugodno, se je sedaj še poslabšalo; jelo je deževati in z gostimi oblaki prepreženo

nebo je obetalo, da se ne bo tako hitro zvedrilo. To je napravilo še večje težave našima begunoma, bila sta premočena do kože in pot je bila polzka, da sta le z veliko težavo lezla dalje.

Noč se je zopet bližala, deževalo pa je kar neprenehoma, kot bi se bili vsi studenci na nebu odprli. Lakota je oba hudo mučila in le up po rešitvi jima je dajal moč, da nista omagala.

„Polde,“ pravi Aleš, ko prideta do neke globeli, podobni kotlu, „noč se bliža, ne vem, če bova mogla dalje v temi po tej slabi poti. Tukajle je pripraven kraj. Zakuriva si ogenj, da naju ne bo zeblo, in ko dež poneha ter se nebo vsaj nekoliko zjasni, odrineva zopet dalje. Ako pa do jutri opoldne ne prideva do našega tabora, morava se vrniti, kajti meni se čudno zdi, da bi bila tako daleč naša vojska.“

Polde je bil popolnoma zadovoljen s tem tovariševem predlogom, ker mu je mraz pretresal že vse ude in rana ga je začela vedno bolj skeleti. Pod robato skalo, kjer je gosto grmovje delalo nekoliko zavetja pred dežjem, izbereta si ležišče. Aleš je nalomil nekaj suhega brstja ter po dolgem prizadevanju vpihal ogenj, ki je dajal dobrodejno gorkoto premraženim udom.

Aleš je dobro opazil, kako njegovega tovariša tare lakota, in tudi sam je vedno bolj čutil to nadlogo. Ali kako si pomagati? Nikjer v bližini ni človeškega stanovanja, sama gozdna drevesa, ki ne rode užitnih sadov. Ko bi imela orožje pri sebi, bi bila med potjo ubila kako divjo žival, pa sovražniki so jima vse vzeli, samo majhen pipec je Aleš imel pri sebi. Molče sta sedela na mokrih tleh in venomer strmela v plapoléči ogenj. Nobeden si ni upal izdati svoje žalostne občutke, da bi drugemu ne vzel poguma.

To tihoto kmalu motijo trdi koraki in — „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ pozdravi prav blizu doneč moški glas.

Aleš in Polde planeta oba hkrati kvišku, gledata začudena krog sebe, odkod neki prihaja ta nenadni človeški glas.

Sedaj se približa iz goščave mož srednje starosti v meniški halji ter obstane nekoliko korakov pred našima begunoma. Ognjeni žar je obseval resen obraz, čigar čelo je bilo nabrano v gube; ponosne, pa vendar ljubezen označujoče oči so bile uprte v naša begunca, kot bi hotele na mah pregledati vso njuno notranjost. Krog ledij mu je

segal bel prevoz, na katerem je visel molek s križcem. To je dalo beguncema nov pogum pa tudi spoštljivost do tujca.

„Kdo sta in kam sta namenjena, prijatelja?“ vpraša ju prijazno, ko sta še vedno strmela vanj, nevede prav, bi li verjela lastnim očem ali ne, da ju tukaj obišče še kaka človeška duša, in v takem vremenu!

Aleš se je že precej privadil tega jezika, odkar je bil na Laškem, zatoorej nemudoma odgovori: „Nesrečna beguna sva, avstrijska vojaka, doma na Slovenskem blizu Ljubljane. Ušla sva Lahom, ki so naju zajeli, in sedaj hodiwa že dva dni po tem hribovju, pa ne moreva priti do naših čet. Tudi je nama kraj popolnoma neznan, torej ne veva, hodiwa li pravo pot ali ne.“

„O siromaka, kam sta vidva zašla,“ odvrne menih „Ravno v nasprotno stran sta se obrnila; kje je avstrijska meja že za vama! Še nekaj milj in pri morju bodeta.“

„Pri morju?“ začudi se Aleš. „Da, da, lahko je mogoče, saj hodiwa že dva dni podnevi in ponoči. Meni se je vedno zdelo, da ne greva prav, pa za gotovo vendar nisem vedel. Kaj je nama sedaj storiti?“

„Počakajta do jutri,“ pravi menih ter sede k ognju, da posuši premočeno obleko, „jutri vaju jaz spremim do kakega morskega mesta; tam se morda dobi ladja, ki vaju popelje v domovino. Po suhem vama ni mogoče; ne mogla bi se vedno ogibati ljudi.“

„Ali, častiti gospod,“ pravi Aleš, „po morju je nama še manj mogoče kakor po suhem. Spoznali bi naju po obleki, da sva Avstrijca, poleg tega pa tudi nimava denarja, da bi plačala prevoznino.“

„Le v Boga imejta zaupanje, On nikdar ne zapusti revežev. Kar se tiče vajinega zavetja, pomagal vama bodem jaz, kolikor mi bo mogoče, akoravno sem sam tudi ubog pregnanec.“

„Vi, častitljivi oče, pregnanec? Ni mogoče!“ vzklikne Aleš pri teh besedah.

„Da, pregnanec.“

„Pa zakaj vendar?“

„Zavoljo resnice.“

„To je hudo. Ali česa so vas vendar obdolžili? Kaj niste imeli nobenega prijatelja, da bi vas bil zagovarjal in vašo nedolžnost dokazal? Ne zamerite, da se drznem izpraševati vas o rečeh, ki mi niso nič mar, pa v nesreči se človek bolj zanima za one, ki so v enakih okoliščinah.“

„O prijatelja, prijatelja!“ vzdihne menih in nek pomenljiv nasmeh mu je zaigral krog usten. „Svet ve toliko pripovedovati o prijateljih, a vendar jih je tako malo, ki zaslužijo to ime. Dokler človeku sije sreča, prijazen mu je ves svet, vse bi ga nosilo na rokah; kadar pa sreča zbeži od njega, izginejo tudi prijatelji kakor senca, ki se tiho umakne mogočnemu solncu ter prepusti pisane cvetke pekočim žarkom, da popolnoma ovené. Le nesreča nas uči spoznavati prijatelje kakor ogenj zlato. — Imel sem prijatelje, prijatelje v samostanu, ki smo se ljubili med seboj, ali ti mi niso mogli nič pomagati, sicer bi jih bila doletela moja usoda. Posvetni ljudje pa — oh! večjidel zaničujejo naš stan in nas radi grdiijo po časniki in knjigah.“

Pri teh besedah je obmolnil oče Alfonso, tako hočemo imenovati meniha. Črez nekaj časa pa nadaljuje:

„Ker nas je usoda nocoj tako čudovito združila, hočem vama povedati vzrok svojega pregnanstva. Pred nekoliko leti sem bil nekaj časa v Ljubljani v samostanu —“

„Oh, v Ljubljani ste bili!“ seže mu Aleš v besedo in veselo vzklikne, ko menih omeni Ljubljano.

„Da, v Ljubljani, v vaši deželi, kakor ste mi poprej pravili, in še sedaj me prešine radost, kadar se spomnim onih časov. Dežela je krasna, polna naravnih čudežev, tudi ljudje so ondi blagi, pobožni, kolikor sem se prepričal. Pozneje pa sem moral zapustiti prijazni ljubljanski samostan, ker sem bil poklican nazaj v svojo domovino Sardinsko, kjer sem živel v blagi zadovoljnosti in edinosti med svojimi sobraty v tihi celici. Ko se je pa vnela vojska med Sardinijo in Avstrijo, iskali so nekateri sovražniki duhovščine povsod prilike, da bi nas obdolžili kakih pregreškov; najbolj pa so prežali na samostane, ker ti so jim vedno trn v peti. Ker smo prijazno sprejeli nekatere avstrijske poveljnike v svoj samostan, kar je dolžnost vsakega kristjana, obdolžili so nas skrivne zveze s sovražniki. Posebno mene, ki sem živel dalje časa v Avstriji, dolžili so izdajstva, podpihovanja ljudstva in tako dalje. Zaman sem opravičeval sebe in sobrate, izgnali so nas iz samostana; drugi so smeli ostati v deželi ter iskati pribežališča v kakem drugem samostanu, jaz pa moram zapustiti deželo v treh dneh. Nikomur ni vest nič hudega očitala, bili smo si popolnoma svesti svoje nedolžnosti, zatoraj nas tudi ta bridka usoda ni potrla. Vdali smo se v voljo božjo, poslovili se s solzami v očeh ter razšli na razne kraje. Danes že od rana hodim

neprenehoma in nocoj sem mislil priti dō kakega pastirskega stanišča v teh hribih, ali v temi sem zgrešil pravo pot ter dolgo blodil po hosti. Slednjič zagledam izmed drevja svetlobo vajinega ognja in sreča je nanesla, da sem prišel ravno k vama.“

Alešu so segale menihove besede globoko v srce. Nikdar bi si ne bil mislil, da morejo biti ljudje tako hudobni in preganjati po nedolžnem take svete može. Če mu je že prej vdihnil duhovnikov častitljivi obraz in resno pa vendar ljubeznivo obnašanje mnogo spoštovanja do njega, zgodilo se je to sedaj še tem bolj, ko je videl, kako voljno prenaša božji služabnik vse te nezgode.

„Kam pa ste sedaj namenjeni?“ vpraša Aleš. „Idite zopet v Ljubljano, ondi vas ne bodo preganjali, gotovo ne.“

Oče Alfonzo se je nasmehnil tem preprostim mislim avstrijskega vojaka ter dejal:

„Namenil sem se v Rim, v središče katoličanstva; v obližju svetega očeta bom preživel svoje dni in molil za svoje preganjavce. Nočem zapustiti Laške, svoje mile domovine, akoravno mi je nehvaležna; ljubim jo za Bogom najbolj, kakor je dolžan vsak pošten človek.“

„V Rim? Oh, to mora biti krasno mesto, toliko lepega sem že slišal in bral o njem, ali jaz vem, da ne bom nikdar tako srečen, da bi ga videl.“

„Kdo ve?“ pravi menih. „Jaz pa mislim, da potujta z menoj, kajti odondod bodeta najlažje prišla zopet domov.“

Pri teh besedah je Aleš popolnoma pozabil svojo bridko usodo in je samega veselja poljubil častitemu očetu roko. Rim, to slavno mesto, bo sedaj videl! Nikdar si ne bi bil tega mislil. Oče Alfonzo mu je pripovedoval še razne rimske znamenitosti in Aleš si je v duhu že naslikal velike cerkve z visokimi zvoniki, dolge vrste visokih hiš, kakršnih je že videl po nekaterih mestih v Italiji, in drugega več.

Medtem je dež pojenjal, nebo se je izvedrilo in zvezda za zvezdo se je prikazala na nebu; nastala je ona krasna noč, kakršne so sploh navadne v gorki Italiji. Oče Alfonzo je opomnil begunca, da bi bilo dobro sedaj odriniti dalje, da bi prej prišli čez mejo. Aleš pove to svojemu tovarišu Poldetu, ki je tačas zadremal pri ognju, ne razumeč njunega pogovora, ter se ravnokar prebudil. Na bledem obrazu se mu je poznalo, kako je slaboten, in Aleš je zelo dvomil, da bo mogel dalje potovati, ako se ne okrepča z jedjo.

„Častiti oče,“ dejal je, „moj tovariš je jako slab; od včerajšnjega večera ni jedel ničesar, razen tega je pa tudi hudo ranjen na roki. Bojim se, da ne bi obležal.“

„Ranjen je? Pa mi nista prej nič povedala,“ pravi menih ter stopi bliže. Polde odviije obvezo in rana, ki mu jo je povzročila sovražnikova krogla, bila je še nekoliko zatekla, ker se je vsled mokrote pojavil prisad. Alfonzo ogleda rano, vzame neko mazilo iz majhne škatlice, ki jo je nosil s seboj, namaže ž njim roko in jo nato zopet obveže. „To bo roko varovalo mokrote,“ pravi, „splahnila bo otek-lina in se zacelila rana. Mnogim je že pomagalo.“

Ko je oče Alfonzo dokončal svoje delo, odpre popotno torbo, vzame iz nje kos sira in steklenico vina ter ponudi polovico Poldetu, polovico pa Alešu, rekoč:

„Tole razdelim vama, kar imam, vzemita in okrepčajta se, kajti pot je še dolga.“

Aleš si ni upal takoj vzeti ponujane hrane, prosil je meniha, naj da le polovico Poldetu, polovico pa naj obdrži zase, ker se on čuti še dovolj trdnega in bo potrpel do jutri. Ali duhovnik je vedel Aleševe blage misli in spoznal njegovo pošteno srce, zatorej ga je silil, naj le vzame, ker ima sam zase še dovolj kruha.

Počitek in okrepčalno vino sta dala Poldetu zopet novih moči. Neutegoma so se napotili dalje in so prišli kmalu iz goščave na kolovozno pot, ki se je vila polagoma navzdol. Medpotoma je ponovil Aleš Poldetu vse Alfonzove besede, ker ta ni razumel laščine, ter mu povedal, da pojedeta sedaj z njim v Rim. Kdo je bil tega bolj vesel nego Polde; upal je morda kmalu in srečno priti domov ali vsaj zopet k svojemu polku.

Ravno se je že nekoliko zdanilo ter so začele zvezde zaporedoma ugašati, ko pridejo naši popotniki iz gozda na gol, s travo obraščen hribec. Pred njimi se je razprostiralo morje, človeških stanovališč pa ni bilo videti v obližju nikjer. Alfonzo se ozira nekaj časa na vse strani, kakor da ne bi prav vedel, v katerem kraju so sedaj.

„Nisem mislil, da smo že tako blizu morja,“ pravi potem. „Najbolje bo sedaj, da potujemo ob bregu, dokler ne pridemo do kake poti. Bržkone smo že čez mejo.“

Aleš je strmел na morsko površje. Sicer je že videl morje na svojem potovanju skozi Trst in Benetke, toda tukaj se mu je zdelo čisto drugačno. Ondi je bilo polno ladij, majhnih in velikih, in na obrežju je mrgolelo vse

polno ljudi, tukaj pa je bilo kakor mrtvo. Nobenega čolniča ni bilo videti nikjer, na bregu je rastle visoka trava in na zapadu so se dvigale visoke skale, tuintam obraščene z grmičevjem.

Kmalu so prišli po dolinici k morju, kjer je rastlo nekoliko kostanjevih dreves in posedejo v mehko travo, med katero so cvetele pomladanske pisane cvetke in razširjale prijeten vonj. Solnce je priplavalo na vzhodu in se prikazalo izza gor, čarobno obsevaje v raznih barvah morske valčke, ki so se podili semtertja in prijetno šumljali. Tupatam se je dvignila kaka morska ptica iz svojega gnezda visoko pod oblake in mirno plavala nad morjem. Sicer pa je bilo vse tiho in mirno, še sapice ni bilo čuti, ki bi premikala liste na drevju, na katerih so še visele rosne kapljice ter se lesketale v solncu kakor dragoceni biseri.

Begunci opravijo jutranjo molitev, hvaleč Boga, da jih je obvaroval raznih nevarnosti, potem pa pravi Aleš:

„Stopil bom nekoliko ob bregu, morda nalovim nekaj rib, da si jih spečemo za kosilo; človeških stanovališč ni tukaj, da bi se kje oglasili.“

Alfonzo je odobril Alešev sklep in ta se nemudoma napoti k morju. Že je nalovil nekaj rib ter jih zmetal na breg, Polde pa jih je odnesel pod kostanj, ondi zakuril ter jih začel peči. Alešu se je zdelo morje precej mlačno, hotel se je malo skopati in zopet poskusiti svojo umetnost v plavanju. Plaval je proti zapadu, kjer so molele sive skale, in kmalu izginil svojima tovarišema izpred oči. Čim dalje je plaval, tem bolj ga je mikalo, posebno ker je spoznal, da da se v morju veliko lažje plava nego po rekah. Sklenil je torej prav daleč plavati. Jedva pa pride za omenjene skale, kar se odpre pred njim majhen zaliv, krog in krog obdan s pečevjem in obraščen z grmovjem, da ga iz daljave ni bilo lahko opaziti. Aleš zavije v to zatišje in sede na robato skalo, ki je štrlela iz vode. Pa kako se začudi, ko zagleda precej daleč tam v kotu veliko ladjo in zraven nekoliko manjših čolničev. Strah in veselje sta ga hkratu obšla. „Ako je to sardinska ladja,“ mislil si je, „pridem zopet sovražnikom v roke, ako pa je kaka trgovska, popeljemo se lahko z njo; morda pojde proti Benetkam ali Trstu.“ Nehote obsedi nekaj časa ondi. Strah in upanje sta ga tako prešinila, da mu je jelo srce glasno utripati. Sedaj privesla ob kraju sem majhen čolnič, v katerem je sedelo kakih šest mož. Bili so čudno opravljeni z rdečimi

čepicami na glavi in vsi poraščeni. Aleš jih je zapazil šele, ko so se mu približali skoro že za streljaj, tako je bil zamaknjen le v veliko ladjo. Večkrat je čital o morskih roparjih, ki jemljejo ljudi s seboj in jih potem prodajajo v sužnost. Ti so se mu zdeli popolnoma podobni in sapa mu je skoro zastala pri tej misli.

Zdelo se mu je, da ga niso še zapazili, ker se je pomaknil nekoliko za skalo, vendar je opazil, da so začeli urneje sukati vesla in čoln je hitel po bliskovo po vodi, vedno ob kraju. Aleš se je globoko oddahnil, ko so zdrčali mimo njega in sklenil je hitro plavati zopet nazaj, ko se nekoliko oddaljijo. Zbog samega veselja se je splazil zopet više na skalo, da vidi, če so že kaj daleč, ali kdo popiše njegov strah? Možaki so čoln zasukali in veslali naravnost proti skali, na kateri je čepel Aleš. Sedaj je bil skrajni čas. Urno plane v vodo in plava pod njo, dokler je mogel zadržati sapo. Ko zopet priplava kvišku in se ozre, vidi čoln precej daleč za seboj. Zdelo se mu je, da so brodniki zmedeni, da ne vedo, kam bi se obrnili, kajti čoln je plaval yenomer semtertja pri oni skali. Sedaj pa obrnejo čoln. Šest veslov krepko reže morsko gladino in čolnič šviga po površini kakor ptica v zraku, da se voda kar peni — in sicer naravnost za njim. Aleš uvidi, da jim ne uide; bil je še daleč od svojih tovarišev, k bregu pa ni mogel plavati, ker je bil ravno pri skalah. Napenjal je vse moči in se večkrat skril pod vodo, da bi jim zmešal sled, toda strah ga je prevzel, da ni mogel več dolgo zadrževati sapo, čoln se je pa bližal vedno bolj. Še enkrat je napel svojo moč in skusil priti do brega, kjer so ravno nehale skale, kar zagleda ne daleč od sebe v vodi dve glavi, grdi kot same pošasti. Aleš zavpije na pomoč, ker ni bil več daleč od svojih, ali v tem hipu začuti, kako sta ga dva možaka prijela za roki in nogi ter ga držala kot v kleščah. Aleš se je boril na vso moč ter skušal sebe in onadva potopiti, kajti grozovite muke, ki jih trpe sužnji, stopile so mu živo pred oči. Pa ves napor je bil zaman. Čoln se je medtem približal in Aleša so potegnili vanj ter mu zvezali roki in nogi in nato zopet veslali proti zalivu.

IV.

Aleš je ležal v čolnu zvezan, da se ni mogel nikamor ganiti. Možaki so urno veslali in le zdajpazdaj so ga ogle-

dovali radovedno z nekakim zadovoljstvom, gotovo se vseleč takega plena; izpregovoril pa ni nihče.

Ko je bil Aleš v krvavih bitkah in so mu krogle švigale krog ušes, se še zmenil ni zanje, danes pa mu je upadlo srce in ves nekdanji pogum in zavednost sta izginila.

Ko pridejo v zaliv, spravijo ga v ladjo, razvežejo mu nogi in roki ter ga ženo v spodnji del ladje, kjer je bila poveljnikova kajuta.*

Velik možak zagorelega lica, dolgih las in barusast je sedel pri mizi in prebiral pisma; še ozrl se ni, ko pripeljeta dva mornarja Aleša v kajuto. Sedaj stopi eden izmed njiju bliže ter mu pove nekaj besed v neki tujščini. Poveljnik odloži popisane pole, se okrene napol proti durim, kjer je stal Aleš, ter pokima z glavo navzočima, kot bi ju hotel pohvaliti, da sta dobro izvršila svoj posel.

Aleša je oblival sicer mrzel pot, ali sklenil je prikrihati svojo bojazen, kolikor bo mogoče.

Poveljnik ga meri nekaj časa od nog do glave, potem ga vpraša v laščini z glasom, navadnim pri ljudeh, ki so vajeni le zapovedovati:

„Kdo si in odkod prideš?“

„Avstrijski vojak sem,“ odvrne Aleš kratko.

„Avstrijski vojak? Kako pa prideš semkaj?“

„Po naključju.“

„Hm. Veš li v čigavih rokah se sedaj nahajaš?“ vpraša dalje poveljnik nekako posmehljivo.

„Ne. Nisem še izvedel imena novega gospodarja; le toliko vem, da so vaši hlapci precej surovi in nečloveški, kolikor sem spoznal iz njihovega vedenja.“

„Ali si že kdaj slišal o korzarjih?“

„Nič.“

„O morskih roparjih pa?“

„Da, o teh sem že mnogo slišal, in če se ne motim, imam ravno sedaj enega pred seboj. Ali najprej bi rad izvedel, po kateri pravici smete ujeti človeka, ki prihaja iz dežele, ki vam nikdar ni storila nič žalega.“

„Vse bodeš izvedel,“ pravi poveljnik mrzlo. „Sedaj samo toliko vedi, da si suženj na ladji znamenitega morskega roparja Abdale.“

„Čudno ime,“ mrmral je Aleš, „takega svetnika še nisem našel v nobeni pratiki.“

* Kajute se imenujejo sobe na ladjah.

„Kaj praviš?“ zarenči nad njim poveljnik.

„Da se mi krivica godi, da sem prišel v sužnost, še sam ne vem zakaj.“

„Če ti je prostost tako draga, se lahko odkupiš, ako nam preskrbiš ob mesecu štirideset tisoč cekinov.“

„Štirideset tisoč cekinov!“ ponavlja Aleš glasno se smeja. „Ko bi jaz imel toliko denarja, vas še ne pogledam ne; toliko vsa vaša ladja z vami vred ni vredna. Za tako ceno se že ne pogodiva.“

„Nič drugače, kot pod tem pogojem,“ pravi Abdala malomarno. „Ali nimaš blizu prijateljev, ki bi te rešili in odšteli to svoto zate?“

„Imam dva prijatelja; čakata me na obrežju in sta gotovo v velikih skrbah zastran mene.“

„Na obrežju?“ seže mu Abdala hlastno v besedo in pomigne pri tej priči enemu svojih služabnikov, ki sta prignala Aleša. Ta pa, kakor bi že na obrazu bral vse gospodarjeve misli, odide urno po stopnicah na krov ladje.

Aleš je razumel roparjev migljaj, obide ga groza in rad bi preklical zadnje besede, a bilo je že prepozno. Skoro gotovo je že hitela ista ladjica po njegova tovariša na obrežje, v kateri so pred kratkim njega samega pripeljali semkaj. Tolažila ga je misel, da morda ubežita in se rešita, ko zagledata morske roparje.

„Koliko jezikov govoriš?“ nadaljuje poveljnik po kratkem premolku.

„Nekoliko laški in nemški, moj materni jezik je pa slovenski.“

„To je malo,“ mrmral je poveljnik ter si gladil črno brado. „Ali tvoj obraz mi razodeva, da si bistre glave; mislim, da bi se kmalu navadil tudi arabskega jezika.“

Aleš ga nepremakljivo gleda ter molči.

„Potem mi prineseš takoj sto pijastrov* več pri poglavarju v Maroki.** Ko bi mi ne bila tvoja postava in tvoje odkritosrčno vedenje tako všeč, prodal bi te za majhen denar prvemu gospodarju, ki bi ga srečal, ker pa se mi zdiš prebrisan človek, boš ostal na moji ladji kaka dva meseca ter se medtem marljivo učil arabščine. Tudi se ti ne bo slabo godilo pri meni, kajti jaz znam čislati ljudi, ki so meni všeč. Če boš priden in če te drago prodam,

* Pijaster je turški denar, ki velja naših 18 vinarjev.

** Maroko je država v severozahodni Afriki.

priporočil te bodem še posebej maroškemu poglavarju, da ti bo bolj prizanašal nego drugim sužnjem. Za danes je dovolj, jutri se pa prične pouk v arabskem jeziku; moj stari mornar Kašet te bo učil.

Poglavar je mahnil z roko in služabnik je odpeljal Aleša v najspodnejši del ladje, ondi mu odkazal majhno beznico, jo zaklenil ter odšel.

Aleš se vsede na star zaboj, v katerem so roparji bržkone nekdam hranili ugrabljene zaklade, sedaj pa so ga odstranili kot nepotrebno reč, ker je bil že polomljen. Razne misli so se križale v njegovi glavi, vsi ti dogodki zo se mu zdeli kot sanje. „Lepa tolažba,“ misli si, „dva meseca se bom moral ubijati s tujim jezikom, da me bo ta črnobradi lopov dražje prodal, in misli, da mi s tem izkaže še veliko dobroto.“ Njegova sobica je bila še dokaj čedna, kolikor se more zahtevati v takih okoliščinah. Oken sicer ni imela, ker je bila v spodnjem delu ladje, ali bleda luč v leščerbi je za silo razsvetljevala sobico. Ob steni je bila napravljena klop, na drugi strani pa viseča postelja, kakršne imajo na ladjah. Aleš opravi večerno molitev, moli potem še angelsko češčenje, kakor ga je nekdam učil stari Peter, in našel je v molitvi tolažbo. Zopet se je vrnil v njegovo srce oni pogum, ki ga je navdajal nekdam. Dejal je sam pri sebi: „Ako sem v božjem varstvu, kaj mi morejo potem ljudje? Bog že ve, kaj namerava z menoj.“ Hudo si je očital prejšnjo malodušnost, ko se je hotel popotiti s svojima sovražnikoma vred, in sklenil je zanaprej vedno možato prenašati vse težave, kakor se spodobi pravemu junaku. Le to ga je vznemirjalo ter mu napravljalo mnogo skrbi, da je v naglici tako nepremišljeno izdal svoja tovariša. Vlegel se je na posteljo in pazno vlekel na ušesa vsak gibljaj na ladji. Zdajpazdaj mislil je slišati Poldetov ali pa Alfonzov glas, pa ni bilo nič. Nad seboj je čul trde korake prihajajočih in odhajajočih ljudi, kar je dokazovalo, da mora biti ravno nad njim poveljnikovo stanovanje. Črez dobre pol ure se odpro vrata in v sobo stopi molče oni sluga, ki da je prej pripeljal semkaj, postavi na mizico nekaj jedil, steklenico vina in dolgo turško pipo (čibuk), potem pa zopet zaklene duri in odide; na Aleša se še ozrl ni.

Aleš se je popolnoma upokojil videč, da niso dobili njegovih tovarišev, sicer bi bil gotovo kaj zaslutil. Večerja mu je dobro dišala, ker ga je lakota že hudo trla, in tudi iz čibuka je poskusil pušiti, kar pa se mu je tako nekako

nerodno zdelo, da se je sam sebi smejal. Vse domišljije iz otročjih let, ko je prebiral razne izposojene knjige o tujih krajih in ljudstvih, so se sedaj uresničile. Bil je na morju, kjer se dvigajo valovi, na veliki ladji, celo med morskimi roparji; vse, vse, kar si je včasih želel v preprostih otroških mislih, ko je doma veslal v čolniciu po Savi. Sedaj seveda je bilo vse drugače, ali taki prijetni spomini zlajšujejo v težavah bridkosti, da človek pozabi za trenotek sedanjosti ter se zamisli v preteklost.

Najprej je sklenil, da se ne bo učil arabskega jezika za nobeno ceno, ali ko je bolj natanko preudaril, je zavrzel ta sklep. „Ujetnik sem na vsak način, če me ne kupi ta, me bo pa kdo drugi. Ako bom zmožen jezika in se prikupim poglavarju, mi morda dovoli kaj več prostosti in potem mi bo morda mogoče pobegniti. Vse je dobro, česar se človek nauči; tedaj tudi to ne bo škodilo.“

Zelo utrujen je Aleš kmalu sladko zaspal v svoji viseči in čedno opravljeni postelji. Videlo se je koj, da ga roparski poglavar nekoliko bolj čišla. Ponoči je sanjal prijetne sanje, da hodi doma ob Savi, da stari Peter sedi na klopici s pipico v ustih kakor navadno ter se mu prijazno smehlja. Kmalu pa se je izpremenila domača koča v krasno palačo, krog katere se je raztezal velik vrt, nasejan z raznim sadnim drevjem in pisanimi cveticami. V hladni senci sta sedela oče in mati v praznični obleki ter ga prijazno pozdravljala, po vrtu sem sta se pa približala Polde in oče Alfonzo ter mu segla v roke. Aleš je veselja vzkliknil in se v tem trenotku prebudil. Žal mu je bilo, da ni še dalje sanjal, in dolgo je preudarjal, kaj neki pomeni vse to. Svojih staršev ni nikdar poznal, a vendar mu je dajal Peter upanje, da morda še žive. „Morda ravno te sanje pomenijo kaj dobrega,“ misli si, „nikdar se mi ni še sanjalo o starših kot nocoj in tako prijetno. O Bog, ko bi bil res kdaj tako srečen, da bi jih zopet našel! Pol sveta bi rad prehodil.“

Ker v Aleševo stanico od nobenega kraja ni prišla dnevna svetloba, ni vedel prav nič, je li že dan zunaj ali ne, vendar se mu je zdelo, da mora že precej pozno biti, ker je dolgo spal. Tudi je čutil nad seboj korake posameznega človeka, ki je bil po njegovem mnenju bržkone poveljnik. Ker ni mogel več zaspiti, se je oblekel, napravil luč ter začel preiskovati vse kote stanice, da si krati čas. Ko privzdigne stari zaboj, na katerem je bil sedel prejšnji

večer, zagleda pod njim majhno knjižico, vezano v usnje in okovano s svetlim križcem. Brž jo odpre in kako ostrmi, ko vidi, da je molitvenik, pisan v slovenskem jeziku. Na zadnji strani je bilo zapisano ime: T. Senčar. Aleš je pre-mišljeval na vse kraje, odkod bi utegnila priti ta knjiga na tolovajsko ladjo. „Gotovo“, mislil si je, „je bil že tu kak ujetnik s Slovenskega, in da mu roparji knjige ne vzamejo, jo je skril pod ta zaboj, medtem so ga pa brž-kone neutegoma prodali in ni imel časa vzeti molitveno knjigo s seboj in tako je ostala tukaj.“ Tedaj Aleš ni bil prvi slovenski ujetnik pomorskih tolovajev. Neizrečeno rad bi poznal človeka, katerega je že pred njim nemila usoda vrgla tem hudodelcem v roke. S knjigo je Aleš imel veliko veselje, saj drugega tolažila itak ni bilo; skrbno jo je spravil v najskrivnejši žep, ker se je bal, da mu jo morda tolovaji vzamejo, če jo zapazijo pri njem, posebno zaradi zlatega križca, ki je bil umetno izdelan.

Med tem časom nastane na ladji nek ropot, kot bi jambori škripali in voda pljuskala ob stene. Aleš je spoznal, da se ladja premika in radoveden je bil, kam jo bodo neki zavili roparji. Kmalu se začujejo po stopnicah navzdol koraki, duri se odpró in v sobo stopi majhen, starikav možiček svetlih oči in nagubančenega obraza. Rjavo lice je kazalo, da ga je že dobro opeklo južno solnce in da je preživel že marsikako nevihto na morju. Postavil je na mizo steklenico vina in kos kruha, Alešev zajutrek, potem pa postal nekaj časa nepremakljivo, nekako radovedno ogledovaje svojega tovariša, kot bi pričakoval kakega vprašanja.

„Bo li to moja vsakdanja hrana?“ vpraša Aleš s krepkim glasom, da bi napeljal govorico.

„Da, na naši ladji je že odmenjeno za vsakega posebej vino in jedilo, razen tega dobi še vsakateri opoldne kos mesa in dateljev. Seveda velja to le nam mornarjem, sužnji morajo zadovoljni biti z vodo in suhim kruhom. Tebi pa je poglavar nenavadno dober, zatoorej ti je odločil enako hrano z nami.“

„Že dobro. In ti si prišel, kakor se mi zdi —“

„Učit te arabskega jezika, kakor mi je zapovedal poglavar,“ seže mu starec v besedo.

„A, dobro došel, moj prihodnji učitelj!“ pravi Aleš šaljivo, videč pritlikavega mornarja s plešasto glavo kot svojega učitelja. „Ker bom zanaprej vaš učenec, torej se ne spodobi, da bi vas tikal kot prej.“

Mornar ga je nekako začudeno gledal pri teh besedah, kot ne bi razumel, kaj hoče s tem reči.

„Ti si gotovo vajeen mestnega življenja,“ pravi potem, „ali vedi, da pri nas to ni v navadi; vsi se tikamo, naj je poveljnik ali kdor hoče.“

„Kakor ti je bolj všeč, pa se tikajva, če ni nič razžaljenja pri tem. Tvoje ime je Rašet, ali ne, če sem prav slišal včeraj?“

Starec pokima ter sede na klopico in tudi Alešu da z roko znamenje, naj se usede. Potem povalja kepo tobaka* po ustih z ene strani v drugo, slednjič pa se obrne proti durim in pljune vse te prežvečene ostanke v kot, nažge si čibuk in pouk se prične.

Ta pouk je bil kaj preprost. Rašet je povedal najprej kratek stavek laški, potem pa arabski in Aleš ga je moral toliko časa ponavljati, da ga je popolnoma znal.

Alešu je napravila ta šola mnogo zabave. Ne le, da se je Rašet pri poučevanju držal resno in modro kot Salomon, da je Aleša večkrat smeh posilil, tudi uk se je pričel tako zanimivo, da je novi učenec takoj vedel, med kakšnimi ljudmi se nahaja, če tega tudi ne bi bil spoznal že prej. Koj prvi stavki so segali v rokodelstvo te morske druhal. Morje, ladja, zlato, srebro, denar, rop, tolovaj, sužnost in enake tolažilne besede bile so prve, katerih se je privadil Aleš.

Ker se je Rašet pri svojem poslu tako modro obnašal, klical ga je odslej Aleš vedno „mojstra Rašeta“.

Pouk je trajal vsak dan skoraj od jutra do noči in seveda vse to le na pamet, ker ni bilo nobene pripravne knjige. Aleš je moral ves božji dan neprenehoma klepetati in izrekati trde arabske besede, da ga je že grlo bolelo, in Rašet je tako natanko spolnoval povelje svojega gospoda, da še minute ni po nepotrebnem potratil, zato je Aleš že v nekaterih dneh znal celo vrsto arabskih besed in stavkov.

Nekega dne mu naznani Rašet, da mu je dovolil poveljnik zaradi njegove pridnosti vsako opoldne po kosilu iti nekoliko časa na krov, da se odpočije, kar je Aleša jako veselilo. Kajti odkar je bil med morskimi roparji, še ni videl belega dne, torej si vsakdo lahko misli, kako težko je pričakoval zaželjene ure.

* Mornarji vedno žvečijo tobak, ker pravijo, da jih to varuje znane morske bolezni, razen tega pa tudi kroti hudo žejo.

Veselja mu je utripalo srce, ko je zopet dihal sveži zrak. Ker mu ni bilo mogoče nikamor ubežati, tudi niso dosti pazili nanj, le Rašet je bil pri njem ter ga je spremljal povsod. Aleš se je oziral na vse kraje, ali kroginkrog ni videl drugega nego morje. Po solncu je nekoliko poznal, odkod so prišli, ali Bog vedi, kje je že bila sedaj zemlja za njimi in laško obrežje, kjer je zapustil svoja prijatelja. Roparji niso imeli nič pravega namena, kajti kadar so prišli že daleč in se je prikazala kaka siva pika, naznanjujoča suho zemljo, obrnili so zopet ladjo in jadrani v drugo stran. Ta vožnja semtertja po morju trajala je več dni. Če se je oddaleč prikazala kaka ladja, opazovali so jo vselej skrbno in poslali čolne na ogled, in če se jim je zdela premočna, vedeli so se jej ogniti in zaviti v stran. Le kadar se je približala nevihta, poiskali so zavetja v kakem varnem zalivu posameznih skalnatih otokov, kamor ni prišla nobena človeška duša.

Aleš je večkrat mislil na beg, ali nikdar niso prišli v obližje kakega mesta ali večjega selišča, do katerega bi bil lahko dospel plavaje. Celo kadar so se bližali ob hudi uri kakemu otoku, moral je Aleš v svojo tesno sobico in prej ni smel zopet na dan, da so prišli na sinje morje.

Aleš bi se bil gotovo zelo dolgočasil na ladji, ko ne bi ga bil mojster Rašet vedno nadlegoval z arabščino, katere se je že toliko privadil, da se je lahko pomenkoval v tem jeziku s svojim učiteljem. Poveljnika Abdalo je to tako veselilo, da mu je dovolil znanprej popolnoma prosto gibanje na ladji ter na krovu učenje z Rašetom. Aleš pa je vedel še drugače porabiti proste ure. Tolovajska ladja je bila precej obširna s tremi jambori. Alešu se je mornarsko življenje prikupilo in sklenil je kolikor mogoče seznaniti se s tem poslom. Plezal je po vrveh in drogih tako urno, kot bi bil že več let služil na morju. Naučil se je raznih del na ladji in njih imen. Seznanil se je popolnoma z magnetno iglo ali kompasom in njeno porabo, znal je ročno vladati krmilo in zadrževati jadra ob nevihti ali pa kadar so se bližali skalnatim otokom. Tudi še mnogo drugega se je naučil, kar je potrebno mornarju, in v kratkem času je bil pri vsakem delu na ladji že tako priročen, da se je Abdala kar čudil njegovi bistrumnosti.

Drugi mesec se je že bližal koncu in Aleš je govoril že skoraj brez spotike arabski in laški in tudi nekoliko angleščine se je privadil, katere ga je učil Rašet včasih zvečer.

Da se z mojstrom Rašetom malo bolje seznanimo, treba je natančneje naslikati značaj tega moža.

Alešu, ki v začetku ni imel nič dosti zaupanja vanj ter ga ni nič bolj čislal kot druge roparje, prikupil se je od dne do dne bolj. Videl je, da se je motil o tem možu, da ga ni sodil prav. Starec je bil razen med učenjem vedno tih; tudi je zapazil Aleš, da se ni dosti pečal s svojimi tovariši, ki se tudi niso dosti brigali zanj. Ako ni imel opravila pri Alešu ali kje na ladji, sedel je v kak kotiček, vzel v roko pero ter neprenehoma pisal. Aleš bi bil večkrat rad videl, s čim se peča, ali mož je skrbno skrival popisane pole, da jih Aleš nikoli ni mogel dobiti v roke. Čudno se mu je zdelo tako ravnanje starega roparja, čigar tovariši so vedno lenobo pasli, ako ni bilo posebnih opravil, ter žvečili tobak ali pa pušili iz dolgih pip, Abdala pa si je kot poglavar privoščil še kaj več. Zaporedoma je vlekel žganjico iz podolgastih steklenic, katerih je imel vedno polno zataknjenih med blazinami, da ne bi se zvrnile in potolkle pri gibanju ladje. Navadno se je tako opil, da je nezavesten obležal na svoji postelji. Bog pa varuj, ako bi se bil kdo drugi dotaknil njegovih steklenic, gotovo bi ga bila doletela ostra kaznen. To je bilo ugodno samo njegovemu želodcu, za druge mornarje bila je ta pijača predraga in tudi škodljiva. Poveljnik se je bal, da ne bi jih razvadil.

Nekega prijetnega večera je bil mojster Rašet zopet v svojem navadnem kotičku v zadnjem ladjinem delu. Jadra so bila zadržana, sidra spuščena v morje in ladja je stala nepremakljivo blizu nekih skal. Ker je bilo že mračno, ni se mogel več pečati s pisanjem, torej se je naslonil na ograjo in sanjavo zrl po morju. Aleš ga je dolgo skrivaj opazoval, ni si ga upal motiti v zamišljenosti. Starčeve oči so se bliskale in Alešu se je zdelo, da so igrale solzne kaplje v njih. Aleš je bil prepričan, da starcu nekaj teži srce, in čim bolj ga je opazoval, tem večje sočutje ga je vleklo k njemu.

Večkrat bi bil že rad kaj več poizvedel iz njegovega življenja, ali nikdar se ga ni upal vprašati in pričeti govorice, ker je videl, da mož le vedno molči, kadar se nista učila.

Ako človeka tarejo nadloge, ga siloma vleče do so-bratov, ako vidi, da tudi oni trpe nadloge, katerih ne zapazi in ne čuti tako živo v srečnih urah. Tudi Alešu se je nocoj tako godilo, ko je zapazil pri Rašetu nekako

srčno bolečino. Približa se mu polagoma, prime ga za roko in šepne polglasno:

„Mojster Rašet, ne zameri, da te motim; kakor vidim, ti nekaj teži srce, tvoje oči so solzne.“

Starec se obrne urno proti nepričakovanemu tovarišu, pomežikne s trepalnicami, kot da bi hotel zakriti, kar je zapazil ravno Aleš, nekaj prisiljen smehljay zazibal se mu je okrog usten in resnega obraza kakor vedno reče svojemu tovarišu z zamolklim glasom:

„Vidim, da si me opazoval natihoma.“

„Ne zameri, po naključju se je pripetilo.“

Starec molči nekaj časa in skuša popolnoma skriti svoje bolesterne čute, potem pa pravi mirno:

„Ti si tujec, je li?“

„Čemu to vprašanje? Saj veš, da sem šele nekaj tednov v vaši družbi.“

„Iz daljnjege kraja?“

„Avstrijec sem, s Slovenskega.“

„Avstrijec? O to je precej daleč.“

„Kako daleč je, ne vem, ker mi ni znano, v katerem kraju smo sedaj,“ odvrne Aleš, kateremu so se ta vprašanja čudna zdela.

„Imaš še starše?“ vpraša dalje Rašet, kot da ne bi bil čul zadnjih Aleševih besed.

„To toliko vem kot ti. Nikdar jih nisem poznal.“

„Toŕej so ti umrli, ko si bil še otrok? To je pač žalostno.“

„Ne vem, so li mrtvi ali še žive. Ko sem bil še otrok, jedva leto star, izginili so, mene pa je nek dobrotnik otel grozovite smrti v gozdu in me skrbno vzgojil, čeravno je bil sam ubožen. Oh, oni blagi Peter, katerega sem vedno imel za očeta, kako je bil žalosten, ko sem odhajal. Bog vedi, kaj sedaj misli o meni.“ Alešu se je pri teh besedah milo storilo in več ni mogel govoriti.

Rašet je nekaj mrmral, česar Aleš ni razumel, le toliko se mu je zdelo, da je v starčevih prsih ista bol, kot v njegovih.

Po kratkem molčanju prične zopet Rašet:

„Kako pa si prišel med našo družčino?“

„Ti mi staviš čudna vprašanja. Saj sam bolje veš, kako se pride med tako druhal. Ugrabijo ga, kjer ga dobé, in prodajo kot pri nas žival, kar se bo tudi z menoj kmalu zgodilo.“

„Oh, kaj pa da — res nepotrebno vprašanje — sam dobro vem, kako se pride med tolovaje,“ pravi Rašet žalostno ter zaduši vzdihljaj, ki se mu je hotel izviti iz prsi.

„Povej mi raje, kaj se je zgodilo z mojima tovarišema,“ pravi dalje Aleš. „Kakor sem prepričan, ju ni na ladji, a vendar dobro vem, da sem ju isti dan, ko ste me ujeli, po nepremišljenosti izdal, in če se ne motim, odplul je takoj potem čolnič proti oni strani.“

„Tvoja prijatelja?“ pravi starec počasno ter položi roko na čelo, kot bi se hotel nečesa domisliti. „Je že res. Šest mož se je odpravilo proti oni strani, odkoder si ti prišel, ali priveslali so prazni nazaj in pravili, da so videli, ravno ko so se bližali iz zatišja obrežju, dva človeka, enega v meniški obleki, stopiti v čoln, ki ju je odnesel proti veliki ladji, ki je stala na morju. Morali so se naši urno vrniti, da ne bi jih zapazila tuja ladja. Zato smo tudi kmalu potem odjadrili iz našega skrivališča.“

„Res je!“ vzklikne Aleš vesel, „eden je bil v meniški obleki, oče Alfonzo, drugi pa v vojaški. Hvala Bogu, da sta le rešena!“ in povzdignil je hvaležno oči proti nebu zahvaljevaje Najvišjega za čudovito rešitev svojih tovarišev.

Govorica se je nekoliko pretrgala in molčanje je nastalo med njima. Obadva sta se pečala vsak s svojimi mislimi, ki so se vrtele po raznih krogih. Slednjič pomigne Rašet Alešu, naj se usede, ter ginljivo pravi:

„Aleš, tvoja odkritosrčnost in prosto obnašanje mi je všeč; vedi, da te ljubim kot lastnega sina.“

„O tem se doslej še nisem prepričal,“ odvrne Aleš, kateremu se je nenadno priznanje jako čudno zdelo, ker je bil starec prej vedno molčeč in precej oduren. „Nocoj je prvokrat, da se razgovarjava, doslej bilo je težko kako besedo iz tebe spraviti, razen pri učenju. Ti si čuden mož, mojster Rašet, pri vsem prizadevanju vendar ne morem prav spoznati tvojega značaja. Od začetka se nisem dosti brigał zate, zdel si se mi vsakdanja oseba kot drugi mornarji, čim dalje pa si zahajal k meni, tem bolj so se mi vsiljevale razne misli in nekaj mi je vedno dejalo natihoma, da tiči v tebi kaj več nego življenje preprostega mornarja, morskega roparja.“

„To vse sem jaz dobro zapazil pri tebi,“ pravi Rašet, prijazno prijemši Aleševo desnico.

„Kaj, ti si vedel moje misli?“

„Tudi tvoje želje.“

„Moje želje?“

„Da bi rad izvedel mojo preteklost, da si iskal pri-
ložnosti govoriti z menoj, skušal izvedeti, s kakovo pisa-
rijo se vedno pečam. Ni li res?“

„Res. Ali odkod veš vse to, mojster Rašet?“

Starec se je nasmehnil in videti je bilo na njegovem
obrazu veselje nad Aleševo skoraj otročjo radovednostjo.

„Oh ljubi moj,“ dejal je, „izkušnja in dolgoletna ne-
sreča privadi človeka vsega.“

„Pa mi doslej nisi hotel ničesar povedati; zakaj?“
vpraša Aleš dalje.

„Ker ni bilo ugodnega časa. Najini pajdaši bi kmalu
kaj slutili in potem bi bila ločena za vselej.“

„Kaj pa nocoj, ali se nimava ničesar bati?“

„Mornarji so vsi pijani s poveljnikom vred. Jutri že
mislijo odriniti proti afriškemu obrežju, kajti Abdala se je
prepričal, da znaš že dovolj arabščine, in sklenil te je pro-
dati v sužnost. Samega veselja, da se mu je njegov rop
tako obnesel, dal je nocoj obilo pijače svojim služabnikom,
ki sedaj vsi omoteni spe po kotih.“ Res se ni nikjer nihče
ganil, le smrčanje trdno spečih ljudi se je čulo na pred-
njem delu ladje.

„O moj Bog!“ vzdihnil je Aleš pri starčevih besedah,
kajti trda sužnost, katero je nekoliko pozabil med pogo-
vorom, stopila mu je zopet živo pred oči. „Jutri torej
me prodajo v neznane kraje v sužnost, iz katere se ne
vrnem morda nikdar več.“

Aleš bi bil rad marsikaj poizvedel pri Rašetu, ker
je našel nocoj ravno ugodni čas, ali ta bridka novica ga
je tako pretresla, da je popolnoma pozabil, da je hotel
izvedeti usodo svojega učitelja. Razne misli so se mu
snovale v glavi, na vse načine je preudarjal, kako bi se
rešil robstva, ali nič pravega si ni mogel izmisliti. Mislil
je tudi na beg, posebno ker bi ga nocoj mornarji ne pre-
ganjali, ali kam je hotel bežati, ker ni poznal kraja. Razen
tega pa tudi ni vedel, ali bo Rašet privolil ali ne, kajti brez
njegove volje in pomoči ni bilo mogoče nič storiti.

„Ljubi mladenič,“ pravi Rašet smehljaje, videč Aleša
tako zamišljenega, „ti misliš, kaj ne, kako bi bilo mogoče
pobegniti? Le povej, če ne sodim prav.“

„Rašet, ti vse veš. Res preudarjam, kako bi bilo mo-
goče rešiti se,“ reče mladenič, ki se ni mogel prečuditi
starčevi globoki previdnosti.

Rašet je pokimal v znamenje, da je zadovoljen z Aleševim sklepom, potem pa se nasloni zopet na ograjo in zre proti jasnemu nebu, posutem z mirijadami svetlih lučic.

„Rašet, ti si že mnogo preživel na morju, gotovo ti je že znan vsak kotiček,“ zopet prične Aleš. „Povej mi, kje se sedaj nahajava, je li za temi skalami kaj suhega, ali stanujejo ljudje blizu? Ko bi to bilo, upam si priplavati do tja, čeravno je precej daleč. Od mladih nog sem že vajen vode.“

„Ti se motiš, Aleš; tukaj ni nobenega otoka. To so skalnate škrbine, ki štrlé iz morja, kjer ni druge žive stvari kot morski ptiči. Takih skal je mnogo po morju, in ako so skrite pod vodo, so zelo nevarne mornarjem, ki jih ne vidijo, ter se drveča ladja lahko razruši na njih. Odtod proti severu je kakih sto morskih milj do Francoskega.“

„Sto milj,“ začudi se Aleš, „to je dolga pot!“

Rašet je zrl neprenehoma kot prej, proti nebu in videti je bilo, da je zelo napenjal svoje že oslabele oči. Aleš ni vedel, kaj ima, a vendar se je tudi on ozrl proti oni strani, čeravno ni videl drugega kot morje in nebo.

„Ali vidiš ono črno piko, ki se vzdiga iz morja?“ vpraša črez nekaj časa starec Aleša.

Res je bila videti na južni strani majhna črna bunčica, katero so šele po dolgem trudu zapazile Aleševe bistre oči, ki pa je prihajala vedno večja.

„Vidim; kaj pa pomeni to?“

„V dveh urah bomo imeli hudo nevihto,“ odvrne starec veselega obraza.

„Potem morava speče mornarje zbuditi, da uravnajo ladjo, sicer smo v nevarnosti.“

„Ne, nikakor ne. Bog daj, da bi še trdneje spali do dne,“ pravi Rašet in se obrne s prekrižanima rokama proti Alešu, kateremu ni šlo v glavo, kaj starec namerava.

Jedva je minula dobra ura, ko se začuje oddaleč votel grom, in črni oblaki so prepregli ves obok. Rašet hiti v spodnji del in prinese na krov precej težek zaboj.

„Nevihta bo zdaj zdaj tu,“ pravi starec Alešu, „in kakor se kaže, bo zelo huda. Podvizati se morava, da spraviva vse v red, še trenotka ne smeva zamuditi. Nocoj je edina priložnost, da se rešiva, ako nama pojde vse po sreči. Ti si uren, pojdi in razpni jadra, vsa, tudi na manjših jamborih, jaz pa odklenem medtem čoln, spravim tale zaboj vanj in potem poveslava urno k skalam.“

Aleš je vedel Rašetov namen. Urno je odvezal vsa jadra, katera je kmalu razprostrl veter medtem, ko je starec pripravil čoln. Izdrila sta sidra, skočila v pripravljeni čoln, ter urno veslala k pečinam.

Skala je bila sicer robata, pa vendar dosti obširna za prenočišče dvema človekoma. Potegnila sta čoln kolikor mogoče h kraju, porinila ga v pripravno zatišje, kjer valovi niso imeli več moči, potem pa spravita zaboj visoko vrh skale, na katero sta splezala z veliko težavo. V ta zaboj je bil naložil Rašet že prej nekoliko potrebnih jedil in pijače, da se preskrbi za daljnjo pot drugo jutro.

Jedva sta dospela na varno, je že jel razsajati hud vihar z vso srditostjo. Strele so švigale vse navzkriž, grom je donel, valovje bučalo in na tolovajski ladji so pokali jambori, kot bi se hoteli vsi polomiti. Aleš še nikdar ni doživel take noči, zdelo se mu je, kakor bi se vsa zemlja majala in hotela skočiti iz svojih tečajev.

Kmalu so zgrabili valovi ladjo in vihar jo je podil po penečem morju, da je letela kot ptica, pod nebom, premeta-vaje se sedaj v eno, sedaj v drugo stran. V nekaterih trenutkih sta videla samo še črno piko, katero so dvigali valovi zdaj kvišku, zdaj jo zopet pogoltnili v svoje brezdno. Slednjič je izginilo vse v črni noči, vihar pa je divjal vedno grozovitnejše, da je pljuskalo valovje celo čez skalo, kjer sta sedela naša beguna, ter ju premočilo do polti.

Strašna noč je bila ta, noč, ki se ne da več izbrisati iz spomina, ako jo človek kdaj doživi; vendar je bila ta viharina noč edino upanje Rašetovo in Aleševo.

V.

Drugo jutro je napočilo in bilo je krasno jutro, kakršno je navadno po hudih nevihtah. Kakor bi prilezlo iz morja, priplavalo je solnce na vzhodu in milo osvetljevalo skalovje s svojo žarečo lučjo. O tolovajski ladji ni bilo več ne duha ne sluha, le čolniček je še varno tičal v skalnatem pristanišču, iz katerega ga ni moglo pregnati razburkano valovje.

Aleš vzame molitvenik, ki ga je imel tako varno zavitega, da ga ni prav nič oškodovala mokrota, poklekne na skalo ter zahvali najprej nebeškega Očeta za čudovito ohranitev, potem pa moli še jutranjo molitev. Tudi Rašet je sklenil roki in potihoma molil kraj Aleša.

Po opravljeni molitvi vzameta iz zaboja nekaj jedil in se okrepčata, potem pa jameta preudarjati, kam bi se bilo najbolje obrniti. Aleš si ni vedel dosti pomagati, torej je prepustil vso skrb izvedenemu Rašetu.

Aleš je bil prejšnji večer po tako nagli in nepričakovani dogodbi ves zmešan, da ni mogel bolj natanko premisliti Rašetovega naklepa, temveč je moral hitro storiti, kar mu je ta veleval. Danes pa je vendarle hotel bolj natanko izvedeti, zakaj sta izročila tolovajsko ladjo valovom in nista zbudila mornarjev; kajti ubežati na skalo bi jima bilo še vedno mogoče, ker v takih okoliščinah bi se mornarji ne bili dosti zmenili za nju.

„Rašet!“ pričel je pri zajutrkju, „meni se vendar ne zdi prav, da sva pripravila tolovaje po nepotrebnem v tako nevarnost. Čeravno so hudobneži in zaslužijo ostro kazen, so vendarle ljudje in naša dolžnost je, le dobro storiti svojemu bližnjemu, bodisi prijatelj ali sovražnik. Bog sam odloči vsakateremu plačilo, kakršno zasluži, a ljudje ne smejo segati v njegove pravice. Nesrečneži so morda storili strašen konec v valovih, in sicer v stanu nezavednosti, v pijanosti.“

„Tega se ni bati,“ odvrne starec, „kamor je divjala ladja, ni več skalovja, ker nekolikokrat sem že prebrodaril to morje in znano mi je vse. Tudi so se mornarji gotovo hitro streznili, ko se je jela ladja premetavati, ter storili, kolikor je bilo mogoče. V takih okoliščinah strah vse premaga, tudi opijanjenega človeka, da se takoj zave popolnoma. Največja škoda, ki se jim je mogla zgoditi, je ta, da so se morda polomili jambori, raztrgala jadra in potrlo krmilo. Ljubi moj, jaz sem že dokaj preživel na morju, še hujših neviht, kot je bila snočna. Tolovajska ladja je bila močna, najhujše viharje je dobro prebila, razen tega pa tudi na prostem morju vihar malo more veliki ladji, ako ni skalovja. Le upokoji se zaradi tega, ti ljudje so na morju doma in ni jim lahko priti do živega. Kdo ve, ali tudi oni ne počivajo danes v kakem skritem zalivu in popravljajo pokvarjene reči.“

To je nekoliko upokojilo Aleševo rahločutno srce, ki ni še dovolj poznalo mornarskega življenja. „Sila kola lomi,“ mislil si je. „Kdo ve, ali bi nama bilo mogoče pobegniti brez takega početja; če naju ne bi bili zaprli v spodnjo sobo? Je že božja volja tako; saj mi je Peter vedno pravil, da se brez božje volje nič ne zgodi.“

Zajutrek je bil kmalu končan in treba je bilo obrniti se na katero stran, ker hrana je bila pičla, jedva za nekaj dni.

Spravila sta čolnič zopet v morje, naložila svoje borno imetje vanj ter veslala po morju, kolikor je bilo mogoče opraviti z dvema vesloma. Aleša je tako omamilo upanje, da more doseči zopet svobodo, da je pozabil vprašati svojega tovariša, proti kateremu kraju sta namenjena. Šele, ko sta bila že precej daleč na morju ter sta že izgubila skale izpred oči, reče Rašet, ki je s spretno roko sukal veslo, kakor bi imel še vse mladeniške moči:

„Rašet, kam pa vendar gre najina pot? Dosedaj še nič ne vem, kam sva namenjena.“

„Kam gre najina pot?“ ponavlja Rašet ter zmaje z rameni, „to je težko določiti. Kamor naju ponese naša ladjica. Najine moči so preslabe, da bi krotila valove; majhen vihar naju lahko zanese Bog vedi kam. Ako nama pa Bog da srečo in lepo vreme, priveslala bova morda v kakih desetih dneh do katerega otoka, ali pa morda srečava kako ladjo.“

„Ako pa zopet srečava kako tolovajsko ladjo?“

„Potem sva zopet sužnja, kot prej,“ dejal je Rašet tako malomarno in hladnokrvno, kot bi se pomenkoval o vsakdanjih rečeh.

Aleša je nehote mrzav pretresel pri teh starčevih besedah. Čeravno sta bila že dolgo skupaj in je Aleš tudi opazil, da ima mož dobro srce, vendar še doslej ni vedel, s kom ima opraviti. Večkrat ga je že vprašal to in ono, pa mož je vedno odlašal, rekoč, da bo že še izvedel vse, ko prideta srečno na suho. Le iz nekaterih besed je poizvedel toliko, da Rašet ni bil izmed tolovajske druhali, temveč suženj na ladji. „Čuden, res čuden človek,“ mislil je Aleš, „še neumna žival se veseli svobode, ta pa je tako mrzel, tako neobčutljiv za vse. Nekaj skrivnostnega mora biti v njegovem prejšnjem življenju, kaka velika nezgoda, ki ga je tako potrla.“ Aleš si je na vso moč prizadeval, da bi razumel tega človeka, ki je skoraj, rekel bi, sovražil svet. Kako strašne nevihte in nesreče se morajo zbrati, da privedejo človeka tako daleč. Da je učen, to je Aleš kmalu spoznal. Govoril je razne evropske in tudi druge jezike in svoje pisanje nadaljeval je pri vsaki priložnosti, ko sta bila še na ladji.

„Ne zameri, dragi Rašet,“ Aleš zopet pretrga molčanje, „da se predrznem nekaj tebi očitati. Kakor spoznam iz

tvojega vedenja, ti ni dosti mar najine svobode. Zopet molčiš, kakor nekdanj in vedno si otožen.“

„Dosti mar?“ pravi Rašet ter zgrbanči čelo, kot bi nekaj tehtnega preudarjal. „Kakor se zmeniva; kar se mene tiče, nič mi ni mar.“

„Jaz te ne razumem, Rašet; govori jasneje.“

„Da jaz sam zase nikdar ne bi bil poskušal bega.“

„In zakaj ne?“

„Saj sem ti že rekel, da bodeš vse izvedel o pripravnem času. Aleš, ti si zelo radoveden, kakor je sploh mladina; vedi, da to ne hasne vselej.“

„Torej si samo zastran mene vse to storil?“

Rašet je molče prikimal.

„O blagi mož, kdaj ti bom mogel povrniti toliko ljubezni!“

„O vedi mladenič, Rašet pozna tvoje blago srce, tvoje hrepenenje po svobodi. Saj je tako malo ljudi na svetu, katerih srca so čista, da se med stoterimi nad devetindevetdesetimi zmotimo. Ako bom izvedel, da si v svoji domovini zopet srečen, dopolnjeno bode moje veselje in mirno bom pričakoval ure, ki me bo rešila svetnih težav ter pripeljala v boljšo domovino.“

„Ali ti ne želiš zopet priti v domovino?“

„Ona hrani zame le žalost in bridkost.“

Aleš si ga ni upal več izpraševati in zopet sta molčala oba. Toliko je bil prepričan, da je morala moža nekdanj zadeti huda nesreča. Zopet sta krepkeje poprijela vesla in ladjica je urno plavala po sinjem morju.

Tretje jutro zagledata v daljavi bela jadra še daleč plavajoče ladje. Od začetka jadrata je ravno proti njima, kmalu pa je naredila ovinek in zavila bolj proti južni strani.

Rašet je nekaj časa preudarjal, potem pa rekel:

„Aleš, ako tej ladji prestriževa pot, potem sva na varnem. Ladja nima ravno ugodnega vetra, počasi se pomika dalje; ako dobro poženeva, dohitiva jo v nekaterih urah.“

„Ali si pa tudi gotov, da ni kaka sovražna ladja, zopet kaki morski roparji?“ vpraša Aleš obotavljaje se, ker ni želel zopet priti takim ljudem v roke.

„Tega se nama ni treba bati. Tolovaji nimajo tolikšnih ladij, bržkone bo kaka trgovska ladja, ki pride iz Jadranskega morja.“

Aleš ni mogel več ugovarjati. Rašet je bil že mnogo let na vodi in je bolje poznal vse okoliščine in nevarnosti,

torej je zaupal njegovi previdnosti. Napela sta vse moči in čoln je švignil po mirnem morju, kot bi ga nesel veter.

Vedno bliže sta prihajala tuji ladji, ki se je zaradi mirnega zraka le počasi pomikala dalje. Rašet je vzel iz zaboja majhen daljnovid in dolgo opazoval ladjo ter rekel naposled:

„Angleška trijamborka je, če Bog da, kmalu sva iz nevarnosti, le krepko veslajva.“

Proti poldnevu pa je nastala nenadoma močnejša sapa. Rašetovo obličje se je zmračilo in nekako obupno je gledal na ladjo, ki je imela jadra že popolnoma razpeta ter je vedno urneje plavala dalje. Aleš in Rašet sta veslala z vso močjo, da jima je curkoma tekkel pot po obrazu, pa delo je prihajalo vedno težavnejše, vožnja vedno počasnejša, zakaj veter jima je pihal ravno naproti in čoln je šel bolj nazaj nego naprej.

„Ako se veter ne izprevrže,“ pravi Rašet osorno, „splava najino upanje po vodi, ladja naju bo prehitela in potem je ne doseževa več.“

V nekaterih minutah bila jima je ladja že vstric in vedela sta, da je vse prizadevanje zaman. Bila sta sicer že tako blizu, da bi se bil lahko slišal glas do tja, kričala sta torej na vso moč, slekla suknji ter mahala z njima, ali nobenega znamenja ni bilo videti na tuji ladji, da bi ju bili zapazili. Vedno dalje in dalje je jadrala in naša beguna sta obupno gledala zanj.

Kaj je bilo početi? Zopet nazaj veslati bilo je pre-daleč, razen tega se je tudi veter prevrgel, kakor bi hotel nalašč kljubovati, ter je pihal od vzhodne strani.

„Sedaj ni nobene druge pomoči,“ prične Rašet, „kot izročiti se valovom in vetru, morda prideva do kakega obrežja. Daleč ne moreva več biti od Afrike, kolikor se mi dozdeva.“

„Od Afrike?“ vpraša Aleš plaho, kajti spomin na marokanskega poglavarja, kamor so ga mislili prodati tolovaji, se mu je zopet živo ponovil. „Ali pa je upati, da dobiva ondi kako evropsko ladjo, ki bi naju prepeljala čez morje v domači svet?“

„Na tem ni dvomiti,“ pravi Rašet, „posebno na severni strani je dosti evropskih ladij v lukah. Ako le pravi kraj zadeneva, ne bo nama težko najti Evropcev, ki živijo po raznih mestih. Morda pa srečava še tudi kako drugo ladjo medpotoma, saj jih je v tem morju vedno dosti.“

Aleš se je nekoliko umiril pri teh starčevih besedah. Krepko sta zopet veslala dalje, držeč se bolj proti jugozahodu, ker Rašet je upal priti po tej poti do Algira, kjer bi potem ne bilo težko dobiti prostora na kateri francoski ladji.

Celo popoldne in vso ljubo noč sta neprenehoma sukala vesli, ravno tako tudi drugi dan. Tretje jutro zagledata v daljavi bel rob, znamenje, da se bližata suhi zemlji. Kako veselje je prešinilo Aleša, ko so se vedno bolj in bolj vzdigovali pred njim vrhunci visokih gorá, kot bi lezli iz tal, čeravno se je bilo bati še marsikaterih nevarnosti. „Hvala Bogu!“ zaklical je. „kmalu sva na suhem.“ In še krepkejšo se je uprl v veslo, da je čoln po bliskovo plaval prek morja.

Solnce je ravno z zadnjimi žarki zlatilo vrhove sivih, proti nebu kipečih gora, ko prideta do obrežja. Kolikor sta mogla opaziti z morja, bil je kraj zapuščen. Nikjer ni bilo videti človeških stanovanj in le pesek in nekaj mirtinih grmičev je pokrivalo obrežje. Rašet veli dalje veslati ob kraju; pa čim dalje sta šla, tem pustejše in dolgočasnejše je bilo, še pripravnega kraja nista nikjer našla, kamor bi skrila svoj čoln in prenočila. Rašet se je oziral na vse kraje, ogledoval hribovje, ki se je raztegalo ob morju, pa bilo je, kakor da ne bi poznal tega sveta. Večkrat je zmajal z glavo, mrmral nerazumljivo, potem pa ukazal zopet veslati nazaj.

„Kako se ti zdi Rašet, sva li v Afriki ali ne?“ vpraša ga Aleš.

„V Afriki sva, ali Bog vedi kje. Saj sem vendar že objadral vse severo-afrikanske bregove, danes mi je pa ta kraj tako neznan, da se prav nič ne morem domisliti, kje sva.“

„Jaz mislim, da bi bilo najbolje, ko bi šla h kraju in nocoj prenočila na prostem, jutri pa bi na vse zgodaj poiskala človeško prebivališče in zvedela, kam se nama je obrniti.“

„Drugega nama tudi ne kaže,“ pritrdi mu Rašet, „noč bo zdaj zdaj tu, in kolikor po oblakih poznam, znalo bi biti še viharo vreme nocoj. Potrpeti morava, jutri bova že videla, kaj nama je storiti.“

Potegnili sta čoln na suho, da ne bi ga odnesli ponoči valovi, ko bi se nenadoma približala nevihta, privezala ga trdno ob grmovje, potem pa jo krenila dalje po robu, da bi dobila pripraven kraj za prenočišče. Na mehki tra-

tici, posuti z najkrasnejšimi in prijetno dišečimi cvetlicami, ki so naznanjale že bujno rastlinstvo vročih dežel, rastla so nekatera palmova drevesa in po belem pesku je žuborel bister studenček, zgubljevaje se skoraj popolnoma v visoki travi. Ta kraj je bil kot nalašč ustvarjen za trudna popotnika. Nemudoma napravita iz volnene plahte, katero sta imela s seboj, majhen šotor, zakurita ogenj, da bi ponoči strašila ropne živali, ker nista imela orožja, potem pa vzameta iz zaboja še ostala jedila ter použijeta zadovoljna borno večerjo. Po solnčnem zahodu je nastala kmalu temna noč ter zavila naravo v črn prt.

Ker nista bila varna pred napadi divjih zveri, sklenila sta vso noč bdeti in tako pričakovati bodočega dne, da bi potem zopet nadaljevala svojo pot.

Alešu so rojile razne misli po glavi. Vse življenje od otročjih let do današnjega dne mu je prišlo na misel. Spominjal se je starega Petra, ki morda ravno sedaj sedi doma na klopici pred hišo in kadi mirno po svoji navadi iz majhne pipe, ugibaje, kam je prišel Aleš, da ni več čuti o njem; spominjal se je vojske na Laškem, svojih dveh tovarišev in slednjič tudi ujetja na tolovajski ladji, kjer se je seznanil z Rašetom. Zopet bi rad kaj poizvedel o tem čudnem možu. Dolgo je zrl na starca, ki je tiho sedel na tleh in prikladal suho brstje na plapolajoči ogenj; ni si prav upal pričeti nekdanjih vprašanj, ker mu je že večkrat izpodletelo.

„Kaj premišljuješ, Aleš?“ vpraša ga naenkrat Rašet ter upre vanj svoje že oslabele, pa vendar še vedno žive oči, kot bi mu hotel brati raz obraza skrivne želje.

„Domislil sem se zopet tvoje obljube.“

„Moje obljube?“ povzame Rašet besedo, kot ne bi se mogel takoj domisliti, kaj zahteva mladenič.

„Tvoje obljube, da mi boš razodel o pripravnem času svoje skrivnosti, in nocoj menim, je najugodnejša prilika, nama vsaj prej mine noč. Ne zameri, da te nadlegujem neprenehoma; tvoje vedenje se mi zdi tako čudno, da želim izvedeti tvoje skrivnosti tem bolj, ker se vedno ogiblješ mojih vprašanj. Človek ima že tako lastnost: čim bolj se mu kaj prikriva, tem bolj ga tare radovednost.“

„Da, da, obljubil sem ti,“ prične Rašet ter globoko vzdihne. „Nerad se sicer spominjam preteklosti, ki mi je rodila toliko gorja, ali tebi, mladenič, tebi, ki te ljubim kot svojega sina, hočem jo razodeti. Mlad si še in mnogo boš

še doživel, ako ti Bog da zdravje; potrebno je torej, da vedno bolj spoznavaš ljudi, kar sem jaz zamudil nekdanj, sicer ne bi bil prišel v tako nesrečo.

Moje rojstno mesto je Florencija, kjer so moji starši imeli lepo palačo in veliko bogastvo, razen tega pa še mnogo posestev po deželi. Mogli so torej meni, svojemu edinemu sinu, preskrbeti potrebnih naukov že v zgodnji mladosti. Najboljši učitelji so bili poklicani na dvor mojih staršev in njih veselje je bilo še tem večje, ker so zapazili kmalu bogate zmožnosti pri meni. Sedemnajst let star sem dovršil že vse šole, in čeravno sem jedva prebil otročja leta, podelila se mi je vendar takoj visoka služba pri ministrstvu, k čemur mi je seveda najbolj pripomoglo sloveče ime mojega očeta. Dve leti potem so mi umrli starši nenadoma ter mi zapustili neizmerno bogastvo in sedaj sem imel skrbeti sam zase. Čeravno mlad, vedel sem se vendar skrbno varovati slabih potov, na katera navadno mladina, če je nikdo ne vodi, tako rada zaide. Previdno sem uravnal svoje imetje ter neutrudno dalje opravljal svojo službo. Edina moja napaka je bila ta, da sem preveč zaupal ljudem in pri njih le vse dobro, nič pa slabega opazoval, drugič pa tudi, da sem bil zelo častilakomen. Moji prijatelji, ki so kmalu zaostali za menoj, bili so mi nevoščljivi, videč, kako urno se vzpenjam od stopinje do stopinje. Vedeli so, da se tukaj zgrda ne da nič opraviti, torej so se potuhneži poslužili sredstev, ki so se jim zdeli najugodnejši. Zapazili so namreč mojo slavohlepnost in po tej poti so sklenili pogubiti me. Kdor sam ne skusi, nikdar ne bi verjel, koliko večja nevoščljivost gospoduje med velikaši nego med nižjimi stanovi.

V svojem dvajsetem letu sem se seznanil z zalo in lepo vzgojeno, čeravno ne prebogato deklico, koje starši so bili iz slavne rodovine Sforzov. Meni ni bilo mar bogastva, imel sem ga dovolj, temveč hotel sem si izbrati ženo, ki bi bila vredna uživati z menoj pozemsko srečo. Angela — tako se je imenovala — bila je res zrcalo vsega ženstva, in ko mi je povila ob letu zalega fantiča, dosegel sem vrhunec zemske sreče. Edino moje veselje sta sedaj bila Angela in sinek Pavlo; celo svojega hlepenja po vedno večji časti sem nekaj časa pozabil.

Približala pa se je doba, ki je pretresla vso Evropo. Napoleonove čete so vladale od Kalabrije daleč gori do severa, vse se je uklanjalo mogočnemu Koržanu. Mene je

bolelo srce, videč kako pada Italija, kako gospodarijo po njej tujci. Sedaj je prišla zaželjena prilika mojim sovražnikom. Izpodbujali so me, naj branim pravice, ker sem edini mož zato, naj vnemam ljudstvo za svobodo, češ, da mi bodo oni pomagali po zmožnosti. Bolj iz lastnega nagiba nego zaradi slave delal sem noč in dan za blagor svoje domovine, še počitka si nisem skoraj privoščil. Največja rana bila je takrat zame, da je bil sv. Oče Pij VI. pregнан iz Rima. Onečaščeno se mi je zdelo sveto mesto, središče vsega krščanstva. Kar sem prej le skrivaj delal, pričel sem sedaj očitneje in to so porabili moji sovražniki ter me zatožili pri francoskem poglavarju, da sem ustajnikom načelnik.

Bilo je 23. velikega travna zvečer — o, to je bila najstrašnejša doba mojega življenja! — Rašet je prenehal in dve debeli solzni kaplji ste mu zdrčali po zagorelem licu; Aleš si ga ni upal motiti.

Dolgo molči starec, potem pa nadaljuje: „23. velikega travna zvečer sem sedel vesel z Angelo v lopi na vrtu ne sluteč nič hudega. Pavlo se je igral v materinem naročju in jaz sem poln radosti opazoval zalega dečka, ki je bil takrat ravno v petem letu. — Naenkrat se vrt napolni s francoskimi vojaki in poveljnik mi veli nemudoma vdati se pravici, ki zahteva od mene, da se opravičim. Že je segla moja desnica po bodalu, ali pogled na obupno ženo in jokajoče se dete, ki se me je trdno oklepalo, opomnil me je, da ne živim sam zase, in vdal sem se v svojo usodo. Tlelo je v meni še upanje, da se opravičim, posebno, ker ni bilo dokazov; pa kako sem se motil! Ko sem stal drugo jutro pred sodnijo, pokazala se mi je pismena zatožba in spodaj podpis tistega prijatelja, katerega sem najbolj čislal. Nobene besede nisem mogel spraviti na jezik, stemnilo se mi je pred očmi in toliko, da nisem omedlel. Iz milosti me niso obsodili na smrt, temveč v ječo na otok Korzika. Prosil sem, da smem vzeti tudi ženo in sina s seboj, pa so mi odbili prošnjo; prosil sem, da se smem vsaj še enkrat posloviti od njiju v tem življenju, pa tudi tega nisem smel. Še tisti dan me je odpeljala ladja na Korziko v trdnjavo sv. Bonifacija. Štirinajst dni pozneje sem dobil brezimno pismo, da je Angela umrla žalosti, sina pa je vzel eden sorodnikov z obilnimi zakladi vred ter pobegnil nekam čez morje. Čeravno je bilo pismo brezimno, se mi je vendar zdelo, da je vse to resnica, kajti Angela mi je bila preveč

vdana, da bi bila dolgo preživela mojo nesrečo, moji sorodniki pa so že od nekdaj hrepeneli po mojem premoženju. Kupa nesreče je bila polna do vrha, nič več me ni vezalo na svet in neprenehoma sem prosil Boga, da bi me poklical s sveta ter me združil tam gori zopet z ljubo ženo.

V trdnjavi sem bil toliko prost, da sem se smel izprehajati na obzidju. Neko popoldne, že proti večeru, zrem po morju, ki je butalo ob skalovje tik pod menoj. Daleč tam na morski širjavi zapazim ladjo, ki je jadrala semtertja, kot da ne bi se upala blizu. Mene prešine misel, da bi se osvobodil. Do ladje bilo je res dobri dve uri, ali to me ni strašilo, ker sem znal dobro plavati; večja težava je bila priti iz trdnjave, ker so bile kroginkrog razpostavljene straže. „Naj velja, kar hoče,“ si mislim, „poskusil bodem.“ Stemnilo se je že precej in jetničar je spravljal druge jetnike že v zapor. Še enkrat pogledam po morju in v strašno globočino pod seboj, potem pa stopim na ograjo in poskočim najmanj petdeset sežnjev globoko v morje. V tem trenutku počile so tudi puške stražnikov, pa nobena krogla me ni zadela. Potopil sem se pod vodo in plaval nekaj časa v stran, potem pa se zopet toliko pokazal, da sem sape dobil. Šele daleč na morju sem se upal popolnoma na površje. Najbolj čudno se mi je zdelo, da ni nobena ladja odrinila od kraja, ki bi me iskala; gotovo so mislili, da sem se ubil pri strašnem skoku, ali pa da me je zadela krogla, ker me ni bilo izpod vode. Plaval sem naravnost proti oni ladji, ki se je še vedno gibala na istem kraju semtertja. Bil sem že precej blizu, ali strah in dolgo plavanje pod vodo me je tako upehalo, da sem se jedva še vzdržaval. Noč se še ni popolnoma stemnila, zravniam se pokoncu, kolikor sem mogel, ter zakličem proti ladji. Prvič ni bilo nič, drugo pot pa sta stopila dva moža v čoln in urno veslala proti meni. Prišli smo na ladjo, pa kako se prestrašim, ko spoznam morske roparje. Poglavar me vpraša najprej, koliko jezikov znam. Jaz mu povem, da znam laški, francoski, angleški in tudi nekoliko nemški.

„Dobro,“ pravi, „moj tolmač mi je umrl, nadomestil ga bodeš sedaj ti.“

Kaj sem hotel početi? Moral sem se vdati v usodo. Na svetu nisem imel nobenega upanja več, kraj se mi je pristudil, kjer sem izgubil prostost, ženo in sina; postal sem tolmač na tolovajski ladji. To je moja dogodba, žalostna sicer, pa resnična.“

Umolknil je starec ter si s čela otrl pot, ki so mu ga prizadejali bolj žalostni spomini nego pripovedovanje.

„In tvoje ime, Rašet, je li pravo?“ vpraša črez nekaj časa Aleš.

„Ne, dali so mi ga tolovaji. Pišem se Lavrencij Saturni.“

„In ti ne bi bil nikdar zapustil tega življenja, ako ne bi bilo mene?“

„Nikdar; zavoljo tebe, ki te ljubim po očetovsko, storil sem to. Ti ne veš, kako sladko je imeti človeka, ki ima blago srce, katerega še ni popačil svet. In tak si ti.“

„Moj dobrotnik!“ vzkliknil je Aleš in objel starca, „ne, vi niste več samo moj nesrečni tovariš, temveč oče; dovolite, da vas imenujem tako. Odslej ne več »ti«, temveč »vi«, kakor sem nekdaž imenoval tudi blagega Petra.“

Starec se je radovoljno smehljal in poljubil Aleša na čelo, rekoč: „Ker tako hočeš, naj pa bo. Usoda naju je združila po naključju; ti nimaš očeta, jaz pa sina ne.“

„Sedaj pa vas še vprašam, kaj vsaki dan neprenehoma pisarite? Gotovo kako učeno delo?“

„Spisujem obširno delo »Usoda človeška«.“

„Kaj pa bodele storili s tem, ko dokončate?“

„Nič. Delam zaradi dolgega časa in pa da bolj živo premišlujem ničemnurnost sveta.“

Pozno v noči je že bilo, ko sta končala svoje pogovore. Aleš je zapazil, da je Rašet, ali kakor ga bomo odslej imenovali Lavrencij, truden, torej mu veli, naj le zaspi brez skrbi, ker bo on sam čul do dne. Potem pa je nekoliko popravil ogenj ter sedel zraven njega, Lavrencij pa je zlezal v šotor k počitku.

VI.

Kdor ima polno glavo skrbi, ta ve, kako je, ako se vleže zvečer k počitku, četudi so take skrbi včasih čisto nepotrebne. Lavrencija je gotovo skrbelo, čeravno tega ni pokazal Alešu; kajti še pred dnem se je zbudil in poklical mladeniča k sebi.

„Zakaj pa ne spite?“ pravi Aleš, ki je slonel na mehki ruši in netil ogenj, videč, da je prilezel starec navsezgodaj iz šotora. „Morda se bojite, da ne bi jaz zaspal. O, le brez skrbi bodite, prav nič se mi ne dremlje, vaje sem, ker pri vojaki včasih še po več noči nisem spal.“

„O, vem, vem, da si skrben, previden mladenič,“ odvrne Lavrencij, „popolnoma se zanašam nate. Ali vedi, da bo treba odriniti, dani se že in v jutranjem hladu se potuje najprijetnejše. Ne veva še prav nič, kje sva, torej morava kar najprej mogoče dobiti ljudi, pri katerih pozveva kaj in kako. Predvsem pa ti moram še reči: pogum in neustrašenost imej povsod, naj se zgodi, kar hoče, ker naju le to more rešiti. Kdove, med kakimi ljudmi se nahajava.“

Aleš je obljubil, da bo vse storil, kar mu je naročil Lavrencij. Skrila sta čoln v grmovje, ako bi ga še kaj potrebovala, vzela s seboj jedila, kolikor jima jih je še ostalo, ter se napotila po peščenem obrežju, kjer je rastlo le semtertja kako grmičevje, iskat človeških bivališč. Solnce je stalo že visoko na nebu, ko prideta skoz sotesko, ki je po njej se zvijal majhen potok. Peščena planjava je izginila in krasna dolina se je razprostrla pred njima, kroginkrog obdana s precej visokimi gozdnatimi hribi, ki so jo oklepali od vseh strani liki mogočno zidovje. Daleč tam v kotu doline na podnožju strme gore, ki je dvigala svoj robati vrh proti sinjemu nebu, vzdigovaje se kot kraljica med svojimi sosedomi, nižjimi gorami, zapazita kup lesenih koč, iz katerih se je dvigal višnjevkast dim v kolobarjih med drevjem proti nebu.

Lavrencij obstane, vzame svoj daljnovid in opazuje malo selišče. Tudi Aleš je napejnal svoje oči, meneč, da bo v hipu planila divja druhal na njiju; zatorej poišče debelo gorjačo, da bi se vsaj za silo branil, ako bi bilo treba.

„Prav nič ne vem, pri čem sem,“ reče črez nekaj časa Lavrencij, „nobena duša se ne prikaže. Koče so podobne onim, kakršne imajo Kabili,* ali ti ne stanujejo tako blizu morja, temveč bolj v gorah; posebno odkar jim Francozje stopajo dobro na pete, umaknili so se visoko v gore, kamor si ne upajo Evropei.“

„Kaj mislite tedaj, kje sva sedaj?“ vpraša Aleš.

„Ravno to je, kar mi dela preglavico. Ko bi vedel, kje sva, potem ne bi bilo težko najti evropskih stanišč. Sedaj nama ne kaže nič drugega, nego iti do onih koč. Ako so pošteni ljudje, povedali nama bodo, kam se imava obrniti; posebno če so arabskega plemena, spremili naju

* Kabili so gorsko ljudstvo, ki prebiva v Algiru v severni Afriki in so se nekdanj krepko bojevali zoper Francoze. Popotniki jih hvalijo kot gostoljubne in jako delavne ljudi.

bodo celo do Evropecev. Ti še ne poznaš arabske gostoljubnosti; ako si jedel ž njimi kruh in sol, tvegali bodo zate življenje, ako so tudi največji hudodelci.“

Krenila sta po dolini naravnost proti kočam, kjer se je kvišku dvigal dim, ali človeka ni bilo nikjer nobenega videti. Ko prideta do prve kočice, ki je imela samo vhod na zgornji strani, zagledata pred pragom sedečega mladega zamorca. Lavrencij in Aleš pozdravita ga arabski, on pa jima odzdravi nekako začudeno gledaje ta dva ne navadna tujca.

„Kdo sta vidva, ki prideta pod našo streho, da vem naznaniti gospodu?“ vpraša ju potem črni sluga.

„Jaz sem Abu Karef, trgovec iz Meke,“ odvrne resno Lavrencij, „in ta mladenič je moj zet Ahmed Teleben. Mojo ladjo so požrli valovi z blagom vred in le midva sva ubežala z velikim trdom grozoviti smrti; mornarji so potonili vsi. Prišla sva k vam, da najdeva v tej hiši gostoljubnosti.“ Previdni Lavrencij si je izmislil to zvijačo tako brzo ter govoril tako resno, da zamorec ni mogel dvomiti, da sta potnika res nesrečna trgovca, ki sta se rešila iz morskih valov ter prišla v to hišo prosit pomoči.

„Alah je velik,“ dejal je poln spoštovanja zamorec ter položil roki na prsih navzkriž; „pripeljal vaju je v hišo vernega moslima, ki vama ne bo odrekel svoje pomoči. Potrpita, da oznanim vaju prihod svojemu gospodu.“

Pri teh besedah je zamorec izginil urno v kočico in dolgo ni bilo nikogar na dan.

„Zakaj ste si izmislili to zvijačo?“ vpraša Aleš Lavrencija, ko sta bila sama.

„Ker se mi je zdelo potrebno. Gospodar, ki stanuje v tej kočici, je bržkone poglavar kake roparske družine, ki se je ustanovila v tem varnem kraju. Ko bi se bila izdala za Evropeca, prišla bi morda zopet v tako družino, kot je bila na ladji.“

„In mislite, da ne bodo spoznali, da sva Evropeca?“

„Težko, da bi spoznali; samo popolnoma neustrašeno je treba nastopati.“

Čez dolgo časa šele prikaže se na pragu velik človek vitke rasti, ki je moral imeti kakih trideset let. Njegova črna brada je bila razmršena, oči svetle, lica zagorela in upadla, meči pa suhi, bil je popolnoma arabskega plemena. Njegova obleka je bila arabska, bogato olišpana, za širokim pasom so se svetili samokresi in bodalo. Nekam

sumljivo je ogledoval zunaj čakajoča popotnika, kot da ne bi se popolnoma s tema osebama ujemale besede, ki mu jih je ravnokar sporočil sluga.

„Vidva sta nesrečna trgovca?“ vpraša ju z ostrim glasom Arabec.

„Nesrečna trgovca ter prihajava iz Meke, kakor ti je morda že sporočil sluga,“ pristavi Lavrencij pozdravivši gospodarja po arabski šegi.

Ta se je pri teh besedah zaničljivo pomuzal in rekel zamorcu, ki se je približal, nekaj nerazumljivih besed in črni sluga ga je pazno poslušal z ono vdanostjo, ki je navadna sužnjim, potem pa urno izginil med bližnjimi kočami.

„Kaj zahtevata od mene?“ govori dalje Arabec z zapovedljivim glasom.

„Gostoljubja,“ pravi Lavrencij bolj ponosno, nego je morda pričakoval gospodar, „gostoljubja, ki ga je dolžan vsak verni Arabec svojemu nesrečnemu sobratu. Daj nama kruha, da se okrepčava, potem pa nama povej, kam se imava obrniti.“

„Kam sta namenjena?“

„V Algir.“

„Prav. Počakajta, poslal sem slugo svojim podložnikom ukazat, da vaju spremijo tja.“

Kmalu se približa koči kakih deset mož oboroženih s samokresi, bodali in dolgimi puškami. Iz njihovih obrazov žarela je divjost, ki ni obetala nič prida. Sužnji so prignali brzonoge konje arabskega plemena in načelnik zapove Lavrenciju in Alešu urno zasesti vsak enega, rekoč, da je pot dolga do tja, ter želi še pred nočjo vrniti se domov s svojimi služabniki.

„Gospod, midva še nisva užila s teboj kruha in soli pod tvojo streho,“ ugovarja Lavrencij. „Dokler se to ne zgodi, ne poslužim se tvojega spremstva, ker si nisem svest zvestobe.“

Načelnik se zavihti na konja, kot da ne bi bil čul Lavrencijevih besed, pomigne svojim tovarišem in ti urno posade naša nesrečna beguna na konja, privežejo ju k sedlu, potem pa se spusti vsa druhal v dir po dolini.

Lavrencij je pogovarjal Aleša, da sedaj velja vdati se v nemilo usodo, da naj ne kaže nobene bojazni, ker le to ju more rešiti iz sovražnih rok.

Urnó so jezdili dalje in ravno proti onemu kraju, odkoder sta prej prišla. Ko pridejo zopet blizu morja na

peščeno plan, obrnili so se proti zahodu, in kakor bi jih veter nesel, zdirjali so čili arabski konji po puščavi.

Lavrencij je natanko opazoval ves kraj. Gore so se najprej dvigale vstric morja, potem so se pa zavile proti jugu. Lavrenciju se je zdel ta kraj znan. Mislil je najprej, da ju bodo izročili zopet kaki roparski ladji, ali kmalu je videl, da je načelnik zavil v nasprotno stran in tudi njegovi tovariši z Alešem in Lavrencijem so zdirjali za njim.

„Hudobnež,“ zakričal je Lavrencij srdito, „je li to pot proti Algiru? Ti si prelomil zvestobo bratov Arabcev, ki jim je sveta reč, kar so obljubili. Ali vedi, za to početje boš kaznovan, moje ljudstvo je mogočno, maščevalo se bode zame in za mojega zeta.“

Ali vse te grožnje bile so le bob v steno. Načelnik se je hudobno zarežal in še bolj izpodbodel konja. Bilo mu je malo mar Lavrencijevega žuganja; brzi konjič, dolga puška, svetlo bodalo in skriti kraji so varovali dovolj njega in njegove tovariše.

Pridirjali so do nizkega holmea; ob njem je bilo staro obzidje in izza njega so morale strehe posamnih hiš in visoke palme. Brez dvojbe je bila tukaj stolica kakega manjšega kneza. Ko se približajo vratom na tristo korakov, zdirja načelnik sam v mesto, da bi ujetnika dobro prodal mestnemu poglavarju.

Nemirna sta pričakovala Aleš in Lavrencij svoje usode; česa se jima je nadejati, vedela sta že dobro, le to ju je najbolj skrbelo, da ne bi ju ločili in posamez prodali.

Slednjič pride iz mesta načelnik z nekaterimi možmi. Vsi so bili dobro oboroženi, kot bi šli na vojsko. Načelnik jim pokaže svoja ujetnika in eden izmed mož, bržkone poročnik, stopi bliže in pazno ogleduje nova sužnja, da bi se prepričal, sta li vredna toliko, kolikor se zahteva zanju. Aleš mu je bil takoj všeč, pri Lavrenciju pa je nekako zaničljivo zmajal z glavo. Potem stopi k roparskemu načelniku ter mu našteje lepo število zlatov; pohlepno jih ta spravi v malho ter obljubi kupcu, da mu bode še znanprej priskrboval sužnjih, ako jih bode potreboval.

Tolovaji so oddirjali zopet proti oni strani, odkoder so prišli, Aleš in Lavrencij pa sta morala v mesto v sužnost h knezu ali beju, kakor se imenujejo manjši vladarji v arabskih deželah. Bejevo poslopje je bilo štirioglata, zidana palača z majhnimi okni, kroginkrog obdana s

prekopi in obgrajena z debelimi koli, ki so bili zabiti v zemljo. Na sredi je bilo prostorno dvorišče, kjer so korakale straže, sredi dvorišča pa je bila majhna hišica, bejevo stanovanje, vsa obraščena z gostim drevjem.

Bej, velik, že postaren mož, grozno čemernege obraza, sedel je v senci na krasni preprogi in pušil mirno svoj čibuk. Ponižno so se mu približali služabniki, ki so pritirali nova sužnja, poklonili se do tal in položili roke križem na prsi v znamenje popolne vdanosti. Ali bej jih je jedva vredne smatral pogleda svojih ošabnih oči, približal pa se je sužnjima ter dejal z ostrim glasom:

„Kdo sta tujca in odkod prihajata?“

„Odkod prihajava,“ pravi Lavrencij neustrašeno, „sam dobro veš, ni ti treba izpraševati. Iz rok brezvestnega, malopridnega človeka, kateremu niso svete pravice človeštva. Pomisli, vladar, kdo sva. Midva sva Francoza in po nesreči prišla v tolovajske roke, ko sva iskala gostoljubja, in da so Francozje neustrašen narod, veš. Čuvaj se torej, da nama ne storiš žalega; brat mojega tovariša je poveljnik v Algiru; povedo ti lahko ondotni gorski narodi, da se s Francozi ni šaliti. Glej torej, da si ne nakoplješ sovraštva mogočnih sosedov.“

„In kaj zahtevata tedaj od mene?“ pravi bej, ki so ga nekoliko osupnile Lavrencijeve neustrašene besede.

„Zahtevava, da naju takoj izпустиš in nama daš spremstvo do morja, kjer dobiva potem kako francosko ladjo.“

„Tega ne morem storiti; pomislita, da sem vaju kupil za dvesto pijastrov.“

„In midva ne odjenjava ne za las ne od svoje zahteve.“

„Poslušajta!“ nadaljuje bej; „ako mi zagotovita odkupnine petsto pijastrov, izpustim vaju. Gotovo imata v Algiru prijatelje, in kakor celo pravita, sorodnike; pišita jim in jaz bom poslal dva slugi tja, eden prinese denar, drugi pa ostane tam za poroka, dokler se vidva ne vrmeta. Ako je brat tega mladeniča tako mogočen, ne bo ga dosti bolelo petsto pijastrov.“

„Ne vinarja ne. To bi bila sramota za naju. Ako si pošten vladar, poiskal boš onega lopova, ki je naju tebi prodal. Od njega zahtevaj denar, nama to ni nič mar.“

„Tedaj sta moja sužnja,“ reče kratko bej ter se jezno obrne v stran.

Štirje sužnji zamorci so odpeljali Aleša in Lavrencija v majhno, štirioglati sobo, ki je imela samo eno okno.

Vročemu dnevu je sledila hladna noč, povsod je zavladal mir, vse je uživalo blagi pokoj, le Aleš in Lavrencij nista mogla zatisniti očesa, čeravno sta bila zelo utrujena. Kar se jima je dozdej le dozdevalo, uresničilo se je popolnoma; postala sta sužnja v tuji deželi, v daljnji Afriki, kjer jima je sijalo malo upanja, da bi se kdaj rešila. Ležala sta na golih tleh, ker postelje ni bilo niti drugega pohoštva ne. Kovala sta razne naklepe, kako bi se rešila, ali kaj, ker sta bila še premalo /znana z uredbo tega poslopja; nobena izhoda nista poznala, razen tega pa so bile tudi kroginkrog razpostavljene straže. Okno njune stanice je bilo sicer pri tleh in brez vsakega omrežja, ali gledalo je na hodnik, kjer so vedno semtertja hodili sužnji; kam pa pelje hodnik, tudi nista vedela.

„Najprej,“ pravi Lavrencij Alešu, ko sta ležala na trdih tleh in drug drugemu vnemala pogum, „se ne smeja dati nikakor ukloniti, naj počno z nama, kar hočejo. Najina nepremagljiva volja in ponosno obnašanje bode beja gotovo nekoliko v zadrego spravilo, vsaj ima kakor vsi taki vladarji precej strahu pred Evropci, čeravno se ni hotel izdati. Nobene bojazni ne smeja kazati, kajti pri teh ljudeh človek največ opravi, ako se kaže neustrašenega in pogumnega. Ako Bog da, se bova otela tudi te sužnosti.“

„Ali večkrat sem že slišal,“ odvrne Aleš, „da taki vladarji svoje sužnje za vsako malenkost s smrtjo kaznujejo, in sicer s smrtjo po dolgih grozovitih mukah. Jaz sicer nisem strahopetec, nikdar se nisem bal smrti, ali v tej luknji bi mi pa vendar ne bilo ljubo, ko bi me za ped okrajšali ali pa nategnili na kol.“

„Tega se ni bati, vsaj tako hitro ne, ker naju je plačal predrago, razen tega pa tudi brez vzroka nikjer ljudi ne pobijajo. Vem, da bi naju najrajše zopet prav drago prodal; kolikor sem spoznal, je zelo lakomen denarja. Ali nisi videl, kako hitro nama je ponudil prostost, ako bi se drago odkupila? »Čakajte,« rekli so že nekdanj modri možje, »vse bo prišlo,« tedaj tudi nama drugega ne kaže nego čakati.“

Drugo jutro zopet pokliče bej sužnja k sebi. Aleša izvoli za svojega strežaja. Moral je vsako jutro pomesti sobo, napraviti svojemu gospodu črno kavo, potem pa sedeti ves dan pri durih in čakati, kdaj mu bode vladar mignil, da natlači čibuk ter ga prižge, ali pa prinese sadja v majhni košari. To je bilo vsakdanje opravilo Aleševo.

Težavno ravno ni bilo, ali dolgočasno za mladega človeka, tako polnega življenja, kot je bil Aleš. Lavrenciju, ki je bil že star in preokoren za strežaja, dal je drug posel. Moral je oskrbovati mladega konja, katerega je bil bej ravno nekaj dni prej kupil za visoko ceno, ker je bil žlahtnega arabskega plemena. Ostro je naročil Lavrenciju, da ga mora dobro snažiti ter ga privajati pohlevnosti, češ, da je namenjen v dar njegovi ženi, ki jo je dobil od svojega prijatelja iz Carigrada. Aleš in Lavrencij sta prevzela novi, ne ravno preslavni službi ter ju opravljala zvesto, kolikor je bilo mogoče. Edina dobrot, katero jima je izkazal njun gospod, bila je ta, da sta smela zvečer skupaj spati. Tu sta včasih prečula cele noči in tolažila drug drugega. Marsikateri naklep sta skovala za beg, pa zopet zavrgla, ker se jima ni zdelo še dovolj varno. Lavrencij je včasih o priliki bolj natanko ogledoval bejevo palačo, ali povsod je našel dosti zaprek in beg se mu je zdel nemogoč, če Bog ne da kake posebne prilike.

Lavrencij in Aleš sta živela, čeravno ne zadovoljna, vendar popolnoma vdana v voljo božjo in upaje pomoči od onega, kateremu ni nič nemogoče. Aleš je hvalil Boga, da mu je pridružil tako blagega in modrega moža, katerega je ljubil kakor lastnega očeta. Ali tudi tega veselja ni mogel dolgo uživati.

Nekega dne pride obiskat beja vladar sosedne dežele ter ga poprosi, naj bi mu prodal kakega belega sužnja, ker nima nobenega. Usoda je zadela ravno Lavrencija, ker ga bej ni neobhodno potreboval in mu ga je tuji vladar drago plačal. Kdo bi mogel popisati žalost, katero je občutilo Aleševo srce pri tej nenadni ločitvi. Oklenil se je starca tako trdno okrog vratu, kot da ne bi ga hotel nikdar več izpustiti, ter je točil bridke solze. Same tuge ni mogel skoraj besedice izpregovoriti. „O moj dobrotnik, moj oče!“ stokal je, „nikdar več vas ne bom videl.“

„Pomiri se, dragi moj,“ tolaži ga Lavrencij, „vse tugo vanje nič ne pomaga. Ne bodi mehak, mož mora prenašati tudi največje bridkosti junaško. Ti si še mlad, malo si še prestal na svetu; ko boš pretrpel toliko kot jaz, utrdilo se ti bode srce. Bodi pogumen, nikar ne žaluj, ker ti nič ne koristi. Bog je še vedno več nego ljudje, on te bode rešil iz sužnosti in morda se zopet kdaj vidiva, srečnejša nego sedaj. Bog te obvaruj! Spolnuj moje nauke, videl boš, da bo prav.“

Še enkrat je iskreno stisnil blagemu Alešu roko, potem pa ga je odpeljal tuji vladar s seboj.

Aleš je bil sedaj sam sredi širokega sveta, nobene žive duše ni imel, ki bi ga tolažila, nikomur ni mogel potožiti svojih nadlog. Njegova sobica se mu je zdela grozno dolgočasna, prazna, kot bi bil kdo umrl v njej, nobenega veselja ni imel več na svetu. Ali čas in izkušnja utrdita človeka zoper največje težave, da jih prenaša nekako malomarno, da kljubuje celo smrtni nevarnosti. Tudi Aleš se je utrdil sčasoma. Poprej je bil še mladenič otročjih misli, otročjih čutov, sedaj pa je postal mož krepkega duha, trdne volje in pogumnega srca. Sklenil je, da se hoče oprustiti, naj velja kar hoče, poiskati hoče potem Lavrencija in ž njim iti po svetu iskat tudi staršev, ako še žive. Te misli so mu rojile po glavi ves dan in trdno je sklenil, ali da izvrši svoj namen ali pa pogine.

Aleš je zvesto opravljal svojo službo in se je s tem tako prikupil poglavarju, da ga je veliko bolj čislal nego druge sužnje ter mu dovolil več prostosti. To seveda je jezilo njegove tovariše, ki so ga pisano gledali ter mu zelo zavidali te prednosti. Posebno nek gubast in ves pokvečen zamorec, varih bejevega harema, ga ni mogel živga videti; še pogledal ga ni, ako ga je Aleš pozdravil, in če je le mogel, ognil se ga je na poti. To je Aleša zelo žalilo, ker ni vedel, zakaj ga zamorec sovraži, saj mu ni storil nikdar nič žalega.

Nekega jutra so prišli varihi bejevega harema vsi pobiti in na videz zelo žalostni k svojemu gospodu ter mu naznanili, da je ponoči utekla njegova prva sužnja, katero je kupil šele pred nekaterimi dnevi. Rekli so, da je moral kdo izmed sužnjev pomagati jej pri begu, ker so bile duri povsod dobro zaklenjene in so tudi straže čule vso noč.

Beju je švigal grozen srd iz oči pri tem poročilu; lice se mu je zmrčilo kakor nebo, kadar se pripravlja na hudo nevihto, saj je bila to sužnja, katero je dobil iz Carigrada ter si jo izvolil za svojo prvo ženo.

„Zanikarneži!“ zagrozil se je nad sužnji, ki so na kolnih trepetali strahu pred njim, „vaša nemarnost zasluži smrt, zatoorej bodete še danes vsi zaporedoma izgubili glave.“

Varihi so trepetali pri teh besedah vladarjevih. Nihče si ni upal ziniti besede, nihče pogledati gospodu v obraz; potuhnjeno so sklonili glave na prsi in ječali.

Njih poveljnik pa, ki je Aleša posebno sovražil, se približa srditemu vladarju in prične z milo prosečim glasom:

„Milost, mogočni vladar, milost ubogim sužnjim, ki so nedolžni! Dobro nam je sicer znana tvoja moč, dobro vemo, da nas lahko z eno samo besedo uničiš kot črve v prahu, ali znana nam je tudi tvoja milosrčnost; slušaj torej svojega služabnika, da ti pove resnico in izprosi milost nedolžnim.“

„Govori!“ zarohni bej, „ali ne išči nobene zvijače, ker bi ti nič ne pomagala.“

„Moje življenje je v tvojih rokah, mogočni gospod,“ dejal je potuhnjeni zamorec, „ako ne bom govoril resnice, naj zapadem najgrozovitejši smrti. Snoči že pozno sem videl plaziti se neko osebo krog harema. Natihoma sem se bližal, da bi videl, kdo je, ali preden sem se mogel popolnoma prepričati, izginila je oseba ravno ondi na hodniku, kjer ima tvoj beli služabnik svojo sobo. In drugo jutro ni bilo krasne sužnje več. Mogočni vladar, ti si pripeljal tega sužnja v hišo ter ga bolj čislaš, nego nas druge, on pa ti vse te dobrote povrača z nehvaležnostjo. Ti misliš, da ti je on zvest služabnik, ali vedi, da je zvita kača, ki te skuša natihoma pičiti.“

Te zlobne besede brezvestnega služabnika so pripravile beja še v večjo jezo. Poklical je takoj Aleša, ki se mu še sanjalo ni, kaj ga čaka. Bej ga je sprejel temnega obraza in zaničljivo ga pogledovaje mu jel očitati hudobijo, katero je baje izvršil ponoči.

Aleš je stal nepremakljivo, kot bi bilo treščilo vanj; kar mu je pripovedoval bej, zdelo se mu je, kot bi slišal v sanjah. D drugega ni vedel reči, kot da je nedolžen, da še ne ve nič o tem. Klical je Boga za pričo, ki edini pozna njegovo nedolžnost, ali beju to ni bilo zadosti.

„Ako v treh dneh ne poveš, kam je ubežala sužnja, kateri si pomagal uteči,“ dejal mu je, „odrezali ti bodo četrty dan jezik, peti dan desno roko, šesti dan te dejali ob glavo. Ali si zapomnil? Sedaj idi in premisli do jutri, kaj misliš storiti.“

Aleševo opravičevanje je bilo zaman, videl je, da mu bije zadnja ura. Ko se je pri odhodu ozrl po služabnikih, videl je povsod peklensko veselje, ki se je zibalo po črnih obrazih škodoželjnih zamorcev.

Bolj nego kdaj je mislil na beg. Ni smel dolgo preudarjati; trije dnevi minejo v tako žalostnih okoliščinah, kot bi trenil. Noč se je približala in Aleš je ležal v svoji

sobici ter vedno ukvarjal se z mislijo, kako bi se priplazil do obzidja, ne da bi ga zapazili stražniki. Pa to bi že še bilo, ali potem priti čez zid in ubrati pravo pot, da ga ne bodo dobili, to je bilo najtežavnejše. Molitvenik, ki ga je vedno skrbno skrival in vsak dan molil iz njega, vzel je tudi nocoj v roke, in čeravno ni mogel v temi brati, molil je vendar goreče k Bogu, da bi ga rešil take grozovite smrti. Večkrat je poljubil zlati križec na platnicah in se goreče priporočal varstvu angela variha. Proti polnoči je je zadremal nekoliko, kmalu pa ga prebudi lahen šum, kot bi se natihoma bližal kdo. Pri oknu, ki ni imelo nobenega omrežja, prikaže se moška oseba ter nekaj časa posluša, potem pa zamahne z roko, ko vidi, da se je Aleš vzdignil, v znamenje naj bo tih, in skoči kakor mačka nemudoma skoz okno v stanico.

„Si li sam?“ vpraša prišlec potihoma, skrbno se ozirajoč, če ni nobene nevarnosti.

„Sam. Drugi sužnji gotovo že spe, razen straž tukaj zunaj,“ pravi Aleš ter ogleduje začuden to nenadno osebo. Bil je to prileten mož v arabskem plašču s turbanom* na glavi, in kolikor je mogel mladenič v temi spoznati na njegovem obrazu, ni bil Arabec.

„Danes si slišal, kaj namerava bej s teboj storiti,“ pravi mož in sede k Alešu tako, da je bil v temi.

„Kajpada sem slišal. Črez tri dni me bodo začeli mesariti, če se ne opravičim, ali jaz nimam druge priče kot svojo čisto vest.“

„Torej bodi pripravljen; ako se mi posreči, te rešim pojutršnjim zvečer. Dotlej pa ne smeš poskušati bega, ker bi ti to nakopalo še strašnejšo smrt.“

„Pojutršnjim zvečer?“ dejal je Aleš dvomljivo; „ako bi si pa bej premislil in bi me že jutri začel mučiti?“

„Tega se ti ni bati, ker še nekoliko dvomi na tvoji krivdi. Le miren bodi. Jutri zvečer ti pošljem pripravno obleko, nekaj orožja in bom preskrbel druge potrebne reči za beg, tretji večer bova pa poskusila ubežati.“

„Ali kdo pa ste vendar vi, ki prihajate k meni v ječo kot angel Gospodov? Ali ste morda tudi suženj kot jaz?“

„Suženj in še dalje časa nego ti. Moja domovina je na Avstrijskem; Slovenec sem po rodu.“

„Slovenec!“ vzklikne Aleš skoraj na glas. „Odkod pa vendar? Tudi jaz sem Slovenec.“

* Turban se imenuje kapa, kakršno nosijo v vzhodnih deželah.

„Moj rojak tedaj,“ začudi se mož slovenski in stisne Alešu roko.

„Da, vaš rojak. Ali, dragi prijatelj, vi govorite čudno slovenščino, saj vas težko razumem.“

„Ako človek devetnajst let ne govori slovenščine, ni čuda, da jo skoraj popolnoma pozabi.“

„Devetnast let ste tedaj že v sužnosti in ste še živi? O, to je dolgo!“

„Da, devetnajst let in od takrat nisem videl nobenega Evropca, dokler nisi prišel ti. Večkrat bi bil že rad govoril s teboj, pa ni bilo mogoče. Včeraj sem slišal tvojo obsodbo in splazil sem se natihoma semkaj, da ti povem svoj namen. Zdaj pa moram iti, da me ne zapazijo, sicer bi bila oba izgubljena. Lahko noč! Jutri zvečer zopet pridem.“ In zopet je skočil skoz okno ter izginil v temi.

Aleš je bil kot na novo prerojen. Upanje, da se reši grozovite smrti, prevzelo ga je tako, da bi bil najraje zavriskal, če bi se ne bal, da se izda. Vso noč ni zatisnil očesa, vedno je premišljeval, kdo je pač ta človek, ki je njegov rojak, in kako je prišel semkaj. Spomnil se tudi svoje knjige, katero je našel v tolovajski ladji, in bil je prepričan, da je bržkone tega moža, ki jo je morda pozabil v ladji, ko so ga prodali tolovaji.

Naslednji dan je minul Alešu v velikih skrbah. Bal se je, da njegovemu novemu znancu kaj ne izpodleti ter da ga kaj ne ovira v njegovem sklepu. Prišla je noč, a ta je bila še bolj mučna. Aleš je mislil, da mora biti že kmalu dan, a pričakovanega prijatelja le še ni bilo. Vedno je stal pri oknu in vlekel na ušesa, če morda le prihaja odkod. Polastila se ga je že grozna misel, da so morda moža zasledili, ko je šel od njega.

Slednjič se priplazi po dvoru sem varno v plašč zaviti človek in Aleš je takoj spoznal svojega rešitelja. Molče se je približal oknu, podal mu veliko culo ter dejal:

„Tukaj imaš potrebne reči za beg. Črez dan jih dobro skrij, proti polnoči pa bodi pripravljen.“

Aleš bi ga bil rad še marsikaj poprašal, ali mož je zamahnil z roko, naj molči, ter je urno izginil v temi.

Sedaj pregleda Aleš culo. Bila sta v njej dva samokresa, arabska obleka in nekaj jedil. Vse to skrije v temnem kotu pod slamo, ki je bila njegova postelj.

Ko se je približala tretja noč in usodepolna ura, ko je viselo Aleševo življenje na tanki nitki, oblekel je

arabsko obleko, kakor hitro se je stemnilo, vtaknil samokresa za pas in pričakoval pri oknu svojega rešitelja. Še veliko počasneje nego prejšnjo noč potekale so mu nocoj ure. Oziral se je vedno na nebo, da spozna, kako daleč je še do polnoči. Vsak list na drevesu, ki ga je pomajal veter, ga je oplašil, ker se je vedno bal, da morda zapazijo njun beg. Slednjič se je približal zaželeni trenotek. Njegov tovariš se priplazi k oknu.

„Sedaj pa le urno,“ je šepnil, „niti minute ne smeva izgubiti.“ Pomagal je Alešu iz sobe, potem pa sta previdno stopala po dvorišču vedno v senci visokih palm. Ko se približata obzidju, sedel je ondi zamorec in trdno spal.

„Ta dobro straži,“ dejal je spremljevalec Alešu ter ga potegnil s seboj v zatišje, kjer so bile narejene iz kamnja in prhljivih tnal slabe stopnice na zid. Bila sta kmalu na vrhu, ali sedaj pa je bila pot težavnejša. Zid je bil precej visok in na vnanji strani strm. Dobila sta nekaj grmičevja in z veliko težavo splazila se na tla. Kakih dvajset korakov dalje je stala majhna slamnata stražnica; dva zamorca sta ondi slonela na svojih dolgih sulicah ter se pogovarjala. Naša beguna jo mahneta v nasprotno stran, vedno ob zidu se plazeč, kjer ju je zakrivala senca. Stopala sta tako previdno, da niti suho brstičje ni poknilo pod njunima nogama. V nekaj minutah sta že imela mesto za seboj in prišla do majhne, napol podrte in zapuščene kočice. Alešev tovariš stopi vanjo in pritira ven čvrstega, dobro osedlanega konja.

„Sedaj pa le sediva nanj,“ reče Alešu, „dovolj je krepak, da naju nese do dne, potem sva pa tudi že v zavetju.“

Konj je zdirjal po ravnini, kot ne bi nosil nobene teže. Noben prekop in nobeno grmovje ga ni zadrževalo. Ko je zazoril dan, ležalo je pred njima široko morje. Zavila sta v majhen gozdič in ondi stopila raz konja, ki je bil ves premočen vsled težkega bremena in dolgega pota.

„Prvo nevarnost sva prestala,“ dejal je Alešev tovariš, „sedaj pa naju čaka še večja. Če ne pride kmalu kaka evropska ladja, ki bi naju vzela na krov, ne vem, kako bo šlo. Bej naju bo gotovo povsod iskal, če ne zavoljo drugega, pa zaradi konja, ki sem mu ga odpeljal in ki ga visoko ceni. Zdaj poiščiva skrivališče, da naju ne zapazijo, ako pridejo semkaj.“

Res najdeta v goščavi, v globoki rupi, pripraven kraj, kjer ni bilo lahko koga iztakniti. Alešev tovariš potegne

dolg nož izza pasa, ga porine zvestemu konju v levo stran — kri švigne curkoma kvišku, čili arabski dirjavec se je nekaj časa vrtel, slednjič pa se zgrudil mrtev na tla.

„Zakaj pa ste storili to?“ vpraša Aleš začuden; „sedaj nimava nobene pomoči, ako naju zasledijo.“

„Ker bi konj zarezgetal, ko bi začutil konjska kopita, in bi naju izdal.“

Beguna sta legla v visoko travo, kjer sta bila še bolj skrita, ter jela použivati malo kosilce. Poslušala sta natanko, ker sta vedno mislila, da bodo preganjavci kmalu za njima.

Aleš bi bil rad kaj bolj natanko zvedel o stanu in domu svojega tovariša, ali ta mu reče, da sedaj ni časa za dolgo pripovedovanje, da pa mu hoče vse razodeti, čim bodeta popolnoma iz nevarnosti.

Solnce je priplavalo že visoko na nebo ali tovariša sta se zaman ozirala po morju, da zagledata kako ladjo, kar se začuje peketanje konjskih kopit. Aleš povzdigne glavo, se splazi na rob ter pogleda po planjavi. Sedem jezdecev je drvilo po peščenini sem v urnem diru; sedaj so se razkropili, sedaj zopet zbrali ter jo mahnili naravnost ob morju.

„Za nama so!“ pravi Aleš, bled kot zid; „kaj bo?“

„Pogum,“ prigovarja tovariš potihoma in dva svetla samokresa se zabliškata v njegovih rokah. „Nimajo naju še, če pa pridejo, prodala bova precej drago svoje življenje. Videl boš, da ne bom nikdar zaman sprožil.“

Tudi Aleš je poprijel samokres, pa vendar se mu je tresla roka.

V tem hipu se zablišče tudi bela jadra v daljavi in velika ladja je prihajala vedno bliže, naravnost proti obrežju. Jezdecu so večkrat prejahali vso goščavo in včasih bili tako blizu begunoma, da bi ju bili lahko dosegli s svojimi dolgimi sulicami, pa ju niso zapazili v rupi med visoko travo. Slednjič so se vrnili, odkoder so bili prišli.

Ladja se je pa že precej približala.

„Angleške barve,“ pravi Alešev tovariš kazaje na vihrajoči prapor; „sedaj velja pogum.“

„Ali pa naju bodo videli tukaj?“ vpraša boječe Aleš.

„Plavati jim morava naproti. Znaš li plavati in imaš še toliko moči, da strpiš nekaj minut?“

„O zame ne skrbite; jaz plavam celo uro, če je treba, ali bojim se, da vi ne boste prišli do tja.“

„Dobro tedaj, le urno naprej!“

Odložila sta nepotrebno obleko, izročila se valovom in krepko rezala vodeno plan.

Mornarji na ladji so ju res zagledali. Brž so spustili čoln v vodo in šest mož jima je hitelo na pomoč in kmalu sta bila Aleš in njegov tovariš srečno na angleški ladji.

VII.

Ladja, na katero sta prišla, imenovala se je „Lastavica.“ Bila je lepo izdelana, rjavo pobarvana trijamborka in namenjena v vzhodno Indijo.

Kapitan, še mlad mož, bil je jako prijazen z novima popotnikoma, kar sicer ni često navada pri poveljnikih na ladjah.

„Odkod sta pravzaprav prišla vidva in kakšno naključje vaju je izročilo valovom? Se je li ladja razbila tu blizu?“ vpraša ju prijazno.

„Obadva sva Avstrijca,“ odvrne Alešev prijatelj. „Jaz se imenujem Tomaž Senčar in sem bil nekdanj posestnik na Slovenskem, pozneje pa v Severni Ameriki. Pred devetnajstimi leti sem prišel v roke morskim roparjem, ki so me prodali v Afriko nekemu beju. Ondi sem se seznanil po naključju pred nekaterimi dnevi s tovarišem Alešem, ki ga vidite tukaj pri meni. Pobegnila sva in ker sva spoznala na vaši ladji angleško zastavo, plavala sva vam naproti, ker se nisva vedela drugače rešiti.“

Kapitan ju je iz srca miloval, ko je slišal to žalostno dogodbo. Videč, da sta lačna in utrujena ter da imata obleko vso premočeno, ukazal je strežaju, naj ju pelje v svojo kajuto, jima prinese jedil in oblačil.

Aleša je prešinila čudna radost, ko je čul iz tovariševih ust ime Tomaž Senčar. To ime bilo je zapisano v njegovi knjigi in prepričan je bil, da je ta mož tudi v oni temni sobi na tolovajski ladji prebival ter tam pozabil svoj molitvenik.

Strežaj ju je peljal v zalo stanico, preskrbljeno z vsem potrebnim, kar se zahteva na ladji. Bila je ondi mehka, viseča postelj, stoli, razni zaboji in dolga miza, na kateri je ležalo mnogo knjig in papirja, kar je kazalo, da kapitan ni po nepotrebnem tratil prostih ur.

Ko sta se preoblekla in sedla h kosilu, pravi Aleš svojemu tovarišu:

„Vi se imenujete Tomaž Senčar, jelite?“

„Da, Tomaž Senčar,“ odvrne ta, „kakor moj rajniki oče, Bog jim daj nebesa.“

„Ter ste po rodu Slovenec?“

„Slovenec, rojen pri Krškem na Dolenjskem; pozneje pa sem se preselil na štajersko stran, kjer sem imel vinograde.“

Aleš potegne iz malhe svoje premočene obleke skrbno v usnje zavito knjigo ter jo poda tovarišu. Ko ta odgrne zavitek in zagleda v njem knjigo čisto nepoškodovano, vzklikne ves vesel: „Oh, moj molitvenik, ki sem ga bil pozabil na tolovajski ladji. Še ko sem bil deček, kupila mi ga je mati za moj god, ko sem se ravno naučil dobro čitati. Vedno sem ga nosil pri sebi in tudi na tolovajski ladji sem vsak dan molil iz njega. Ker pa sem se bal, da ne bi mi ga vzeli roparji, skrival sem ga pod zabojem. Neka dne pa so me nenadoma odpeljali v sužnost in nisem utegnil vzeti knjigo s seboj.“

„In črez dolgo let sem ga našel jaz še na onem mestu,“ pravi Aleš. „Kajti tudi jaz sem bil dalje časa na oni tolovajski ladji, dokler nisem prišel v sužnost. Glejte, kako čudovito je naju Bog združil.“

Senčar poljubi goreče knjigo, dragoceni spomin iz otročjih let, ter prisrčno zahvali Aleša, ki mu jo je tako zvesto hranil.

Tudi Aleš je bil jako vesel te starčeve radosti; prijateljsko mu je stisnil roko. Pri tej priliki razgrnila se je nekoliko srajca in zlata verižica s krasno svetinjo zasvetila se mu je na prsih. Ta spominek nosil je Aleš že od nekdanj in ga skrbno čuval tudi v sužnosti, da se mu ne izgubi.

Prijatelj je to zapazil v hipu. Kakor stena je obledel in strmo zrl Aleša.

„Bog pomagaj! Kaj pa vam je? Morda vam je slabo?“ skrbno vprašuje Aleš videč moža tako nenadoma obledeti.

„Mladenič, kje si dobil ta spominek?“ pravi s tresočim glasom.

„A, to svetinjo?“ pravi Aleš in zopet popravi srajco, „imam jo že od nekdanj. Moj dobrotnik, stari Peter, rekel je, da jo moram skrbno čuvati, ker je velike vrednosti. Res sem jo doslej še srečno ohranil. Ali vam je morda znana? Oh, povejte mi, če veste, potem morda dosežem, česar že toliko časa želim.“

„Ali gotovo veš, da jo imaš že od otročjih let?“

„Da, odkar pomnim. Peter mi je rekel, da sem jo že imel, ko me je našel v gozdu. Dosedaj si še nisva utegnila razodeti svoje dogodbe; sedaj si pa povejva vse, jelite? Dogodbe dveh rojakov, po tako nepričakovanem seznanju, bodo gotovo zanimive.“

Starec ni poslušal Aleševih besed. Sklonil se je bližje in natanko ogledoval svetinjico.

„Je že, on je!“ vzkliknil je ves zavzet, „moj sin!“

„Vaš sin?!“ ponavljal je Aleš in čudni čuti so ga prevzeli. „Vaš sin?“

„To je spominek, ki ga je nosila moja žena ter ga obesila potem najinemu prvorojenemu sinu okoli vratu. Je li mogoče, da si ti moj sin Janko? Z materjo te objokujeva že toliko časa mrtvega; oh, koliko bridkih ur sva preživela zaradi tebe in glej, sedaj te najdem nenadoma, po takšnem čudovitem naključju. O Bog, čudna so tvoja pota!“

Nekaj trenutkov je nastal molk in oba sta se gledala strme, kot bi si hotela brati na obličju, je li res, kar se jima razodeva ravnokar.

„Moj oče!“ jecjal je potem Aleš, oklenivši se starcu krog vratu, „moj oče! da, vi ste moj oče!“ Potem sta zopet umolknila oba, prevelikega veselja ni mogel nobeden govoriti, le solze so se jima vdirale po licih in kapale na sklenjeni roki kot potrdilo srečnega spoznanja.

Nemogoče bi bilo popisati občutke, ki sta jih imela oče in sin v tem trenutku; le kdor je sam kdaj nepričakovano našel onega, ki mu je dal življenje, ta bode vedel, kaka čutila navdajajo srce.

Medtem je prišel kapitan v sobo posetit ju. Tomaž mu vesel hiti naproti, stiska mu roko in pripoveduje vse natanko, kako je nenadoma našel sina, o katerem je mislil, da je že mrtev. Kapitan je bil mož blagega srca, in če je prej miloval njuno žalostno usodo, ganilo ga je to nepričakovano veselje sedaj še bolj. Prijazno jima poda roko in tudi njemu so zaigrale solze v očeh.

Po kosilu šli so vsi trije na krov ladje in ondi je jel pripovedovati najprej Alešev oče svojo zgodovino:

„Moj oče je imel pri Krškem na Dolenjskem lepo posestvo, razen tega pa tudi vinsko kupčijo. Ko sem jaz nekoliko odrastel, poslal me je v šolo, kjer sem sicer vedno dobro napredoval, ali vendar sem sklenil zapustiti šole ter se poprijeti gospodarstva, zlasti ker sem bil edini

otrok, posestvo pa je bilo veliko; zatorej tudi oče ni imel nič zoper to, še celo rad je videl moj sklep, ker ne bi rad videl priti posestvo v tuje roke.

Kmalu sem se privadil gospodarstvu in bil sem popolnoma zadovoljen s svojim stanom. Saj mi ni ničesar manjkalo: oče je bil varčen mož, vse je bilo v redu pri hiši in tudi obilo denarja. Dve leti pozneje pa umrje oče — mater je vzel Bog že nekaj let prej — in sedaj sem bil prepuščen sam sebi. Moj stričnik, ki je bil trgovec na Hrvaškem, mi je vedno prigovarjal, da naj prodam posestvo ter se preselim k njemu, kjer mi bo bogastvo dobro godilo in se mi ne bo treba ubijati z gospodarstvom. Jaz pa tega nisem hotel storiti, ker sem hotel spolnovati očetovo voljo. Tudi se je govorilo o mojem stričniku to in ono, kar me ni ravno vnemalo za njegov svet. Videč, da me ne pregovori, pustil me je zopet pri miru in dolgo časa nisem nič več čul o njem. Ker sem se bal, da ne bi šlo gospodarstvo pod zlo, sem iskal bistrourne žene, ki bi pomagala pri gospodarstvu, kajti na posle se ni dosti zanašati, ker je med njimi jedva eden pošten. Na štajerski strani je sredi vinskih goric živel bogat vinščak, ki je imel hčer Marjeto. Vprašal sem zanjo in njen oče, poznajoč našo rodovino, ni mi je odrekel. Poročila sva se in res sem dobil ženo, ki je bila vredna zatega denarja; zvesto me je ljubila in živel sem sedaj zadovoljen, da še nikoli prej tako. Pa tisto leto se je zgodilo mnogo homatij, ki so razdrle mojo srečo. Najprej je umrl Marjetin oče in vsa svoja posestva zapustil svoji hčeri. Sedaj sem postal premožen mož, kakršnih ni bilo blizu okrog. Imel sem krasne vinograde, ki so mi več donášali nego vse drugo posestvo. Ker je bila moja žena na svojo rojstno hišo zelo navezana, dal sem za nekaj let svoje posestvo v najem ter se preselil na Štajersko in se posebno pečal z vinsko kupčijo. Tukaj je moja sreča še narastla. Žena mi je povila zalega dečka, katerega smo imenovali Janka in tega sem namenil za prihodnjega gospodarja na svojem prejšnjem selišču, ko doraste. Ali človek obrača, Bog pa obrne. Hudo me je zadela njegova roka, pa vendar nikdar ne godrnjam. On že ve, kaj dela.

Nekega dne dobim nenadoma poročilo od urada, da je umrl v Novem Jorku, v severni Ameriki, neki Andrej Senčar, doma s Kranjskega, ki je zapustil ogromno bogastvo ter volil vsakemu najbližnjemu sorodniku po petdeset tisoč

zlatov in ravno toliko tudi otrokom sorodnikov. Moj rajnki oče mi je večkrat pripovedoval, da je pred dolgimi leti izginil nenadoma eden njegovih sorodnikov, ki je bil krznar, in da se potem ni nič več slišalo o njem. Sedaj šele je prišlo na dan, da je živel v Ameriki in tam obogatel.

To zopet spravi mojega stričnika iz gnezdišča. Nkega dne pride nanagloma k meni češ, da bi se natanko pomenila o dedščini. On ni imel otrok, torej tudi ni mogel na več upati nego na svoj delež.

„Tomaž,“ je dejal, „ti si že dosti bogat, kakor bi ti bil sam škrat nanosil denarja; prepusti meni delež tvojega sina; moja trgovina je sedaj slaba, in če ne dobim naglo novcev, pridem na boben.“

Meni se je zdelo to zahtevanje prazno, ker sem vedel, da ga ni pripravila nesreča v zadrego, temveč razuzdano življenje in zapravljalivost. „Čim več bo imel,“ mislil sem si, „tem več bo pognal. In to mu ne bo nič hasnilo, marveč škodovalo.“

„Matevž,“ dejal sem, „tega ne morem storiti, da bi ti prepustil delež svojega sina, to bi ne bilo pravično. Bog vedi, kakšni časi še pridejo, nenadoma me lahko obišče nesreča, da obubožam in potem ne morem zapustiti sinu ničesar. Tvoj delež že toliko iznaša, da si lahko pomagaš iz stiske, ako varčno ravnaš; ako bi ti pa le kaj primanjkovalo, posodim ti rad. Sorodnikova oporoča pa se ne sme prenarajati; kar je vsakateremu odmenjeno, to naj dobi.“

Pri tej priči je zapustil stričnik mojo hišo hudo preklinjaje in mi žugaje. Drugo jutro odpravil sem se jaz po opravkih v Celje in žena je bila sama doma.

Tisti dan, me je vedno nekaj gnalo domov. Kar najprej sem opravil svoje posle in se urno vrnil domov, ker se mi je vedno dozdevalo, da se je doma nekaj hudega pripetilo. Nisem se motil. Ko stopim v sobo, pride mi Marjeta vsa objokana naproti, blede kot smrt in prevelike žalosti dolgo ni mogla izpregovoriti nobene besede.

„Kaj se je zgodilo?“ vprašam jaz ves prestrašen, „moj Bog, povej, Marjeta, povej!“

Sedaj stopi stara dekla Urša v sobo tudi vsa objokana.

„Oče,“ pričela je po dolgem ihtenju, „oče, vi ne veste, — nekaj — strašnega se je zgodilo, — o ljuba Mamka božja, ti nam pomagaj! — Janka ni nikjer.“

„Za božji čas!“ vzkliknem jaz ves prestrašen, „kam pa je prišlo dete?“

„Danes opoldne,“ pravi dekla, „sedela sem ž njim na vrtu ter šivala. Nenadoma pa se me polasti spanec ter nekoliko zadremļjem. Ko se prebudim, ni bilo Janka nikjer. Kakor nora letam okrog, kličem na vso moč, pa vse zaman. Potem naznanim to žalostno novico materi, ki je perilo ravnala v sobi. Obe tečeva v vas ter povprašujeva, če ni kdo videl otroka, pa nihče ni vedel nič povedati. Vse smo preiskale, pa ni ga bilo nikjer.“

Meni so se samega strahu vsi udje tresli, pa sem vendar skušal tolažiti ženo, ki je obupno vila roke in hudo jokala.

Preiščemo še enkrat vse kraje, pa nikjer ni bilo nobenega sledu. Slednjič srečam doli ob vodi starega moža, ki je služil nekđaj pri mojem očetu za hlapca. Povem mu svojo nesrečo, ali tudi ta ni vedel nič o otroku.

„D drugega nisem videl danes,“ dejal je, „kot pokrit voz, ki je drdral po cesti proti Ljubljani, in notri je sedel popolnoma tak človek, kot je vaš stričnik, tisti trgovec na Hrvaškem. Če me moje stare oči niso varale, prav on je bil.“

Pri tej priči sem se spomnil onih groženj in preklinjanja. Čudne misli so se me polastile. Sicer nisem mogel spoznati, čemu bi mu bil otrok, ali zdelo se mi pa vendar ni drugače, kot da mora biti dete v njegovih rokah. Zahvalil sem starca za njegovo naznanilo in se nemudoma vrnil domov.

Najprej sem pisal na Hrvaško. V dveh dneh dobim odgovor, da omenjenega trgovca ni več v deželi, da je pobegnil in zapustil grozno veliko dolga. Potem sem šel v Celje. Na pošti sem izvedel, da se je odpeljal pred nekat erimi dnevi tak človek proti Dunaju, rekoč, da gre na Nemško. Otroka pa ni imel nobenega pri sebi, samo nek mlad človek ga je spremljal. Ta vest se mi ni zdela zadostna. Otrok se lahko kmalu kam skrije toliko časa, dokler se obravnava s poštnim uradnikom. Nič drugače nisem sodil, nego da misli izvršiti stričnik kako goljufijo z otrokom, posebno ker se je obrnil proti Nemčiji, odkoder je najkrajša pot v Ameriko.

Razodel sem doma ženi svoje domnevanje in tudi ona je bila teh misli. Otrok mora biti v hudobneževih rokah to se nama je zdelo gotovo.

Sklenil sem ga urno zasledovati ter ga morda dohiti še prej, nego se odpravi na morje. Sedaj mi ni bilo več za denar, temveč za dete. Hotel sem iti sam, ali žena me ni pustila. „Kamor pojdeš ti, pojdem tudi jaz,“ dejala

je; „po nobeni ceni ne ostanem sama doma. Preiskati morava vse kraje, da dobiva ljubo dete.“ Kaj je bilo začeti? Ženi nisem mogel odreči njene vroče želje. Uravnal sem urno svoje reči, izročil gospodarstvo zvestemu prijatelju, na katerega sem se zanesel, in tretje jutro sva že drdrala z ženo proti Nemčiji. Po domačih krajih nisva utegnila povpraševati, tudi sva bila popolnoma prepričana, da ima otroka stričnik s seboj.“

„A vendar ste se motili,“ seže mu sedaj Aleš v besedo, ki je ves čas zvesto poslušal. „Takrat sem jaz ležal v Petrovi koči in on me je pital s kozjim mlekom.“

„Kdo bi si bil to mislil!“ pravi oče. „Poslušajte sedaj dalje: Ko prideva v Hamburg, izveva, da se je odpeljal tak človek kakor stričnik pred nekaj dnevi v Novi Jork in da je bil preskrbljen s popotnim listom, sicer bi ne bil prišel na ladjo. Imel je s seboj mladega služabnika, ali o kakem detetu tudi tukaj niso nič vedeli. Jaz sem jel že dvomiti, da bi bil vzel otroka s seboj, žena pa me je le silila, da naj greva za njim, ker ondi ga bova najlažje dobila. „Bog bode od naju terjal otroka,“ dejala je. „Kdo ve, ali ga ne bo pustil hudobnež med divjaki, kjer ne bo vzgojen v krščanski veri.“

Tedaj v Novi Jork! Drugo jutro je odrinila ravno neka trgovska ladja tjakaj in midva sva dobila na nji prostora. Morje je bilo skozinskoz mirno in upal sem, da morda že s stričnikom vred prideva v Ameriko. Črez mesec dni je zavila ladja v novijorško luko in mogočno mesto se je razgrinjalo pred nama.

Urno zapustiva ladjo in se obrneva naravnost k mestnemu poglavarstvu, kajti vedela sva, da je gotovo ondi bil, če je že prišel sem, ker je mestno poglavarstvo hranilo sorodnikovo oporoko.

Ko povprašava ondi po tujem človeku s Slovenskega, ki je prišel po svojo dedščino, povedali so nama, da je bil res že tukaj. Star uradnik prinese velik zapisnik, odpre ga ter prečita:

„12. tekočega meseca se je oglasil tukaj Tomaž Senčar, sorodnik rajnkega Andreja Senčarja, bogatega posestnika, s svojim bratom Matevžem in s svojim enoletnim sinom Jankom. Izkazal se je s svojimi izpričevali in z rodbinskim listom kot pravi ded obilne zapuščine rajnkega Andreja Senčarja. Odštelo se mu je stoinpetdeset tisoč zlatov, dedščina njegova, bratova in sinova.“

„O grdi lopov!“ zakričal sem srdito. „Njegove listine so bile lažnive, jaz sem Tomaž Senčar in ta tukaj moja žena. Sina pa mi je ukradel, da je lažje izvršil svoje hudobno dejanje.“

Uradniki so me začudeno gledali in zmajevali z glavami. Moje listine so se glasile seveda vse drugače, zatoorej niso prav vedeli, sem li jaz slepar ali moj stričnik.

„Urnajte sami prej to reč,“ dejalo se mi je, „in potem se oglasite pri sodnji.“

„Kje stanuje oni tujec?“ vprašam brž.

Uradnik mi naznani ulico in hišo in nagloma se odpravim tja. Bila je to zala, visoka palača s tremi nadstropji.

„Kje stanuje Tomaž Senčar s svojim bratom in sinom, ki je prišel pred nekaterimi dnevi s Slovenskega?“ povprašam vratarja in mu natanko opišem osebo.

„V drugem nadstropju stanuje tak človek,“ odvrne vratar. „Prišel je v ponedeljek s svojim strežajem, ali sina in brata nima nobenega s seboj. Tudi se tako ne imenuje, kot vi pravite, temveč grof Tiralski s Poljske. Podedoval je tukaj stoinpetdeset tisoč zlatov po svojem stricu in sedaj se misli naseliti v Ameriki.“

Te vratarjeve besede naznanile so mi dovolj. Stričnik je izpremenil ime. Napotim se v drugo nadstropje. Na hodniku stal je lepo oblečen strežaj, še mlad fant, jedva dvajset let star. Strme me je gledal in zdelo se mi je, da je obledel.

„Ali tukaj stanuje neki grof Tiralski s Poljske?“ vprašam ga z zapovedljivim glasom.

„Tukaj stanuje grof, ali sedaj ga ni doma, jezdil je na izprehod,“ odvrne strežaj nekako plaho ponižno se poklanjajoč.

„Ni res. Tvoj gospod je doma, spodaj sem izvedel,“ pravim še bolj ostro, porinem strežaja v stran in stopim naravnost v sobo.

„Stojte!“ zadrževal me je strežaj. „Grof je sicer doma, pa mu je slabo, zatoorej mi je ukazal, da ne smem nikogar pustiti noter.“

Jaz ga nisem poslušal, prekoračil sem dve sobi in ko stopim v tretjo, slonel je pri oknu moj stričnik Matevž, trgovec s Hrvaškega, ter pušil iz dolge pipe.

Kakor zid je prebledel, ko me je zagledal; menda ni vedel, sem li jaz ali moj duh. Vendar je zbral vso svojo pogumnost ter se delal, kot bi ga to prav nič ne pretreslo.

Približal se mi je smehljaje se, podal mi roko ter dejal hinavsko:

„O, Tomaž, kaj si ti tudi že tukaj! Glej, jaz sem te prehitel. Potreboval sem denarja, zato rej sem se napotil v Novi Jork ter vzel svojih petdeset tisoč zlatov.“

„Lažnivec!“ zakričal sem jaz, „ti nisi vzel petdeset tisoč zlatov, temveč še stotisoč več. Prekanil si urad s svojimi ponarejenimi izpričevali in lažmi. Pa sedaj ne govoriva o tem. Povej mi, kje imaš mojega otroka, daj mi ga nazaj, potem se bova dalje pomenila.“

„Tvojega otroka!“ delal se je nevednega ter me gledal, kot ne bi vedel, kaj mislim s tem. „Tvojega otroka! Kaj noriš ali šele bodeš? Hm — kaj meni mar tvoji otroci, jaz ne vem zanje. Hvala Bogu, da jih sam nimam, da bi mi delali preglavico.“

„Nikar ne misli, da me preslepiš,“ pravim mu, „ti si imel mojega sina pri uradnji, da si po krivem pograbil njegov delež. Daj mi ga nazaj ali vsaj povej, kje je, da grem ponj.“

„Saj slišiš, da nič ne vem; kaj hočem s tvojim otrokom? Pusti me pri miru; jaz sem gospod v tej sobi, katero sem si najel.“

Videl sem, da ne spravim nič iz trdovratneža, vse prošnje, vse grožnje niso nič pomagale. Slednjič mi je celo pokazal duri in mi zapretil, da me bo strežaj ven vrgel, ako ne grem izlepa.

„Dobro,“ dejal sem, „jaz bom terjal pravico.“

„To lahko dobiš, ako hočeš,“ zarežal se mi je in vzel iz omare dva samokresa. „Ako hočeš pravice, zmeniva se lahko takoj; tule sta dve priči, ki bode te razsodili.“

„Bog obvaruj!“ dejal sem, „jaz ne bom niti svojega življenja po nepotrebnem v nevarnost stavil niti ga kratil komu drugemu. Poiskal te bom pri sodnji.“

On se mi je še hudobnejše krohotal. Zapustil sem sobo ter jo krenil naravnost k sodnji. Ker so ondaj moja pisma za poštena spoznali, obljubili so mi pomoči. Še tisti večer se je odpravila policija v omenjeno hišo, da bi se polastila izmišljenega grofa Tiralskega, ali našli so sobe prazne. Vrtar je naznanil, da se je odpeljal grof še pred solnčnim zahodom s svojim strežajem iz mesta. Kam, tega ni vedel.

Sedaj je bilo moje prizadevanje popolnoma zaman. Žena je tarnala, da sem se že bal za njeno zdravje. Sam

nisem vedel, kaj bi sedaj počel. Tako daleč od doma, med čisto tujimi ljudmi, sem bil skoraj popolnoma prepričan, da živi tukaj kje moj otrok, če ga ni umoril hudobnež. Vse sem preiskal, o sinu ni bilo ni duha ni sluha. Ker mi je denar že pojemał, pisal sem domov prijatelju, naj da vse moje posestvo v najem ter mi pošlje denarja, ker mislim še tukaj ostati nekaj časa, morebiti da se po naključju kaj izve o mojem detetu. V treh mesecih sem imel zopet obilo denarja. Kupil sem zunaj mesta lepo posestvo ter pričel novo življenje. Tudi žena je želela ostati v Ameriki, saj doma ni imela nič več, kar bi jo veselilo.

Nekaj mesecev pozneje sem izvedel po nekem trgovcu, ki je prišel iz južne Amerike, da je bil nekaj časa pri nemškem posestniku Enriku Egenheimu blizu mesta Lime, ki se je šele pred kratkim časom tamkaj naselil. Po njegovem natančnem popisu nemškega posestnika sem takoj spoznal svojega stričnika in novo upanje je oživel v meni: Iti moram v južno Ameriko!

Naznanil sem ta sklep ženi in ona mi je pritrdila, čeravno me ni rada pustila samega. Hotela je iti z menoj, ali njene okoliščine ji niso dopuščale. Kar mi je hudobna roka odvzela, povrnil mi je Bog zopet nekoliko. Dal mi je drugega sina Ferdinanda. To je zmanjšalo sicer nekoliko najino žalost, ali vendar nisva nehala iskati izgubljenega prvorojenčka.

Poslovil sem se pri ljubljeni ženi ter jej obljubil, da se vrnem kar najprej mogoče. Dobil sem prostor na neki španski ladji, ki je peljala blago v južno Ameriko.

Od začetka smo imeli lepo vožnjo, nikjer ni bilo videti oblaka, ki bi naznanjal hudó vreme. Miren veter je gnal ladjo, ki je dričala po gladkem morju kot ptica pod nebom. Črez nekaj dni pa je nastal strašen vihar. Ladjo je metalo po valovih kakor lupino, krmilo se je odlomilo in nič več nismo vedeli, kam gremo. Nebo se je pooblačilo, da je bila skoraj tema, strele so švigale in vihar je podil valove od vseh strani, kakor bi nas hotel potopiti. Ta vihar je trajal vso noč in tudi drugi dan. Naenkrat se strese naša ladja tako silno, da se je v hipu odlomil veliki jabor. Mornarji so začeli tuliti in strah se jim je bral na obrazih. „Zadeli smo!“ donelo je od vseh strani in vse je hitelo v spodnji del, kjer je vrela voda skoz velike špranje. Kdor je le mogel, je pomagal izčrepavati vodo; kapitan je priganjal zdaj z izpodbudljivimi, zdaj z grozečimi besedami,

a ves trud je bil zaman. Še enkrat se strese ladja in špranje so se razširile. „Čolne v morje!“ zavpil je poveljnik, in ko bi trenil, bili so odvezani čolni. Naglo smo posedli vanje, v vsakega kakih dvajset oseb, rešili smo nekaj hrane, nato pa prepustili bogato naloženo ladjo ljutim valovom. Videli smo, kako se je nagibala zdaj na levo, zdaj na desno, slednjič pa se je začela vrteti kot obstreljena žival, in kmalu so jo pogoltnili valovi, le raztrgana jadra so še plavala na površini. Bil je skrajni čas, da smo zapustili ladjo. Mornarji niso izgubili poguma, kapitan jih je znal izpodbujati. Veslali smo dalje, akoravno so nam valovi pretili pogin. Drugi dan je vihar pojenjal in mornarji — ti morski sinovi — so bili zopet veseli, kot da se ni pripetilo nič posebnega. Morje je zopet bilo mirno in mornarji so krepko veslali. Tretji dan smo zapazili v daljavi ladjo in naš strah se je izpremenil v veselje. Kapitan je velel še urneje veslati in mornarji so pokazali, kaj zmore njih moč. Ko smo se dovolj približali, dali smo znamenje in ladja je plavala proti nam. V nekaterih urah smo bili zopet v varnem zavetju, v varnem, kolikor se more zahtevati na morju. Bila je to francoska ladja, ki je šla v Aleksandrijo, in njen kapitan, že postaren mož, nas je rad sprejel in nam obljubil, da nas izkrca v Algiru, kjer bode njegova ladja ostala nekaj časa. Jadrati smo mirno dalje, prišli v Sredozemsko morje in smo upali, da pridemo kmalu na suho.

Nekega večera naznani opazovatelj na jamboru tujo ladjo. Kapitan vzame svoje trobilo ter stopi na prednji del ladje. Tuja ladja se je kmalu toliko približala, da smo mogli razločiti posamezna dela; bila je precej obširna.

„Ohó, ladja, ohó!“ zakriči kapitan. Nobenega odgovora. Ponovi še enkrat — zopet nič. Sedaj stopi k mornarjem, jim da povelje, in kot bi trenil, so bili vsi oboroženi do petá. Razen pušk bila sta na ladji tudi dva topa. „Najbrž so morski roparji,“ pravi kapitan malomarno, „pozor tedaj, fantje!“ Nam drugim, ki smo zvečer vedno radi sedeli na krovu zaradi prijetnega hladu, zapove iti v spodnji del, da nas ne bi zadela kaka sovražnikova krogla. Še sedaj se spominjam tega moža, kako junaško je stal na ladji, v eni roki trobilo, v drugi pa golo sabljo.

Nekaj trenutkov preteče. Sedaj zagrmе puške na naši ladji in takoj potem tudi od nasprotne strani. Sedaj je pokalo kar neprenehoma in zdajpazdaj sta zagrmela tudi naša topa. To je trajalo dobro uro, potem preneha streljanje,

na ladji nastane šum in mi v spodnjem delu smo slutili nekaj groznega. Nismo se motili. Tolovaji so zasadili svoje kopike v našo ladjo, pridrli na krov, in ker jih je bilo več, so kmalu premagali naše mornarje, ki so se borili do zadnjega; tudi kapitan je izdihnil svojo junaško dušo. Nato so se pripodili v spodnji del, pobrali, kar je bilo večje vrednosti, polastili se nas, navrtali zaplenjeno ladjo in jo potopili v morje.

Sedaj smo bili sužnji na tolovajski ladji. Morski roparji so nam pobrali vse, kar je bilo količkaj vredno, samo jaz sem ohranil v spodnjem žepu molitvenik, ki sem ga že od nekdaj vedno nosil s seboj.

Kmalu potem smo prišli na suho. Ondi so nas tolovaji ločili in odgnali v razne kraje. Mene so prodali nekemu beju v majhnem afrikanskem mestu in bil sem mu suženj devetnajst let. Nobene krščanske duše nisem videl več; celo svoj materini jezik bi bil pozabil, ako bi ne bil včasih sam s seboj govoril slovenski. Večkrat bi bil rad ubežal, pa nikdar ni bilo priložnosti, ker sem bil vedno dobro zastražen. Zadnji čas pa sem oskrboval mladega konja, odkar je bej svojega prejšnjega konjarja prodal drugemu poglavarju, in sedaj sem dobil priliko ubežati. Še bolj nego moja lastna rešitev, gnala me je k temu poskusu žalostna usoda mladega Evropeca, ki je bil obsojen na strašno smrt — in ta Evropec je moj sin Janko. Skrivaj sem odpeljal ponoči konja iz mesta v neko zapuščeno kočo, potem pa sem rešil še tega mladeniča in obadva sva srečno utekla.

O, kdo bi bil takrat mislil, da bežim s svojim lastnim sinom! Danes pa se je vse razodelo in sin mi je izročil tudi stari molitvenik, ki sem ga pustil v tolovajski ladji. Moja edina skrb je sedaj, da pridem kar najprej mogoče v Ameriko in pozvem, sta li še živa žena in drugi sin ali pa ju že krije hladni grob.“

Tako je končal starec svoje pripovedovanje in oče in sin sta hvalila Boga za čudovito rešitev in srečno združitev.

Sedaj je tudi Aleš povedal od konca do kraja svojo zgodbo in nazadnje prosil, naj ga ne zovejo Janka, temveč Aleša, ker je že vaje tega imena, še bolj pa v spomin njegove srečne rešitve v gozdu, ki se je zgodila ravno sv. Aleša dan. Oče mu je rad izpolnil to željo, saj je imel zopet sina, katerega je imel že za izgubljenega.

Kapitan je pazno poslušal vse te dogodbe in poznalo se mu je, kako so ga ganile. Prijazno jima poda roko ter obljubi, da jima preskrbi v Kalkuti ladjo, ki ju bode peljala v Ameriko, in da jima hoče tudi dati potrebnega denarja za pot, ker sta bila čisto brez novcev.

VIII.

Ladja „Lastavica“, ki je nastopila šele prvo pot, je izvrševala svojo nalogo jako dobro. Urno je prejadrala atlantsko morje in obveslavši afriške otoke na vzhodu, zavila je proti Vzhodni Indiji. Imena, ki je kinčalo njeno čelo, bila je popolnoma vredna.

Aleš si je tudi sedaj kratil čas z mornarskimi opravili. Vse mu je šlo tako dobro izpod rok, da so se mu vsi čudili. Vsaka najmanjša stvarca bila mu je že znana, kot bi bil že od mladih nog na morju. Če ni imel drugega posla, je šel h krmilu in tu mu je krmar razlagal, kako se vodi ladja, kako se je treba ravnati ob času nevihte itd. Aleš si je vse dobro zapomnil.

Medpotoma se jim ni pripetilo nič posebnega; vedno so imeli lepo vreme, čeravno se je že bližal jesenski čas, ko je Indijsko morje večidel zelo nemirno.

Kapitan se je rad pogovarjal z Alešem in njegovim očetom. Pripovedoval jima je o ljudeh, ki stanujejo na otokih, o njihovih šegah in navadah. Tudi o kitajskih morskikh tolovajih je vedel mnogo povedati, ki so zelo drzni in se lotijo včasih celo največjih ladij. On sam je doživel pred nekaj leti tak nevaren boj z njimi, ko je bil še častnik pri „Indijski kompaniji“, in zagotavljal je, da ni lahko tem roparjem priti do živega, ker jih je vedno veliko število skupaj in se na svojih lahkih čolnih, ki jih imenujejo „džunke“, naglo umaknejo v zatišje, kjer je morje tako plitvo, da jim ne more slediti večja ladja.

Na ladji so imeli razen mnogih pušk tudi šest topov, ki so metali trifuntne krogle; to je bilo precej veliko število za trgovsko ladjo, ki ni bila namenjena za boj, temveč se je samo branila v sili. Eden teh topov se je dal vrteti na vse kraje. Aleš je bil topničar in se je mnogo pečal s tem orožjem. Pregledal je strelivo, katerega je bilo obilo, popravil je, kar je bilo pokvarjenega, potem pa si je izbral nekaj mornarjev ter jih učil rabiti top v boju. Pri tem poslu so bili možje izprva jako okorni in niso imeli pojma, kako

se mora meriti, da krogla zadene. Vsega tega jih je privadil Aleš in kapitan ga je zaradi njegovih zaslug izvolil za šalo poveljnikom svoji mali bateriji. Aleš je vse tako modro uredil, kot bi se že pripravljala na boj z morskimi roparji, o katerih je vedel kapitan toliko zanimivega povedati.

Bili so še kakih sto morskih milj od Kalkute, kamor je bila namenjena „Lastavica“. Vse je bilo veselo ugodnega vremena in nihče ni mislil na nobeno nevarnost, kakor je sploh navada pri mornarjih, ki pozabijo nevarnosti, ko minejo, ter ne mislijo na nove, dokler jim ne grozé z vso resnobo. Pesmi v raznoterih jezikih so donele v hladnih večerih na krovu in tudi Aleš je moral zapeti nekaj slovenskih narodnih, ki so bile vsem zelo všeč. Samo krmar, stari Jaka, ki je opravljal že blizu trideset let svojo službo ter je bil na morju popolnoma doma, bil je bolj tih. Sicer je bil že tak, da ni dosti govoril, a nocoj se mu je lice zmračilo, kot da sluti hudo uro. Vedno je zrl na nebo, kjer so se zbirali majhni sivi oblaki in se zopet razpršili. Včasih je zmajal z glavo in se zopet zamaknil v svoje delo.

„Jaka!“ ogovori ga kapitan drugo jutro. „zakaj si tako otožen? Ali morda slutiš nevarno vreme?“

„Skoraj bi rekel, da se ne motim,“ odvrne stari mornar mirno, kakor da govori o kaki vsakdanji stvari. „Ti-le oblaki, ki se že dva dni vzdigujejo in zopet izgublajo, mi niso nič kaj všeč. Sedaj je čas morskih neviht, posebno v tem morju. Gospod, jaz sem jih že nekaj doživel in dobro vem, kako se prično in kako razsajajo potem po več dni.“

„Upam, da bomo prej v zatišju, preden se vzdigne nevihta,“ odvrne kapitan, „saj letos ni bilo slišati še nič o njih. Navadno razsajajo meseca vinotoka in listopada. Razen tega pa je naša ladja tudi trdna in se ni bati, da jo tako hitro uničijo valovi. Ukazal bom razpeti tudi spodnja jadra, da prej pridemo v zavetje, saj skalnih robov ni tod, da bi zadeli ob nje.“

„Storite to, gospod, meni se dozdeva, da bomo imeli nocoj viharo noč. Vidite onole črno piko na zapadu? Tako je bilo tudi pred tridesetimi leti, še dobro pomnim, ko se je potopila ameriška ladja „Kameleon“ in sva se rešila samo jaz in kapitan na Filipinske otoke.“

„Ti si previden mož, Jaka, zato pa te tudi čislam bolj nego vse druge,“ pohvalil ga je kapitan in zapovedal

mornarjem razpeti vsa jadra. Sedaj je švignila ladja po morju, kot bi se bila res izpremenila v lastavico.

Kolikor bolj se je bližala noč, tem večji je postajal oni oblak; slednjič je že zakril vso južno stran neba. Veter je začel hujše pihati in zopet so morali nekaj jader zadržniti, da bi ponoči, ako bi se bližali suhi zemlji, ne zadeli ob skalnate strtine. V daljavi se je čulo votlo bobnenje, nebo se je urneje mračilo nego po navadi in med mornarji so se čule besede: „Tifon* se bliža; Bog nam pomaga!“ Na blelih obrazih se je vsem brala bojazen, celo najpogumnejši so se boječe ozirali na nebo in vedno večja tišina je nastajala med njimi. Že sama beseda „tifon“ je zadostovala, da je vsakdo vedel, da pride najstrašnejša noč, posebno pa oni, ki so že kdaj doživeli te nevihte. Le stari Jaka se je držal resno kot vedno, stal pri krmilu in se še zmenil ni za tovariše.

Vihar je nastajal vedno silnejši, nebo je bilo črno, strele so švigale in debele deževne kaplje so padale izpod neba. Jambori so jeli pokati, kot bi se hoteli vsi polomiti; nekatera jadra, ki jih je odtrgal veter, tleskala so ob drogove ter se raztrgala na tisoč koscev, ki jih je veter raznašal po morju. Sedaj je bilo treba napeti vse moči, ves pogum in največjo previdnost.

„Vsa jadra zadržnite, tudi pri najmanjših jamborih!“ se začuje kapitanov glas in kot bi trenil, bilo je izvršeno delo.

Valovi so naraščali, butnili drug ob drugega in se zopet razpršili na mirijade kapljic, zdaj zopet popadli ladjo ter jo dvignili kvišku, kot bi jo hoteli nesti med zvezde, potem pa so jo zopet spustili v prepad. Vse moči mornarjev so bile zaman; nič se ni dalo opraviti zoper razburjeno morje. Krmilo se je odlomilo z groznim pokom in ladja je drvila — Bog te obvaruj! — kamor jo je vihar podil. Nesrečni mornarji so se trdno oprijeli držajev, sicer bi jih bil treščil vihar v morje. Valovi so pljuskali črez ladjo in voda je lila na naše popotnike, da so bili vsi premočeni do kože, nihče pa si ni upal oprostiti le ene roke, da bi ubežal v spodnji del ladje. Kam jih nese valovje, ni nihče vedel, vsak je mislil, da bo na mah zadela ladja ob skalo in se razrušila na drobne kosce. Bleda smrt jim je živo stala pred očmi.

Dva dni in dve noči so že valovi metali ladjo semtertja kot suh list, da so se vrhovi jamborov dotikali morja.

* Tifon se imenuje hud vihar, ki razsaja navadno jeseni v indijskem in kitajskem morju.

„»Lastavica« je sicer trdna,“ je dejal Jaka kapitanu, „ali zelo dvomim, da bi prebila to nevihto. Tak vihar traja včasih po cel teden. Ako poškoduje ladjo, smo izgubljeni.“

„Danes bo pokazala svojo moč, ako prebije vihar,“ reče kapitan, „ali tudi jaz se bojim, da ne bo prestala take sile. Izročimo se Bogu, samo on nas more rešiti.“

Tretji dan je že napočil, pa vihar še ni nič pojenjal, marveč razsajal je še ljutejše. Mornarjem so že pešale moči in jedva so še vztrajali v neprijetnem položaju. Tri dni že ni bil nihče ni jedel ni pil; ni čuda, da so vedno bolj slabeli, in marsikateri je že videl neizogibni grob pred seboj v morski globočini; šele ko se posreči Jaku zlesti v spodnji del ladje in dobiti steklenico ruma, so se malo pokrepčali ter zadobili novih moči.

In ladja se je res dobro obnašala, nobene luknje še ni imela, čeravno so se valovi silovito zaganjali v njo, kar zadoni obupen krik med mornarji:

„Bog nam bodi milostljiv! Morski smrk!“*

Aleš, ki je čepel v zadnjem delu ladje poleg svojega očeta in se krepko držal za železen drog, povzdigne oči in vidi, kako vsi mornarji bledih obrazov zro proti oni strani, kamor so valovi gnali ladjo.

Res se je dvigal še precej daleč od njih silno velik voden steber do oblakov pod nebo. Kdor še ni videl te morske prikazni, čudeč strmi v to vodno množino, ki se navidezno nepremakljivo dviga proti nebu, kdor pa je že kaj takega doživel, njega pretreseta mraz in groza, kajti gotova poguba preti vsaki ladji, ki se približa takemu morskemu vrtincu.

„Da, da, morski smrk je,“ potrdil je stari Jaka, kateremu sta se strah in groza očitno brala na obrazu; „jaz sem že videl to morsko prikazen pri Filipinskih otokih. Ako nas ne zaženó valovi na kako drugo stran, izgubljeni smo gotovo. Tak morski vrtinec razbije največjo ladjo; razpršil se bode in nas pogreznil v dno morja.“

Da te Jakove besede niso bile prijetne njegovim tovarišem, misli si lahko vsakdo. Tako živo imeti smrt pred

* „Morski smrk“ se imenuje grozni vrtinec, ki dvigne včasih morske valove tako visoko, da je videti, kot bi se dotikali neba, potem se pa kar razpoči in pade v morje. Ako zadene ladja v tak vrtinec, je izgubljena, ker jo strašna vodna teža potopi v morje. Po peščenih puščavah godi se enaka prikazen s peskom, ki se imenuje „peščeni smrk“ in večkrat cele karavane podsuje.

očmi, ni karsibodi, tudi najpogumnejšemu človeku upade srce. Toda mornarji, vajeni neviht, so vztrajali in nihče ni obupal, saj človek upa do zadnjega trenutka. Tudi Aleš in njegov oče sta se vdala popolnoma v božjo voljo, natihoma sta molila, da jih Bog otme, kateremu je vse mogoče, ki vlada s svojo mogočno roko grozovita brezdna, šumeče valove in ljute viharje.

Bili so še kakih sto korakov od grozovitega vodenega stebra. Ladjo obrniti ni bilo mogoče, ker je bilo krmilo zlomljeno, čeravno je vihar pojenjal; valovi so jo podili naravnost v grozoviti vrtinec. Hipoma zagrmi kot bi bilo tisoč strel udarilo, in ogromna teža je plosnila na ladjo, da se je skoraj potopila. Mornarji so omedleli; ko se zopet zavedejo, ni bilo vodenega stebra več. Razpočil se je, preden so zadeli vanj in nekaj njegove vode je padlo na ladjo. Vsi so bili premočeni, da je curljalo od njih, pa zopet zbero vse moči ter se postavijo na noge. Vihar je že precej pojenjal, ali valovi so še drvili ladjo neprestano dalje. Na desni strani se je razprostiral lepo obraščen otok, ali ni ga bilo mogoče doseči; ladja je bila še v oblasti šumečih in divjajočih valov.

„Kapitan je padel v morje!“ zavpije stari Jaka, kazaje po morju, in tedaj priteče tudi Aleš ter naznani žalostno novico, da je njegov oče nenadoma izginil z ladje. Vsi so se preplašeni ozirali po morju. Daleč zadaj so videli po morju zdajpazdaj nekaj črnega plavati, ki se je zdaj skrilo, zdaj zopet pokazalo vrh valov. Dobro so spoznali, da se ondi bori z valovi njihov kapitan, a poslati mu niso mogli nobene pomoči, ker so valovi drvili ladjo, kamor so hoteli; ni se jim bilo mogoče ustavljati.

Prepustimo nekaj časa „Lastavico“ njeni usodi in poglejmo, kaj se godi s ponesrečencema, s kapitanom in Aleševim očetom Tomažem.

Ko se je ona vodena teža pretrgala in zadela tudi ladjo, se je v istem trenutku zagnal močen val na ladjo ter pljusnil kapitana in Tomaža v morje. Zaman sta klicala na pomoč, nihče ju ni slišal, kajti šum in vriš valov je bil takšen, da človek lastne besede ni čul. Plavalata sta sedaj dalje med dvigajočimi se valovi, kolikor so jima pripuščale moči. Večkrat so ju valovi čisto zakrili, potem pa sta zopet prišla na dan daleč vsaksebi. Dolgo sta plavalata, slednjič pa so jima začele pešati moči. Udje so postali okorni in se več niso hoteli gibati. Kapitan, ki je bil močnejši, je

pomagal Tomažu, toda ni se dalo dosti opraviiti, ker so ju valovi vedno zopet razdružili. Že je mislil Tomaž, da se mu bliža zadnja ura; ozrl se je še enkrat proti onemu kraju, kamor so valovi drvili ladjo, na kateri je bil njegov sin, ki ga je pogrešal toliko časa, in od katerega se mora zopet ločiti! „Lastavični“ beli vrhovi so še štrleli kvišku, kot bi se poslavljalji, in bili so že daleč proč. Moči so ga popolnoma zapustile; priporoči se Bogu in Materi božji ter se jame potapljati. Ali ni se še bil skrtil pod vodo, ko začuti pod seboj trda tla. Stal je na robati skali. Zravnal se je kvišku in se ozrl okrog; pred njim se je dvigal prijeten otok. Novo upanje ga prešine in moči, ki so ga bile že čisto zapustile, vračale so se mu nekoliko.

Sedaj se prikaže iz valov tudi kapitan, ki se mu je prej izgubil izpred oči. Oddahnila sta se nekoliko, nato pa plavala proti nizkemu obrežju otokovemu. Premočena, lačna, utrujena sta dospela srečno na suho. Obrežje je bilo ob kraju peščeno, dalje pa se je razprostiral temen gozd.

„Hvala Bogu,“ pravi Tomaž, „midva sva rešena! Ali Bog vedi, kako bo z „Lastavico“; da bi je le ne premogli valovi.“

„Ako ni zadela na kake skale, ni več nevarnosti zanj“, odvrne kapitan. „Vihar je pojenjal in morje se je tudi nekoliko poglelo. Ako so srečno prestali nevarnost, smeva upati kmalu rešitve; gotovo pridejo naju iskat semkaj. Moj Jaka je prebrisan in izkušen mož, vem, da se mu bo dozdevalo, da sva na tem otoku, ako ga je le zapazil; prizadeval se bode na vso moč, da nama pride na pomoč.“

Vse premoženje, kar sta ga prinesla s seboj na suho, bil je Tomažev žepni nož in kapitanova zlata ura; hrane nista imela nobene. Poiskala sta si prenočišče v gosti travi, katero so obsenčevala košata drevesa, nanosila skupaj nekaj suhega brstja ter skušala zanetiti ogenj. Kapitan je sicer imel pri sebi vžigalice, ali bile so premočene. Razložil jih je torej po tleh, da se osuše, potem sta nalomila nekaj vej, zabila v zemljo kole, napravila streho črez nje in uta je bila gotova, sicer jako borna, ali za silo je bila dobra.

„Bog vedi, v katerem kraju se zdaj nahajava!“ vzdihne Tomaž, ko sta s kapitanom legla v mehko travo pred uto, da bi se popolnoma odpočila.

„To tudi jaz premišlujem,“ odvrne ta, „otok mi ni nič znan. Bržkone je eden manjših sundiških* otokov.“

* Sundiški otoki so v vzhodni Aziji v Indijskem morju.

„In kaj bova počela, če ne bo rešitve?“

„Tako jutri zjutraj morava ogledati otok bolj natanko, da se prepričava, če stanujejo tukaj ljudje ali ne, in da dobiva kak studenec in sadja. Ako se morje popolnoma poleže, upam za gotovo, da pride „Lastavica“ po naju; Jaka ne bo miroval, da bo zopet dobil svojega gospoda. Ko sem bil še deček, služil je na ladji mojega očeta kot preprost mornar, potem pa se je toliko izučil, da je postal krmar. Vdan mi je iz vsega srca in smem se nanj bolj zanesti kot na vsakega drugega.“

Tako sta se pogovarjala dalje časa. Kapitan je medtem popravljal svojo uro, ki je bila obstala vsled moče; potem je vstal, vzel osušene vžigalice in zanetil velik ogenj, pri katerem sta si posušila premočeno obleko.

Proti večeru se odpravi Tomaž zopet na breg, da bi poiskal v pesku kakih morskih živali, ki jih je izmetalo morje, da bi si pripravila večerjo; kapitan pa je netil ogenj in pripravljaj iz namuljene trave postelj v uti. Tomaž zagleda v daljavi veliko ladjo, katero so podili še razburjeni valovi naravnost proti otoku. Daleč tam v morju sta štrleli kvišku dve visoki skali, ki sta bili tako blizu skupaj, da ne bi mogla nobena ladja skoz, in ravno proti tem skalam je drvila ladja. Tomaž je takoj izprevidel, da je ladja izgubljena. Veliki jambor je bil odlomljen, ladja se je nagibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran ter prihajala vedno bližje usodepolnemu kraju. Tomaž je že čul obupen krik nesrečnih mornajev, ki niso videli nobene rešitve več. S trepetajočim srcem je čakal, kaj se bode zgodilo. Po bliskovo prileti ladja proti skalam; velik val jo srdito zagrabi ter zapodi ravno med skaline; tu je obtičala za nekaj trenutkov kot zagvozdna. Potem se zopet zaziblje, tramovje jame pokati, mogočen val jo dvigne zopet iz razpoke ter trešči ob skalo in razbije. Mornarji so skušali plavaje oteti se, ali do kraja je bilo predaletč; njihove moči so bile pre-slabe, zginjevali so zaporedoma v valovih, ladjine kose pa je gonilo morje semtertja. Tomaž je ob tem prizoru žalostno vzdihnil ter si zakril z rokami obraz.

Ko zopet pogleda na morje, zapazi že blizu brega človeško truplo, ki so je metali valovi semtertja. Mislil je, da je potopljenec že mrtev, kar vidi, da se še bori z valovi in da se trudi doseči skalovje ob bregu. Tomaž mu je hitel nemudoma na pomoč. Po dolgem trudu ga spravi na suho, kjer tujec obleži, kot bi bil mrtev. Tomaž si je vse pri-

zadeval, da bi nesrečneža zopet spravil k zavesti. Po dolgem trudu se je tujec res sklonil kvišku in strmé zrl okrog sebe, kot bi se bil prebudil iz dolgega spanja.

„Kje so moji tovariši?“ je vprašal, „kaj sem samo jaz otet?“

„Vsi so potonili,“ odvrne Tomaž, „in vi ste tudi že omagovali. Videl sem vašo nevarnost ter vam hitel na pomoč.“

Tujec pogleda nekako čudno Tomaža in zahvalivši ga za rešitev, jame obupno kričati in si puliti lase:

„Oh moje premoženje, moj denar! Vse so požrli valovi! Jaz sem nesrečen človek!“

„Ne tarnajte tako,“ opominja ga Tomaž. „Zahvalite Boga, da ste oteli življenje, ko so vsi drugi žalostno poginili v valovih.“

Tujec ni hotel nič slišati niti o Bogu, niti o upanju, s katerim ga je tolažil Tomaž, temveč je neprenehoma vzdihoval in jel celo hudobno preklinjati.

Tomaža je izpreletela groza pri tem tujčevem početju; ni mogel razumeti, kako more človek tako hudoben biti, ko je ravnokar pred nekaj trenutki z velikim trudom ubežal grozoviti smrti. Opazoval ga je bolj natanko in zdelo se mu je, kot bi bil tega moža že nekdaj videl. Bil je srednjih let, čokat in njegov obraz je kazal zvijačnost. Opravljen je bil španski in v širokem pasu je imel dva samokresa zatakljena, edino premoženje, ki ga je otel. Tomaž je mislil na vse kraje, kje bi bil videl tega človeka, pa se ni mogel domisliti. Slednjič ga vpraša po imenu, ko se je tujec nekoliko upokojil.

„Jaz se imenujem Jurij Strugar, če vas toliko zanima moje ime,“ odgovori tujec zaničljivo.

„Jurij Strugar? To ni špansko ime.“

„Nič ne de, saj tudi jaz nisem Španjec, temveč Kranjec.“

„Kranjec?“ pravi Tomaž osupnjen in kakor blisk ga prešine spomin na preteklost.

Ni se varal. To je bil nekdANJI sluga pri njegovem stričniku. Dobro mu je ostal v spominu ta obraz, in čeravno je bilo od takrat preteklo že mnogo let in se je iz mladeniča razvil v krepkega moža, ona lisičja zvijačnost mu je ostala še vedno na obličju. Tomaž je imel sedaj pred seboj človeka, ki bi mu lahko mnogo razodel o njegovem stričniku, morda celo o ženi in mlajšem sinu. Zatorej je bil previden in se ni hotel takoj razodeti tujcu.

Valovi so vrgli na breg majhen zaboj, v katerem je bil zavitek smotk, nekaj kokosovih orehov in dve polni steklenici ruma. To je bilo dovolj za nocoj, drugo jutro se bode morda še kaj več dobilo, ko se morje upokoji in izmeče na breg plavajoče sode in zaboje.

Vrnila sta se k ognju, kjer je bil kapitan že nekoliko v skrbeh zaradi Tomaža. Ko pa je videl sedaj dva priti mesto enega, začudil se je zelo in Tomaž mu je moral na kratko povedati, kaj se je zgodilo na morju.

Rum in kokosovi orehi so bili dobra večerja; tudi smotke so prav prišle, ker je njih dim preganjal komarje, ki so v južnih krajih veliko nadležnejši nego pri nas.

Po večerji so zakurili še večji ogenj, da bi ponoči preplašili zveri, ker niso imeli izdatnega orožja; potem pa posedejo z gorečimi smotkami okrog ognja.

„Vaša ladja je bila španska, kakor pravite,“ reče Tomaž tujcu, „vi pa pravite, da niste Španjec. Ali ne bi hoteli nas nekoliko kratkočasiti, ko bi nam povedali svoje dogodbe? Bo vsaj noč prej minila; jutri pa gremo dalje po otoku, da izvemo kaj in kako.“

Čeravno nerad, se je tujec slednjič vendar dal pregovoriti ter je začel pripovedovati:

„Jaz sem Kranjec, doma doli ob Savi blizu Hrvaškega; saj vi, vem, da ne veste, kje je to, zato je ne bom natanko opisoval kraja. Oče mi je zgodaj umrl, mati pa je bila še živa, ko sem zapustil domačijo. V mladosti sem se živil s tem, da sem skrivaj prenašal duhan iz Hrvaškega, bil sem, kakor pri nas pravijo, tihotapec. Hodilo nas je več skupaj in marsikatero smo zaigrali mejnim stražnikom, da so nas dolgo pomnili. Najbolj znan pa je bil Strugarjev Jurij, jaz namreč, čeravno sem bil takrat še mlad.“

Neko nedeljo popoldne nesem stot duhana čez mejo. Sotlo sem bil že prekoračil in nisem srečal nobenega stražnika. Ko sem prestal največjo nevarnost in prišel na Kranjsko, skrijem duhan v grmovju, potem pa ležem v senco, da si odpočijem.

Kmalu pridrdra kočija, prav lepa, čisto nova kočija je bila in v njej je sedel bogato oblečen gospod.

Kočijaž je bil nerodnež, ne vem kako je ravnal, da je zavozil v cestni jarek. Kočija se zvrne in sprednje kolo se stare. „Tukajle bo pa treba vzdigniti,“ pravim sam pri sebi, ko opazujem izmed smrečja vso to neumnost; „ta človek ima gosposko suknjo, morda ti da kaj denarja, če mu pomagaš

popraviti to kolibo. Dobro je, kar se dobi.“ Brž se prislinim zraven, zgrabim za zadnja kolesa in hitro je bila kočija na cesti. Potem popravim kolo, kolikor sem mogel, zapeljem na sredo ceste, da bi kočijaš ne zvrnil še enkrat v graben, ter hočem oditi.

„Stoj,“ pravi oni gosposki človek, „tu-le imaš napitnino,“ in mi stisne v roko srebrn tolar. „Bo že,“ pravim, „za tak denar bi ves dan vzdigoval kočije.“ Pa to še ni bilo vse. Medtem ko je kočijaž brcal konje in jih klestil po čeljustih, kot bi bili oni krivi njegove okornosti, pogovarjal se je gospod z menoj. Izpraševal me je natanko, odkod sem, kaj delam itd., kakor je pri takih ljudeh navada, kadar pridejo v dotiko s kmeti. Jaz mu vse povem in tudi ne zamolčim, da sem tihotapec. „Kaj mi pa more,“ sem si mislil, „samo njega se ne bojim, preden pa koga prikliče, bom jaz že lahko desetkrat utekel in razprodal svoje blago.“ Povedal sem mu torej vse do pičice.

„Ti si pošten človek, ki se da marsikje porabiti,“ pravi mi nato smehljaje, „in zaslužiš boljšo službo, nego je tvoja sedanja. Ali hočeš iti z menoj v Ameriko?“

„V Ameriko?“ pravim, „kaj bom pa tam delal?“

„Pri meni boš za strežaja.“

„To je vse prav,“ odvrnem jaz, „Ameriko bi res rad videl, ali ne zamerite, da vas vprašam, kdo ste. Jaz imam že tako navado, da rad vse natanko poizvem, preden se lotim česa.“

Zadovoljno mi je pokimal ter dejal:

„Saj sem ti že rekel, da si previden človek. To je lepo. Vedi, jaz sem bogat trgovec s Hrvaš—— e ne, hočem reči z Nemškega“ popravi urno tujec — „Enrik Egenheim. V Ameriki mi je umrl bogat stric in mi zapustil več milijonov. Sklenil sem torej zapustiti Evropo ter se preseliti tjekaj. Ti bi bil kakor nalašč za mojo službo in prav dobro te plačam, ako greš z menoj.“

Kaj sem hotel storiti? Doma so mi bili že vsi biriči za petami, torej je bilo najbolje umakniti se jim, tem bolj, ker sem imel gotovo službo. Pustil sem svojo culo v grmovju, samo toliko duhana sem vzel, kolikor sem ga potreboval na poti, sedel v kočijo in hajdi proti Nemčiji.“

Tomaž ga je pazljivo poslušal in videl, kako se je včasih nanagloma zagovoril, ali bil je tih, da bi vse izvedel.

„Ko prideva v Ameriko,“ nadaljeval je tujec, „je moj gospod res pograbil denarja, da je bilo grdo, kupil si je

lepo hišo in ondi živel brez vsega dela in jaz ravno tako. Lansko zimo pa je gospod nanagloma zbolel in kmalu umrl. Ker ni imel otrok in tudi revnih sorodnikov ne, je v oporoki meni izročil vse bogastvo. Jaz sem prišel skoraj ob pamet, ko sem bil hkrati tako bogat; sam nisem vedel kaj bi počel z denarjem. Seznanil sem se bil pa z nekim mladim Španjcem, ki me je pregovoril, naj grem ž njim v Azijo, kjer ima njegov stric velika posestva na otoku Manili. Jaz sem bil res tako aboten, prodal sem hišo, spravil ves denar skupaj in šel na ladjo, da bi si poiskal še boljšega kraja. Kar se je z menoj potem zgodilo, veste sami. Vse je v morju, vse je mrtvo, samo jaz sem se rešil, ali kaj mi pomaga, ker ga nimam božjaka več.“ In zopet je začel najprej jokati in potem jeziti se, da je tako nesrečen človek na svetu.

Tomaž je nekaj časa molčal, potem pa vstane, stopi bliže k tujcu ter pravi v slovenskem jeziku:

„Ali je pa tudi vse res, kar ste govorili, gospod?“

Ves zavzet je ta gledal Tomaža, kajti tega se ni nadejal, da bo slišal tukaj slovenski jezik. Ker pa ima hudoben človek vedno slabo vest in v vsaki najmanjši stvari sluti nevarnost, je tudi Jurij Strugar, kakor se je zval tujec, prebledel; a vendar je skušal zakrivati svojo zadrego s tem, da je hlinil neizrekljivo radost, da vidi zopet domačega človeka. Kot da bi bil njegov starodaven znanec, je podal Tomažu roko in začel iznova obžalovati izgubo svojega premoženja, ker bi bil sedaj lahko obilno pomagal svojemu rojaku.

Tomaža niso premotile te hinavske besede; odtegnil mu je svojo desnico ter dejal: „Ne prenašli se, človek! Morava se prej še več pogovoriti. Ti si mi razodel svoje življenje, ali v vsem, kar si govoril, je le malo resnice. Povedati ti hočem, po kaki poti si prišel v Ameriko. Meniš li, da ne vem, da je bil tvoj gospod Slovenec, ne pa Nemec, da se je imenoval Matevž Senčar? Meniš, da mi ni znano, da te je najel za hudodelstvo, da ukradeš in umoriš moje dete? Ali izpodletelo vama je. Blagosrčen mož mi je rešil sina ter ga lepo vzgojil. Nisi li potem natihome ubežal s svojim gospodom v Ameriko, kjer je pograbil mnogo denarja po krivičnem ter se potem izdajal za grofa Tiralskega in ti si bil njegov strežaj? Pozneje pa sta se preselila v južno Ameriko in sta ubežala pravici in ondi je živel tvoj gospod pod imenom Enrik Egenheim. Ti si hudodelec in ravno tako

tvoj gospod; hotela sta živeti v miru, a pomislila nista, da hudobnež nima nikdar pokoja, povsod ga spremlja božji srd. Ti si se hotel odtegniti ljudem, ki bi ti življenje grenili, previdnost pa te je pripeljala ravno onemu pred oči, čigar obličje ne moreš zreti z mirnim srcem, čigar besede te zbadajo kot strupeni gadje. Jaz sem Tomaž Senčar, oni nesrečnež, kateremu sta storila vidva toliko gorje! Sedaj si v mojih rokah, lahko bi se maščeval, lahko bi te uničil, ali tega ne bom storil, božja roka naj te kaznuje, mi ljudje ne smemo segati v božje pravice. Enaka usoda naju je združila na tem otoku, le božja pomoč naju je otela gotove smrti, zato rej se ne smem znositi nad sovražnikom, ki je zdaj v popolnoma nezmožnem stanu. Pozabiti hočem vse, kar sem prestal, saj mi je Bog zopet podelil sina, katerega sem imel že za mrtvega. Ne kakor s sovražnikom, temveč kakor z nesrečnim tujcem hočem ravnati s teboj, ki si izgubil vse imetje v morskih valovih in otel le borno življenje. Skupaj bomo tukaj prenočili, skupaj jutri šli iskat ladje, ki nas bo prepeljala domov. Vse prepuščam Vsemogočnemu, njegova volja naj se zgodi, on naj sodi krivične in pravične po svoji vsemogočnosti.“

Ves ta čas je zrl tujec v tla in videti mu je bilo, kako ga grabi jeza. Večkrat si je otrl pot s čela, kot da bi hotel s tem pregnati neljubo mu podobo, ki ga je trpinčila kakor strašna pošast. Večkrat je posegel za pas po svojih samokresih, pa vselej mu je zopet omahnila roka, kot da bi jo odbijala nevidna moč.

„Edino to mi še povej,“ reče zopet Tomaž, „je li res mrtev moj stričnik, kakor si poprej praviš?“

„Res,“ zarežal se je Jurij odurno. „Če le nima železne duše, ne bo nikdar več tlačil trave.“

„Nesrečnež! Pa vendar nisi ti kriv njegove smrti?“ vzkliknil je prestrašeni Tomaž, kateremu so se te besede zdele sumljive. „Pa si vendar nisi prisvojil s strašnim dejanjem njegovega denarja?“

„Hm. Jaz sem se polastil denarja, do katerega sem imel vso pravico, za katerega sem se največ trudil.“

„In si se udeležil umora?“

„Ha, ha, ha,“ zarežal se je zopet Jurij hudobno, „saj nisva pri spovedi, da bi vam moral vse povedati. Vam bi bil gotovo najmanj krivice storil, ako bi ga bil umoril. Razen tega smo sedaj vsi v enakih okoliščinah tukaj, kdo mi kaj more?“

„Se li ne bojiš Boga, ki ti je ravno pred nekaj trenutki iskazal svojo ljubezen ter te otel smrti? Da tako predrzno govoriš!“

Jurij se je še hudobnejše zakrohotal pri teh besedah: „Stric, midva se ne ujemava, preveč pobožni ste in pretanke vesti, zatoorej se bom rajši nekoliko umaknil; pridig nisem nikoli rad poslušal, najmanj pa danes.“

Tako posmehovaje se zapustil je Jurij svoja tovariša ter se odpravil nekoliko korakov v stran ter legel k počitku pod visoko palmo.

Tomažu se je odslej še bolj gnusil ta človek, ki se ni bal ne Boga, ne ljudi. Celo v tako strašnih okoliščinah je ostal trdovraten, kakor je bil prej. Tomaž je povedal kapitanu vse in ta mu je svetoval, da naj pusti odslej hudobneža pri miru, naj počne kar hoče, ker se ga nobena dobra beseda ne prime. „Bog že ve, kaj dela,“ je dejal, „njegovi kazni ne uide.“

Noč je bila precej temna. Kapitan in Tomaž sta pusila smotke, da bi pregnala nadležne komarje, ki so bili zvečer še veliko sitnejši nego podnevi. Potem se spravita k počitku v svoj mali šotorček; da bi pa bila varna ponoči, sklenila sta vsak pol noči čuvati. Do polnoči je prevzel stražo Tomaž, kapitan pa je legel spat. Ogenj je še vedno plapolal, da bi plašil divje zveri; vse je bilo mirno okrog in le nočne ptice in opice so dramile včasih nočno tišino s svojimi dolgočasnimi glasovi.

Tomaž si je urezal debelo palico, zabil vanjo debel, oster žrebelj, ki ga je našel na produ v kosu razbite ladje; to je bilo njegovo orožje, sicer slabo, ali vendar boljše nego nič. Tudi veliki žepni nož je imel pri sebi, edino blago, katero je prinesel s seboj na suho.

Naslonil se je pred šotorom, v katerem je trudni kapitan že trdno spal, na palmovo deblo in jel premišljevati pretekli dan. Videl je, kako se vrstite radost in žalost, kako minljiva je zemeljska sreča, da je človek na tem svetu le popotnik, ki roma dan za dnevom po cvetočih in trnjevih potih v ono domovino, kjer minejo vse težave. Kdo se ne spomni pri tej priliki krasnih vrstic rajnkega škofa, slavnega Slomškega:

»Dež za solncem mora biti,
za veseljem žalost priti.«

Tudi v daljnjo Ameriko je zletel Tomažev duh. Onda je zapustil ženo že skoraj pred dvajsetimi leti, onda je za-

pustil mladega sina, ki še ni bil videl svojega očeta. Bog vedi, li živita še? Ali se jima ni pripetila kaka nesreča? Take in enake misli so se mu podile po glavi in solza za solzo je prikapala po njegovem velem licu.

Iz te zamišljenosti ga prebudi nagloma neko pokanje, kot bi se lomilo suho robidovje. Tomaž se ozre proti onemu kraju. Iz goščave se varno priplazi grozno velik tiger; oči so se mu svetile v temi kot žerjavica. Tomaž počene na tla, pričakovaje vsak hip ljutega napada, ali zver se je obrnila naravnost proti onemu kraju, kjer je spal Jurij; gotovo se je zbala ognja in se ni lotila bližjega ropa. Tomaž je dobro vedel, da je njegov speči neprijatelj izgubljen, ako se zbudi in zavpije na pomoč. Tiger se je približal že za kakih dvajset korakov, legel na tla, srdito mahal s svojim dolgim repom, znamenje, da se pripravlja na skok. Le Jurijeva nepremakljivost ga je zadrževala še nekoliko, da je še ogledoval svoj plen.

Tomaž je bil preslabo oborožen; saj ni bilo upati zmage nad tako nevarnim in krvoločnim sovražnikom. Ako mu le količkaj izpodleti, je gotovo izgubljen. Ali on se ni zmenil za vse to, sedaj je moral oteti človeško življenje. Prijatelj ali sovražnik, o tem sedaj ni premišljeval.

Po kolenih se je splazil do prežeče zveri. Ta ga ni zapazila, dokler ni bil že čisto blizu nje. „Sedaj velja pogumnost,“ pravi sam pri sebi, nameri svojo leseno sulico tigru v sprednjo stran ter mu jo porine z vso močjo skoraj do polovice v drob. Zver je grozno zarjula, skočila kvišku, podrla Tomaža, mu zasadila svoje kremplje v desno ramo in vročo sapo mu puhala v obraz. Dobro je spoznal svoj nevarni položaj, a vendar ni izgubil poguma. Z desno roko je tiščal tako krepko tigra k sebi, da mu ta ni mogel nič sile storiti, z levo pa je segel po svoj nož. Nameril je tigru naravnost v osrčje in z vso močjo porinil ostrino do ročaja v levi bok. Potok krvi mu je bruhnil v obraz in po obleki. Tiger je planil grozno tuleč kvišku in zagnal Tomaža daleč od sebe, da je nezavesten obležal, potem pa se sam zvrnil na drugo stran na tla.

Ko se Tomaž zopet prebudi, je stal pri njem kapitan, katerega je prebudilo tigrovo rjojenje; nedaleč v stran pa je ležala mrtva zver vsa v krvi in s Tomaževo zalomljeno sulico v svojem trebuhu.

Tudi Jurij se je približal, ki se je bil že v začetku strašnega boja zbudil in ubežal na bližnje drevo, ne meneč se

za človeka, ki je tvegäl zanj svoje življenje. Svoje samokrese je sicer nameril oddaleč na zver ter ni pomislil, da bi lahko zadel Tomaža; sreča, da se ni sprožil nobeden, ker je bil smodnik premočen. Potuhnjeno je podäl Tomažu roko ter ga mrzlo zahvalil za njegovo velikodušnost, potem pa se zopet vrnil na prejšnje mesto ter legel, kot da ne bi se bilo prav nič zgodilo.

Tomaževe rane niso bile nevarne, le na rami ga je tiger razmesaril. Vrnila sta se s kapitanom zopet k šotoru. Požirek ruma je nekoliko pokrepčäl še vedno slabotnega Tomaža.

„Tomaž,“ dejal je potem kapitan, stiskajoč mu roko, „tako blagega moža še nisem poznal kot si ti, ki si se tako velikodušno maščeval nad svojim sovražnikom. Boga hvalim, da te imam za prijatelja. Ako zopet srečno prideva v domovino in ti zopet najdeš svoje drage, potem moraš ostati pri meni vse svoje žive dni. Dovolj imam premoženja, da bom lahko preživil tebe in tvoje otroke, kajti imel bom na svoji strani moža, kateremu lahko vse zaupam, in to je veliko vredno. Saj je dandanašnji tako malo poštenih in odkritosrčnih ljudi.“

„Vse preveč hvale, gospod,“ odvrne Tomaž, „storil sem, kar je dolžnost vsakega človeka v takih okoliščinah.“

„To je res, ali pomisli, kako malo hvaležnosti ti je izkazal Jurij za vse to. Jaz ne razumem tega človeka. Tudi največji hudodelec bi se moral topiti hvaležnosti, njega pa ne gane nič.“

„Vest, oni hudi črv, mu tega ne pripusti. On živo čuti svojo hudobijo, veruj mi; in ravno ti preživi čuti ga neprenehoma mučijo, da se me ogiblje, ker s tem misli zadušiti svojo vest. Bog mu odpusti vse pregrehe, jaz sem mu odpustil iz srca.“

„Ne. Jaz pravim, da je le tako trdovraten, in pri takem človeku ni upati poboljšanja.“

„Mogoče. Ako človek predaleč zabrede v svojih hudobijah, zaspi mu tudi vest.“

Res je, da hudobni ljudje nikdar ne spoznajo dobrot svojega bližnjega; tudi največja dobrota jih le malokdaj izpreobrne k spoznanju svoje krivice in k poboljšanju. To resnico je potrdil tudi Jurij.

Kapitan je obvezal Tomažu rano ter ga poslal k počitku, katerega je bil Tomaž po takem boju zelo potreben; kapitan pa je prevzel stražo do dne.

IX.

Drugo jutro sta šla kapitan in Tomaž zgodaj na breg, da bi našla še kaj pripravnih reči, bodisi za živež ali za obrambo. Dobila sta pa samo majhen zaboj, v katerem so bili kokosovi orehi, ki so jima jako dobro došli za popotnico.

Potem se napotita dalje po otoku. Solnce je priplavalo izza morja in njegovi oživljajoči in v teh krajih pekoči žarki so segali skoz gosto drevje. Po vejah so se zibali pisani ptiči in prepevali svoje zdaj drobno žvrgoleče, zdaj zopet krokajoče glase; po drevesih so se semtertja plazile opice in zbežale, zapazivši človeka, z ostudnim kričanjem v gozd. Poti seveda ni bilo nobene; morala sta si tupatam delati sama stezo po goščavi; včasih pa sta zabredla v tako visoko travo, da jima je segala črez glavo. Morala sta jako paziti, kajti v taki travi in v bičevju se najraje potikajo krvoločni tigri in strupene kače; zatorej njuna pot ni bila ravno spešna. Vendar pa sta uživala vso krasoto naravino, ki se z njo ponašajo le gorke dežele. Nad njima se je razpenjalo jasno višnjevo nebo brez najmanjšega oblačka, kroginkrog neizmerni senčnati gozd, le tupatam z bujnimi travniki, polnimi najkrasnejših cvetlic, ki so razprostirale svoje mogočne, raznobarvne liste, da je bila cela ravan podobna prekrasno pretkani preprogi, po katerem se lesketajo rosne kapljice kot dragoceni biseri. Prijeten duh je puhtel od vseh krajev. V takih okoliščinah pozabi tudi nesrečni človek nekoliko svoj žalostni stan ter se raduje prirode, ki se mu odkriva nepopačena. Tudi kapitan in Tomaž sta večkrat obstala in ogledovala to zemsko krasoto daleč od omikanega sveta.

Prišla sta na gol holmec, odkoder se je videlo daleč okrog, in sta sedla pod košato drevo, da bi se nekoliko odpočila in potem zopet nadaljevala svojo pot. Doslej še nista našla nobenega sledu človeških bivališč in sta mislila, da je otok brez stanovavcev. Pod njima na drugi strani se je vila ozka dolina, preraščena z visoko travo, med katero se je vil bister potok. Ob kraju so se razprostirali gozdi daleč tja proti jugu. Po tej dolini sta se namenila potovati in sta upala priti do morja ali pa do ljudi, če jih kaj biva na otoku.

Ko se zopet dvigneta in odpravita dalje, zagledata spodaj pod holmcem, odkoder sta prišla, posamnega človeka

korakati. Najprej sta mislila, da je kakšen otočan, ali kmalu spoznata Jurija, katerega sta pustila zjutraj pod onim drevsom, kjer je prenočil. Tomaž mu je bil sicer zjutraj velel, naj gre z njima, ker ga je nerad samega pustil v tej samoti, saj je bil nesrečnež tudi človek, ali on ni hotel nič slišati o tem, še odgovora ni dal Tomažu. Zatorej sta ga pustila samega. Sedaj pa je naenkrat prišel za njima. Mislila sta, da si je morda premislil in da mu je jelo dolgčas biti samemu, zatorej sta nekoliko počakala, da bi ju došel. Pa kakor hitro je oni spodaj zapazil, da sta obstala, obstal je tudi on.

„Idiva dalje,“ reče kapitan. „Bog vedi, kakšne muhe ima ta človek.“ Obrnila sta se po hribu doli v dolino, ker ju je že hudo trla žeja in sta hrepenela napiti se iz malega potoka ter se pokrepčati za daljnjo pot. Jurij je stopal vedno dva streljaja za njima.

V dobrih dveh urah prideta pod dolini do ožine, kjer se je potem zavila dolina na vzhodno stran. Ker sta vedela, da ju čaka ladja, ako je srečno prestala vihar, na vzhodni strani, ter ju bodo njuni ljudje ondi iskali, sta zapustila prvotno pot in zavila po gozdu preko precej visokega hriba. Ko prideta na vrh, odkrije se jima čisto nov svet. Spodaj je ležala kotličasta, precej obširna ravan, kroginkrog obdana z nizkimi hribi, na vzhodu pa se je širilo sinje morje.

„Oh, „Lastavica“, predraga moja „Lastavica“,“ vzklikne kapitan, kazaje na morje, kjer so se bliščala jadra ladje, podobna belemu labudu.

Tudi Tomaž je zapazil to belo znamenje in dejal:

„Ali ste prepričani, da je ondi naša „Lastavica“? Kaj pa, če je sovražna ladja?“

„Ne, ne, „Lastavica“ je; poglej, kako mogočno dviga svoje bele peroti, kot bi naju vabila k sebi. O prisrčna moja „Lastavica“, bodi mi pozdravljena!“

Medtem, ko sta se naša popotnika veselila, vidoča zopet svojo ladjo popolnoma ohranjeno, — in kateri mornar bi se ne veselil tega, saj mu je ladja edino domovje, na njej se čuti srečnega, povsod drugod pa mu je tesno in neprijetno, — prišlo je iz doline gori celo krdelo napol nagih rjavih ljudi, oboroženih z dolgimi sulicami. Zagledavši bela tujca, so obstali, kot da bi si ne upali dalje.

Kapitana in Tomaža je nekoliko osupnila ta nepričakovana množica, ali prestrašiti se nista dala, temveč sta

jim šla pogumno naproti. Saj sta bila tako blizu svoje ladje, in kdo ve, ali ju niso prišli iskat njuni tovariši k poglavarju teh ljudi, ki je potem razposlal svoje podložnike iskat ju. Na svetu je vse mogoče in v stiski zde se človeku mogoče tudi negotove reči. Tomaž se je sicer nekoliko obotavljal in dejal kapitanu, če niso to morda ljudožerci, ki stanujejo posebno po otokih v Tihem morju,* pa kapitan mu je ugovarjal, češ, da v tem kraju ni ljudožercev, oni stanujejo le še na nekaterih avstralskih otokih in na Novi Gvineji.**

Ko prideta do otočanov, ogovori jih kapitan angleški, ali samo eden izmed njih je lomil nekoliko angleški, drugi pa so govorili malajski; tudi tega jezika je bil kapitan vešč, ker se je prejšnja leta dalje časa mudil na malajskih otokih. Vpraša jih, kako se imenuje ta otok in če niso videli kje na obrežju belih tujcev. Možje zmajajo z glavami, da ne, in velé obema, naj gresta ž njimi k radži (vladarju), da se opravičita, kdo sta in kaj da hočeta tukaj.

Kapitan je takoj vedel, da ju imajo za ogleduha, ker so prebivavci na onih otokih zelo nezaupljivi proti belim, boječ se, da ne bi jih pregnali in posedli deželo, kakor se je zgodilo že drugim po Evropcih. Morala sta ubogati, kajti taki množici oboroženih možakov se ni bilo moč protiviti, saj nista imela nobenega orožja. Malajci so stopili v kolobar in v sredo postavili kapitana in Tomaža. Potem je zavihtel poveljnik svojo sulico nad glavo ter s tem dal znamenje za odhod in vsa druhal se je odpravila s svojima jetnikoma na pot. Bili so to krepki, veliki ljudje, živih oči in zamolklo rjave kože; njih obrazi so kazali popolnoma malajsko pleme.

Ko pridejo skoz majhen palmov gozdič, razprostrla se je pred njimi majhna kotlina, v kateri je stalo nekaj bornih koč, med njimi pa se je dvigalo neko večje tudi leseno poslopje — palača mogočnega radže.*** Kroginkrog borne vasi je bil napravljen okop, semtertja obit z debelimi koli v varstvo zoper roparje in sosedne rodove.

Ko so prikorakali v to malo trdnjavo, je pri okopih stalo nekaj oboroženih stražnikov, ki pa so jako malomarno

* Tiho morje je največje na zemlji, meri blizu tristo milijonov štirijaških milj; svoje ime je dobilo odtod, ker so ga našli prvi mornarji jako mirno.

** Nova Gvineja se imenuje otok v Tihem morju.

*** Radžo se imenujejo knezi na indijskih otokih.

opravljali svojo službo. Večina je sedela ali pa ležala na trati ter pušila duhan, in šele ko so zapazili bela prišleca, dvignili so se in začudeno ogledovali novo prikazen.

Prišedši skoz umazano ulico med lesenimi bajtami so jo zavili naravnost proti radževemu stanovanju. To bivališče ni bilo okusno, bilo je pa vendar nekoliko umetnejše sestavljeno nego druge hiše. Pred vhodom je bil narejen nekak mostovž, obraščen z bršlinu podobno trtovino, ki je delala prijetno senco.

V čveterokotni, precej obširni sobi je sedel na pogr-njenih tleh radža, postaren mož suhega obličja; nekaj služabnikov pa je stalo okrog njega, pričakovaje gospodovih povelj.

Ko pripeljejo vojaki kapitana in Tomaža predenj, zamahne z roko in naenkrat izgine vsa druhal sužnikov. Potem se obrne h kapitanu in pravi v precej gladki angleščini:

„Odkod sta vidva tujca in kaj iščeta v moji deželi?“

„Midva sva Angleža,“ odvrne kapitan ponosno, „sina onega slavnega naroda, ki ima po vsem svetu svoja posestva. Vihar je naju treščil v morje in z veliko težavo sva priplaval na suho. Sedaj sva namenjena proti morju, da dobiva svojo ladjo, ki naju čaka ondi.“

Ko je radža čul o ladji, ki čaka na morju, so se mu zasvetile pohlepne oči in zamišljen je stal nekaj časa, kot bi preudarjal kako tehtno reč. Kapitan je bil prepričan, da Malajci niso še nič vedeli o „Lastavici“, in jelo ga je skrbeti, da ne bi njegove besede povzročile nevarnih nasledkov. „Morda so to roparji,“ mislil si je, „in napadli bodo ladjo, ako se jim ne umakne o pravem času.“ Kajti dobro mu je bilo znano, da so Malajci na manjših otokih večjidel roparji, ki se mnogokrat lotijo v svojih malih čolnih tudi največjih trgovskih ladij. Taki napadi so zelo nevarni, ker znajo Malajci dobro obračati svoje čolne, in ako obsujejo ladjo, ni se jih lahko ubraniti, ker jih je vedno po več sto skupaj.

„Si li ti trgovec in gospodar one ladje, o kateri mi praviš?“ vpraša ga radža.

„Nisem gospodar, samo poveljnik,“ odvrne kapitan.

„In tale tukaj?“ pokaže Tomaža, ki je molče stal zraven kapitana.

„Moj prijatelj.“

„Imaš li na ladji dosti pušk in smodnika?“

„Toliko, da lahko vse tvoje prestolno mesto v trenutku razpršim, ako te je volja,“ odvrne kapitan zaničljivo, vedoč, na kaj cikajo radževa vprašanja.

„In koliko je ljudi na ladji?“

„Kot listja in trave.“

„To pomeni toliko kot nič,“ pravi radža in zgubanči še hujše čelo. Kapitan je uvidel, s kom ima opraviti, in je za trdno sklenil, da ne pove pičice več, ko bi mu tudi radža še tako hudo žugal. Tudi Tomaž stori tako. Da si radža predaleč ne bo upal, to je dobro vedel, ker pred Angleži so imeli tudi najpredrzejši roparji grozen strah, odkar so okusili angleške svinčenke.

„Koliko tolarjev, pušk in smodnika mi daš, ako te izpustim? Vedi, da sta sedaj oba moja sužnja in lahko storim z vama, kar se meni poljubi.“

„Nič ne bova dala,“ pravi kapitan, „nimava nič denarja.“

„Ti imaš denar na ladji. Napiši list in moji služabniki pojdejo po denar in orožje na ladjo, potem pa sta tudi vidva prosta. Če pa ne, ukazal bom umoriti vaju.“

„Ha, ha, ha!“ smejal se je prisiljeno kapitan, „ti si bolj zvit, nego bi bil mislil. Ko bi ti dobil od mene list, polastil bi se brez vsega truda ladje in kar je na njej, in midva bi bila vedno še tvoja sužnja. — O, nikar ne misli, da se bojim tvojih groženj, midva nimava strahu pred smrtjo, ako velja rešiti ljudi in blago najinega gospodarja. Ali zapomni si dobro, da boš tudi ti kmalu visel na kakem drevesu za pete obešen, kajti najini tovariši naju bodo iskali, ker vedo, da sva tukaj na otoku; to pa veš, da Angleži roparjev ne božajo.“

Pri teh besedah se je radžev obraz še bolj zmračil. Strašna jeza ga je prijela, videčega, da se predrzne beli tujec tako zaničljivo govoriti. Gotovo bi bil takoj razlil vés svoj srd nad tujcema, ako bi ga ne bile oplašile kapitanove besede.

Videč, da ne spravi nič iz njih, reče tujca odpeljati in zapreti v nizko sobo, ki je imela samo eno okno, pa še to tako majhno, da ne bi bil mogel človek skozi splaziti se. Kup slame in debel kamen v kotu bila je vsa oprava v tej luknji. Okno je bilo obrnjeno na široko dvorišče, kjer sta stala dva še popolnoma starodavna topa, ki sta bolj grozila sovražniku s svojo mogočno postavo nego s svojimi krogli. Vojaki so hodili semtertja ali pa polegali v senci, nekateri so imeli samo dolge sulice in

nože za pasovi, večina pa je bila oborožena z dolgocevnimi puškami na kresilni kamen, katere so otočani navadno skrivaj dobivali od portugalskih trgovcev v zameno za pridelke, čeravno je bilo ostro prepovedano prodajati strelno orožje malajskim roparjem.

Proti večeru jima je prinesel eden služabnikov vode v prsteni posodi in nekaj smrdljivega mesa. Ker ni bilo nič boljšega upati, morala sta biti zadovoljna. Po večerji sta legla na slamo in preudarjala, kako bi se neki rešila iz tega neprijetnega kraja.

Kapitan je bil jako hladnokrven človek, vse radževe grožnje ga niso prav nič vznemirile. Kmalu je zatisnil oči in tako mirno spal, kot bi bil v postelji doma ali pa na ladji. Drugače je bilo s Tomažem. Vedno je mislil na svojega sina, katerega je jedva našel in zopet izgubil. Ni se bal smrti, ali svojega Aleša bi bil rad še prej videl enkrat. Kapitanove besede so ga sicer nekoliko upokojile, ali kdo ve, ali si ne bo radža drugo jutro premislil in izpolnil svojo grožnjo? Noč se mu je zdela strašno dolga; večkrat je pogledal na nebo, ali bo že skoraj dan, potem pa je zopet sedel in premišljeval svoj žalostni položaj. Spati mu ni bilo mogoče.

Iz te zamišljenosti ga prebudi votel grom, kot da bi bil kje daleč počil top. Poslušal natanko, — zopet enkrat, — sedaj pogosteje. „Kaj mora neki to biti?“ misli si in zbudi kapitana. Streljanje je zopet prenehalo in kapitan je mislil, da se je Tomažu morda le sanjalo, zato je zopet leže na slamo in veli tudi svojemu tovarišu, naj zaspi brez skrbi. Ni pa še v drugo zatisnil očesa, ko se streljanje zopet ponovi krepkejšo nego prej.

„Da bi te hentaj, kaj pa to pomeni?“ reče kapitan in plane kvišku. Pok se je razlegal precej redno, in sicer od morja sem.

„To je grom naših topov na „Lastavici“,“ pravi Tomaž, „roparji so jo napadli.“

„Da, da, prav odondod bode. Jaz sem tega kriv, ker sem se prenašlo izdal. Skrbi me, da ne bi omagala; brambovcev je malo, in če si moj stari Jaka ne izmisli kaj pravega, ne vem, kako konča. Najbolje bi bilo, da bi jo zavili proti vzhodu, potem bi pihal veter proti sovražnikom in „Lastavica“ bi lahko ušla.“

Streljanje se je čulo vedno redkejšo in slednjič je utihnilo popolnoma.

„Sedaj je, kar je,“ reče kapitan. „Ali je „Lastavica“ zmagala, ali pa jo imajo že roparji v pesteh. Ako je one-mogla, dobiva gotovo še nocoj novih tovarišev, če ne, pa naju bo radža jutri še grše gledal nego danes. Bog daj, da bi se le ladja rešila, midva bova že kako ravnala, da uideva.“

Težko pričakujeta jutra. Slednjič se zdani in solnčni žarki posvetijo skoz majhno okence. Od nobene strani ni čuti veselega vrišča zmagovitih roparjev, in upala sta jet-nika, da se je „Lastavica“ rešila. Sedaj sta le čakala, kdaj ju pokliče radža, da bodeta gledala od obličja do obličja njegov srditi obraz in poslušala njegove grozeče besede, pa tudi to se ne zgodi, čeravno se je pomikalo solnce že proti poldnevu. To se jima je čudno zdelo in ugibala sta na vse kraje, kaj je pač temu vzrok.

Nagroma pa nastane zunaj velik vrišč. Vojaki so letali po dvorišču semtertja, tu se jih zbere majhna četa, ondi zopet druga in kmalu je bilo polno vse dvorišče. Slednjič se prikaže tudi radža ves v bojni opravi s svetlo puško in z dolgimi peresi na kapi. Stopivši v sredo svojih bojev-nikov prične s krepko besedo navdušen govor, katerega je le zdajpazdaj pretrgal divji krik bojaželjnih vojakov.

„Ti se pripravljajo na boj,“ pravi kapitan Tomažu. „Bržkone se bliža kak sosednji poglavar s svojimi četami. Sedaj pa le pogum! Bliža se čas rešitve. Gotovo pojde vse na boj in lahko nama bo ubežati.“

Bojna druhal se je kmalu odpravila iz vasi. Na čelu je pogumno korakal radža s svojo risanico, potem so sledili vojaki v jako nerednih vrstah, zadaj pa je vrelo celo krdelo žensk in otrok, ki so nesli s seboj v velikih košarah menda hrano ali pa strelivo možem.

Ko se je razšla vsa množica, pričela sta Tomaž in kapitan preiskovati, kako bi prišla na prosto. Duri so bile od zunaj zapahnjene in precej trdne, okno pa premajhno, da bi mogla zlesti skoz. Pod stropom pa zapazita debelo desko, ki je bila pribita na steno. Ker nista drugače mogla seči do nje, je stopil kapitan Tomažu na rame in dolgo trgal in rval, ker ni imel nobenega orodja, slednjič pa vendar odtrga desko. Velika luknja, skozi katero je bilo mogoče splaziti se, držala je v sosednjo sobo. Ta je bila čisto prazna, samo v kotu je ležalo nekaj polomljenih sulic, zarjavelih nožev in enake šare; bila je to menda radževa orožnica. Soba je imela tri prostorna okna, eno na

dvorišče, drugi dve pa proti okopom, kjer ste samo dve straži še hodili semtertja, drugi so šli vsi v boj.

Sedaj bi bila lahko ubežala, kajti straži premagati bi ne bila težka reč, posebno ker sta imela sedaj nekaj orožja za silo, toda kdo ve, ali ni na drugi strani še kaj več stražnikov. Počakala sta raje, da se prepričata docela.

Oddaleč se je že slišal strel in krik, znamenje, da se je pričel boj. Trajal je precej dolgo, in kakor je bilo videti, je bil radža tepen, ker vedno bliže in bliže je prihajal vrišč in streljanje je bilo tudi redkejše. Kmalu se privali vsa druhal čez okope; najprvi so bili otroci in ženske, potem pa vojaki, nekateri hudo ranjeni, pa vendar se niso dosti zmenili za to, temveč so se urno umikali. Tukaj so se še enkrat zbrali v goste trume in tudi prejšnje straže so se jim pridružile. Menda so sklenili braniti svoje poslednje zavetje, malo trdnjavo. Radža je neznano kričal, da je prevpil vse druge; dajal je ravno povelja, za katera pa so se tepeni vojaki malo zmenili, vsak je ravnal po svoje.

„Sedaj so naju pozabili,“ reče kapitan, „le urno na prosto, da jima izginewa izpred oči; sedaj ne bo nihče pazil na naju, vse je zmedeno in preplašeno.“

Poskakala sta skoz okno na dvorišče, kjer ni bilo žive duše, potem sta zavila v nasprotno stran in skoz majhne duri prišla v vas, ki je bila čisto prazna, kajti vse se je bilo zbralo v radževi palači. Ker je bil vhod v vas zastražen, morala sta se splaziti čez prekope na spodnji strani, ki so bili čisto brez straž.

Prišedši na prosto sta stekla urno proti bližnji goščavi in se skrila. Tukaj sta se nekoliko odpočila in pripravila za daljnjo pot. Odtod sta dobro videla v vas; sovražniki so jo obsuli od vseh strani, puške so pokale in krik razburjenih vojakov se je razlegal daleč okrog.

Izprva so zmagovali tudi tukaj sovražniki, katerim je bil poveljnik velik, krepak mož in povsod prvi v boju. Slednjič pa se je sreča obrnila. Radževi vojaki so napeli vse moči in zapodili sovražnika iz vasi.

Zunaj na planjavi se je pričel nov boj. Srdito so planili skupaj, oba poveljnika sta se borila hrabro, končno pa je radža premagal in ujel sovražnega poveljnika, ostali pa so pobegnili, kar jih niso potolkli razsrjeni vojaki. Tako se je končal boj in zmagovita truma se je napotila divje kričaje nazaj v vas.

Tudi za naša beguna je bil čas odpraviti se, ker tukaj ni bilo varno. Mahnila sta jo naravnost po hosti, kjer ni bilo toliko vročine in sta bila bolj prikrita; upala sta, da prideta še do noči do morja.

Solnce je stalo še na obzorju, ko prideta do peščenega obrežja, kjer je rastlo nekaj kokosovih palm in majhno grmičevje. Morje je bilo tukaj preplitvo, da bi mogla kaka večja ladja do kraja, ali za malajske čolne je bilo jako ugodno, ker so se le malo potapljali v vodo. Na vse kraje sta zrla, kje bi zagledala bela jadra zaželjene „Lastavice“, pa zaman; morje je ležalo mirno in nobena stvar se ni prikazala na njegovi gladki površini, razen morskih ptic, ki so se dvignili zdaj visoko v zrak, zdaj zopet po bliskovo se spuščali na morje.

„Najina pot bo nemara precej težavna,“ reče kapitan Tomažu, ko sta že precej daleč šla ob morju, da bi našla morda v kakem varnem zalivu svojo ladjo. „Tovariši gotovo niso upali, da naju najdejo tukaj in so bržkone odjadrili na kak bližnji otok, ker jih je bila snoči še tolovajska druhal napadla. Upajva in potrpi, saj to dvojce je največja tolažba na svetu.“

Ker sta se bala, da ne prideta zopet neljubim gostom v roke, nista hotela dalje potovati; poiskala sta si pripraven kraj in sklenila počakati jutra. Mnogo kokosovih orehov, ki so ležali okrog, bilo jima je jako po godu, ker nista imela nič živeža s seboj.

Drugo jutro sta potovala že zgodaj zopet dalje, vedno ob morju. Slednjič prideta do majhne pristaje, ki je bila tako zapletena s trtovino, da nista mogla prav nič razložiti, je li prazna ali je kako zakotje tolovajskim ladjam. Varno sta se priplazila čisto blizu, nekoliko razgrnila goščavo in vsa pristaja se jima je nakrat odprla. Na drugi strani, čisto v kotu, je bilo polno majhnih ladij, ki so imele samo po eno jadro, nekatere manjše pa še tega ne. Dva Malajca sta sedela na prvi ladji in si podajala veliko steklenico ter krepko vlekla iz nje.

„Ta dva imata žganje,“ pravi potihoma kapitan. „Ako se opijanita, bo nama mogoče izmakniti kako ladjo in se izročiti valovom, saj blizu tod okrog morajo biti še drugi otoki. Morda se nama posreči, da prideva do holandskih ali angleških seljakov, potem sva pa preskrbljena in morebiti tudi o „Lastavici“ izveva, kam se je obrnila. Drugega pomočka ni, morje je mirno in upam, da bo vožnja ugodna.“

Da bi le ta dva čuvaja kaj kmalu imela zadosti sladkega jeruša!“

Pa kar je kapitan želel, se ni zgodilo tako hitro. Malajca sta bila jako dobre volje, zdajpazdaj sta zagnala nek čuden krik, ki je bil vsemu bolj podoben nego petju, potem sta plavala od ladje do ladje in zopet nazaj, in ko sta se tudi tega dela naveličala, sta se vrnila na prejšnje mesto in zopet vzela v roke sladkosti polno steklenico. Da sta bila že precej pijana, razodeval je njun glasni krik, sicer bi se ne upala kaj takega početi, ker bi lahko izdala svoje zatišje. To je trajalo do večera in čuvaja sta bila še vedno na nogah. Kapitana je to jako jezilo in želel je, da bi ta dva rjavokožnika murni popili. Čakati v goščavi skoraj ves božji dan ni bilo ravno prijetno, pa kaj sta hotela — hočeš, nočeš, moraš!

Vročemu dnevu je sledila hladna noč. Nebo je bilo čisto, temno-modro in zvezda pri zvezdi se je lesketala na neizmernem oboku. Valčki so prijetno šumljali po morju in hladne sapice so pihljale po drevju in majale lističe. Zdajpazdaj dramil je tihoto kak nočni ptič ali pa pijana čuvaja s svojim neprijetnim petjem, potem pa je zopet vse utihnilo in dobrodejni mir je vladal krog in krog. Da, tiha, krasna noč lije neke blage občutke v naša srca, posebno, ako smo sami; še vse drugačna čutila pa vzbuja v človeških prsih svetla noč pod južnim podnebjem. Ne le, da se človek nahaja tukaj sredi narave, ki razgrinja svojo bogato krasoto nepopačeno, kakor jo je naslikala stvarnikova roka, temveč tudi misel, da je tukaj sam, oddaljen od svojih, v čisto neznanem kraju, stavi samotnemu popotniku razne podobe pred oči. Vso krasoto, o kateri je nekdam le čital, katere pa si ni mogel popolnoma predočiti, vidi zdaj nakrat in še veliko lepšo, nego se je nadejal; njegov duh se dviga višje, njegovo srce kipi radosti.

Tudi kapitan in Tomaž sta uživala krasoto, čeravno sta bila v nevarnosti. Nebo polno svetlih lučic se je razprostiralo nad njima, krasne cvetlice in razno grmičevje polno cvetja je puhtelo svoj prijetni duh, morje pa se je lesketalo, kot bi bilo oblito z zlatimi penami.

Srce jima je bilo zatopljeno v pobožnost in v tihi molitvi sta povzdignila svoje misli k Vsemogočnemu, ki je ustvaril vse to.

Precej dolgo v noč sta čakala v svojem skrivališču, pa ni se jima še ponudila prilika, da bi se polastila kake

ladje. Kar nastane glasno lomastenje po hosti in velika truma Malajcev se prikaže v zalivu in poskače urno na ladje. Prižgali so smolnate baklje, živo gibanje se je pričelo povsod, a brez vsega hrupa. Nobenega glasu ni bilo slišati, celo ona dva, ki sta prej tako razsajala, sta umolknila; gotovo sta hotela posnemati lepi zgled svojih rojakov.

Kake pol ure in delo je bilo opravljeno. Ladja za ladjo se je pomikala iz pristaje v morje; bila jih je dolga vrsta in v vsaki je sedelo po trideset mož. Ko pridejo na prosto, so završčala vesla, baklje so pogasnile in vse brodovje se je pomikalo naglo dalje. Zaliv je bil nakrat zopet prazen, samo dve manjši ladji ste ostali ondi, katerih Malajci menda niso mogli rabiti.

„Ti so namenjeni na daljnji rop,“ pravi kapitan, ko so izginile tudi zadnje ladje izpred oči, „sicer bi se jih ne bila zbrala taka množica, ali pa imajo vojsko s poglavarjem na bližnjem otoku. Sedaj pa le urno na delo, skrajni čas je, da poskusiva tudi midva sicer precej nevarno, pa vendar edino rešilno pot. Kakor nalašč so nama pustili dve ladji; boljšo si izbereva in neutegoma poveslava proč.“

Z velikim trudom prekoračita trtovino in prideta na drugo stran. Dve ladji, precej obširni, pa vendar pripravi za veslanje, ste sami stali pri kraju, žive duše ni bilo blizu. Mesec je spuščal svojo blede svetlobo skozi košata drevesa in kapitan je skrbno ogledal ladji, katera bi bila boljša in močnejša. V malo trenutkih je bilo vse oskrbljeno, tudi nekoliko prekajenega mesa, rib in nekaj steklenic vina sta našla v kotiču ladje; gotovo si je kak Malajec te grizljaje skrivaj prihranil za čas potrebe.

Odklenila sta ladjo, poprijela vesla in izročivši se v varstvo božje, pognala brod iz zaliva na morje, pa ne proti oni strani, kamor so šli otočani, temveč nekoliko višje.

X.

Našima begunoma je bila sreča mila. Ves čas sta imela lepo vreme in upala sta, da prideta kmalu do kakkega otoka in do Evropcev. In to upanje se jima izpolni. V daljavi zagledata majhno, sivkasto obrobje, suho zemljo. Vedno večje in večje je naraščalo, čim bolj sta se bližala; kmalu sta razločila tudi vrhove gora ob kraju. Z novimi močmi sta sukala vesla in ladja je hitela po morski gladini, kot bi jo veter nesel.

Solnce je zahajalo in pred njima se je širila suha zemlja. S temno vijolično barvo so bile prevlečene gore v daljavi, bližnji hribi pa z zelenimi gozdi obraščeni in so dobivali tem bolj temno modro barvo, čim bližje so bili obrežju. Tupatam sta razločila tudi že posamezna selišča in proti vzhodu je bil videti večji kup zidovja, bržkone kako večje mesto.

Kapitan je natanko opazoval obrežje, in ko sta priveslala že precej blizu, vzklikne ves zavzet:

„Otok Java! Sedaj šele ga poznam. Je že res: ti hribi, ta selišča — vse mi je še dobro znano, čeravno je že nekaj let, odkar sem bil tukaj. O moj Bog, kako velik ovinek sva naredila; kam naju je zanesel vihar! Tukaj je mnogo Evropecev, zlasti Nizozemcev; tudi angleške ladje prihajajo čestokrat sem; morda katero dobiva. Najhujše je prestanto, hvala bodi Bogu!“

Hvaležno sta oba sklenila roke in zahvalila Boga, da ju je rešil iz mnogih nevarnosti.

Veslala sta naravnost proti obrežju, da bi še pred nočjo prišla v varen kraj. Kmalu se je odprla pred njima obširna luka,* kjer je stalo mnogo velikih in majhnih ladij. Čolni so švigali semtertja po morju, na bregu je migljalo nebroj luči, kajti noč je že razprostrla svoje peroti in zagrnila vso naravo v svoj miroljuben plašč. Oživila pa so vsa izprehajališča in zabavišča. Hudi vročini, ki brani črez dan ljudem na prosto, sledila je hladna noč in vsakdo je hitel iz hiše pod milo nebo, da uživa čisti zrak in da se snide s prijatelji in znanci, katere je tudi vročina podnevi zadrževala doma.

Tako gibanje je bilo ob morju v zalivu, ko sta stopila kapitan in Tomaž iz svojega čolna na suho. Pred njima je ležalo mesto v nočni temini — bila sta v Bataviji.** Nališpani gospodiči, utrujeni mornarji zagorelih lic in razgaljenih prsi, častniki v lični opravi, gospe in gospodične zavite v večerna ogrinjala — vsa ta mešanica se je gibala mimo njiju, ko sta korakala proti mestu. Prva skrb jima je bila poiskati nekega angleškega trgovca, ki bi jima vedel povedati o „Lastavici“, ako je bila tukaj in kam se je obrnila.

* Luka ali ladjestaja (pristanišče) je nalašč pripravljen kraj ob morju, kjer imajo ladje varno zavetje.

** Batavija je glavno mesto na otoku Java, pa tako nezdravo, da jo imenujejo navadno „grob Evropecev“, zato stanujejo ljudje navadno zunaj mesta.

Kapitan se je bil seznanil pred nekaj leti v tem mestu z bogatim trgovcem iz Londona, ki pa je imel svoje stanovanje daleč zunaj mesta, ker je v Bataviji nezdrav zrak in Evropci stanujejo poleti večidel zunaj mesta na kmetih, kjer imajo tudi svoja posestva.

Ravno se jima približa mlad človek z usnjato torbo črez ramo. Kapitan ga pozdravi in prijazno vpraša, ali je še gospod Edmond na otoku.

„Ste li morda znani z njim?“ povzame ta.

„Da. Pred nekaj leti sem bil več tednov njegov gost. Sedaj se me bo že težko še spominjal; takrat sva si bila najboljša prijatelja. Stanuje li še vedno na svojem posestvu zunaj mesta?“

„Vedno še in mislim, da tudi ne bo zapustil prej svoje hiše, da ga ponesó ven; popolnoma se mu je priljubila, in tudi njegova soproga, ki je prej vedno toževala po gorati Škociji in snežnikih, se je privadila popolnoma. — Jaz sem uslužbenec pri Edmondu in sem prišel po pisma v mesto. Zelo ga bo veselilo, videti zopet katerega svojih rojakov, posebno ako sta bila že prej znana. Pojdita z menoj, tamkaj v gostilni dobimo konje, da pojezdimo domov; sicer ni daleč in lahko bi šli peš, ali pot ni prijetna.“

Ta ponudba jima je bila prav po godu, ker sta bila že zelo utrujena in lačna. To je tudi njun spremljevalec hitro zapazil. V krčmi, ki je bila čisto po evropski šegi opremljena, jima je gostilničar, star Nizozemec, postregel s pečenimi fazani in dobro vinsko kapljico, ki je zrastle na španski zemlji.

Po večerji so zajahali konje in v dobri uri so že zagledali izmed gostega drevja belo poslopje — Edmondovo stanovališče.

Gospod Edmond je ravno sedel v svoji pisarni, ko mu naznani sluga prihod nekega znanca. Brž se odpravi v veliko sobo, kjer sta ga že čakala kapitan in Tomaž.

Trгоvec ju nekaj časa dvomljivo gleda, kot da ne bi se mogel prav domisliti, je li že kdaj videl katerega izmed njiju ali ne. Kapitan je to brž zapazil in mu pomagal iz zadrege.

„Vem, gospod, da se vam čudno zdi,“ pravi podavši trgovcu roko, „da se oglasim pri vas kot star znanec. Vi se me boste težko še spominjali, ker je že nekaj let preteklo, odkar nisem bil več v vaši hiši; od takrat sem se tudi zelo izpremenil, zato me tudi ne poznate več.“

„Ne zamerite, dragi moj,“ pravi trgovec nato, „jaz se res ne morem spomniti, kdo ste.“

„Se li še spominjate mladega častnika Viljema, ki je bil dalje časa vaš gost?“

„Vi ste častnik Viljem?!“ začuden vzklikne trgovec: „O kdo bi si bil mislil! Bog vas sprimi, dragi prijatelj, jaz vas še nisem pozabil, čeravno vas nisem takoj spoznal; izpremenili ste se res dokaj od takrat.“

„Ako se človek neprenehoma klati po svetu, bori z valovi in živi med divjaki ter več časa trpi lakoto, ni čuda, da se izpremeni; ali sedaj ni časa za to, pozneje vam razložim svoje dogodke, najprej —“

„O že vem,“ seže mu trgovec v besedo, „najprej je treba zvedeti o „Lastavici“, kaj ne?“

„Vam je li kaj znano o njej? O povejte mi brž, kje je in kaj je z mojo ljubo „Lastavico“; je li srečno prestala nevarnosti?“

„Pred tednom je prijadrala v našo lukko krasna ladja,“ prične pripovedovati trgovec. „Jaz sem ravno odpravil svojo ladjo obloženo z bombažem v Novi Jork ter se pomudil še nekaj časa v lukki, ko prideta k meni z ravno prišle ladje dva moža, eden že precej postaren, zagorelega obraza in živih oči, drugi pa krepak mladenič, jako zal fant.“

„Stari Jaka in moj Aleš,“ pravi Tomaž poln radosti, „moj sin, moj sin!“

„Vprašata me, kje je tukaj angleški trgovec Edmond, ker želita z njim govoriti.“ — „Kaj hočeta od njega?“ vprašam ju. — „Naš kapitan je njegov prijatelj,“ odvrneta mi. — „Kje je pa vaš kapitan, da ne pride sam semkaj?“ vprašam dalje. Povedala sta mi, da je po nesreči padel v morje in z njim tudi oče mladega mornarja, da so ju iskali po vseh otokih, kjer bi se bila utegnila rešiti, pa nista našla sledu o njih, zatorej so se zopet vrnili proti Kalkuti, kamor so bili namenjeni. Ko sem čul ime Viljem, pretresla me je groza, iz vsega srca sem miloval moža, ki mi je storil nekdanj toliko dobrega. Tolažil sem ju, da sta se morda kapitan in njegov tovariš vendar rešila in še kdaj prideta zopet v domovino. Tri dni sta bila onadva pri meni in posebno mladi mornar, po imenu Aleš, mi je bil jako všeč; razumen in odkritosrčen mladenič je bil in njegovo vedenje je kazalo, da ga svet ni še prav nič izpridil.“

„In ta mož z menoj je njegov oče,“ pristavi kapitan Viljem. „Skupaj sva trpela vse križe in težave in slednjič

sva se srečno rešila. Ali povejte, kaj je bilo potem z „Lastavico“?“

„Tri dni sta bila pri meni in jaz sem ju prosil, naj bi še ostala, ali rekla sta mi, da mora ladja v Kalkuto, da izloži blago; ondi pa se bo dalje časa mudila, ker se morda primeri, da bi se našla izgubljena moža. V ta namen sta pustila tukaj dva tisoč zlatov in jih meni izročila. Pred tremi dnevi je odjadrala „Lastavica“ iz naše luke proti Kalkuti in ondi bo ostala najmanj tri mesece.“

Pri teh besedah se odpravi trgovec urno v svojo pisarno ter prinese denar. Tudi obleke jima da, ker je bila njuna vsa strohnela in raztrgana.

Radostno je sprejel kapitan prineseni denar, sedaj sta mogla priti do doma, ko bi jima „Lastavica“ že ušla iz Kalkute.

„Stari Jaka je vedno še moj najboljši služabnik,“ dejal je zadovoljno kapitan, „on me ne pozabi nikdar.“

Po tem kratkem razgovoru ju pelje Edmond v drugo sobo, kjer je bila že pripravljena večerja. Mlada, brhka žena z desetletno deklico poleg sebe in majhnim dečkom v naročju je sedela na krasno prevlečeni zofi in se igrala z otrokoma. Bila je Edmondova soproga. V prvem trenutku je Edmond popolnoma pozabil jo poklicati ter ji predstaviti nova gosta. Ves vesel vzklikne sedaj:

„Hermina, tu je tvoj in moj rešitelj, tu je mladi častnik Viljem, katerega sva se tolikokrat spominjala in o katerem so nama mornarji sporočili žalostno novico, da je padel blizu nekega otoka v morje.“

Po vsej hiši je nastalo veselje. Mlada žena je hvaležno podala svojemu rešitelju roko in ga vnovič zahvaljevala za njegovo blago delo. Pri večerji so zvenčali kozarci, v katerih se je penilo najboljšo vino, in napitnica za napitnico je sledila na zdravje srečno rešenemu kapitanu.

Potem sta morala Tomaž in kapitan pripovedovati svoje dogodbe na morju in v sužnosti med Malajci, vse ju je pazno poslušalo in ko sta končala, je dejal Edmond:

„Viljem, vi ste še vedno tisti pogumni, neustrašeni človek, ki ste bili nekda; nobena nevarnost vam ni prevelika, povsod si veste pomagati. Ste li povedali tudi svojemu tovarišu o oni noči na tem posestvu, ko ste rešili meni in moji ženi življenje in oteli nama dete, najino hčerko, ki je bila takrat jedva štiri leta stara? O še sedaj me izpreleti groza, kadar se spomnim one noči!“

„To je bila le moja dolžnost,“ dejal je kapitan, „kar sem storil, s tem se ne smem bahati. Čisto pozabil sem že na to; sedaj, ko sem pri vas, se zopet spominjam.“

„O, povejte vse še enkrat,“ prosila je žena, „da bo tudi vaš tovariš slišal ta čudni dogodek, ko ste nam bili vi angel rešitve.“

Kapitan se je dolgo branil, ali videč, da ga vsi silijo, dal se je pogovoriti in pričel tako-le:

„Pred šestimi leti sem se mudil na tem otoku nekaj tednov kot angleški častnik. Gospod Edmond si je kupil ravno takrat to posestvo in se preselil sem zaradi nezdravega zraka v mestu. Po naključju sem se tudi jaz seznanil z njim in ponudil mi je štanovanje v svoji hiši, kar mi je bilo jako všeč, ker nisem nič kaj prijatelj mestnemu zidovju, temveč sem najraje na kmetih, kadar nisem na morju.

Nekega večera smo sedeli na vrtu in pili čaj. Bila je zelo prijetna noč, zatorej nismo hoteli iti tako brž k počitku. Menili smo se o krasni Angliji, gorati Škociji, domovini Edmondove gospe, in tako zabavaje se nismo slutili ničesar hudega. Kar se nenadoma nekaj posveti zunaj vrta in štiri črne pošasti prilezejo izmed grmovja. Gospa Hermina groze prebledi in stisne svojo malo hčerko v naročje, jaz in gospod Edmond pa sva takoj vedela, s kom imava opraviti. Bili so divji roparski Malajci iz sredine otoka, ki so večkrat napadali posamna selišča. Drugega orožja nisem imel pri sebi kot dolg lovski nož in dvoceven samokres. Najprej je bilo spraviti ženo in dete v varstvo. Brž velim Edmondu, naj spremi ženo v sobo in prinese dobrega orožja, jaz pa stopim kraj ute, kjer smo sedeli, in pričakujem napada. Ni bilo treba dolgo čakati. Štirje divji velikani planejo z groznim krikom nadme in namerijo svoje kresilne puške name. Prvi sproži, a krogla ni zadela; sedaj pa jaz namerim in — pok! — pok! — ležala sta dva na tleh grozno tulé, druga dva pa sta zbežala z vrta. Da pa ni še konec, vedel sem dobro, ker sem bil znan z običaji teh ljudi. Kar morem, hitim v hišo po svojo dvocevko in zaslišim na pragu grozen stok v zgornji sobi. Tri korake po stopnicah in bil sem gori. Na mostovžu ležala je gospa in dva divjaka jemala sta jej dete iz rok, katero je trdno držala. Da niso roparji umorili žene in otroka, zdelo se mi ni nič čudnega, kajti ti ljudje ropajo najrajše otroke in pričakujejo potem bogate odkupnine. To so menda tudi tukaj nameravali. Jaz ne pomislim dolgo. Prvemu porinem svoj nož v prsi,

da se takoj zgrudi na tla, drugemu pa, ki je sedaj izpustil gospo in se mene lotil, izvijem puško iz rok ter mu namerim na glavo. Ali moj nasprotnik je bil urnejši. Hitro zgrabi puškino cev ter jo obrne proti meni in v tem trenotku tudi sproži petelina. Pa v naglici ni dobro nameril, krogla mi je ranila samo levo roko in obtičala v nasprotni steni. V tem trenutku zgrabi me tudi Malajec tako trdo za vrat, da mi je takoj sapa zastala, kri zalila obraz in se mi je začelo vrteti v glavi. Dolgo sem se izvijal in izvijal, ali te pesti so bile prekrepke. Še enkrat napnem vse moči in se sklonim toliko do tal, da poberem svoj nož. Sedaj sem pa tudi bil rešen. Od zadaj sem ga zasadil svojemu nasprotniku tako globoko v hrbet, da mu je na prsih ven pogledal. Pa še v smrtnih bridkostih me je držal vendar še tako krepko, da se mu dolgo nisem mogel izviti. Gospo in dete, popolnoma onemoglo, sem nesel v sobo in moje prvo vprašanje je bilo: „Kje je Edmond?“ Gospa mi pokaže v nasprotno stran, kjer je bila Edmondova pisarna. Nemudoma planem tja, odprem duri in kaj vidim? Ravno ta prizor kot prej na mostovžu. Dva Malajca sta držala Edmonda, ki je hotel pomagati svoji ženi, in mu tiščala usta, da ni mogel kričati. Jaz se nisem zmenil za svoje rane; kakor besen sem planil k steni, kjer je visela dvocevka in je roparja menda nista zapazila, ter namerim. Tolovaja izpustita svojo žrtev in se lotita mene. Počenila sta na tla za visoko omaro, zgrabila svoji puški in nastavila. Sedaj je veljala sreča. Puška prvega Malajca se ni vžgala, tem bolj pa je zadela moja; dva poka in oba sta se zgrudila za omaro. Sedaj šele se približam Edmondu. Bil je grdo razmesarjen, po plečih je imel odrto vse meso, tolovaja sta ga zbadala s svojima kratkima nožema, pa Edmond ju je tiščal z nadčloveško močjo, ki je le onemu lastna, kdor je v smrtni nevarnosti, da mu nista mogla dosti storiti.“

„In ravno o pravem času ste prišli,“ pravi sedaj trgovec; „moje moči so bile že opešale in ne bi se bil mogel več braniti.“

„To sem dobro videl, kajti hipoma sta se oprostila tolovaja, ko sta zapazila mene. Brž smo zmetali mrtva trupla na dvorišče, zapahnili vse duri, zbrali družino, ki se je bila strahu povsod poskrila, ter se vsi odpravili v zgornjo sobo, kjer so bila okna na dvorišče. Vsi skupaj smo bili štirje branitelji: midva z Edmondom in pa dva služabnika. Gospa si je nekoliko opomogla iz omočice, ki

jej jo je učinil strah, in spravili smo jo z detetom v varen kraj, mi pa smo stopili vsak k enemu oknu, dobro preskrbljeni s strelivom ter čakali, kaj še pride. Vedeli smo namreč dobro, da taki tolovaji ne odjenjajo tako hitro, ako se polotijo česa. Gotovo jih je bila zadaj še cela tolpa in so samo zato tako malo mož poslali naprej, ker so vedeli, da dvorec ni dobro zavarovan in jim ga bo lahko premagati. Pa reveži so se bili zmotili.

In res obsuje kmalu cela truma roparjev hišo. Kot bi bili iz tal prilezli, prihajali so na dan. Strašen hrup so zagnali in butali ob duri, pa ta so bila trdna, razen tega pa smo jih tudi mi takoj pozdravili s svinčenkami, ki so večjidel dobro zadele. Pri tej priči moram pohvaliti gospoda Edmonda, ki se je ves čas, čeravno zelo ranjen, dobro obnašal in je marsikateremu Malajcu upihnil luč. Pa tudi roparske krogle so švigale pogostoma skoz okno in ena mi je posnela celo kožo vrh glave, da imam še dandanašnji ondi liso.

Videč, da nam nič ne morejo, odnehajo roparji ter se vrnejo v svoja skrivališča. To je vse, kar imam povedati o tisti noči; storil sem, kar je dolžnost vsakega človeka.“

„Ne, ne, vi ste tvegali sami svoje življenje za našo rešitev,“ ugovarjala je Edmondova žena. „Brez vas bi bili vsi izgubljeni. Vi edini ste nas rešili; od takrat imamo tudi mir, nobenega napada ni bilo več.“

Kapitan in Tomaž sta hotela takoj odriniti proti Kaluti, da bi kar najprej mogoče prišla na svojo ladjo, kjer so ju gotovo zelo pogrešali, pa Edmond ju je prosil, naj ostaneta vsaj štirinajst dni v hiši, ker se neznano veseli nekdanjega rešitelja. V štirinajstih dneh je imela odriniti tudi velika ameriška ladja proti Indiji in odondod domov. To priložnost sta hotela porabiti kapitan in Tomaž, zato sta sklenila ostati toliko časa na otoku.

Drugo jutro jima je razkazal trgovec vse svoje posestvo. Hiša z dvema nadstropjema je bila čisto na novo predelana. Kroginkrog je bil napravljen plot iz kolov, kamenja in robidovja, da ga ni bilo tako lahko prelesti. Za poslopjem pa se je širilo lepo obdelano polje, kjer je mrgolelo delavcev Edmondovih.

Zvečer so sedeli vselej precej dolgo pri čašicah okrepčujočega čaja in Viljem in Tomaž sta morala pripovedovati svoje zgodbe. Tako so naglo potekli dnevi in približal se je čas slovesa.

Z objokanimi očmi sta spremila Edmond in Hermina svoja gosta na amerikansko ladjo, ki je imela še tisti dan zapustiti bataviško lukó. Še enkrat so si segli v roke in Edmond je žalosten dejal:

„Viljem, Bog vedi, ali se še kdaj vidimo!“

„Bog vedi, mogoče,“ odvrne kapitan ter se obrne v stran, da bi zakril solze.

Mornarji so zavriskali, jadra so se jela razpenjati in ladja se je gibala najprej počasi, potem pa vedno urneje iz luke. Viljem se je ozrl proti mestu. Majhen čolniček je plaval proti kraju in v njem sta sedela Edmond in Hermina, mahaje še vedno z belimi robci v slovó.

„Ostani zdrav, blagi prijatelj!“ dejal je polglasno kapitan in dve svetli kapljici ste mu zaigrali v očeh.

Veselja jima je utripalo srce, čim bolj sta se bližala Kalkuti. Ondi sta upala zopet najti „Lastavico“ in tovariše. V duhu sta že videla, kako vesel ju bode sprejel stari Jaka, nekoliko osoren, pa vendar blagosrčen mož, kako pristrčno bode Aleš zopet pozdravljál očeta, katerega ima morda že za izgubljenega.

Na ladji je bilo jako kratkočasno. Mornarji, sami Amerikanci, bili so jako veseli ljudje. Ker je bilo morje vedno mirno in ni bilo mnogo opravila, kratili so si čas z raznimi zabavami. Na ladji so imeli tudi mnogo rastlin, ptičev, opic in drugih živali, katere so bili vzeli s seboj za kratek čas. Pri takih zabavah je hitro potekel čas in v nekaterih dneh je že plula ladja v kalkuško lukó.

„Lastavice“ v lukí nista nikjer zapazila kapitan in Tomaž, tudi svojih ljudi ne, zatorej sta mislila, da je ostala morda v kakem drugem pristanišču. Napotila sta se še tisti dan k angleškemu poglavarju, da bi izvedela kaj in kako je z njuno ladjo. Ta jima naznani, da je bila „Lastavica“ res nekaj dni tukaj, kjer je izložíla blago in naložíla drugo, pred nekaj dnevi pa da je že zopet odjadrala iz Kalkute.

Kaj jima je bilo sedaj početi? Nič prav nista vedela, se li je obrnila ladja proti Ameriki ali je šla nazaj zopet iskat ju. Dolgo sta preudarjala, kaj bi bilo najboljše storiti. Slednjič pa se odločita, da se peljeta na amerikanski ladji, katera ju je sem pripeljala, dalje v Ameriko. Kapitan Viljem je dobil pri „Indiški kompaniji“ potrebnega denarja, izročil poglavarju pismo do „Lastavice“, ako bi se zopet tu oglasila, in v njem naznanil svojo vrnitev v Ameriko.

Tako je bilo vse dobro opravljeno in oskrbljeno in čakala sta samo še, da zopet odrine ladja.

V nekaterih dneh sta bila Viljem in Tomaž zopet na ladji sredi sinjega morja, Kalkuta je bila že Bog vedi kje za njima in le neizmerna vodna plan se je širila na vse kraje. Peljala sta se sedaj proti Ameriki, katero je Tomaž zapustil že skoraj pred dvajsetimi leti. Koliko se je moralo že od takrat izpremeniti! Koliko novih dogodkov! Veselje in žalost sta ga obhajala. Veselje, ker je upal, da zopet vidi svojo ženo, ki ga gotovo nima več za živega in že zdavnaj opravlja molitev za njegovo dušo, od druge strani pa ga je zopet vznemirjala misel, da je morda žena že mrtva ali pa živi v grozni revščini, morda celo v sužnosti. In kaj je z njegovim drugim sinom Ferdinandom, katerega je zapustil še v zibeli? Morda je tudi otroka zadela žalostna usoda materina? Oh, koliko bi bil rad dal, ako bi mu mogel kdo v tem trenutku razodeti kaj o njegovih dragih!

Ko so objadrali že vso Afriko in bili v atlantiškem morju, naznani čuvaj na jamboru prihod tuje ladje. Kapitan, ponosen Amerikanec, kateremu sta se brala na obrazu pogum in neustrašenost, stopi brž v svojo kajuto, opasa sabljo, vzame v eno roko nabito puško, v drugo pa trobilo in stopi tako oborožen zopet med svoje mornarje, ki so rado vedno pričakovali njegovega povelja.

Ladja se je kmalu približala toliko, da jo je lahko poklical.

„Ohó, ladja, ohó!“ zadonel je gromovit glas. Nobe-nega odgovora. — Še enkrat zakliče. Zopet nič. Kapitan zmaje dvomljivo z glavo, položi trobilo v stran in vzame daljnogled. Ladja se je urno približevala od vzhoda sem; čeravno je bil veter precej močan, imela je vendar vsa jadra razpeta, kar se je mornarjem zdelo jako čudno. Videti je bilo, kot bi hotela dohiteti amerikanko, četudi je plavala ta jako urno.

„Na ladji razločim ljudi,“ pravi kapitan črez nekaj časa; „pes vedi, zakaj se nihče ne oglasi. Bržkone bo tolovajska ladja.“

Še enkrat nastavi trobilo in zakliče, pa vse zaman. Ladja je plavala venomer, in sicer naravnost proti amerikanki, odgovora pa ni bilo z nje.

Ker je bila amerikanska ladja le slabo oborožena, samo s tremi topovi in osmerimi mornarji, ki pa so razen Viljema

in Tomaža le slabo znali rabiti strelno orožje, bilo se je bati, da jih morda premaga sovražna ladja, ako jih dohiti. Kapitan ukaže vsa jadra razpeti, čeravno je bilo nevarno zaradi močnega vetra, ter ukaže zaviti bolj proti severu, da bi tuji ladji nekoliko ovirali pot. V tem trenutku pa, ko se je ladja zasukala, okrenila je tudi tuja ladja ter jim jadrala zopet naproti.

„Sedaj sem prepričan, da imamo opraviti z morskimi tolovaji,“ reče kapitan. „Aló, mornarji, puške v roke in pozor! Imeli bomo morda krut boj. Znete li dobro streljati?“

„O gospod,“ pravi eden mornarjev grozno kislo se držeč, ko je vzel v roke kratko puško, „jaz se še nisem nikdar pečal s tako pošastjo.“

„Jaz tudi ne,“ reče drugi.

„Vi ste tepci; sprožiti menda bo vendar vsakdo znal?“

„Sprožil bom že, sprožil,“ odvrne prvi, „samo ne vem, če bom kaj zadel.“

„Dobro,“ pravi kapitan, „kadar bom dal povelje, ustrelite vsi naenkrat, da bo večji pok in bodo sovražniki mislili, da nas je grozno veliko.“

Tako je uredil kapitan svojo malo četo in vsakdo se je postavil na odločeno mesto. Ker je manjkalo vojakov, prevzela sta opravilo pri topovih Viljem in Tomaž.

Ladja je plavala po morju urneje nego ptica po zraku, ali njena nasprotnica je bila še hitrejša. Kmalu se je toliko približala, da jo je lahko dosegel človeški glas. Še enkrat zakliče kapitan, pa odgovorilo se mu tudi zdaj ni.

Videč, da ni mogoče ubežati, ukaže zopet nekaj jader zadrgniti in ladjo zasukati. To je bilo znamenje, da se bo pričel boj. Prvi top zagrmi in krogla zadene veliki jambor, da se mu takoj odlomi vrh, pa ostalo je na ladji vse mirno kot prej. Posamezne človeške postave so se skrivale za jambore. Nekako čudno so se spogledovali mornarji in ugibali, kaj to pomeni. Kapitan veli še en top sprožiti; tudi sedaj zadene krogla površje, da so kar treske letele okrog, pa na tuji ladji se tudi sedaj ni ganilo nič.

„To so čudni ljudje na tej ladji,“ pravi kapitan, „še mar jim ni, če razbijemo njih ladjo. Menda so sami gluho-mutci na njej. Potem stopi sam na sprednji del, pomeri s puško prvo osebo, ki je stala na tuji ladji na jambor naslonjena. Kapitan jo dobro zadene; dedec omahne ter se nagne na stran, potem pa je ostalo zopet vse pri starem. Kapitan veli vsem mornarjem ustreliti. Krogle so zadévale

jambore, jadra in površje, pa na tuji ladji je ostalo vse nemo, bilo je čuti samo ploskanje razstreljenih jader, s katerimi je veter opletal po jamborih.

Vsi so bili sedaj prepričani, da se je moralo ondi nekaj posebnega prigoditi. Odklenili so čoln ter ga spustili v morje. Štirje možje so stopili vanj, med njimi tudi Viljem in Tomaž. Varno so se bližali ladji, kajti bali so se še vedno zvijače. Od vseh krajev so jo ogledali, pa nikjer ni bilo zaznati nič sumljivega. Potem splezajo nanjo in — o groza, kaj zagledajo! Kakih dvajset mož je bilo privezanih za roke in noge pri jamborih. Obrazi so jim bili čudno namrdnjeni hudega trpljenja, obleka je bila napol segnita, znamenje, da so že dalje časa v tem strašnem stanu, noge pa so bile oglodale podgane do kosti skoraj do kolien. Hud smrad je pripravil mornarje skoraj v omotico, še bolj pa jih je prevzel strašni prizor. Viljem in Tomaž se približata enemu teh nesrečnežev, na katerega je bil poprej kapitan ustrelil. Bil je napol nagnjen, ker mu je krogla odbila roko. Tomaž ga bolj natanko pogleda, groza ga pretrese in molče pokaže mrtveca Viljemu.

„Ta je najhuje razmesarjen,“ pravi Viljem, ki ni vedel, kaj hoče Tomaž.

„Ne mislim tega, — ali ne poznate tega človeka?“

Viljem ga bolj natanko pogleda in pravi ves zavzet:

„Oh, to je oni Španjec, ki je bil z nama na otoku! Moj Bog, kako pa je prišel semkaj?“

„Dobro ste uganili, Jurij je, Bog se usmili njegove duše, jaz sem mu vse odpustil. Božja pravica ga je dohitela; kakoršno življenje, taka smrt.“

Strmé je zrl Tomaž nekaj časa Jurijevo obličje, ki je bilo še v smrti strašno divje; oči so mu bile izbuljene in okrog usten so se poznale posušene pene.

Medtem je prišel tudi kapitan na ladjo in gledal ta strahoviti prizor. Eden mornarjev stopi v spodnji del in ondi najde na mizi v kajuti zapečaten pismo.

Kapitan ga odpre in čita:

„Dne 22. malega travna je ujela angleška jadrnica „Fortuna“ tolovajsko ladjo znanega morskega roparja Abdale, ki je strašno rojil po vsem Sredozemskem morju, napadal trgovske ladje, ropal in prodajal ljudi v sužnost. Imel je tudi sedaj blizu petdeset sužnih, ženskih in moških na njej in mnogo dragocenih reči. Ravnali smo s temi hudo delci, kakor je ravnati zapovedala angleška vlada z vsemi

trgovci s sužnji. Ujetnike smo osvobodili ter jih prepeljali na suho, blago pobrali, tolovaje pa smo žive privezali k jamborom, razpeli jadra ter izročili ladjo valovom.

Na ladji „Fortuna“, 22. malega travna 18**.

Henrik O**, kapitan.

„Bog, ti si mogočen!“ vzkliknil je Tomaž, ko je prečital kapitan pismo. „To je tolovajska ladja Abdalina, na kateri sem bil tudi jaz ujetnik in pozneje moj sin. Pravična božja kazen je dohitela hudobneže, storili so strašno smrt.“ Njegove oči so iskale med mrtvimi onega, čigar ime je bilo nekdanj strašilo vsem ladjam. Pri velikem jamboru je bil razpet tolovajski poveljnik; okrog vezi bila mu je na rokah zasedena kri, znamenje, da se je prizadeval na vso moč oprostiti se.

Na Tomaževo in Viljemovo priprošnjo, katerima se je to početje vendar gnusilo, čeravno hudobneži niso nič boljšega zaslužili, navezali so mornarji mrličem težke krogle na noge, zavili jih v plahte ter jih po mornarskem običaju spustili v morje; trije topi zagrmeli so jim zadnje slovo. Ladjo pa so na kapitanovo povelje navrtali ter jo potopili v globočino morja.

Tak pogreb je imel nekdanji slovenski tihotapec. Tomaž in njegovi tovariši pa so dospeli srečno v Ameriko.

XI.

Cel mesec je že prebival Tomaž v Novem Jorku, a vendar še ni imel najmanjšega poročila niti o ženi, niti o svojem mlajšem sinu. Veselje, ki ga je prej gnalo semkaj, izpremenilo se je v žalost; večkrat je obžaloval, da ga ni Bog poklical k sebi, ko se je boril z morskimi valovi; našel bi bil vsaj zaželjeni mir, katerega nima na svetu.

Kapitan Viljem, ki je pričakoval v Novem Jorku dan za dnevom svoje „Lastavice“, pomagal mu je povsod, kolikor je le vedel in znal. V dvajsetih letih, odkar ni bilo Tomaža tukaj, se je mnogo izpremenilo; mesto je narastlo, ljudje, ki jih je prej poznal, so ali pomrli ali pa se preselili v druge kraje, kjer so mislili, da jim bode sijala lepša sreča. Tudi Tomaževo posestvo je bilo v tujih rokah, gospodaril je ondi Nemec, ki se je šele pred enim letom preselil semkaj iz Evrope. Tomaž ga je vprašal, kdo je bil posestnik pred njim, in ta mu je odgovoril, da je kupil posestvo od nekega Angleža, ki se je zopet povrnil v svojo

domovino, pred onim gospodarjem pa je stanovala tu mlada vdova s svojim sinom, ki pa se je pozneje izgubila, da nihče ni vedel kam. To je bilo vse, kar je izvedel Tomaž o svoji ženi; velika bridkost za moža, ki je preživel toliko let v sužnosti, oddaljen od svojcev, se je pa potem tako nenadoma sešel s svojim sinom in mislil, da je sedaj konec njegovega trpljenja in žalosti. Ali usoda mu je zopet vzela naglo ljubljenega sina in hrepenenje po ženi, če ne srečni, vsaj živi, ni se mu izpolnilo. Tako pobit je hodeval dan za dnevom po novojorških ulicah; vsaka ladja, ki je prišla v luk, mislil je, da mu prinese drago ženo in izgubljenega sina. Tujci so pač zapustili ladjo, pa niti ene osebe ni bilo med njimi, ki bi bila utolažila njegovo bolno srce.

Viljem ga je vedno tolažil ter mu dajal upanje, da je na svetu vse mogoče, da se v enem dnevu marsikdaj vse okoliščine presučejo, da sledi veselju žalost, žalosti veselje; ravno tako je tudi tukaj lahko mogoče, da se naenkrat vse izpremeni, da najde nenadoma zopet ženo srečno, „Lastavica“ pa da prinese sina.

Ker ni bilo „Lastavice“ še v Ameriki, ko sta prišla tja, sodil je Viljem, da se je gotovo zopet vrnila proti onim otokom iskat ju in da bo medpotjo morda zopet obiskala Batavijo ter izvedela pri Edmondu o njunem povratu v Ameriko. Nekoliko, da bi prej čas minul, nekoliko pa tudi, da bi Tomaža razvedril, — ker človek brez gotovega dela tem huje čuti svojo nesrečo — povabi ga nekega dne na lov in pa da bi nekoliko ogledala notranjo deželo ameriškanskih Združenih držav.

Tomaž je bil rad pri volji, ker se je mestnega hrupa že naveličal; saj je že toliko let užival samoto in se je čisto odtujil mestnemu življenju.

Prijetnega jutra že pred solnčnim vzhodom sta zasedla vsak svojega konja, vzela s seboj nekaj služabnikov, ki so jima nosili živež, in ta mala karavana se je napotila v stoletne gozde, kjer je gomazelo vse polno divjih živali ter si je lovec pridobil lep plen.

Viljemu ni bilo toliko mar za divjačino, temveč je hotel uživati razkošje v neizmernih gozdih, kjer še ni zapela nobena sekira, kjer še ni gospodaril nihče drugi nego gozdne živali. Ako človek zaide v take gozde, dviga ga nekaj iz navadnih zemskih krogov v neko čarobno deželo, v deželo sanj, kjer ne drami občne tišine nobena druga stvar, nego samo letanje ptičev, lomastenje divjih živali,

ki imajo tukaj svoja mirna bivališča, in šumenje listja, ki ga maje veter in otesa iz njega rosne kaplje.

Ta drevesa, ki stojе nekatera morda že tisoč let, razprostirajo svoje starikave, z mahom obraščene veje na okrog, po njih pa gnezdi vsako leto stotero ptičev; tisoče in tisoče viharjev so že prestala, a vendar jih še ni izrvala kruta moč, vkljub vsem napadom dvigajo še vedno svoje mogočne vrhove proti oblakom. Tupatam se je že nagnilo katero starosti suho drevo ter se naslonilo na svojega mlajšega tovariša, ki je pognal korenine v njegovem obližju, ali pa mu je že čisto oglodal časov zob razpočeno deblo ter ga treščil na tla, kjer sedaj trohni in se počasi izpreminja v prst ter pripravlja tečno hrano mlajšemu zarodu. Tako se izpreminja vse na svetu: velikaši in siromaki ginejo ter pripravljajo prostor svojim mlajšim; dolgo se upirajo vihnim napadom, ali slednjič se približa čas, ki jim pretrga nit življenja, ne vprašaje, kdo in kaj so bili.

Viljem in Tomaž sta potovala po takem gozdu, katerega ni bilo ni konca ni kraja. Trtaste rastline so ga prepregale večkrat, da ni bilo mogoče priti skozenj, in mladi Indijanec, ki sta ga bila vzela s seboj nalašč v ta namen, moral je delati pot s svojo malo batvico. Večkrat so prišli tudi v senčnate doline, kjer so se razprostirale bujne trate, kroginkrog obrobline z velikanskimi drevesi. Tukaj je bilo prijetno počivališče in vsa družba je plegla po trati, kjer so letali pisani metulji po krasnih cvetlicah in drugi mrčesi se podili okrog po bilkah. Cele trume divjih golobov so se vzdigale v oblake z groznim krikom in so kar nebo zatemnile, drevesne veje so se šibile pod težo neštevilnih gnezd, in ako se je katera odlomila, mrgolelo je polno mladičev po tleh. Ti golobje se nahajajo v Ameriki v tako obilnem številu, da se nekatera indijanska plemena preživljajo skoraj celo leto z njimi.

Nekega večera je počivala naša družba zopet na taki samotni trati. Bilo jih je vsega vkup šest možakov: kapitan Viljem, Tomaž, mladi Indijanec, kaži pot, in pa trije nosači. Postavili so majhen šotor, zakurili ogenj, konja pa sta se mirno pasla po trati. Indijanec je stekel v gozd in njegove bistre oči so dobile kmalu kopo divjih golobov, katerih je nastrelil precej. Nekateri Indijanci so v streljanju z lokom tako izurjeni, da skoraj vselej zadenejo, kajti so že vajeni od mladih nog loka, zatorej se ga tudi rajše poslužujejo nego pušk, ki se jim zde odročne.

Večerja je bila pripravljena. Tolsti golobje, katere je Indijanec znal prav dobro speči, vrteč jih na lesenem ražnju nad žerjavico, nekaj kruha in steklenica vina, to vse je utrujenim popotnikom kaj dobro dišalo. Celo Tomaž se je nekoliko izpremenil, odkar je živel v tej samoti, postal je nekoliko bolj zgovoren, nego je bil prej, in pravil je Viljemu, da mu je tako potovanje jako ljubo.

Zadnje krokotanje in žvrgoljenje ptičev, ki so se spravljali spat, je utihnilo, netopirji in nočni ptiči so švigali semtertja ter se prikazovali nad ognjem, ki je mogočno plapolal ter razsvetljeval okolico. Popotniki so se spravili k počitku. Viljem in Tomaž sta ležala v šotoru, nosači in Indijanec so pa plegli pod milim nebom okrog ognja.

„Tomaž, jaz kar ne morem zaspati,“ oglasi se Viljem že precej pozno ponoči ter si zapali smotko. „Soparno je nočoj, bržkone bomo dobili jutri grdo vreme; več nego desetkrat sem se obrnil že z ene strani na drugo, pa le še ne pride spanec.“

„Meni se ravno tako godi,“ odvrne Tomaž, ki je ves čas sedel na postelji in imel roki sklenjeni, kot bi molil. „Ravno premišljuje, kako se mi je godilo prvo noč v sužnosti; tudi takrat nisem mogel zaspati, vso noč sem molil rožni venec, da bi mi Bog poslal angela rešitelja kot nekdanj svetemu Petru.“

„In čez dolgo let poslal ti je lastnega sina. Idiva raje nekoliko na prosto, morda naju nočna sapa nekoliko ohladi, da bova potem lažje zaspala.“

Zapustila sta šotor ter se izprehajala zunaj po trati potihoma se razgovarjaje. Konja sta pridno mulila travo ter s kopiti bila ob tla, če ju je nadlegoval kak siten mrčes, nosači pa so spali okrog ognja zaviti v plašče ter hudo smrčali, samo Indijanec je imel tako mirno spanje, da še skoraj njegovega sopenja ni bilo čuti.

„Glejte, kako ti preprosti ljudje mirno uživajo blagi pokoj,“ pravi Tomaž, ko sta ravno šla mimo te speče skupine. „Celo Hoaksla“, tako se je imenoval Indijanec, „trdno spi, kakor se mi dozdeva.“

Viljem se je ozrl po mirno spečih ter se zadovoljno nasmeljal, potem pa sta zavila preko doline, kjer je rastle kraj majhnega potočka robidovje. Sedaj za njima nekaj zašumi po trati, Viljem se ozre in pred njim je stal Hoaksla, kot bi nekaj pričakoval. Prilezel je tako tiho, da nista čula njegovih korakov prej, da je bil že za njima.

„Kaj hočeš tu? Zakaj ne spiš?“ ogovori ga kapitan.
 „Mislil sem, da milostljivi gospod kaj zahtevate,“ odvrne preprosto Indijanec.

„Ne. A, povej mi, koliko bo ura, moja zakesneva.“

Indijanec pogleda na nebo ter pravi:

„Polnoči je odbilo.“

„Pojdi tedaj in lezi, ne bomo še kmalu odrinili. — Ali stoj! Vzemi kozarec in zajemi mi te-le bistre studenčnice; žeja me.“

Kakor brzonoga srna je tekel preprosti gozdni sin po rosni travi, da so se jedva noge dotikale tal. Njegovi gibčni udje in vitka rast so se kaj dobro ujemali z njegovo lahno hojo.

„Ni li to ličen deček, ta rdečekožni Hoaksla?“ pravi Viljem svojemu tovarišu, ko se je Indijanec oddaljil. „Zvest služabnik je. Moj znanec v Novem Jorku mi ga je dal nalašč zato za spremljevalca, ker je jako prebrisan in vaje gozdnih potov. Že od mladih nog ga ima pri sebi in preskrbel mu je nalašč dobrega učitelja, nekega misijonarja, in sedaj mu pomaga pri vseh opravkih tako zvesto, da mu ni treba boljšega iskati. Indijanci so večjidel bistre glave, le škoda, da tako naglo ginejo nekateri rodovi; strupeno žganje, kateremu so zelo vdani, jim nakopava pogubo.“

Hoakslo je kmalu pritekel s kozarcem ter podal svojemu gospodu čiste vode.

„Sedaj idi, da si odpočiješ, jutri bo treba zarana dalje,“ pravi mu kapitan in mladenič je urno ubogal ter se odpravil na svoje ležišče.

Viljem in Tomaž sta se izprehajala počasno dalje pomenkovaje se.

Naenkrat pokaže kapitan proti severni strani, kjer so kvišku strmeli visoki drevesni vrhovi, podobni velikanom in nočnim pošastim, ki razpenjajo svojih stotero rok na vse kraje. Na obzorju se je kazal temno-rdeč svit, podoben odsevu velikega požara.

„Kaj je neki to?“ pravi Tomaž zroč proti oni strani.

„Tudi meni se to čudno zdi,“ odvrne Viljem, „prerij (pustinj) ni tukaj, kolikor mi je znano, da bi gorele; to mora biti požar v kakem selišču.“

Žar je nastajal vedno večji, in če se je včasih nekoliko zmanjšal, dvignil se je potem toliko višje.

Viljem pokliče Hoakslo, ki je kapitanove polglasne besede že na sto korakov čul ter naglo pritekel.

„Ti si po teh gozdih znan,“ pravi mu, „ali ne veš, katera selišča so ondi, odkoder se vidi ta žar?“

Indijanec je nekaj časa opazoval temno-krvavo obzorje, potem pa dejal:

„Ondi stanuje indijanski rod, ki se je umaknil tujim naselnikom ter ubežal v te gozde iskaje si novega bivališča.“

„Ali kaj pomenja ta ogenj? Morda sežigajo mrtvega poglavarja?“

Hoaksla je zmajal z ramami, rekoč:

„Dvomim; jaz sicer nisem dosti znan s tem rodom, kajti naši severni poglavarji so imeli z južnimi vedne boje in kot deček nisem prišel nikdar v dotiko ž njimi, pozneje pa sem živel v mestu pri svojem novem gospodu; ali kolikor vem, oni ne sežigajo mrtvih.“

„Torej bo kak požar v katerem njihovih selišč?“

„Bržkone obhajajo kako slovesnost, tedaj zakurijo velik ogenj in plešejo okrog njega.“

Viljem je bil mož ravno v onih letih, ko se je mladeniška ognjenost in lahkomišljenost umikala resnosti in trdnemu značaju, pri vsem tem pa je bil posebno v nevarnostih res predrzen, in česar se je lotil, tega ni opustil; največje veselje mu je bilo iskati nenavadnih dogodkov. Nocoj sredi temnega gozda v nepoznanih krajih pravi nenkrat Tomažu:

„Priatelj, jaz grem pogledat tjakaj, kaj je; saj ne more biti črez dve milji daleč; ali me hočeš spremiti?“

„To bi bilo vendar predrzno v tem divjem kraju hoditi kam brez izvedenega vodnika in pa še ponoči,“ pravi Tomaž; „pota so slaba, večjidel jih pa še ni ne; kako lahko se zaide kam.“

„Kakor hočeš, pojdem pa sam,“ pristavi Viljem trdovratno.

„Ne, tega pa ne, samega vas ne pustim. Pa vzemite vsaj Hoakslo s seboj; on je vaje teh krajev.“

Kapitan ni bil takoj pri volji, hotel je po vsej sili, da bi šla sama in se že vrnila, preden bi se nosači zbudili; šele po dolgem prigovarjanju je dovolil, da sme iti tudi Hoaksla z njima.

Tiho je zaklical njegovo ime in trenotek potem bil je Indijanec že pri njima.

„Kaj želite, gospod?“ vpraša ponižno.

„Ti pojdeš z nama,“ pravi Viljem; „pogledat pojdemo, kaj se ondi godi. Zelo rad bi opazoval indijanske

običaje; kar doslej vem, izvedel sem le iz knjig; posebno me pa mikajo njih nočne veselice.“

Hoaksla je nagubančil čelo in zmajal z ramami, kot da ne bi se popolnoma ujemale njegove misli s kapitanoi, rekel pa ni nič.

„Pojdi, vzemi dovolj streliva in puško, do jutra smo že zopet lahko nazaj.“

Kmalu potem so korakali vsi trije proti omenjeni strani. Kolikor bolj so prihajali v gozd, tem težavnejša bila je pot. Po tleh razraščena trtovina, polzka tla, trohnela, navzkriž ležeča debela so močno ovirala hojo. Hoaksla je korakal naprej in s svojim bistrim očesom iskal pripravnejšo stezo. Vse je bilo tiho okrog njih, le koraki so odmevali, ali pa je vzletel kričaje roj ptičev, katere so splasili iz njih gnezdišč. Slednjič pridejo do majhne višine. Ognjeni žar jim je bil sedaj zakrit, ali dobro so vedeli vendar za smer in so upali, da bodo na vrhuncu videli bolj natanko. Pot se je vila po grapah in krogličkastem kamenju vedno navkreber; Tomaž in Viljem sta večkrat izpoddrsnila ali pa zadela ob iz zemlje štrlečo korenino ter poljubila nehoté tla, Hoaksla pa je stopal dalje brez vsega truda, kot bi ga nesel veter.

Po dolgem trudu so prišli vrh hriba in žar se jim je zopet prikazal. Bil je sedaj že toliko blizu, da so že razločili plamen. Lepa, le semtertja z grmičevjem, sicer pa z obilo travo poraščena ravnina se je širila pred njimi, kroginkrog jo je obdajal neizmeren gozd. Tam v zakotju se je vzdigala nizka skala in pri njej je plapolal velik ogenj.

Indijanec je stopal urno dalje po rosnih tleh, Viljem pa mu je bil vedno za petami. Kmalu so že razločili posamezne osebe, ki so skakale okrog ognja; bilo jih je precej videti. Slednjič pridejo do peščene struge, ki jo je izkopal hudournik, ki pa je bila sedaj popolnoma suha. Samo kakih štiristo korakov so bili še od ognja in tu se jim je odprl ves prizor. Pri skali je gorel velik ogenj, na katerega so neprenehoma pokladali štirje možaki debele veje, kot bi hoteli izpremeniti vso planjavo v pepel. Celo krdelo nagih rdečekožnih možakov, ženskih in otrok je sedelo v gručah okrog ognja, ki jih je s svetlim odsevom delal še bolj strašne. Gnali so grozno divji krik, nekateri so visoko dvigali svoja suha meča plesaje okrog ognja, ali pa so vihteli dolge sulice nad glavami ter jih zopet zasajali v tla. Čreda konj se je pasla okrog, divje rezgétala in po-

vzdigala glave; zdajpazdaj se jim je pridružil divjak z velikim čopom ptičjih peres na glavi, zasedel nepokojno žival, zdirjal brez sedla in brzd po planjavi; ostali pa so uganjali burke ali pa se gnetli okrog velikega izdolbenega debla, v katero ste točili dve ženski iz soda žganje. Nekateri indijanski narodi so namreč tako zaljubljeni v žganje, da ga pijó, dokler ne obležé v pijanosti. Da jim urneje steče po grlu, stočijo ga v kako korito in potem ga požirajo leže moški, ženske in otroci kar z ustmi. Žganje jim je črez vse drago; kupujejo ga od Evropecev za živalske kože in toliko časa pijó, dokler ni potekla zadnja kaplja. Seveda so Evropci sami temu vzrok, saj jim oni prodajajo to škodljivo pijačo, zaradi katere od dne do dne bolj ginejo indijanski rodovi. Pa kaj se hoče, sebičnost premaga vse in denarja lakomni trgovci poslužujejo se tudi krivičnih dejanj, da le dosežejo svoj namen.

Z začudenjem sta gledala Tomaž in Viljem ta prizor; nihče ni vedel prav, kaj imajo Indijanci tukaj. Hoakska je bil oddaljen nekaj korakov in je tiho čepel za grmom, kot bi opazoval nekaj posebnega. Visoko grmovje jih je krilo popolnoma, da jih niso mogli divjaki zapaziti, oni pa so lahko videli vse njih početje.

„Kaj pa je ondi-le?“ pravi potihoma Viljem Tomažu; „tam-le pri oni gruči, kjer Indijanci tako divje kriče.“

Tomaž je napenjal oči — pa ničesar ni mogel razločiti, kajti bilo je ravno na oni strani, kjer je skala delala senco.

„Če se ne motim, imajo med seboj nekega tujca,“ pravi potem Tomaž.

„Poglej, poglej sedajle,“ pristavi črez nekaj trenutkov Viljem, „mož s širokim klobukom — Evropec je med njimi. O ti reč ti, to pa ni karsibodi.“

Sedaj se je ogenj, ki je že pojemal ter okolico le slabo razsvetljeval, zopet pognal in njegov svit je segel tudi v osenčje pod skalo, kjer se je gnetla ona kopica. O groza, ta pogled! Viljem in Tomaž sta kar ostrmela. Dva visoka, debela kola sta bila zabita v tla in spodaj je bilo nakopičeno suho brstje. Na enem teh kolov je visel za róke privezan človek v dolgih hlačah in kratki kamizoli. Dva divjaka sta nakladala vedno večjo grmado in zdajpazdaj s sulicami dregala nesrečnega obešenca, ki je milo ječal. K drugemu kolu pa so ravno vlekli njegovega tovariša, ki pa se je zelo upiral, a se ni ubranil. Privezali

so tudi njega za roke h kolu ter ga potegnili nekoliko kvišku. Ko je bilo to delo dovršeno, vrnili so se možaki h koritu ter polegli malomarno po tleh, ostala sta samo ona dva, ki sta pokladala drva, in pa dve ženski, katerih ena je imela dolg nož v rokah ter ga je vsak hip hotela zasaditi drugemu obešencu v trebuh, ali ni mogla, ker ni bil tudi za noge privezan in se je venomer zaganjal ter odbijal pijano babo z nogami od sebe, da je večkrat odletela par korakov v stran in telebnila na tla.

Tak prizor gotovo ni za občutljivega človeka. Viljem je postal bled nevolje, ne vedé, kako bi pomagal, uboga jetnika pa sta bila v vedno večji nevarnosti, kajti ravnokar sta zažgala ona dva divjaka drva pod kolom in plamen je švignil nesrečnežu pod noge, da se je hudih bolečin strašno krčil klicaje na pomoč. Kaj je bilo storiti? Indijancev je bila cela truma, Evropecev pa samo trije; razen tega so imeli oni konje, ti pa so jih bili pustili v dolini. Samo tri dvocevke, to je premalo proti takemu krdelu. Preudarjala sta Viljem in Tomaž, pa je nista mogla pogoditi. Kapitan je že večkrat nameril puško, pa Tomaž je ubranil strel, češ, da mu to ne bi nič koristilo, pač pa bi pripravilo tudi nju v nevarnost.

Med divjaki nastane naenkrat veliko kričanje. Oni, ki so ga obesili poslednjega, oprostil se je svojih vezi in tekel proti bližnjemu gozdu, kar so mu dale noge; bil je že precej daleč, preden so ga zapazili Indijanci, in Viljem je že veselja ploskal, da jim morda uteče, kar plane eden izmed divjakov, grozno velik in mečat, na konja in jo udere po bliskovo za begunom.

„Sedaj je vse eno,“ pravi polglasno Viljem in nameri v dirjalca; „za življenje se gre in dolžan sem pomagati svojemu bližnjemu.“ Tomaž ga hoče zadrževati, pa Viljem je bil že sprožil. Pa bodisi, da ni dobro meril, ali pa se mu je tresla roka, ni ga zadel. Jezdec je nekoliko osupnil in obstal, potem pa jo zopet udrihnul dalje, medtem ko so divjaki pri ognju naenkrat planili vsi kvišku, preplašeni po nenadnem strelu.

Jezdec je bil begunu že trdo za petami in Viljem je mislil, da ni več rešitve zanj. Ali hkratu se zabliška za grmom, kjer je čepel Hoaksla, puška počí, jezdec se zvrne s konja, begun pa srečno izgine v gozdu.

„Dobro si meril, Hoaksla,“ pravi Viljem približavši se Indijancu, „ti si vrl deček.“

Hoakslovo oko se je zabliskalo veselja, ali zamahnil je z roko, kot bi hotel reči, da sedaj ni s pohvalo trati tako važnih trenutkov. Molče je pokazal na indijansko druhal, ki se je zbrala oborožena z dolgimi sulicami in loki, nekateri pa so zasedli konje in stopili v kolo, kot bi se posvetovali, kaj je storiti. Ženske in otroci so se zbrali zadaj, da bi bili bolj varni pred sovražniki, katere so pričakovali. Kmalu so zagnali strašen hrup, da je odmevalo po vsej planjavi. Jezdecu so jahali okrog in preiskovali grmovje, kajti nič prav niso še vedeli, odkod je prišel strel, ali pa so se zato nekoliko obotavljali, ker niso vedeli, koliko je nasprotnikov.

„Sedaj pa pozor!“ veleval Viljem. „Vsi trije imamo dvocevke in streliva tudi dosti; zaporedoma bomo streljali, da prevarimo divjake, ki bodo mislili, Bog vedi koliko nas je. Le dobro merita; noben strel ne sme biti zaman.“

Enkrat, dvakrat, trikrat! In „pok, pok, pok!“ grmelo je iz grmovja in vsaka krogla je podrla enega divjaka. Ti pa se niso dali tako hitro odpraviti, le za hipec so postali, potem pa zopet drli z groznim vpitjem naprej. Puščice so letele že tupatam v grmovje, pa nobena ni zadela.

„Le krepko dalje!“ zašepeče Viljem. „Otrok in ženstva ne streljajta!“

Puške so pokale zaporedoma. Drug za drugim zvrčali so se sovražniki in vedno bolj se je manjšala njih četa. Viljem s svojima tovarišema se je umikal vedno bolj nazaj, kolikor bližje so prihajali Indijanci. Tako so bili vedno dobro zavarovani, svinčenke pa so vendar grozno morale sovražnike.

Nazadnje so divjaki vender uvideli, da je njih moč preslaba in so se spustili v beg; v nekaj trenutkih že nisi videl nobenega več. Viljem je veleval nalašč še nekaj časa streljati, da bi divjake bolj oplašili in jih popolnoma pregnali odtod. Polagoma se je izgubljal divji krik v daljavi, dokler ni čisto utihnil. Kroginkrog je bilo zdaj vse mirno, samo ogenj je pojemal še s svojimi zadnjimi močmi in obseval mrtva trupla.

Med mrtvimi možaki je ležal tudi kakih deset let star indijanski deček počrez na pol trohnelem štoru. Krogla ga je zadela po nesreči.

Pri ognju je bilo korito z žganjem že skoraj popolnoma izpraznjeno in nekaj medvedjih kož je ležalo okrog, ki so jih pustili divjaki. Tista kola sta bila pa oba prazna.

Tudi prvi obešenec se je bil oprostil ter odnesel pete. Viljem je pričakoval, da se beguna zopet vrneti, kajti vedeti sta morala po strelu, da so Evropci blizu, pa strah ju je najbrž tako prevzel, da nista mislila na vrnitev in na zahvalo za rešitev, temveč sta jo kolikor mogoče hitro pobrala v zavetje. Ni ju bilo od nikoder; Viljem torej ni mogel zvedeti, komu je otel življenje.

Že so hoteli prijatelji zapustiti bojišče ter se vrniti v dolino k svojim nosačem, da bi dalje odrinili, kar se začuje od one strani, kjer je padel prvi jezdec, milo stokanje. Naši potniki gredo urno tja. Na tleh je ležal ranjen Indijanec, držal roko na prsih, kjer se mu je cedila kri iz rane, je grozno zavijal oči in poskušal vstati.

Viljem mu poda steklenico močne pijače; Indijanec jo izprazni nemudoma do zadnje kapljice, potem pa mu Viljem obveže rano. Ranjenec dobi zopet nekaj moči in jame blebetati nerazumljive besede. Viljem pomigne Hoakslu in ta stopi bliže.

„Razumeš ta jezik?“ vpraša ga kapitan.

„Razumem,“ odvrne Hoaksla.

„Vprašaj ga, kaj sta storila ona tujca, ki so ju mislili tako trpinčiti.“

Hoaksla se skloni k ranjencu ter ga vpraša: „Kdo sta bila ona bela tujca, ki ste ju mislili umoriti, in kaj sta storila?“

Divjak ga nekako zaničljivo pogleda, odgovoriti pa noče nič.

„Kaj ne boš odgovarjal na povelje tega belega moža, v čigar oblasti si sedaj, da te lahko osvobodi ali pa umori? Kdo si, da si tako predrzen?“

Divjaku se je brala še večja zaničljivost na obrazu pri teh besedah.

„Jaz sem v oblasti velikega duha,“ pravi ranjenec, „v kojega deželo se bom preselil kmalu. Kaj mi še more storiti ta belokožec? Jaz ga sovražim, ker mi je pomoril toliko zvestih mož, ki so bili najhrabrejši junaki.“

„Ti govoriš o svojih možeh, ali si bil morda njih poglavar?“

Divjak je pokimal z glavo.

„Zakaj pa so te pustili tukaj samega v sovražnikovih rokah? Zakaj te niso vzeli s seboj, da bi ti lečili rano ali pa ti pripravili spodoben pogreb po smrti? To niso zvesti podložniki.“

„Zgrešili so me v bojni zmešnjavi, morali so rešiti mojo ženo in otroke, sicer ne bi bili bežali.“

„Sedaj torej povej, kdo sta bila ona bela moža?“

„Povem ti, ako mi izpolniš eno željo,“ pravi divjak že s slabim glasom.

„Kaj zahtevaš tedaj, povej; mar prostost?“

„Ne, jaz sem prost. Čutim pa, da bom kmalu umrl in se preselil k dobremu duhu; zatoorej prosim, da me položite v votlino pod ono skalo, kjer gori ogenj, kajti jutri me bodo gotovo prišli iskat moji možje, da me poneso domov in mi napravijo slaven pogreb, kakoršen se spodobi poglavarju. Vhod v votlino zakrite z vejami, da se ne dotakne ropna žival mojega trupla, ker potem ne bi imel spodobnega pogreba in dobri duh bi se hudoval.“

„To se tudi zgodi; sedaj povej, kako sta prišla onadva v vaše roke?“

Glavar molči nekaj časa, potem pa prične: „Onadva bela moža sta se prikazala pred malo časom v naših gozdih in nam napravila veliko škode. Kradla sta nam najlepše konje ter jih odganjala s seboj. Mnogo naših ljudi sta pomorila, ako sta jih dobila na samem. Mojega očeta, najmodrejšega moža v našem rodu, obesila sta za pete nad mravljišče, da je žalostno poginil; mojega najstarejšega sina sta razmesarila nečloveško ter ga pustila trpeti velike muke na pekočem solncu. Vedno smo ju zalezovali, pa ju nismo mogli zasačiti. Nocoj se prikradeta med čredo mojih najboljših konj in že sta imela vse zvezane in jih mislila odgnati, ko ju dobijo moji vojaki ter pripeljejo k meni. Ukazal sem ju trpinčiti tako strašno, kakor sta tudi onadva storila mojim ljudem. Napravili smo v ta namen slavno veselico in že so se pričele muke za nju; enega smo hoteli živega žgati — počasi, drugemu pa najprej potegniti kožo z glave, potem pa mu razparati trebuh, da bi se mrčesi pasli po njegovem drobu, ko —“

Sedaj mu je zastala beseda, jel je globoko pojemati in kmalu se ni ganil več. Hoaksla potiplje na srce; utripalo ni več. Indijanski poglavar je bil mrtev.

Hoaksla razloži vse natanko Viljemu, kar mu je povedal divjak. Spravili so mrtveca k tisti skali, ga položili v votlino in založili vhod z vejami in kamenjem.

O onih dveh begunih so sedaj malo več vedeli nego prej; očitno je bilo, da sta konjska tatova, kar v Ameriki ni nič nenavadnega.

Daniti se je že jelo, ko se vrnejo v dolino, kjer so še trdno spali nosači. Zanimivi nočni izprehod je bil dokončan in Viljema je zelo veselilo to potovanje, čeravno je bilo nevarno.

Okrepčali so se z jedjo in pijačo, potem pa so jo zopet zavili po neizmernem gozdu proti južni strani.

Tri dni so hodili neprenehoma po gozdu in se živili samo z lovom. Tomaž in Viljem sta nabrala celo vrsto rastlin, raznih žužkov in druge drobnjave, ker sta bila oba izurjena poznavalca narave; spoznavanje prirode jima je delalo največje veselje.

Četrty dan proti večeru zmanjka gozda in pred njimi se je razprostirala široka ravnina. Globoka reka je tekla skoz njo, na vzhodni strani pa se je bliščalo precej obširno jezero, čigar valove so ravno čarobno zlatili rumeni žarki zahajajočega solnca. V kotu doli se je dvigalo precej obširno poslopje izmed gostega drevja, krog in krog so bili travniki, polje in pašniki. Vse to je bilo obgrajeno s plotom iz kolov zabitih v zemljo in tudi med posameznimi deli so bili plotovi, da ni mogla živina s paše uhajati niti na polje niti na travnike. Na prvi pogled je bilo poznati, da je to plantaža* bogatega posestnika, ki si je tu v samoti izbral svoje selišče, da mirno živi in si od dne do dne množi svoj imetek.

Našim potnikom je bilo jako po godu to človeško bivališče, ker so se že nekoliko naveličali dolgega potovanja po gozdih ter so že zelo želeli, da bi zopet spali na mehki postelji mesto na rosnem mahu pod šotori.

Napotili so se torej naravnost tja, da bi še pred nočjo prišli v samotno prebivališče, nadejaje se, da jih prijazno sprejmó. Pa reveži so se zelo motili. Po senci javorjev se je izprehajal tako rejen možiček, da je bila vsa njegova postava videti kot okrogla kepa, ali če bolj po domače povemo, glava in pete niso bile daleč narazen. Počasi je stopal, kot bi se bal pomandрати s svojo težo kakega črvička, ki počasi leze preko pota; pušil je smotko tako umetno, da mu je švigal dim skoz usta in nos ob enem. Moralo se mu je to že prijetno zdeti, kajti njegova okrogla, zalita lica so se mu vedno bolj širila, vrsta belih zob se je zasvetila; bilo je to znamenje blagega smeha, ki mu ga je privabila ali njegova dobro goreča smotka ali pa vrsta

* Naselbina z velikimi nasadi kave, tobaka itd.

črnih in belih delavcev na polju. Naj je že bilo kakorkoli, mož se je smejal in zadovoljno dvigal glavo proti nebu spuščaje sive dimove kolobarčke proti oblakom, kjer so se počasi izgubili liki minljive sanje. Kraj njega je korakal kodrast pes in vedno mahal z repom, da s tem pokaže vdanost svojemu gospodu.

Naši popotniki se mu ponižno približajo, ker so že dobro vedeli, da so taki posestniki zelo mogočni in častilakomni možaki. In če se to omenja o amerikanskih posestnikih sploh, velja pri tem okrogloličnem gospodu še bolj. Zaničljivo je nekoliko zavrtel glavo, kajti popolnoma obrniti se mu je zdelo nepotrebno in pretežavno, ko ga pozdravi Viljem ter mu vošči dober večer. Pes, prej tako pohlevna žival, videč to, zaganjal se je sedaj grozno lajaje proti prišlecem ter jim kazal svoje ostre zobe; šele, ko mu je gospodar požugal s palico, je utihnil ter stopil renčec nekoliko korakov za svojega gospoda.

„Kaj bi vi radi tukaj?“ popraša tujce z gromovitim glasom, kot bi govoril iz kake kadi.

„Prenočišča, gospod, vas prosimo,“ odvrne Viljem. „Mračni se že in utrujeni smo, zato bi radi nočoj tukaj pri vas ostali.“

„Kdo pa ste?“

„Popotniki, ali če hočete natanko vedeti, ukaželjni tujci, ki bi se radi nekoliko po teh krajih seznanili s prirodo. Jaz sem angleški kapitan, ta tukaj moj prijatelj, oni pa, kakor vidite, so nosači. To je vse, kar vam morem povedati.“

„Ne bo nič,“ pravi posestnik po kratkem molčanju. „Jaz nerad jemljem ljudi pod streho, ako jih ne poznam. Tukaj v Ameriki se dobi vsakovrstna gomazen in človek, no, kaj bi pravil, človek ni nikoli dosti previden. Ker se z naravo pečate, bode vam gotovo prijetnejše spati pod milim nebom, kjer uživate lahko vso njeno krasoto v največji popolnosti; v mojih sobah pa tega ni, ker imam vse preprežene z angleško, francosko, špansko, kitajsko in kdove še s kako ropotijo; ondi ni nič naravnega, vse je umetno, to pa bi vam malo ugajalo.“

Po teh posmehljivih besedah jim obrne zopet hrbet in koraka dalje, brskaje s palico suho listje, ki je ležalo semtertja po poti.

„Pa nas vendar ne bode tako po beraško odgnali?“ pravi Viljem nevoljen. „Gospod, pomislite, jaz sem pleme-

nitega angleškega rodu in nisem vaju takega sprejema. Mi ne terjamo nič zastoj, plačamo vam, kolikor zahtevate; če pa mislite, da smo klateži, tu imate mojo izkaznico.“

„Je, je — je že dobro. Pojdite le v imenu božjem; pri meni ni prostora.“

Dedec se ni več zmenil niti za preteče niti za proseče besede; kot bi bil gluhi, šetal je dalje po senčnati poti in pušil svojo smotko. Popotniki so se morali zopet odpraviti in poiskati prenočišča pod kakim košatim drevesom. Posestvo tega gospodarja je bilo zelo obširno, znočilo se je že popolnoma, ko so prišli popotniki do zadnje ograje. Tukaj je stala v neki globeli skupina dreves, skoz katera se je svetila luč.

„Tukaj so bržkone lope sužnjev,“ pravi Tomaž, „poskusimo, nemara bodo ti črni siromaki bolj usmiljeni nego njihov gospod.“

„Saj res,“ odvrne Viljem, „kar tukaj bomo ostali.“

Med javorjevino je stala borna kočica in nekoliko dalje proč še mnogo drugih. Popotniki obstoje na dvorišču, pa žive duše ni bilo blizu. Sedaj stopi Tomaž pod okno, odkoder je bliščala luč ter pogleda v sobo. V kotu je stala lesena mizica, zraven nje podnožnik, na njem pa je klečala ženska z razpletenimi lasmi, ki so jej segali po ramah, v rokah imela je molek ter opravljala svojo večerno molitev. Na lesenem stalcu je brlela leščerba, na steni viselo je razpelo in nekaj podobic, za durmi pa je bila slamnata postelj, pogrnjena s platneno plahto. Tomaža je ta prizor tako očaral, da ni mogel z mesta; dolgo je nepremakljiv stal in zrl v malo sobico. Vse je videl tukaj tako živo, kakor je po kmetih na Slovenskem v tisti družinski sobi doma, kjer se je v mladih letih tako rad potikal med hlapci in deklami, ki so mu zvečer pripovedovali pravljice o strahovih, vešah in drugih nočnih duhovih. Ženska je odmolila, poljubila svetinjico na molku, potem pa še razpelo na steni. Tomaž je bil ganjen do srca in tudi on se je pokrižal ter vzdihnil k Bogu. Sedaj se je šele spomnil, da ga čakajo prijatelji, ki hočejo pod streho. Stopil je k zapahnjnim durim ter potrkal.

„Kdo je?“ oglasi se ženska v sobi in odpre okence.

„Oj žena, bodite tako dobri in dajte nam nekoliko prostora v svoji koči. Popotniki smo in ponoči se ne vemo kam obrniti. Bog vam bode povrnil, ako nam storite to dobroto.“

Ženska nemudoma vzame luč, vežne duri zaškripljejo in popotniki vstopijo. Žena jih prijazno pozdravi, jim pokaže prostorno sobo kraj svoje in tudi hlev za konja. Potem odide, prinese otep slame, napravi postelj ter jo pogrne s platnenimi rjuhami.

„Bodite zadovoljni s slabo postrežbo,“ pravi ženska svojim gostom, „nimam boljše pri hiši. Ko bi moj gospodar vedel, da sem vas prenočila, gotovo bi se hudoval, kajti on ne sprejme žive duše pod svojo streho.“

„To že vemo,“ pritrdi Viljem, „grozno nepriljuden človek je.“

Ženska je morala imeti kakih štirideset let. Njena postava, čeravno mnovega trpljenja že zelo upadla, kazala je vendar, da je bila žena v mladosti brhka, kar so posebnost potrjevale njene zale, žive oči.

Tomaž je ves čas opazoval malo stanico, ki je bila, čeravno borna, vendar snažna. Na steni zapazi prilepljeno podobico Matere božje in spodaj napis v slovenskem jeziku: „Mati božja s sv. Višarij, prosi za nas!“ Neka čudna moč ga je presunila, ko je bral te besede; obrne se k ženi, ki je skrbno pripravljala postelj ter vpraša:

„Odkod imate to podobo na steni?“

„To je spominek rajnkega mojega očeta, ki mi jo je prinesel z božje poti,“ pravi ženska in vzdihne globoko. „Ker nimam drugega lepoticja v sobi, prilepila sem jo na steno, da je vsaj nekaj božjega v hiši.“

„In kdo je bil vaš oče?“ vpraša dalje Tomaž.

„Moj oče je bil vinski trgovec na Štajerskem v Avstriji. Umrl je že davno. Bog mu daj nebesa.“

„Da, tvoj oče je bil vinski trgovec in Tomaž Senčar njegov naslednik,“ vzklikne Tomaž s tresočim glasom v slovenskem jeziku ter objame ženo.

„Tomaž Senčar!“ zakliče žena vsa zmešana, „on je bil moj mož.“

„Tvoj mož je bil ter je še vedno in ti si moja Marjeta. O Marjeta, Marjeta, po dvajsetih letih . . .“ beseda je zastala obema, solze so se udirale po licih na sklenjeni roki in drugega ni bilo čuti po sobi kot glasno ihtenje.

Viljem in njegova družba so stali kot začarani. Bil je že v drugič priča Tomaževega nepričakovanega združenja, prvič s sinom, danes z ženo.

Ko se je nekoliko poleglo to nenadno veselje, prične Tomaž s slovesnim glasom:

„Vidiš, Marjeta, Bog me je ohranil čudovito ter me pripeljal k tebi nazaj, ki si že gotovo mislila, da sem mrtev. Dokaj sem pretrpel hudega, pa Boga nisem nikdar pozabil, zato pa tudi on mene ni. Po čudni naključbi našel sem najinega Janka.“

„Janka? Kje je moj sin Janko, o povej!“

„Ni ga še tukaj, kajti usoda naju je na potu ločila, ali upati smemo, da bo kmalu tudi pri nas; na ladji tega gospoda je, ki je peljala blago v vzhodno Indijo. Ali, Marjeta, jaz tukaj še nekaj pogrešam; kje je najin drugi sin Ferdinand?“

Ženo polijó solze in dolgo ne more govoriti, potem pa prične:

„Odkar si ti odšel v južno Ameriko iskat sina, nisem imela več miru na svetu. Vedno se mi je dozdevalo, da se ti bo pripetila kaka nesreča. Noč in dan sem molila za srečno vrnitev ter te priporočevala Materi božji v varstvo. Potekel je dan za dnevom, teden za tednom in minuli so meseci, tebe le še ni bilo. Jelo me je zelo skrbeti, popraševala sem po oni ladji, vsako jutro sem šla v lukó, pa nihče ni vedel nič o njej. Preteklo je leto, tebe le ni bilo nazaj; sedaj sem bila prepričana, da se ti je morala zgoditi kaka velika nesreča; najbolj pa sem se bala, da ne bi te bil tvoj stričnik umoril iz maščevanja. Potekla so leta, Ferdinand je postal zal deček in obadva sva te objokovala kot zdavnaj umrlega. Moja edina skrb je bila sedaj, da dobro vzgojim fantiča ter mu preskrbim potrebnega pouka. Vso hišo sem dala v najem, le eno sobico sem pridržala zase, da sem mogla lažje plačevati. V Evropo se nisem hotela več vrniti, ampak sem hotela tudi ondi počivati, kjer je poginil moj mož, saj doma tudi ne bi imela drugega nego še večje tuge in bridkosti. Anton je vedno pošiljal najemščino najinega posestva, ali kaj zaleže ta malenkost tukaj v Ameriki! Sama sem se trudila noč in dan ter pridno šivala, pa tudi to ni dosti neslo. Deček je bil ukaželjen in čim večji je prihajal, tem več je potreboval, jaz pa mu nisem hotela kratiti veselja do učenja, ampak hotela sem ga popolnoma oskrbovati z vsem, da bi se mu kdaj bolje godilo nego meni. Da bi vse stroške poplačala, prodala sem tukajšnje posestvo, naselila se v majhni sobici v mestu, kjer je Ferdinand bival lahko vedno pri meni. Dovršil je šole in jaz sem izdala zadnji denar. Odslej sem morala živeti le ob svojem prislužku, ki pa je bil jako pičel.

Po dovršenih šolah si je Ferdinand izbral mornarski stan; jaz mu nisem hotela braniti, ker ga je to najbolj veselilo, čeravno sem vedela, koliko nevarnosti preti tem ljudem. Pred enim letom se je odpeljal z nekim bogatim Amerikancem Robertom L** proti Afriki, da bi ogledal ondotne kraje in malo poskusil svet. Robert mi je obljubil, da pride Ferdinand že kot kapitan nazaj, ako se bo dobro vedel. To me je dokaj potolažilo, kajti taka stopinja na ladji ni le imenitna, temveč prinaša tudi lepe dohodke. Ferdinand je bil potem preskrbljen in to je bila moja edina skrb. Odslej sem bila sama, čisto sama na svetu. V svoji sobici sem jokala in žalovala noč in dan, nobene tolažbe ni bilo več zame. Ker v Novem Jorku ni bilo moč živeti s pičlim zaslužkom, priporočil me je gospodar one hiše, kjer sem stanovala, pošten in blagosrčen mož, neki premožni irski družini, ki je imela v posesti to plantažo, kjer sem sedaj. Tukaj se mi je dobro godilo, z vsem sem bila preskrbljena, ali kaj, ker je to trajalo le malo časa. Irec se naveliča samotnega življenja ter se vrne v svojo domovino prodavši posestvo nekemu Angležu, ki se je ravnokar priselil v Ameriko ter iskal pripravnega posestva. Mene je hotel Irec vzeti s seboj, pa jaz nisem hotela zapustiti Amerike, zlasti zato, ker sem vedno pričakovala, da se povrne moj Ferdinand, ki mi bode potem gotovo pomagal po svoji moči. Irec me je sicer priporočil novemu gospodarju kot zvesto in pošteno služabnico, ali ta človek je bil zelo surov in neusmiljen. Jedva se je dobro naselil, je že pokazal sužnjim svojo trdosrčnost. Kot neumno živino jih je pretepал, če niso neprenehoma delali, in marsikateri je obležal prehudega trpljenja. Tudi meni se ni bolje godilo. Imel me je kakor zamorce za svojo sužnjo in morala sem opravljati najtežavnejša dela. Gotovo bi me bilo tako trpljenje že zdavno spravilo pod zemljo, ali po sreči mi pride o pravem času pomoč — ne od mojega sina, o katerem še nič ne vem, temveč neki blag misijonar se je naselil v tem kraju in ta je pregovoril trdosrčneža toliko, da me ni več mučil, temveč mi izročil v varstvo vse zamorske ženske, da jim odkazujem delo in uravnavam, česar je treba. Sicer tudi to ni prijetna reč, ali bolje je vendar nego prej. Oni misijonar se imenuje oče Alfonzo; bil je nekdanj celo v Ljubljani v samostanu, zategadelj mu je slovenska dežela dobro znana. Vsakih štirinajst dni me poseti, ko pride poučevat zamorce, in takrat je zame naj-

veselejši dan. Njegove besede lijejo človeku tolažbo v srce, in kameneno bi moralo biti, ako ga ne bi ganili njegovi pouki.“

„Oče Alfonzo?“ pravi Tomaž, „o tem mi je že Janko pripovedoval; bila sta skupaj na Laškem.“

„Je že res,“ pritrди žena, „gospod Alfonzo je po rodu Lah. Ravno jutri morebiti pride, ker ga že dalje časa željno pričakujemo. Tako je bilo moje življenje doslej, polno tuge in žalosti, le Ferdinand je bil moja tolažba, pričakujem ga vsak dan. Bog pa je sklenil drugače: nenadoma mi je poslal onega, čigar kosti sem menila, da že davno trohne v zemlji.“

Žena je končala povest, ki je zvabila navzočim solze v oči. Mnogo, mnogo so se še pogovarjali, saj sta si imela Tomaž in Marjeta tolikanj povedati po dolgih, dolgih dvajsetih letih. Mi pa zdaj zapustimo amerikansko kočo in pogledjmo nekoliko na „Lastavico“, kjer najdemo Aleša.

XII.

Oni strašni vihar, ki je treščil Viljema in Tomaža v morje, potihnil je polagoma in „Lastavica“, ki je mnogo trpela, ker ji je bil tudi veliki jambor zelo poškodovan, prestala je vendar vso nevarnost junaško. Vse bi bilo pozabljeno na ladji — saj mornarju preide spomin na prestane nevarnosti ravno tako naglo kot nemirne sanje, kadar se zbudimo — ko le ne bi bili izgubili dveh dragih oseb. Videli so pasti kapitana in Tomaža v morje, radi bi jima bili pomagali, pa ladja je bila v oblasti grozovitih valov, ki so jo tirali dalje mimo otoka. Stari Jaka, ki je imel še v svoji sivi starosti vedno bistre oči, videl je zdajpazdaj med valovi plavajoči trupli, zatorej je upal, da se morda nesrečnika vendarle rešita. Čim je ladja obstala, nahajali so se med Sundiškimi otoki.

Ko so popravili poškodovano ladjo, bila jim je prva skrb, poiskati kapitana in Tomaža. Stari Jaka ni imel nobenega miru, rekel je, da ne gre prej iz Indiškega morja, dokler ne najde svojega gospoda. Te misli je bil tudi Aleš, katerega je še veliko huje zadela ta nesreča; kajti jedva se je združil z očetom, po katerem je hrepenel že toliko časa, odvezli so mu ga zopet valovi, in ako se je po sreči otel, prišel je morda zopet v sužnost, morda še v težavnejšo nego je bila prva.

Ker ni bilo sedaj nobenega poglavarja na ladji, so vsi mornarji soglasno izvolili Aleša za kapitana, dokler se ne najde zopet prejšnji poveljnik. Aleša je veselilo zaupanje mornarjev vanj, ali vendar ni hotel prevzeti te službe, rekoč, da se ne spodobi zanj, ker je šele novinec in še nima dosti izkušnje na morju, da naj izbero drugega moža, kateremu je že prirojeno mornarstvo, namreč starega Jaka. Pa tudi stari Jaka se je branil, češ, da ni sposoben, ker ne zna drugega nego nekoliko brati in pisati, da raje ostane pri svojem starem poslu. Ko pa Aleš le ni odjenjal, prevzel je poveljstvo v veliko veselje vseh mornarjev, ki so ga spoštovali in ljubili kot svojega očeta. Jaka res ni bil učen, ali vedno bivanje na morju in mnoge izkušnje so ga storile sposobnega za vsakršno opravilo na ladji. Opravljal je sedaj kapitanovo službo, Aleš pa je stopil na njegovo mesto ter prevzel opravilo pri krmilu.

Jadrali so naravnost proti kraju, kjer so mislili, da mora biti oni otok, kjer sta padla v morje Viljem in Tomaž. Drugo jutro na vse zgodaj zapazili so otok pred seboj.

„Ravno to je oni otok,“ pravi Jaka, „poznam ga po raztresenih hribih in peščenem obrežju; tam-le na severni strani sta izginila.“

Ustavili so ladjo precej daleč od otoka, ker jim je plitvina branila h kraju; spustili so čoln v morje in štirje možje, med njimi Aleš, so šli ogledovat otok. Kjer sta padla Viljem in Tomaž v morje, našli so kose razbite ladje, po vrhu plavajoče sode, zaboje, jadra in mnogovrstne druge reči, katere so gonili valovi semtertja po morju. Bili so to ostanki one španske ladje, ki se je razbila tisti strašni dan, ko sta se kapitan in Alešev oče otela z veliko silo. Aleš je bil prepričan, da se je tukaj še druga nesreča zgodila, ne samo tista z njegovim očetom.

„Ako so se mornarji te razbite ladje oteli, sešli so se gotovo s kapitanom in očetom,“ dejal je sam pri sebi, „in sedaj morda kje na otoku čakajo pomoči ali pa so prišli v roke divjim Malajcam, ki prebivajo na teh otokih.“

Njegovo misel so še bolj potrdili ostanki pogašenega ognja in mahovo ležišče ob bregu. Takoj je ukazal veslati k „Lastavici“ in oznani ondi Jaku, kaj je našel in kaj misli o tem. Jaka je bil preveč izkušen mornar, da ne bi bil popolnoma potrdil Aleševega sklepa. Takoj so preiskali morje, kje bi lahko prerinili bližje kraju, kjer bi jih bilo mogoče z otoka videti. Dobili so primeren kraj, kjer so

lahko popolnoma pregledali otok in bili tudi varni pred napadi morskih tolovajev. Tukaj so ostali ves dan, razgrnili angleško zastavo in vedno opazovali obrežje, ali ne bi se prikazala ondi kaka človeška podoba. Pa njih čakanje je bilo zaman. Zvečer pravi Jaka:

„Počakajmo še do jutri zjutraj; če do takrat nihče ne pride, sem prepričan, da sta kapitan in Tomaž v sovražnih rokah. Po teh otokih je dosti malajskih tolovajev, ki zato radi Evropce love, da dobijo potem bogato odkupnino. Ko sem bil še preprost mornar, bili smo tudi nekdanj v tem morju in bil sem sam priča, ko je morala plačati neka Francozinja pet tisoč tolarjev za svojega moža, ki so ga bili ujeli morski roparji. Potem nam ne kaže nič drugega nego stopiti jutri na suho in preiskati otok. Sicer nas je malo, pa imamo dobro orožje. Malajci nimajo dosti pušk, pa še tiste, ki jih imajo, so zelo revne, še na kamen, in ne nesejo daleč. Naj velja, kar hoče, kapitana ne smemo kar tako pustiti.“

Jakov sklep je bil vsem všeč in vsakateri se je že bahal, da si upa s svojo puško pobiti najmanj deset Malajcev, preden se kdo dotakne njega.

Noč se je približala; bila je jasna noč. Aleš in Jaka sta sedela v kajuti, mornarji pa razen straže so spali na krovu. Ne dolgo potem naznani straža, da se bliža ladji čolnič. Jaka in Aleš planeta naenkrat iz kajute in pritečeta na krov. Čoln je bil jedva še sto korakov od ladje in v njem je sedel posamen človek.

„Kdo je?“ zahrešči Jakov glas.

„Nesrečen popotnik,“ odvrne oni.

Mornarji spuste vrveno lestvo v morje in kmalu prikobaca ves razcapan in gologlav človek na ladjo. Moči so mu že tako opešale, da se je kar na tla zgrudil.

„Odkod prihajate?“ vpraša ga Jaka.

„O čast Bogu, da sem zopet v varnem kraju!“ vzdihne tujec ter nadaljuje: „Jaz sem bil v južni Ameriki. Poprodal sem ondi vse svoje imetje ter se hotel preseliti z nekim prijateljem, mladim Špancecem, na otok Manilo, kjer je imel on svojega strica. Naenkrat pa nastane na morju strašen vihar, ladja buti ob skalovje ter se razbije na drobne kosce. Vse je našlo smrt v valovih, samo jaz sem se otel na ta otok, moje bogastvo pa je požrlo morje. Imejte usmiljenje z menoj in prepeljite me do kake španske naselbine, potem bom že kje našel pomoči.“

Jaku in Alešu se je smilil ta siromak, bil je Jurij, ki je vso pot spremljeval Viljema in Tomaža ter je potem naenkrat izginil. Obljubila sta mu, da ga prepeljeta zastonj do Kalkute, kjer ostajajo ladje iz raznih dežel, in se bo lahko prepeljal nazaj v Ameriko, ako se bo hotel.

„Ali niste na otoku našli še dveh drugih Evropecev, ki sta se tudi otela iz valov?“ vpraša dalje Jaka, ko je tujec že jenjal razlagati svoje dogodke.

„Da, da, prav imate, še dva druga sta bila, ali hodila sta tako urno pred menoj, da ju nisem mogel doteči, slišala me pa tudi nista, ko sem ju klical. Sta li s te ladje?“

„Naš kapitan in oče našega krmarja sta nam padla v morje tisti dan, ko pravite, da se je razbila vaša ladja.“

Ko bi bil kdo tujca bolj natanko opazoval v tem trenutku, videl bi bil, kako je prebledel; od strani je opazoval Aleša, potem pa pravi Jaku:

„Gospod kapitan, morda čakate svojih izgubljenih tovarišev?“

„Kajpada,“ odvrne ta, „jutri ju pojdemo iskat, naj velja, kar hoče, naša dolžnost je.“

„Ju ne boste več dobili.“

„Kako to? Ako sta na otoku, dobili ju bomo, če zlepa ne, pa zgrda.“

„Nista več na otoku. Jaz sem bil vedno toliko za njima, da sem ju videl, naenkrat pa ju izgubim izpred oči. Ko pridem potem na majhen holmec, vidim pred seboj morje in majhen čoln se je zibal proti zahodni strani. Spoznal sem v njem ona dva popotnika, klical sem in mahal na vso moč, pa me nista več čula. Tako sta se odpeljala v stran, jaz pa sem ostal na otoku, dokler nisem prišel zvečer na to stran otoka in zapazil vašo ladjo. Našel sem ob morju ribiški čoln ter veslal semkaj.“

„Ako je vaša povest resnična,“ pravi Aleš, „jadrati moramo takoj proti oni strani; do jutri ju lahko že dohitimo.“

„Nu, kajpada je resnična; čemu se bom pa lagal?“

Stari Jaka pa menda ni dosti zaupal tujemu gostu. Naslonil se je na ograjo ter zrl sanjavo po morju, kot bi preudarjal nekaj tehtnega. Aleš je ostal na krovu, da bi se posvetoval z Jakom, tujca pa pošlje v kajuto, da se preobleče in dobi kaj večerje.

„Ti ljudje so menda sama hudoba, ki me preganja; v najoddaljenejših kotih sveta vidim te peklenske obraze. Kot bi z neba padla, najdem naenkrat tukaj sina, ondi na

otoku očeta. Ali danes sem jim zmešal pot; stari ne zapusti tako brž otoka, sinu pa bom že katero zagodel, preden se ločiva.“ Tako je godrnjal Jurij gredoč v spodnji del ladje in škripaje z zobmi. Zaničljivo se je posmehoval in hudobija mu je sijala iz oči.

Ravno je dal Jaka svojim mornarjem potrebna povelja, kako naj se obračajo, da ne zadenejo v plitvini na pesek, ko se hkratu pokaže na morju mnogo ladij, kot bi prilezle iz vode. Večjidel so bile oskrbljene samo z vesli, nekatere večje pa so imele tudi jadra. Hipoma so se razpršile na vse kraje in tako urno veslale, da je bila „Lastavica“ na mah obdana od vseh krajev. Jaka zakliče najbližji ladji, kdo je in kaj hoče, pa odgovora ni bilo nobenega.

„Sedaj pa le orožje v roke,“ pravi urno svojim mornarjem. „Kakor vidim, imeli bomo opraviti z morskimi roparji. Ta nesnaga se res najde po vseh kotih. Haló, trije možje k topovom, drugi pa puške v roke!“

Tri največje ladje so bile že čisto blizu in vsak hip se je bilo bati, da se bodo zasadili železni kaveljni v „Lastavico“ ter jo pripeli, kar počí prvi top in najbližja tolovajska ladja jame omahovati. Nastal je nekaj časa vrišč, ki pa je kmalu potihnil; le pljuskanje posameznih oseb, ki so skočile v morje ter plavale protim drugim ladjam, se je čulo po morju.

Roparji so bili zdaj še bolj silni; urnejše nego prej so se bližale druge ladje in Jaka je začelo skrbeti. Zopet so se oglasili topovi in jako naglo zaporedoma, nobena krogla skoraj ni padla zaman. Pa tudi s sovražnih ladij so jele padati svinčenke in Jaku je odbila ena klobuk raz glavo ter mu posnela kožo. Medtem pa tudi drugi mornarji niso držali rok križem. Zapored so pokale puške in marsikateri predrzen sovražnik je pljusknil v morje ter našel ondi svoj grob. Precej dolgo je trajal ta boj, pa sovražniki vendar niso hoteli odjenjati, čeravno so izgubili že tri ladje; še predrznejši so bili. Jaka je videl, da ta boj ne bo tako hitro končan, ako si ne umislijo kaj boljšega. Aleš, ki je zapovedoval mali četi na ladji in je tudi sam pomagal pri enem topu, pravi svojemu novemu kapitanu:

„Veste, Jaka, škoda je streliva za to divjo druhal, morda ga bomo kje drugje bolj potrebovali; kaj pa, ako bi predrli to tolovajsko brodovje ter bežali? „Lastavica“, mislim, bo dovolj močna, da polomasti to besno krdelo, saj je že kaj hujšega junaško prestala.“

Jaku se je zdel ta svet popolnoma pameten.

„Razpnite jadra!“ je zagrmel njegov glas in v nekih minutah je frčala „Lastavica“ naravnost med mnogo-brojno tolovajsko brodovje, ki se je tesno združilo, da bi ji zaprlo pot. Nastalo je strašno pokanje, lomastenje in štrbunkanje. „Lastavica“ je butila z vso močjo med sovražne ladje, vsaka, ki ji je bila na poti, se je prekucnila ali pa razbila. Nekateri tolovaji so bili tako predrzni, da so poskušali priplezati na „Lastavico“, pa mornarji so jih sprejeli s svinčenkami, da se je vsakdo mrtev zvalil v valovje.

Srečno je prišla „Lastavica“ na prosto, sovražne ladje pa so se umaknile nazaj proti obrežju.

Bilo je to tisto noč, ko sta bila Viljem in Tomaž zaprta pri malajskem radži.

Tretji dan pridejo do otoka Jave. Jaka je vedel, da ima ondi Viljem angleškega prijatelja, zato je takoj poizve o njem ter se napoti tja z Alešem, kajti mislil si je: ako sta se rešila Viljem in Tomaž, prišla nista nikamor drugam nego semkaj, ki je najbližji otok. Morda ju najdeva ravno pri onem prijatelju, ali pa vsaj zveva, ali sta bila tukaj in sta se potem morda odpeljala na kateri ladji dalje; če ju pa še ni, počakali bomo nekaj dni.

Jaka in Aleš sta prišla k Viljemovemu prijatelju, ali ta ni vedel nič o kapitanu. Bil je zelo žalosten, ko sta mu naznanila njegovo usodo, ter je iz srca miloval nekdanjega mladega častnika, ki mu je storil toliko dobroto.

„Lastavica“ je ostala nekaj dni v bataviški luki, ali ko ni bilo o izgubljenih ni duha ni sluha, svetoval je Aleš, da bi šli dalje proti Kalkuti in ondi izložili blago, potem pa bi se zopet sem vrnili ali pa ondi počakali.

Jaku je bil ta predlog po godu. Pustila sta ondi nekaj denarja in pismo do kapitana, ako bi prišel medtem, potem pa sta se vrnila na „Lastavico“.

Zvečer pred odhodom je sedel Aleš sam na krovu ter ogledoval gibajoče se čolnice, ki so švigali semtertja po morju in prevažali bataviške stanovavce na večerni izprehod, ki je bil toliko prijetnejši v hladnem večernem zraku po prestani dnevni vročini. Kar se mu približa oni tujec, ki so ga vzeli tisti večer na ladjo, in stopivši pred njega, mu pravi z nekakim peklenskim posmehom v slovenskem jeziku:

„Ali veš, da te sovražim? Zakaj — še sam ne vem; menda mora že tako biti.“

Aleš ostrmi pri teh besedah, kajti oni, ki se je izdal za Španjolca, stanujočega v Ameriki, govori naenkrat slovenski. Sam ni vedel, kaj bi odgovoril na tako čudno vprašanje.

„Takrat v gozdu sem ti prizanesel, danes pa hočem izvršiti svoj sklep ter se oprustiti za vselej teh pošasti, ki mi vedno sledijo kot hudobni duh.“ Pri teh besedah izvleče izza pasa samokres ter sproži na Aleša.

Aleš omahne na tla, zatisne rano z roko ter zakliče s slabim glasom:

„Ti hudobnež, ti . . .“

Slabosti ga obidejo in več se ne zavé.

Zaslišavši strel hitro priteko mornarji, ali najdejo samo Aleša v nezavesti. Nemudoma ga neso v kajuto, ogledajo mu rano ter jo skrbno obvežejo. K sreči ni bila nevarna, kajti krogla, namenjena naravnost v srce, je šla postrani ter mu poškodovala samo rebro. Aleš se je kmalu zavedel in začel ves dogodek pripovedovati mornarjem in Jaku, ki je bil že v velikih skrbah. Šele sedaj so pogrešali tujca; preiskali so vse kote, pa ni ga bilo več. Ko Aleš preišče žepe, manjkalo mu je ure in mošnje z denarjem.

Aleša je rana sicer zelo težila, ali vendar ni odjenjal, da so odrinili takoj zjutraj dalje, čeravno je Jaka silil, da bi še ostali nekaj dni v Bataviji, da bi Aleš popolnoma okrevale. Njegova trdna narava je pomagala več nego mazila; rana se je urno celila, in ko so prišli v Kalkuto, bil je že toliko trden, da je lahko zapustil ladjo ter šel ogledovat mesto, katero je že zdavna želel videti.

To mesto s tolikerimi zanimivostmi je pa tudi vredno, da ga človek ogleda. Tu vidiš vse pomešano: evropsko umetnost in azijski blešk. Luka je polna velikanskih ladij iz raznih dežel, ki vedno prinašajo in odnašajo blago; po mestu visoke palače angleških bogatinov in indijske hiše s svojimi preddvori, po katerih se gibljejo različno opravljeni sužniki, čakaje povelja svojih gospodov. Tu korači ponosni Anglež od prodajalne do prodajalne ter ogleduje dragoceno vzhodno blago in evropske izdelke; sivobradi žid v svojem kaftanu leži len v pokriti nosilnici, katero nosijo črni sužnji, ter se zaničljivo obrača od nečistega Parija, ki korači pohlevno mimo njega.

Vse te in enake prikazni so srečevale Aleševe radovedne oči in se kar nasititi niso mogle te bliščobe, te različnosti, katere si doslej še misliti ni mogel.

Ladja je bila kmalu izpraznjena in zopet na novo obložena. Aleš je prehodil že vse ulice, pregledal vse znamenitosti in prišel je že čas odhoda. Jaka je sklenil ostati dalje časa v Kalkuti, češ: „Ako sta se kapitan in Tomaž srečno rešila, prišla bodeta gotovo sem.“ Aleš pa je bil nestrpljiv, rad bi bil jadral takoj nazaj proti onim otokom, kjer sta morala biti oče, ako je še živ, in pa kapitan. Nekoliko pa ga je tudi gnala mladeniška radovednost, da vidi vedno novih krajev in spoznava novih narodov. Slednjič se je dal Jaka pregovoriti in „Lastavica“ je odrinila nazaj proti Bataviji.

Medpotoma so ostali nekaj časa na otoku Sumatri in našli portugiško ladjo, namenjeno na Filipinske otoke. Kapitan te ladje je Alešu opisal one kraje s tistimi deloma izmišljenimi krasotami, ki vabijo in vnamajo mladeniču srce. Aleša je neznano gnalo tja. „Da bi le še te otoke videl,“ mislil si je, „potem pa bi šel rad zopet domov.“ Gotovo bi se bil pridružil portugišskemu kapitanu, ako ne bi bila premagala ljubezen do očeta, katerega je upal dobiti v Bataviji. Ko ne bi se bila „Lastavica“ mudila na Sumatri, bi se bili res snidli z Viljemom in Tomažem, sedaj pa sta bila onadva že v Kalkuti, ko so ti prišli v Batavijo. Trgovec Edmond jim je naznanil, da sta se obadva srečno rešila, da sta bila pri njem nekaj dni, potem pa sta se peljala na neki ameriški ladji v Kalkuto, kjer sta upala najti svoje ljudi.

Kaj je bilo sedaj storiti? Vedno je iskal Aleš očeta, pa nikdar nista mogla priti skupaj, kot bi ju vodila neka nevidna moč vsaksebi. Sedaj ni kazalo drugega nego zopet nazaj v Kalkuto, in če ju še ondi ne bo, dalje proti Ameriki za njima. Drugo jutro je bilo že odločeno za odhod.

Tisti večer pa pride v bataviško luko še druga ameriška ladja, katere vnanja oprava je že kazala, da mora biti last bogatina, ki si krajša čas in zapravlja svoje preobilno premoženje, vozeč se za kratek čas po svetu.

Zvečer sta Jaka in Aleš sedela v kavarni ter se pogovarjala o raznih rečeh, ki sta jih že doživela po svetu. Kmalu se jima pridruži velik mož vitke rasti v mornarski opravi. Jaka in Aleš se mu umakneta in on sede zraven nju prijazno ju pozdravivši.

„Čigava je ta ladja v luki z angleško zastavo?“ vpraša prišlec čez nekaj časa, ko je posrebal črno kavo ter si prižgal smotko.

„Trgovskega društva v Londonu,“ odvrne Jaka.

„In njen poveljnik?“

„Sedaj sem jaz, ker se nam je izgubil kapitan.“

„Tedaj imate tudi vi nesrečo kakor jaz. Tudi meni se je izgubil mlad mornar, katerega sem ravno mislil imenovati za kapitana zaradi njegove marljivosti in priročnosti.“

„Kam pa se je izgubil?“ hitro vpraša Aleš.

„Na Filipinskih otokih sem obiskal nekega Španjolca, ki ima ondi na samoti veliko posestvo. Nekega večera smo sedeli skupaj na vrtu in pili čaj. Kar se naenkrat posveti poslopje in rdeč plamen švigne iz strehe. Vsi hkratu planemo kvišku in hitimo otimat, kar je bilo mogoče; v tem trenutku pa plane po nas celo krdelo črnih divjakov z groznim vpitjem in njih sulice so padale tik nas. Po sreči smo imeli pri sebi nekaj orožja in branili smo se toliko časa, da so prišle ženske v varnost, potem pa smo jo tudi mi pobrali v zidan hram, katerega ni mogel razdehati plamen. Divjaki so napenjali vse moči, da bi nas se polastili, pa se ni dalo, ker naše orožje je bilo veliko boljše. Tolovaji so odšli, ker niso mogli nič opraviti, mi pa smo se zbrali na pogorišču. Bili smo vsi nepoškodovani, samo dveh je manjkalo: enega hlapca, ki je ležal mrtev za plotom, in mojega mladega mornarja Ferdinanda. Preiskali smo vse kote, pa ni ga bilo nikjer. Drugo jutro nam pove neka malajska deklica, da je videla v gozdu divje može, ki so gnali s seboj nekega belega človeka. Sedaj smo bili prepričani, da je Ferdinand v sužnosti. Poskušali smo mnogo rešiti ga, ali ni se dalo. Ondotni poveljnik obljubil je, da zbere nekaj mož, ki bi se podali v notranji otok, ali rekel je, da to ne bo zadosti, temveč bilo bi treba, da bi tudi jaz dobil kaj vojakov, da bi bila truma nekoliko bolj izdatna. V ta namen sem se pripeljal semkaj, da poprosim holandskega poglavarja za pomoč, potem pa bomo poskusili, če kaj opravimo. — Mladenica je res škoda, ker je bistre glave. Tukaj-le imam še njegovo pismo do matere v Ameriki, katero je ravno mislil oddati drugo jutro ter ga meni izročil. Nate, čitajte!“

Aleš vzame še odpečateno pismo ter čita:

„Preljuba mati!

O, ko bi vedeli, koliko lepega in čudovitega sem že videl po svetu, odkar sem se ločil od Vas! Z morjem sem se že čisto seznanil in moj gospod me ima tako rad, da mi hoče kmalu izročiti poveljstvo na ladji. To bo veselje!

Gotovo, draga mati, se bodele tudi Vi veselili mojega naglega napredka. Služba bo dobra in lahko bodeva oba živela boljše nego doslej, ko nisem mogel jaz še nič prislužiti. Sedaj smo daleč daleč tam na azijskih otokih, tako daleč, da si Vi še misliti ne morete; Vaša pot iz Evrope v Ameriko je proti tej daljavi tolika kot nič. Sedaj stanujemo pri nekem bogatem Španjolcu, ki ima veliko posestvo v prijazni dolini, obdani krog in krog z obraščenimi hribi. Ravno tak kraj mora biti tudi v vaši domovini v Evropi, kakor ste mi včasih pravili. Črez leto in dan upam, da se zopet srečno vidiva. Potem Vam bom pripovedoval svoje dogodbe natanko, da bodele vedeli, kaj se vse vidi po svetu. Tudi sem napisal že celo knjigo svojih potopisov, katere je rekel moj gospod, da jih moram dati na svetlo. Z Bogom, predraga mati!

Prisrčno Vas pozdravlja iz daljave Vaš
hvaležni sin
Ferdinand Senčar.“

Aleš sam svojim očem ni verjel, je li res, kar bere. Ferdinand Senčar — to ime mu je zvenelo po ušesih. Ko ne bi čutil sam svojega srca glasneje biti in ne čutil potnih kapelj, ki so mu tekale po čelu, mislil bi, da se mu sanja.

„Senčar?“ pravi ves zavzet, „tako se imenuje naša rodovina in Ferdinand se imenuje moj brat, o katerem mi je pravil oče, da živi v Novem Jorku.“

„Da, da, v Novem Jorku je bil pri svoji materi,“ pravi tuji gospod, „ondi se je izšolal, potem pa je stopil v službo na moji ladji. Pravil mi je, da sta se brat in oče izgubila, da nihče ne ve za nju, mati pa da živi v Ameriki, ne ravno brezskrbno, ker nima nobene pomoči, in da stavi vse upanje v sina, ki jej je bil vedno zelo vdan.“

„Ferdinand, moj brat!“ dejal je Aleš ves zavzet, „ti si v sužnosti, moj oče je bil v sužnosti in jaz tudi. — Dokler je kaka kaplja krvi v meni, ne jenjam, da te rešim. Blagorodni gospod, tudi jaz se vam pridružim; bil sem nekdanj vojak in dobro znam rabiti orožje, kakršnokoli. Ali rešim brata ali pa poginem!“

Amerikanec je bil zelo vesel, ne le, da je dobil človeka, katerega v srce peče nesreča bližnjega, temveč ki hoče oteti lastnega brata, nesrečnega Ferdinanda.

„Vi drugi,“ nadaljuje Aleš, „odpravite se ali takoj proti domu ali pa počakajte v Kalkuti; jaz ne grem odtod, preden ne dobim brata.“

Staremu Jaku se je zasvetila solza v očeh, tako je bil ganjen od take bratovske ljubezni.

„Ne,“ dejal je, „mi ne gremo domov. Skupaj smo prebili nevarnosti doslej, prebijmo jih še odslej. Čeprav me že teže leta, pa si vendar vedno še upam kaj opraviti proti divjakom in moji mornarji ti bodo pokazali, da so pravi junaki, ki se nič ne bojé.“

Tako je bila sklenjena vojska proti divjakom, o katerih še vedeli niso, kje stanujejo. Amerikanski kapitan je dobil še nekaj bojaželjnih mladih vojakov, ki so prišli iz raznih krajev semkaj bolj iz radovednosti nego iz kakega namena. Tretji dan je bilo že vse pripravljeno in obe ladji ste odrinili proti Filipinskim otokom.

XIII.

Na Filipinskih otokih se je nabralo tudi že nekaj oboroženih mladeničev; bili so večjidel Španjolci. Amerikanski kapitan Robert L** je izročil poveljstvo male armade Alešu, ki je imel največ izkušnje v tej reči.

Aleš je preštel in pregledal svojo četo, ki bi se smela res le četica imenovati. Bilo je šestdeset krepkih mož z enim pogorskim topom, dvema osloma z brešnom in velikim lovskim psom „Kandor“, katerega je ondotni španski naseljenec nalašč privadil na divjake.

Pa tudi to malo četo je razdelil Aleš na tri enake dele. Napravil je tri stotnije po dvajset mož, ki jih je šaljivo imenoval „bataljone“. Prvi, pri kateri so bili večjidel mornarji s topom in psom Kandorjem, zapovedoval je kapitan Robert, drugi Jaka, tretji pa, kjer so bili večjidel Španjolci s tovornima osloma, postavil je za poveljnika mladega nizozemskega častnika, ki se je prostovoljno pridružil tej vojni. Poveljnik celi armadi pa je bil Aleš.

Odpravili so se v hribe, kjer se jim je zdelo, da morajo biti divjaki. Pot je prihajala vedno slabejša, čim bolj so se bližali notranjemu delu otoka; slednjič je popolnoma izginila in morali so se plaziti po grmovju dalje. Zvečer so napravili majhen tabor ter zakurili ogenj, okrog pa so razpostavili straže, da so čuvale po noči. Vse je bilo urejeno kakor pri navadnih vojaki.

To potovanje ni bilo ravno dolgočasno, ker so bili vojaki sami mladeniči, mladina pa je rada vesela in vedno je vedel kdo katero povedati.

Tretji dan so prišli na široko plan, ki je bila obraščena samo z grmovjem. Daleč tam v zakotju so se dvigale strme skale in pod skalami so bila znati človeška stanovališča. „Tu bo nemara Ferdinand,“ dejal je Aleš, „kakor se mi zdi; vas je precej obširna. Le krepko naprej! Kmalu bomo pri stolnem mestu roparskih divjakov in vzeli ga bomo kar z naskokom.“

Imeli so še dobro uro hodá do onih koč, ko eden vojakov zapazi, da je izginil pes. Dolgo so ga klicali, pa ni ga bilo od nikoder.

„Najbrž je zavohal divjake,“ pravi Aleš, „zatorej le pozor in ostanite skupaj.“

Prišli so do neke ožine, kjer je peljala pot proti oni vasi. Aleš je razposlal ogleduhe na vse strani, da ogledajo, kje bi bilo najvarnejše bližati se sovražnikovemu stanišču, pa vsi so prinesli neugodno poročilo, da je to edina pot, po kateri se pride tja gori, ker drugod je samo skala in goščava.

Da jih pa le sovražniki ne zapazijo, preden prekoračijo ožino, sicer jih od zgoraj lahko potolčejo do zadnjega. Previdno so potovali dalje in bili so že nekoliko na prostem, ko zagledajo zunaj vasi veliko krdelo oboroženih mož, ki je vedno bolj naraščalo.

„Tukaj-le bo pa nemara dovolj dela,“ pravi Aleš; „gotovo jih pride na vsakatega izmed nas najmanj deset. Le urno stopajmo, da jim uidemo iz tega neugodnega kraja; potem bo že kako.“

Aleševa vojska je prišla zopet na plan in sovražno krdelo jim je šlo naproti. Naši niso hoteli takoj krvi prelivati, zatorej so poslali nekega Španjolca, ki je dobro razumel jezik otočanov, k sovražnikom, da jim sporoči, naj izroče jetnika belim možem; če ga pa ni pri njih, vsaj povedó, kje je, da se ne bodo po nepotrebnem bojevali.

Poročnik pride kmalu nazaj in naznani, da ni opravil nič. „Divjaki trdijo,“ pravi, „da nima njih poglavar nobenega belega sužnja in da tudi o nobenem ne ve, zatorej naj beli možje mirno odidejo, ker on ne želi boja.“

Aleš sedaj prav nič ni vedel, kaj bi počel; mogoče, da res ni Ferdinanda tukaj, mogoče pa tudi, da poglavar laže ter si skuša tako ohraniti sužnja.

Že so se mislili vrniti in kje drugje poiskati sovražnega gnjezdišča, ko pride stari Jaka od samotnega drevesa, kjer je hotel nastreldati nekaj ptičev za kosilo, in prinese

s seboj lepo okovan žepni nož. Kapitan Robert ga vzame v roko in vzklikne ves zavzet:

„To je Ferdinandov nož, dobro ga poznam, ker ga je večkrat popustil na moji mizici. Sedaj imamo dokaz, da je Ferdinand tukaj in da se je poglavar nesramno lagal; zato mora biti kaznovan. Kje je bil nož?“

„I no, tam-le v drevesu je tičal. Bržkone ga je Ferdinand sam zasadil z namenom, ako bi ga po sreči prišel kdo iskat in bi po naključju našel nož. Dobro, da ga ni še našel nobeden divjakov.“

„Hajdi, sedaj pa le dalje!“ zapoveduje Aleš. „Nocoj mora biti Ferdinand v naših rokah, sicer razderemo in popalimo do zadnjega klina to gnezdo.“

„Da, da, mora biti!“ kričali so vneti vojaki, katerim je tudi vino v čutarah nekoliko obudilo pegum. „Živio naš poveljnik Aleš!“

Vsa vojska se je pomikala lepo četverovrstno urejena dalje, naravnost proti sovražni vasi, kjer so stali tudi divjaki že popolnoma pripravljeni na boj. Tisoč korakov od vasi obstane Aleš. Še enkrat pošlje onega Španjolca k sovražniku, da bi izpustili Ferdinanda, pa zopet se je vrnil z istim odgovorom.

Aleš ogleda še enkrat vso vas; bile so same lesene bajte, le na desni strani je bilo nekoliko večje štirivoglato poslopje, sezidano bržkone iz ilovice. Aleš razpostavi svojo vojsko, spravi tovarna osla v zatišje, potem pa nameri svoj top v ono zidovje, ki je bilo po njegovem mnenju poglavarjevo stanovanje, in sproži. Top zagrmi, siv oblak se dvigne kvišku in krogla prižvižga v štirivoglato zidovje ter odtrga vso streho na levi strani.

Divjaki so stali nekaj časa vsi plahi, potem pa zaženo strašen krik in planejo nad malo četo. Na Aleševo povelje zaklopočejo petelini na puškah, strel zagrmi in cela vrsta divjakov se valja v krvi po tleh. Zopet postoje divjaki nekaj časa, potem pa se še ljutejše zaženo proti Evropcem. Vdrugič zagrmе puške in pade jih ne dosti manj od prej.

To je trajalo samo nekaj minut, pa sovražna četa se je že zelo skrčila. Divjaki si niso upali dalje, stopili so le okrog poglavarjevega poslopja, da bi varovali vhod. Naši so bili že namenjeni polastiti se z naskokom poglavarjeve palače, kjer je moral gotovo Ferdinand biti zaprt, ko zagledajo naenkrat od nasprotne strani veliko druhal

oboroženih možakov prihajati. Bilo je najbrž kako sosedno pleme, ki je slišalo strel ter je prišlo svojim sosedom na pomoč. Ta druhal je bila najmanj trikrat obilnejša nego prejšnja, zatorej je začelo Aleša skrbeti, kako bi se otel. Ubriniti se taki množici ni bilo mogoče, čeravno so bili naši oboroženi z dobrim strelnim orožjem, oni pa večidel s sulicami in kiji. Tudi so jeli nekateri Španjolci že godrnjati in siliti nazaj; bili so menda že siti te gorske vojske. Največ pa so bile vzrok tej čemernosti prazne steklenice, iz katerih so prej celo pot vlekli in si hrabrili srce. Aleš je spoznal, da se mora umakniti, ako noče poginiti med divjaki. Zbral je svojo četico, katera je izgubila v boju samo tri može, ter nastopil pot nazaj proti goščavi.

Divjaki pa so ostali na svojem mestu ter niso šli za njimi; gotovo so imeli strah pred svinčenkami, saj pa je tudi bilo na kupe mrtvih na bojišču.

Aleš je prišel nazaj h gozdu, kjer so bili prenočili zvečer pred bojem. Bila je ondi temna goščava in nizek holmec jih je zakrival sovražnikovim očem. Nekaj streljajev od goščave se je širilo majhno gorsko jezero; tu so si napravili taborišče. Aleš je sklenil počakati še nekaj dni tukaj, da bi prevaril sovražnika in ga potem nenadoma napadel po noči ter osvobodil brata. Razpostavil je na okrog straže, ki so se menjale vsaki dve uri; vse je bilo prav po vojaško urejeno. Španjolci bi bili radi streljali ptiče, ker niso imeli mesa, pa Aleš jim je to ostro prepovedal, da ne bi se s tem izdali sovražniku in ves načrt uničili po nepotrebnem. Morali so se zadovoljiti s kruhom, sirom in sadjem, ki so ga imeli s seboj.

Proti večeru stopi Aleš na oni holmec, da bi ogledal okolico bolj natanko; kar zagleda oddaleč posameznega človeka na vso moč teči in kmalu za njim cela kopa drugih ljudi. V daljavi ni mogel vsega razločiti, ko pa je prišla oseba bliže, spoznal je evropsko opravljenega človeka. Srce mu zakipi radosti, saj je vedel, da ta človek ne more biti nihče drug nego Ferdinand. Planil je k svojim tovarišem, ki so ravno izkopavali globelji, da bi v njih po noči zakurili ogenj, ter jim veli urno zgrabiti orožje. Kar so dale noge, tekli so beguncu naproti; najprva sta bila Robert in Aleš. Begunec, videč pomoč, pospeši še bolj korake in se nekaj minut potem zgrudi ves spehan pred Alešem na tla.

Divjaki, ki so mu bili že čisto za petami, obstali so vsi osupnjeni, kajti gotovo so mislili, da je sovražnik že Bog vedi kje.

Kdo more popisati veselje, ki je zavladalo sedaj med rešitelji? Vojaki, popolnoma pozabivši prejšnje čemernosti, vriskali so in pozdravljali Ferdinanda. Nekateri so bili celo tako predrzni, da so streljali po divjakih, ki so urno obrnili pete ter se spustili v beg.

„O gospod Robert,“ jecljal je onemogli mladenič, „vi ste moj rešitelj, vi ste šli v tako nevarnost zaradi mene! Ne morem vam povrniti, Bog naj vam poplača to blagosrčno dejanje.“ In solze hvaležnosti so mu kapale po licu na Robertove noge, katerih se je bil oklenil.

„Pusti to, ljubi Ferdinand,“ pravi nato Robert; „vsakomur je dolžnost pomagati svojemu bližnjemu. Glej, za tvojo poštenost in marljivost ti je pripravil Bog še večje veselje nego samo rešitev iz sužnosti. Poglej tega mladeniča tu, — objemi ga, tvoj brat je!“

Ferdinand poskoči kvišku, v tem trenutku pa se ga je že oklenil Aleš in objemaje ga govoril polglasno:

„Ferdinand, moj brat!“

Več prevelikega veselja ni mogel izpregovoriti. Dolgo sta se držala oklenjena ljubeča brata, saj sta se videla danes prvičrat v življenju, doslej sta se poznala samo po imenu. Solze pristrčne radosti so kapale na sklenjeni roki; oba sta čutila le eno srečo, srečo bratovske ljubezni. Vse navzoče je prevzel ta prizor, bili so ganjeni in trda vojaška srca so se omečila do solz, ki jih nikdar niso poznala poprej.

Ferdinand, ki je bil zelo utrujen, sedel je na osla in vsa vojska se je napotila proti obrežju, kjer sta čakali ladji. Medpotoma je razodel Aleš bratu ob kratkem vse doživke svoje in očetove; oba sta upala, da se ob kratkem vsi srečno združijo, ko so toliko let bili raztreseni. Potem pa je začel tudi Ferdinand praviti o svoji sužnosti pri divjakih, ki sicer ni bila ravno dolga, pa vendar neprijetna.

„Ko so nas tisto noč napadli divji tolovaji,“ pričel je, „bil sem jaz najzadnji, kakor veste, gospod Robert. Zadrževal sem krutneže toliko časa, da so bile ženske rešene, potem pa sem tudi jaz mislil pobegniti, kajti črnuhov je prihajalo vedno več. Kakor dež so letele sulice krog mene, po sreči me ni ranila nobena izdatno, in dolgi noži so se svetili od vseh strani. Jaz pa sem se vendar s svojo sabljo toliko branil, da mi nihče ni prišel do živega. Naenkrat

pa se izpodtaknem ob neki grm ter telebnim na tla. Prej nego mi je bilo moč pobrati se, planejo divjaki po meni, mi zvežejo roke in zamaše usta ter me tirajo v stran. Zunaj vrta primejo me štirje možje ter siloma vlečejo dalje; če sem se ustavljal, suvali so me v hrbet ter mi žugali z noži. Kaj sem hotel? Iti je bilo treba, sicer bi jo bil prav po ceni izkupil za vselej. „Bes vas plentaj!“ mislil sem si, „ako bi imel jaz sedaj le svoje roke proste in sabljo v pesteh, pokazal bi vam, po čem ima okus.“ Pa ta želja je ostala le želja in jaz sem moral dalje v gore.

Med potjo sem slišal, kako so pokale vaše puške, in dasi nisem bil nič vesel svoje črnikave, razcapane družbe ter sem bil kaj slabe volje, bil bi vendar rad veselja zavriskal, slišavši pok za pokom, kajti pri vsakem strelu videl sem že v duhu, kako se je zvalil ta in oni predrzni ropar na tla. Slednjič sem dokončal neprijetno pot in prišel v raztrgano vas, ki že oddaleč ni obetala nič prida. Gnali so me takoj k poglavarju, ki je ravno sedel na dvorišču pod senčnato palmo pušič tobak ter se grozno kislo držal, kot bi se mu bilo po noči o hudobi ali pa Bog vedi o čem sanjalo. „No, danes je pa gotovo narobe vstal iz postelje, da se tako čemerno drži, kot bi bil komu metle upal; danes ne bo nič prida,“ si mislim sam pri sebi, ogledovaje to že precej postarno podobo, ki je sedela nepremakljivo, kot bi jo bil vkopal, ter je družila v sebi vse mogočnosti neomejenega vladarstva. Dolgo me še pogledal ni, menda sem se mu zdel preneznatna oseba zanj, ker nisem bil tako dimaste barve kot on. Slednjič pa se obrne proti meni in me ogleduje od nog do glave, da bi se menda prepričal, ali imam vse človeške lastnosti, ter pravi v slabi španjščini: „Kakšno delo znaš?“

„Da bi te . . .“, mislim si, „ta gotovo misli, da sem krojač ali pa črevljar; nemara zahteva, da bi njegove pol gole služabnike preskrbel z obleko.“ Ni mi prišlo takrat na misel, da nekateri poglavarji teh otokov zato radi lové Evropce, ker znajo ti razna umetna dela, kakršnih ondi ne umejo. „Jaz nisem rokodelec, veličanstvo,“ pravim nato nekako šaljivo, kar pa je menda glavar dobro zapazil. Kajti zelo se mu nagubanči čelo, gleda kot hudo vreme, izpregovori svojim spremljevalcem nekaj meni nerazumljivih besedi, zamahne z roko in brž me odženo v neko vinski kleti podobno sobo. Tu mi prinese eden neko orodje, ki je bilo vsemu bolj podobno nego metli, ter mi pokaže z

znamenji, naj počedim to beznico, v kateri je bilo res že toliko nesnage, da bi jo bil najlažje z gnojnimi vilami izkidal; menda so čakali nalašč name, da jim potrebim stanovališče. „Lepa služba pri divjaškem veličanstvu,“ si mislim; „Bog vedi, koliko plačila ima tukaj kraljevi pometać.“ To delo sem opravljal dan za dnevom in vedno ga je bilo dosti; včasih me je doletela tudi kaka pod rebra, če nisem bil dosti priden. Prenašati pa sem moral vse s potrpežljivostjo in ziniti še besedice nisem smel. Mislil sem pa vedno na beg, a nikdar ni bilo priložnosti, vedno sem bil le v poglavarjevi palači, ki je bila dobro zavarovana kroginkrog, razen tega pa sta hodila tudi dva služabnika vedno z menoj. Moje orožje, mošnjo, uro in obleko si je prisvojil kratko in malo poglavar; menda se mu je zdelo nespodobno, da bi bil pometać lepše opravljen nego vladar sam. Tako sem ga že drugo jutro videl v mojih hlačah in suknji stopati po dvoru. Oblekel jo je za poskušnjo, ali se mu bo dobro podala, pa njegovim dolgim nogam bile so hlače prekratke, zato je kazal spodaj golo kožo, kar pa ga ni prav nič motilo; novo obleko je le imel in še po ceni.

Danes zjutraj pa me pokličejo precej zgodaj, ko se je jedva zdanilo. Šest čuvajev z dolgimi sulicami me je čakalo na dvorišču, eden mi poda težko sekiro, pa tako skrhamo, da bi še gnilega štora z njo ne obtesal, ter mi reče, da moram iti z njimi v gozd les sekati. „Bog pomagaj!“ vzdihnem iz globočine srca, „to sekiro bi lahko brez skrbi jezdaril na Himalajske gore,* pa bi še žuljev ne dobil, ti ljudje pa hočejo, da bi z njo drevesa posekaval.“ — Prišli smo v velik gozd, kjer so stala velikanska drevesa, debela, da bi jih dva moža ne obsegla. Čuvaji mi pokažejo tako drevo, ležejo krog mene ter mi ukažejo na delo. Jel sem udrihati po drevesni skorji, pa čim bolj sem klepal, tem manj sem opravil. Mahal sem, da je vse iz mene teklo, pa na deblu se je ravno toliko poznalo, kot bi ga bil zajec oglodal. Moji čuvaji niso nič rekli, niti da delam prehitro niti da prepočasno; malomarno so gledali, kako leté pomalem šibice izpod sekire, — imeli so več potrpežljivosti nego jaz.

Med tem opraviлом zaslišim naenkrat v daljavi strel. Čuvaji planejo kvišku in poslušajo, tudi jaz sem prenehal

* Himalajske gore so v južni Aziji, ondi se nahajajo najvišji gorski vrhunci na zemlji (Mount Everest čez 8800 metrov).

in jel preudarjati, kaj je neki to. Eden izmed njih odide iz gozda in priteče kmalu nazaj ves spehan ter naznani po-tihoma nekaj svojim tovarišem. Takoj mi vele, naj popustim delo ter grem z njimi. Medtem je nastajal strel vedno hujši in je prihajal vedno bližje. Mene se polasti radosten čut, mislil sem na rešitev. Bolj trdno sem stisnil sekiro, čutil sem v rokah moči, kot še nikdar ne poprej. Čuvaji so me silili urno dalje in jaz sem jih nekaj časa ubogal. Ko pa pridemo na višino, odkoder se je videlo v vas, po-jenjalo je streljanje, le gruče ljudi so se zbirale ondi in so tekale semtertja. Čuvaji so se nekoliko ustavili ter pomirili. Sedaj stopi eden čuvajev k meni; znal je španski ter mi pove hladnokrvno, da je poglavar zapovedal takoj umoriti me, ker so moji beli ljudje napravili njemu danes strašno škodo. Mene je obliil mrzel pot in toliko da me niso obšle slabosti, kajti take neprevidene smrti si nisem želel. „Sedaj ti gre za življenje,“ pravim si, „poskusiti je treba še zadnjo rešitev: ako utečem, je dobro, ako pa me dohité, je pa že vse eno, umreti moram tako ali tako, ako ne uidem. Bog mi ne bo zameril, sedaj velja sila zoper silo.“

Dva črnuha upogneta debelo vejo in spleteta na njej zadrgo, da me kar po ondotni šegi obesijo; drugi štirje pa so zadovoljno zrli, kako se pripravljajo zame vislice. Ta trenotek porabim. Pogledavši okrog sebe, kje je pripravnejša pot za beg, zamahnem s sekiro in pobijem prva dva najbližja stražnika; ostali štirje pa zaženo strašen krik ter planejo nadme s sulicami, a jaz sem se vedel obračati. Eden me sicer sune v levo ramo, pa to mi ni dosti prizadejalo, le še hujše sem mahal okrog sebe in zopet sta ležala dva na tleh, dva pa sta odnesla pete tako urno, kolikor sta le mogla teči.

Sedaj sem tudi jaz pobral kopita ter jo vžgal po gozdu sam prav ne vedé kam; toliko se mi je zdelo, da grem proti morju. Od začetka sem tekal, ko pa ni bilo nikogar za menoj, hodil sem počasneje, ker sem bil že zelo utrujen. Kar zapazim za seboj celo trumo divjakov, ki so tekli na vso moč. „Da bi te...“, sedaj mi je slaba pela. „Ako me dotekó,“ mislim si sam pri sebi, „po meni bo brez usmiljenja.“

V tem trenotku grozne stiske prideta mi na pomoč — kdo si bi bil mislil? — moj lastni brat in moj dobrotnik, gospod Robert. To je ves popis moje prestane sužnosti, kjer so mi tekale najdalgočasnejše ure.“

Čeravno je to pripovedovanje močno ganilo vso družbo, morali so se vendar smejati Ferdinandovi preprostosti, ki je znal celo resne reči pripovedovati tako šaljivo. Vso pot so si imeli dosti praviti in prej, nego so se nadejali, bili so zopet pri morju in so se zadostno okrepčali pri španskem naselniku, ki jih je že željno pričakoval. Na-pravil je veliko gostijo in razveseljevali so se celo noč pri veselih govorih in polnih kozarcih, katere so praznili na zdravje otetemu Ferdinandu.

XIV.

V nekaterih dneh sta odrinili obe ladji s Filipinskih otokov proti domu, kajti Robert je bil že tudi sit potovanja in si je želel zopet miru. Dan odhoda je bil jako prijeten in nadejali so se dobre vožnje. Pa na svetu sploh ni nič stanovitnega in človek se takrat najbolj vara, kadar najtrdnjeje upa; tako je tudi morje vedno nestanovitno in mnogokrat goljufa zaupnega mornarja.

Obe ladji sta plavali mirno po morju in mornarji so uganjali šale po krovu, ker so imeli ugodno vreme in zato malo opravka. Kar se naenkrat nakupičijo oblaki na nebu, ki napovedo bližajočo se nevihto. Vse, kar se je moglo gibati na ladjah, se je lotilo svojega posla: jadra so se zadrgnila in dobro privezala in s strahom so pričakovali vsi viharja. Ni dolgo trajalo, navadno bobnenje je naznanjalo hudo uro, morje je vrelo, kot bi hotelo izhlapeti, in valovi so se dvigali vedno višje in višje. Kmalu je nastala skoraj popolna tema, le zdajpazdaj so predrli črno noč švigajoči bliski, katerim je sledilo votlo grmenje. Ljuto so zgrabili valovi ladji ter ju drvili dalje. Nekaj časa bili sta blizu skupaj, potem pa se je naenkrat izgubila Robertova ladja, na kateri je bil tudi Ferdinand, in je izginila v daljavi, „Lastavico“ pa je tiral vihar zopet drugo pot.

V tej strašni uri, ko je vse na ladji trepetalo, ko je pokal strop in so škripali jambori, povzdignil je Aleš v svojem kotiču roki k nebu ter molil goreče k Bogu za rešitev svojega brata Ferdinanda, s katerim sta se jedva sešla, pa mu ga je že zopet hotela vzeti usoda. In kdo ve, če ni storil isto tudi Ferdinand?

Aleševa goreča prošnja se je izpolnila. Že drugi dan je pojenjal vihar in nastalo je zopet lepo vreme. Ali je pa tudi Robertova ladja srečno prestala nevihto?

Vihar jih je zanesel precej daleč med Kitajsko in bližnji otok Hajnan.

„Lastavica“ je plavala zopet mirno dalje in Jaka je sklenil ostati nekaj dni v Kantonu, velikem kitajskem trgovskem mestu, da popravijo ladjo, ki jo je poškodoval vihar preteklo noč.

Nekega večera se jim bliža celo brodovje ladij, ki so urno jadrale, dasi so imele protipih. Jaku in Alešu bilo je dobro znano, kako nevarna so obrežja kitajskega morja zaradi mnogih roparjev, najpredrznejših in najgrozovitejših morskih tolovajev. V svojih lahkih ladjah ali „džunkah“ obsujejo tujo ladjo ter jo priklenejo z močnimi kaveljni nase, da ne more nikamor. Ako pa jim trda gre, umaknejo se urno h kraju v plitvo morje, kamor težka ladja ne more za njimi.

Jaka je naštel kakih osem takih „džunk“, ki so prihajale vedno bližje. Brž ukaže svojim mornarjem vzeti v roke puške, nekateri pa so imeli pripraviti žaganja in pezdirdja s prstjo zmešanega, da bi takoj zadušili smrdljive lonce, ki jih mečejo tolovaji navadno na ladje, da z njimi okužijo zrak. Vse je bilo pri delu. Jaka je opazoval neprenehoma bližajoče se ladje; Aleš je ukazoval in tudi sam pomagal, kjer je le bilo treba, in v nekaterih trenutkih je bilo pripravljenih pezdirdnatih gruž cele kupe, da bi kar najhitreje zadušili vsak lonec, ki bi padel na ladjo. V spodnjem delu ladje, kjer je kuhinja, pa stoji kuhar, velik, trden možak, z dolgim nožem za pasom, pri velikem kotlu, v katerem vre voda, ter kuri neprenehoma, kot bi hotel samo peklo razbeliti. Tiho in mirno stoji pri svojem delu, ne črhne nobene besedice ter vedno priklada premoga, da že kar zveni v kotlu. Sedaj zakliče poveljnik s prve tuje ladje v angleškem jeziku:

„Haló! Katera je ta ladja?“

„Angleški trgovski trijambornik »Lastavica!«“ odgovori Jaka.

„Kam greste?“

„V Kanton!“

„Ali imate pri sebi pravice?“

„Imamo jih, ako se hočete prepričati!“

Sedaj ni bilo nobenega vprašanja več; tuje ladje so obdale „Lastavico“ in kmalu so nastale ondi male lučice. Jaka zapove: „Pozor!“ Topovi so bili pripravljeni, puške napete in štirje mornarji so imeli v rokah pezdirdnate gruč

pripravljene. Nekaj časa je bilo mirno; potem pa vzdigne prva ladja svoje kreveljne ter hoče prikleniti „Lastavico“ in v tem trenutku prileti tudi nekaj smrdljivih loncev na ladjo, katere pa so mornarji takoj zadušili, preden so mogli razširjati svoj kužljivi duh. Takih loncev poslužujejo se sploh kitajski roparji pri napadih. Naliti so z nekako smrdljivo tvarino, katera gori in razširja strašen smrad, da mora človek poginiti. Sedaj zagrmje topovi na „Lastavici“, puške pokajo, iz velike usnjate cevi pa se vliva vrel krop na sovražnike, da je groza. Kuhar je zavrel velik kotel vode ter jo sedaj z nalašč za to pripravljenim strojem pljuskal na tolovajsko ladjo. Boj je kmalu minul, kajti sovražniki so bili preslabi; mislili so „Lastavico“ le preslepiti ter jo z zvijačo vzeti, pa jim je izpodletelo, zakaj na ladji je bil poveljnik star, izkušen mornar — Jaka. Naenkrat so se razpršile vse „džunke“ na razne kraje in „Lastavica“ je imela zopet mir. Teh tolovajev se je treba najbolj čuvati, kajti oni pomore navadno vse ljudi, vzamejo blago, ladjo pa potope, če se jim ne zdi pripravna, ali pa jo tudi vzamejo s seboj.

Že drugi dan po tem morskem boju zagledajo pred seboj obrežje, ki je bilo tik morja obraščeno samo z grmičevjem, dalje pa z gostimi gozdi. Majhna reka se je vila po peščenem produ ter se izlivala v morje. Jaka zapove jadra zadržniti, ker niso vedeli, kakšno je morje pri kraju, in kmalu so ustavili tudi ladjo, ko so se prepričali, da je morje vedno plitveje. Medtem se pripelje majhen čolnič ob kraju in v njem je sedelo troje ljudi, kot bi bili namenjeni loviti ribe. Ko zagledajo „Lastavico“, obrnejo tako naglo svoj čolnič, da se povezne. Pa ko bi trenil, so oni možaki iz vode ter zopet naravnajo poveznjeni čoln.

„Hembraj,“ pravi Aleš, „saj mora vendar-le ondi morje biti dosti globoko, sicer ne bi se zvrnil čoln; kaj pa, ko bi šli bližje suhe zemlje?“

„Beži, beži,“ odvrne Jaka nezaupno; „Bog vedi, kdo so ti ljudje in kaj nameravajo. Kitajci so navadno zviti, in kdo ve, ali niso to storili nalašč, da bi nas zapeljali? Ako gremo bližje, zadela bo ladja na pesek in potem obtičimo.“

Kitajci so odveslali zopet nazaj proti oni strani, odkoder so bili prišli.

Na ladji se je izpridilo meso, zatorej je sklenil Aleš ustreliti kako divjačino, ker so bili ravno blizu gozda.

Vzame svojo dvocevko in nekaj mož s seboj ter vesla v čolnu na breg. Kmalu zapazi v grmovju velikega fazana, ki pa je vedno toliko bežal pred njim, da ga je zmerom videl, ustreliti pa le ni mogel nanj. „Le čakaj,“ dejal je, „ravno tebe hočem imeti, ker mi nagajaš.“ Prihajala sta vedno dalje v goščo in kmalu je bil Aleš popolnoma ločen od svojih tovarišev, fazana pa le ni mogel dobiti. Slednjič se naveliča preganjati ga ter se hoče vrniti. Klicati jame tovariše, pa ne dobi nobenega odgovora, le posamezne poke je še slišal, pa grozno daleč proč. Urno je dirjal proti oni strani, odkoder je čul strel, in pride proti mraku na breg one reke, ki so jo poprej videli. Daleč tam na morju je stala „Lastavica“ in videl je čoln, v katerem so se peljali njegovi tovariši z lova ravno proti ladji. Klical je na vso moč, pa niso ga slišali.

Medtem se pripelje po vodi navzdol velik čoln, v katerem je sedelo kakih dvajset Kitajcev.

„Hej!“ pokliče jih Aleš, „kdo ste, prijatelji! Ali ne bi me hoteli peljati do one-le ladje? Dobro vam plačam.“

„Koliko pa daš?“ pravi eden in čoln se jame pomikati k bregu.

„Koliko pa terjate?“

„Dve kroni,“ bil je odgovor.

„O, to je preveč, pa naj bo, tja moram, ker se že bliža noč,“ pravi Aleš ter stopi v čoln.

Možje so urno dalje veslali po reki in nekako od strani pogledovali Aleša. Na njegovo vprašanje, kdo so, povedo mu, da so trgovci, ki so peljali blago v deželo, sedaj pa da se vračajo domov. Prišedši na iztočje reke, obrnejo naenkrat čoln ter veslajo ravno v nasprotno stran ob morju gori.

„Oho,“ pravi Aleš, „tako se nismo zmenili, kaj namerjate z menoj? Hudobneži, goljufi!“ Pa nihče mu ne da odgovora, le vedno urneje veslajo in kmalu jim je izginila „Lastavica“ izpred oči.

Ko pridejo do majhne ožine, zdrči čoln v precej prostorno luko, kjer je bilo čuda raznovrstnih ladij. Aleš je sedaj dobro vedel, v čigavih rokah je, pa ni hotel kazati bojazni, saj bi mu bilo to tudi malo koristilo.

„Bog me je že rešil iz marsikake nevarnosti,“ dejal je sam pri sebi, „torej me bo tudi iz te; bom vsaj nekoliko spoznal kitajske običaje.“ In res jih je spoznal še preveč, kakor se bodo čitatelji kmalu prepričali.

Kakor smo že rekli, je bilo v onem skrivnem zalivu mnogo ladij, ki so bile vse tolovajske. Njih poveljnik se je imenoval Tiun-Lin; čudno ime, jelite, ali to nič ne de, ime je kitajsko. Ko pripeljejo Aleša na ladjo, sedel je Tiun-Lin ravno v svoji kajuti ter igral z nekaterimi tovariši kocke, katera igra je Kitajcem zelo priljubljena. Srpo pogleda Aleša, pusti pri tej priči igro ter ga vpraša:

„Ali si ti z one ladje, ki nam je sinoči toliko prizadejala, ali si mar celo kapitan?“

„Nisem,“ odvrne Aleš, „jaz sem samo njegov prijatelj.“

„In odkod si?“

„Saj ne boš vedel, če ti prav povem.“

„Gotovo znaš več jezikov, kaj ne? Na primer francoski, španski, laški itd.“

„Znam jih nekaj, znam, samo vaše kitajščine ne razumem prav nič.“

„To nič ne de,“ pravi tolovajski poveljnik zadovoljnega obraza, — „meni je umrl pred nekaj dnevi tolmač in sedaj ravno potrebujem drugega; boš pa ti prevzel to službo.“

„Oho,“ odvrne Aleš, „tako brž to ne gre. Vprašam vas najprej, s katero pravico se me smete polastiti? Pomislite, da sem v službi onega naroda, ki vam je v marsikaterih bojih že pokazal svojo moč in neustrašenost, gotovo se vam niso še popolnoma zacelile rane angleških mečev in tudi njih bombe so vam menda še v spominu.“

„Že vemo, že,“ roga se mu poveljnik, „to je vse prav lepo, ali ti si sedaj naš, razen če se odkupiš, potem te pošljem zopet na ladjo. He, sto zlatov, to ni veliko za tako mogočno glavo!“

„Kje pa bom vzel sto zlatov?“

„Kjer hočeš. Če jih nimaš pri sebi, piši ponje kapitanu, ako je tvoj prijatelj, kakor praviš; gotovo ti bo toliko zaupal. Eden mojih mornarjev pa pojde po odkupnino.“

Aleš je ostal trdovraten in se ni hotel pogoditi s tolovajskim poglavarjem, da bi kaj dal. Ko ta vidi, da nič ne opravi, vzame Alešu mošnjo, v kateri je imel še precēj denarja, vzame mu njegovo dvocevko, jako krasno delo, in pa vse strelivo. Vse to shrani v svoji kajuti v stekleno omaro, katero je gotovo kje zaplenil, Aleša pa veli zapreti v sosednjo sobico.

Tu je začel Aleš premišljevati svojo nezgodo in nepremišljeno naglost, ki mu je že tolikokrat škodovala.

Kesal se je, ali prepozno; po toči zvoniti ne pomaga nič. Pride mu pa na misel, da namerava morda Tiun-Lin napasti nenadoma „Lastavico“, ki bi se ga v tej plitvini ne mogla tako krepko ubraniti kot na širokem morju; videl je bil pa tudi, da je tolovajska moč precej velika in bi ne bilo varno z njo bojevati se. Šine mu naenkrat v glavo dobra misel: „Umoril me ne bode, ako res potrebuje tolmača, jaz pa imam sedaj lepo priložnost, da naznanim Jaku nevarnost ter ga opomnim, da naj brž pobegne od kraja na široko morje. Tiun-Lin mi je naročil pisati pismo do kapitana po odkupnino. Dobro; pisal bom Jaku v francoskem jeziku, saj tolovajski glavar pač razume nekoliko angleščine, francoski pa čitati gotovo ne zna.“ Nestrpno je zdaj čakal, da more govoriti s poglavarjem.

Proti večeru pride v njegovo sobo sam Tiun-Lin ter ga zopet vpraša, če se hoče odkupiti.

„Da, premislil sem si,“ pravi Aleš; „meni je prostost ljubša nego čepeti v teh vaših kurnikih. Prinesite mi tinto in pero, takoj hočem napisati pismo kapitanu. Samo da ostanete mož-beseda!“

„Kajpada,“ pritrди poglavar veselo ter pošlje služabnika brž po pisalo.

Kmalu prinese sluga velik, lesen vrč črnila in mesto peresa čopič, kajti Kitajci, Japonci in tudi nekateri drugi azijski narodi ne pišejo s peresi kot mi, temveč s čopiči, kakršne imamo pri nas za slikanje.

„Piši tedaj!“ pravi Tiun-Lin ter mu poda prineseno orodje.

Aleš prične čečkati z nepriročnim orodjem, kolikor se je najbolj dalo, ter se drži tako resno kot trgovec pri svojih računih, kajti prepričal se je, da poglavar res ne zna čitati, ker je vedno pazil bolj na njegove oči nego na pisanje. Napisal je torej tako-le pismo:

„Preljubi tovariš Jaka!

Po nesreči sem prišel v roke znanemu kitajskemu roparju Tiun-Linu, ki terja od mene sto zlatov odkupnine. Ne podam se v nobeno pogodbo in le po zvijači ti naznanim, da béži od obrežja takoj, ko dobiš to pismo, ker te morda že nocoj obsuje silnejša moč nego oni večer in „Lastavica“ bi obnemogla. Ne skrbi torej zame — jo bom že kako unesel, le glej, da rešiš ladjo. Aleš.“

„Kaj si napisal?“ vpraša ga Tiun-Lin, ko Aleš konča.

„Kar si mi rekel — da dobim denar; ná, tu je pismo!“

Tolovaj vzame pisanje v roke, pa ravno narobe, ter strmi vanj kot bi čital, in Aleš se je moral premagovati, da se ni na glas zasmel. Potem zapečati Tiun-Lin sam pismo, vtakne ga v žep in reče:

„Da boš vedel, da te mislim resnično izpustiti, pojdem sam po denar tja in ti se popelješ z menoj.“

Aleš je res mislil, da se morda po sreči osvobodi, ali ko pride na krov ladje, vidi, da se pomiče vse brodovje proti „Lastavici“. Spredej je šla ladja, na kateri sta bila Aleš in Tiun-Lin, druge pa so ostale nekoliko zadaj. Aleš je vedel, kaj namerava tolovajski poglavar, ter izprevidel grozno nevarnost „Lastavičino“. Na vso moč je začel vpiti, ko so prišli že blizu ladje, naj beže ter mahaj z rokama, akoravno mu je Tiun-Lin s smrtjo žugal, ako ne molči. Prišli so k ladji in tolovajski poglavar je poslal na Alešovo veselje svojega slugo s pismom na ladjo po denar. Aleš je bil zelo nemiren in nestrpiliv, kaj bo, kajti tolovajske ladje so se vedno bolj bližale „Lastavici“.

Tiun-Lin je ravno dal znamenje, da napadejo „Lastavico“, ko naenkrat zagrmé njeni topovi in dve tolovajski ladji zajamete vodo; potem pa se dvignejo jadra in „Lastavica“ je srečno popihala. Aleš je videl oddaleč, kako so ga pozdravljali njegovi tovariši, on pa je z roko mahal, naj le urno beže.

„Kaj je to?“ pravi Tiun-Lin srdito Alešu, ko je videl, da ga je njegov up goljufal. „Malovrednež, si li upaš vpričo mene kaj takega storiti, ko te lahko zdrobim v prah, kot črva! Le čakaj, to mi boš drago plačal.“

Tiun-Lin je namreč mislil, da bodo prišli mornarji v čolnu po Aleša, medtem pa bodo napadle njegove ladje „Lastavico“ ter jo oropale; Aleš pa je bil premeten in mu je uničil ves naklep.

„Saj si sam čital pismo,“ smeja se Aleš, „tvojega žuganja se pa jako malo bojim; saj že vem, da ste Kitajci strahopetci.“

Jezno se je poglavar povrnil v svoje zatišje in velel Aleša zapreti v prejšnjo sobo ter mu naznanil, da bo najprej po kitajski tepen, potem pa si bo moral sam trebuh preparati. To ni bilo veselo naznanilo za Aleša, ki je vedel, kako tepó Kitajci. Vržejo namreč človeka vznak in ga bijejo s palicami od glave do nog, dva pa ga natezata, eden pri glavi, drugi pri nogah. Ko se je to mlatenje nekolikokrat ponovilo, obrnejo ga in prično iznova.

Aleša je pretresel mraz, ko je videl, da se poglavar res ne misli šaliti, temveč ga je trdna volja izvršiti žuganje. Dva dni mu je dal odloga, da se pripravi za trpinčenje, in sicer brez vsega jedila.

Alešu, ki je vedno vlekel na uho, se zdi drugo noč, da so tolovaji nekam odšli ter pustili le nekaj straže doma. „Sedaj ali pa nikoli moram priti iz te lesene ječe, kajti po trebuhu tepen biti od teh potepuhov je presramotno.“

Poskušal je na vse strani, kje bi se dalo kaj privzdigniti, pa nič ni mogel najti, ker je bila njegova soba ravno v sredi. Domisli se pa, da je zraven njega Tiun-Linova soba, odkoder se pride h krmilu. Ta pot se mu je zdela pripravna tudi zato, ker je bila shranjena ondi njegova mošnja, lovski nož in puška. Ali kako priti vanjo? V njegovi sobi je ležal star zaboj; tega pristavi k steni, stopi nanj in kaj vidi? Da je zgoraj precej velika luknja, zadelana samo z deščico. Počasi jo začne trgati, da bi preveč ne pokalo, in vedno posluša, če se zgoraj nič ne giblje. Pa ondi je bilo vse mirno, še nobena straža ni korakala semtertja, le žlobodranje nekaterih moških je bilo čuti. Aleš odtrga desko ter zleze skoz luknjo; pa v poglavarjevi sobi je bilo tako temno, da ni videl, kam naj stopi; bal pa se je, da ne bi česa prevrnil in napravil ropota. Dolgo tiplje okrog, slednjič pa se spusti dol in pri tem prevrne omaro, ki zelo zaropota; pa na vrhu vendar niso nič čuli. Sedaj poišče Aleš ono stekleno skrinjo, kjer je bila spravljenjena njegova mošnja in orožje. Dobi jo ali bila je zaklenjena. To ga ne ustavi, on potisne steklo, da se zdrobi, potem pa jame brskati med šaro. Mošnjo in nož srečno dobi, puške pa ni bilo, menda jo je bil vzel poglavar s seboj. „Nič ne de,“ misli si, „saj bi me puška še ovirala na begu; da imam le to.“ Pogledavši skoz lino, vidi, da so vsi stražniki vtopljeni v kocke. To je bilo kakor nalašč.

Zunaj je bila temna noč; le malokatera zvezdica je migljala na nebu, sicer pa je bilo tiho, brez vetra in morje pokojno kot začarano. Aleš bi bil rajše videl, da bi bilo nekoliko vetrno ter bi valovi pljuskali, da bi se njegovo plavanje ne čulo, pa kaj se je hotelo, bila mu je zadnja ura in treba je bilo podvzati se. Po krmilu je zlezel dol lahko kakor veverica, potem pa je švignil v morsko globočino. Plaval je dolgo pod vodo in le toliko se je včasih prikazal na vrh, da je dobil zopet sapo ter se ogledal, če

niso zapazili njegovega bega; bilo je vse tiho kot prej, po ladjah so gorele luči in straže so se zabavale z igro. Srečno je priplaval h kraju ter se spustil v beg, sam ne vedoč kam. Ko teče nekoliko korakov, pride mu naproti velik možak, ki je omahoval zdaj na eno zdaj na drugo stran. Aleš spozna takoj enega izmed tolovajev, ki je bil zelo pijan. Da ne bi ga videl oni, uleže se počrez v grmovje kraj poti ter počaka, da pijanec odide. Pa imel je že nesrečo; tolovaj se ravno ondi izpodtakne ter telebi črez Aleša. Hudo zarobanti, plane kvišku ter zagradi Aleša za vrat klicaje na pomoč. To so bili strašni trenotki, pa Aleš vendar ni izgubil zavednosti. Trdno popade nasprotnika ga telebi na tla, da je kar glava zazvenela, in beži, kar more. Ni pa še tekel dolgo, ko vidi, da se je za njim vsula cela druhal. Napenjal je vse moči, pa oni so prihajali vedno bližje, ker so mu pešale moči. Mislil si je že, da je izgubljen, ko zapazi v dolinici nekaj hiš. Bila je kitajska vas.

Udere jo tjakaj, preskoči nizek plot in beži v najbližjo hišo. Ker so bila vrata zaprta, ne čaka toliko, da bi sklical ljudi, temveč buti ob duri, da kar odskočijo; v tem trenotku pa že zapazi nekatere radovedne tolovajske glave, ki so prežale izza plota, noter pa si niso upale.

Aleš začne strašno razsajati po hiši, da bi prebudil ljudi. Kitajskega jezika ni razumel več nego: tat, ropar, morivec; te besede je čul na ladji pri Tiun-Linu, zatoraj je tudi tukaj neprenehoma kričal te besede, da bi predramil speče ljudi.

Kmalu priteče celo krdelo služabnikov, pa bili so vsi zbegani, tako jih je prestrašilo to nenadno lomastenje. Eden je pograbil stol, drugi debelo palico itd., kar je komu prišlo v roke. Od začetka so menili, da je Aleš sam tat, ki se je priplazil v hišo, zlasti, ker je bila njegova oprava čisto tuja; kmalu bi se mu bila slaba godila, ker so mu že od vseh strani pretili s palicami in stoli. Aleš pa je začel v tej zmešnjavi še hujše vpiti in kazati ven ter je služabnike tako zmotil, da prav nič niso vedeli, kaj je. Medtem pride iz sobe gospodar s svetilnico v rokah in vpraša, kaj pomeni krik. Aleš mu pove v angleškem jeziku na kratko vso dogodbo ter ga prosi, naj ga prenoči, drugo jutro pa bo skusil priti v kako primorsko mesto. Po sreči je razumel gospodar angleški.

Ko Aleš dokonča svoje pripovedovanje, začne ga gospodar ostro gledati, kot da bi mu nič kaj ne zaupal.

„Kdo ve, kakšen potepuh si!“ pravi mu. „V moji hiši ne moreš ostati; pojdi kamor ti je drago, pa le urno, da zaprem duri.“

„Kaj?“ pravi Aleš jezno, „brez pomoči me hočeš iztirati iz hiše, da zopet pridem v pest tolovajem? Ne ganem se z mesta in rečem ti, ako mi ne daš prenočišča, zatožim te pri mandarinu.“*

„Jaz sem sam mandarin v tem okraju.“

„Dobro, tedaj moraš tudi vedeti svoje dolžnosti.“

Dolgo sta se pričkala, pa mandarin ni hotel nič odjenjati in ukaže zapreti Aleša v temno sobo. Skoz majhno linico je videl odondod Aleš, kako so se še vedno prikazovale radovedne tolovajske glave izza plota, v vas pa se vendar nihče ni upal. Aleš je bil zelo utrujen; kmalu je sladko zaspal, kar bi kdo drugi gotovo ne bil storil na njegovem mestu.

Drugo jutro pride v ječo služabnik ter prinese v skledi nekaj slabih jedi in kozarec vode, potem pa zopet zapre duri in odide.

Aleš je že težko čakal poldneva, kajti takrat je upal, da ga pokliče mandarin zopet k sebi ter mu naznani, kaj namerava z njim. Res se ni motil. Opoldne pride ponj služabnik ter ga pelje v veliko sobano pred mandarina.

„Poizvedel sem,“ prične ta, „da si ti hudodelec, ki si ušel iz sužnosti poštenega trgovca Tiun-Lina in na begu enega njegovih hlapcev pobil skoraj do smrti. Nočem se zameriti Tiun-Linu, ki je moj prijatelj, zatorej te mu bom jutri zvečer zopet izročil.“

„Kaj mi kvasiš?“ pravi Aleš ves zavzet. „Tiun-Lin je pošten trgovec? Ropar je in še zelo nesramen, in ako je tvoj prijatelj, si tudi ti z njim vred lopov ter ne zaslužiš, da opravljaš službo vašega nebeškega veličanstva.** Jaz pa ne grem nazaj, rajši takoj tukaj poginem; rečem pa, da se ti bo dobro otepalo vse to, kajti moji prijatelji se bodo gotovo maščevali zaradi mene, in če se ti kaj neljubega pripeti, boš sam kriv.“

Mandarina so te besede nekoliko oplašile, še bolj pa Aleševa srčnost. Nekaj časa premišljuje, kaj bi ukrenil, potem pa pravi:

* Mandarini imenujejo se kitajski višji uradniki, ki so tudi poglavarji pokrajin.

** Kitajci imenujejo po svoji poganski veri svojega cesarja „nebeškega sina“.

„Ako si res pošten človek, storim ti dobroto: jutri prideš pred sodbo, in kar se bo tam določilo, to bo; ne morem pomagati.“

„Že prav,“ odvrne Aleš, „prosim te samo, da mi daš čednejšo sobo in boljših jedi nego danes.“

To je pomagalo. Aleš je takoj prišel v čednejšo sobo, kjer je bila tudi postelj — v prejšnji je bil samo kup gnile slame — in je dobil tečnih jedi. Težko je pričakoval drugega dne, ko bo prišel pred sodbo. Željen je bil vedeti, kako sodijo kitajski sodniki, vendar pa ga je zelo vznemirjala misel, da bo morda moral nazaj med tolovaje. Mrzel pot se mu je cedil po čelu in strašna smrt mu je stala živo pred očmi.

Drugo jutro se odpro duri in služabnik ga pelje v sodilnico. Ondi je bilo zbranih mnogo Kitajcev pri dolgi mizi, čakaje obravnave. Aleš se ozre po njih in se zavzame, ko vidi med sodniki tudi Tiun-Lina! Nehote so se mu nekoliko šibile noge, ker je vedel, da sedaj ni več pomoči. Vendar se ojači ter stopi moško k mizi, kjer je preobračal eden sodnikov velike pole papirja. „Neustrašenost in predrznost pri teh ljudeh največ opravi,“ misli si Aleš; „naj bo, kar hoče, ne vdam se pa ne.“

Sodba je trajala grozno dolgo; vse natanko so izprašali Aleša, ki jim je zdaj dvoumno zdaj zbadljivo odgovarjal, da so se sodniki zelo jezili, zlasti pa mandarin.

Aleš je moral ves čas stati pri mizi, drugi so pa sedeli. Naenkrat pa prime najbližjega sodnika pod pazduho, ga pomakne v stran ter sede sam na stol. Vsi so se začudeno pogledali in majali z glavami, rekel pa ni nobeden nič; videti je bilo, da imajo vendar nekoliko strahu pred tem predrznim človekom. Aleš je moško sedel, sodniku pa so morali prinesiti drug stol, ker si ni upal s sedeža pregnati drznega zatoženca.

Sodba je bila sklenjena in naznanilo se je Alešu, da mora nazaj k Tiun-Linu, kateremu je ušel. Branil se je na vso moč, češ, da rajše takoj umrje, nego da bi še kdaj šel k neusmiljenemu roparju. Njegova grozeča postava je oplašila sodnike, niso se ga upali dotakniti v sodilnici. Mandarin in tolovajski poglavar pošepetata si tiho nekaj na uho, potem pa odpeljejo Aleša zopet v ječo.

Tu jame premišljevati, kaj neki nameravajo z njim. Slišal je že večkrat, da obsodijo Kitajci skrivaj marsikaterega naglo na smrt, pa naj je kriv ali ne, posebno ako

se nadejajo denarja pri njem. Nemara se tudi njemu ne bode nič bolje godilo. Mandarin bi ga bil morda osvobodil, pa imel je velik strah pred morskim roparjem Tiun-Linom. Kitajska policija tudi dosti ne pazi na te krvoločnike, bodisi da se jih boji ter je zadovoljna, da jo le v miru pusté, bodisi pa, ker jej donaša dosti dobička. Mnogokrat so deželni poglavarji sami v zvezi z roparji ter jih še nalašč hujskajo nad Evropce. Kitajci so sploh potuhnjenci; nič jim ni upati. Posebno pa so nezaupljivi proti vnānjim ljudstvom; zato so si morale evropske vlade toliko prizadejati, preden so prišle v deželo. Da Kitajci ne trpé tujih narodov, to svedočijo visoke ograje, s katerimi so imeli deželo zaprto več stoletij. Na suhem so jo obdali z visokim zidovjem, ki je tristoštirideset milj doglo, po morju pa so razpeli močne verige, da se nobena ladja ni mogla bližati deželi. V teku časa pa je zidovje razpadlo in tudi že sploh ni več dosti koristilo zoper novodobne vojne priprave; angleške ladje pa so raztrgale verige in tako prišle v luke.

Aleš je živo čutil, v kakšni nevarnosti je zopet, in je zelo obžaloval svojo naglost in nepremišljenost. Nič drugače ni mislil, nego da je ta noč njegova zadnja, da bo moral storiti grozno smrt med surovimi ljudmi, daleč od svojih staršev, ki ga gotovo že željno pričakujejo. V tej stiski spomnil se je zopet besedi starega Petra, ki mu je tolikrat dejal: „Fant, moli rad, pa se ti ni treba ničesar bati; Bog je mogočnejši nego so ljudje.“ Pokleknil je in začel goreče moliti, da bi ga Bog rešil vsaj iz rok krvoločnega tolovaja. Saj smrti se ni bal, le groza ga je bilo, ko se je domislil, da ga bodo poprej tako grdo mesarili, še več pa, da bo moral umreti brez tolažbe sv. zakramentov. Aleš je bil krepka slovenska duša in se je trdno držal naukov, ki sta mu jih v mladosti vcepila župnik in Peter. „Staro vino, stara vera,“ dejal mu je vedno njegov rednik, „to je najboljše; sleparij nam ni treba.“

Ko je opravil večerno molitev, bilo mu je takoj lažje pri srcu, čutil se je krepkega kakor še nikdar poprej in je legel k počitku v trdnem zaupanju, da ga Bog ne bo zapustil.

Po noči ga prebudi praskanje pod stropom. Mirno posluša, gleda kvišku, pa ne more ničesar razložiti, ker je bila tema. Ono praskanje je bilo vedno glasneje, kot bi nekdo žagal, potem pa utihne. Aleš je mislil, da zgoraj morda kdo kaj popravlja, in zopet leže, da bi spal. Zdajci

pa zašumi nekaj pred njegovo postelj na tla. Aleš pobere in otiplje listič papirja. „Kaj je neki to?“ preudarja na vse kraje, pa bila je tema in on ni mogel čitati. Ni mu bilo več mogoče zaspiti in željno je pričakoval jutra. Jedva se je nekoliko zdanilo, razgrne list ter jame čitati; bilo je pisano v laščini:

„Danes opoldne spustim ti skoz to luknjo nekaj kitajske obleke. Skrbno jo skrij, da je nikdo ne vidi, zvečer pa, ko se popolnoma stemni, bodi pripravljen na beg; o polnoči pridem pote.“

Aleš bi bil najraje veselja zavriskal.

„Sam Bog vedi, kdo je ta prijatelj, ki ve zame,“ je premišljeval; „ali pa je morda kaka zvijača?“

Ta misel ga nekoliko oplaši. Pa čemu zvijača? Saj več se mu ni moglo zgoditi, nego da ga umore, to pa ga je tudi čakalo pri hudobnem Tiun-Linu in morda še strašnejša smrt. Nestrpljivo je pričakoval poldneva, še bolj pa večera, le nekaj ga je skrbelo: da bi ga še po dnevi ne oddali Tiun-Linu.

Približa se poldan in ravno je odšel služabnik, ki mu je prinesel hrano; sedaj je bil Aleš že mirnejši, ker ga ni poklical s seboj. Kmalu potem se odpre na stropu majhna votlina in skoz njo prileti zavezana culica. Aleš jo razveže ter najde v njej popolno kitajsko opravo, jo skrije za postelj, da bi je kdo ne zapazil, potem pa pričakuje večera, poln najslajših upov. Jedva se je storil mrak in je zopet odšel služabnik, ki mu je prinesel večerjo, izvleče Aleš izza postelje obleko ter se opravi. Rad bi se bil ogledal v zrcalu, ko bi ga imel, kako se mu poda kitajska obleka, posebno zavihani črevlji, podobni lesenim cokljam, ki jih je videl včasih doma pri pastirjih.

Nikoli mu niso ure še tako počasi tekle kot ta večer. Ni se ganil od vrat in vedno je držal zapah, pričakovaje, kdaj se bo odmaknil. Vse je bilo že mirno okrog, polnoč je moralo že davno odbiti, pa rešitelja le še ni. Aleš je začel dvomiti. Sedaj zašumi nekaj po hodniku, zapah lahko zaškrta in duri se odpro.

„Le urno!“ pravi mu trd glas pred njim stoječega moža v kitajski obleki. Aleš ga prime za roko in urno stopata po dvorišču proti majhnim vratom, katera neznanec tiho odpre in zopet zapre za seboj. Bila sta na prostem. Nebo je bilo jasno, zvezde so migljale in hladen vetrič je šumljal po drevju. Aleš je zopet dihal prosti zrak.

Urno sta stopala dalje, neznanec naprej, Aleš pa za njim. Rad bi ga bil medpotoma vprašal, kdo je in kam ga pelje, ker pa je mož ves čas molčal, si tudi Aleš ni upal črhniti. Prizadeval si je, da bi ga videl v obraz, ali oni je imel pokrivalo globoko potisnjeno na čelo, da Aleš prav nič ni mogel spoznati.

Prišla sta v dolino in pred njima se je širilo morje. Ob bregu je stala samotna koča; Alešev spremljevalec stopi vanjo in kmalu prideta dva moža ven, eden že prileten, drugi pa še mlad, bržkone njegov sin. Usedejo se v majhen čoln in brodnika začneta veslati. Ko se pomaknejo od brega bolj na široko morje, zapazi Aleš na višini, kjer je bila ona kitajska vas, veliko bučo, ki je svetila raznih barv.

„Kaj je to?“ vpraša svojega tovariša.

„Molči!“ zavrne ga ta polglasno; „zapazili so najin beg. Kitajci nastavijo take svetilnice po gričih, kadar ubeže sužnji.

Veslarja sta bila po sreči tako obrnjena, da nista videla one svetilnice. Alešev tovariš jima nekaj zamrmra v kitajskem jeziku, stisne vsakemu cekin v roko in čoln se je začel hitreje pomikati.

Dan se je že delal, ko zapazijo v daljavi zidovje.

„Kanton!“ vzklikne veselo Alešev tovariš, „rešena sva!“

Bili so že čisto pri luki, ko se pripodi nagloma za njimi pet velikih čolnov; ljudje v njih so grozno kričali in mahali v znamenje, naj naša brodnika ustavita. Ta dva res začneta zvedavo gledati Aleša in njegovega rešitelja, potem pa izpustita vesli ter se ne ganeta nikamor, čeravno ju je tujec priganjal zlepa in zgrda. Oba sta spoznala, da so Kitajci, ki so zasledili begunce ter jo udrli za njima. Begunca sta spoznala nevarnost ter hotela sama poprijeti vesli, pa Kitajca nista pustila. Zdajci pa priplava ravno iz luke zelo okinčana ladja z vihrajočo angleško zastavo. Beguna zavriskata ter mahata proti nji. Angleži pa niso vedeli, kaj hočeta; mislili so, da jih pozdravljata, in so tudi mahali s klobuki in robci. Sovražniki so bili za petami; kaj je bilo storiti? Oba skočita v morje ter plavata proti angleški ladji. Angleži krenejo proti njima in zdaj sta bila rešena med veselimi Angleži, ki so se peljali na izprehod. Bil pa je tudi skrajni čas, kajti ravno v tem trenutku prišle so tudi kitajske ladje do onega čolna, s katerim sta bila pobegnila.

Alešev neznani rešitelj sname svoje kitajsko pokrivalo z glave; sivi lasje se mu vsujejo po ramah. Svoje žive oči upre v Aleša ter mu pravi:

„Dragi mladenič, me li še poznaš?“

„O, Lavrencij, moj nekdanji mojster Rašet! Smrti bi se bil prej nadejal nego vas tukaj videti.“

„Saj si se je lahko nadejal,“ smehlja se Lavrencij; „bila ti je že za petami. Danes zvečer bi te bili odpeljali k tolovaju Tiun-Linu.“

Poln radosti in hvaležnosti je objel Aleš svojega rešitelja, ki ga je našel po dolgi ločitvi tako nenadoma.

Aleš razodene ob kratkem Angležem svojo usodo ter jih popraša, če ne vedó kaj o „Lastavici“; oni pa mu povedo veselo novico, da je „Lastavica“ v kantonski luki in da so dobro znani z njenim kapitanom. Takoj so prepeljali Aleša in Lavrencija v Kanton.

Kdo more popisati veselje na „Lastavici“ ob Aleševem prihodu! Mornarji, ki so bili že zelo v skrbeh zaradi njega, vriskali so veseli ter ga pozdravljali in stari Jaka mu je stiskal roko ter ga opominjal, da ne sme več tako nepremišljeno ravnati, ker tukaj ni tako kot v Evropi.

Zvečer sta se izprehajala Lavrencij in Aleš po krovu in mladenič je pripovedoval starcu, kaj je doživel, odkar sta se ločila.

„Sedaj pride vrsta na vas,“ pravi Aleš, ko dokonča svojo povest.

„Jaz ti ob kratkem lahko vse povem,“ odvrne ta, „ni mnogo zanimivega. Ko sva se ločila v Afriki in si ti ostal pri beju, dal je mene svojemu prijatelju, sosednemu vladarju. Postal sem ondi vrtnar, in ker sem delal, kot bi bil v sužnosti popolnoma zadovoljen, dal mi je mnogo prostosti in je tudi še precej lepo ravnal z menoj. Nekega jutra odide vladar na lov z vsemi svojimi služabniki, jaz pa sem ostal doma in delal po vrtu. Kar pride mimo Evropec in se ustavi pred vrtom izprašujoč me o imenih nekaterih rož. Ko se nekaj časa pogovarjava, mi pove, da je iz Nemškega in potuje že dalje časa po Afriki. V meni se zbudi želja po prostosti in prosim ga, če ne bi me hotel vzeti s seboj, ker sem tudi Evropec ter sem prišel po nesreči v sužnost. Mož je bil usmiljenega srca. „Če je tako,“ dejal je, „le pojdi z menoj, saj jaz ravno mislim odriniti sedaj iz Afrike proti Aziji.“ Jaz popustim vse orodje na vrtu, zasedem pripravljenega velbloda in udarili smo jo narav-

nost proti morju. Ondi je že čakala ladja nemškega popotnika in urno smo odrinili proti Aziji. Izvedel sem pa po naključju ravno nekaj dni poprej o tvojem begu in to me je popolnoma potolažilo; upal sem, da te zopet kdaj vidim. Svojemu dobrotniku sem koristil mnogo na potu. Znal sem mnogo jezikov, razen tega pa sem tudi poznal običaje raznih ljudstev ter sem mu marsikaj vedel povedati o tem in onem. Na potovanju pridemo slednjič ravno semkaj v Kanton. Tu pa me je zadela velika nesreča. Moj dobrotnik je nagloma umrl in jaz nisem imel nobene pomoči več. Kapitan na ladji je bil trdosrčen mož in me ni hotel sprejeti na ladjo brez plače, jaz pa nisem imel nobenega denarja. Prodal sem rokopis, ki sem ga dovršil na potovanju, nekemu učenjaku, kateremu je bil zelo všeč, pa to je bilo premalo in mi ni dosti pomagalo. Kaj sem hotel? Po sreči pride nek mandarin ter me vpraša, če znam več jezikov. Ko mu potrdim, mi reče, naj grem k njemu v službo, ker potrebuje pri svojem poslu takega človeka, in jaz sem rad sprejel to ponudbo. Sklenil sem ondi ostati toliko časa, da si prislužim potrebnega denarja, potem pa se vrniti v Evropo.

Kar se naenkrat ti prikažeš v hiši mandarinovi, kakor bi bil padel z neba. Jaz sem poizvedel vse, kar so namerjali s teboj. Ko ne bi se bil ti tako moško obnašal, bil bi že prej zopet v tolovajskih rokah; tako se je pa mandarin vendarle nekoliko bal za svojo kožo. Pri sodbi pa so sklenili tretji večer natihoma odpeljati te k Tiun-Linu. „Sedaj velja“, dejal sem, „moram ga rešiti“. Zdolbel sem luknjo v svoji stanici, ki je bila po sreči ravno nad tvojo ječo, ter ti vrgel najprej listek, potem pa obleko, katero sem izmaknil nekemu služabniku. Sicer sem res ukradel to malenkost, pa v takih okoliščinah ni drugače. To je vse, ljubi moj, kar ti imam povedati.“

„Zakaj pa mi niste takoj v onem listu naznanili svojega imena?“ vpraša sedaj Aleš.

„Ker sem se bal, da ne bi ti prevelikega veselja podrl mojih namer. Ako bi bil mandarin izvedel, da sva znanca, bi te bil takoj odpravil, in nikamor drugam — kot v krtovo deželo.“

XV.

Vsi so bili že siti tega blodenja po svetu in so hrepeneli zopet po domačem kraju. Jaka je napovedal za dan

odhoda tretje jutro. Drugo jutro pa so dobili še posebno veselo novico po neki španski ladji, ki je prišla v Kanton; da je Robertova ladja, na kateri je bil Alešev brat Ferdinand, srečno prišla v Kalkuto in da bo ostala tam več dni.

Krasno jutro je bilo, tisto krasno jutro, ki ga more uživati le mornar sredi morske planjave. Solnce se je dvignilo izza morja počasi ter je razlilo pestre barve po šumecih valovih; rosa na jadrih se je lesketala liki biseri, zagoreli obrazi pomorščakov pa so se radostno obračali proti severu, kjer so dvigali mogočni vrhovi Himalajskih gorá svoje snežene glave ponosno kvišku, katere so obsevali solnčni žarki. Na zahodu se je prikazala druga vrsta indijskega gorovja, tam v zakotju pa, kjer se deli velika reka Ganges v mnogo tokov, se je bliščalo belo zidovje mesta Kalkute. Tjakaj je jadrala „Lastavica“ urnih perot in kmalu se je odprla mornarjem velika luka, polna nebrojnih jamborov, liki goli zimski gozd.

Veselo so prepevali mornarji in Aleš je že od daleč pozdravljajl srečno mesto, kjer bo zopet našel svojega brata.

Jedva so prijadrali v lukó in uredili potrebne reči, že jo je ubral Aleš naravnost na Robertovo ladjo, katero je že od daleč spoznal med stoterimi drugimi. Pa tudi Robert in Ferdinand sta ravnokar izvedela o prihodu „Lastavičinem“ ter se namenila tjakaj, ko se Aleš prikaže na njuni ladji. Objemanja in prisrčnih pozdravov med ljubečima bratoma ni bilo ni konca ni kraja in vsi trije so sklenili, da se nič več ne mudijo ondi, temveč takoj vrnejo v Ameriko.

V nekaterih dneh bili ste pripravljeni obe ladji za odhod. Zavihrala so jadra, topovi so zagrmeli in mornarji so le še od daleč pozdravljali umikajoče se jim mesto.

Medpotjo bi Robert rad posetil prijatelja Londina, ki je imel svoje posestvo ob veliki reki Indu ter ondi živel že nekaj let čisto samotén s svojo še mlado soprogo. Ker se ladji niste hoteli ločiti, zavila je tudi „Lastavica“ proti oni reki, ki je ob izlivu tako močna, da nosi največje ladje. Kmalu so prišli po reki navzgor do lepega obrežja, kjer je imel Robertov prijatelj svoje posestvo. Sredi lepega vrta je stalo štiriyoglató, trdno zidano poslopje, kroginkrog pa se je razprostiralo polje tja do goščave in je tudi bilo obgrajeno z visokim kolovjem.

Robert je hotel ondi ostati samo dva dni in potem odriniti dalje, ali gospodar in njegova priljudna žena sta prosila, naj ostane vsa družba vsaj štirinajst dni, češ, da

pride le malokdaj tjakaj kak Evropec ter sta celo leto večjidel sama.

„Storite mi to veselje,“ dejal je Londin, „da se bomo vsaj kaj po domače pomenili.“

Nobeden ni hotel trgati družbe in Robert je obljubil ostan, ker bi se tudi rad seznanil nekoliko z bližnjimi Beludži v deželi na desnem bregu Indovem. To ljudstvo je še zelo surovo in roparsko, in marsikateri popotnik je že našel ondi svoj grob ali ga pa še pokopali niso, temveč ga prepustili kar na planem divjim zverinam in ropnim pticam v hrano.

Zabave je bilo tukaj dovolj. Londin in njegova žena sta razkazala svojim gostom vse posestvo, ki je bilo kaj čedno. Najokusnejše je bil oskrbljen vrt, Londinovo edino veselje v tej samoti. Rastla so v njem vsakovrstna drevesa in grmovja; dišeča želišča in bujne cvetlice so kinčale gre-dice ob kraju peščenih stezic. Tudi na polje jih je peljal; gibalo se je ondi vse polno dekel in hlapcev, ki so bili tudi edina bramba zoper roparske Beludže.

„Tu živim daleč od vsega sveta,“ dejal je Londin svojim gostom. „Sicer to življenje res ni najprijetnejše in tudi truditi se je treba mnogo, ali kaj se hoče? Človek mora poskusiti povsod svojo srečo. Domovina je res le domovina in najboljša se dá ondi živeti. Tam imamo prijatelje, z njimi se razveseljujemo ter uživamo najslajše ure, pa tudi na tujem lahko zadovoljno živiš, ako pošteno ravnaš. Če vlada med zakonskima prava ljubezen, pozabi se vse drugo in človeku ravno tako urno tekó dnevi, kot bi bil med samimi damačini.“

Neko popoldne so sedeli ravno v lopi na vrtu ter se pogovarjali o bojih, ki so jih imeli Francozi z Beludži, ko privpije domov črn sluga naznanjat, da je ravnokar odnesel velik tiger delavca s polja v goščavo. Vsi osupnejo, posebno pa Londin in njegova žena, ker je bil oni nesrečni človek eden najpridnejših služabnikov.

„To je že tretji delavec, katerega mi je odnesla ropna žival s polja,“ pravi Londin; „sam ne vem, kaj bi počel.“

„Ali ga ne morete ustreliti?“ vpraša Aleš. „Samo eno zverino bi pa le pokončali, če le ni vrag.“

„Dvakrat smo že napravili velik lov, skoraj vsi hlapci so šli, pa ga nismo nikjer zasledili. Dobri dve milji od tod je veliko močvirje; tam raste visoko bičevje in bržkone zanaša tjakaj svoj rop.“

„Ker ste ga že dvakrat lovili, pa ga poskusimo še v tretje,“ oglasi se Robert. „Jaz bi tudi rad enkrat podrl tako grdobo. Mnogo nas je tukaj, vsi smo dobri lovci, ni hudiman, da ne bi ga premogli, če se le prikaže na dan.“

„Če vas je res volja, pa poskusimo takoj jutri zjutraj,“ reče nato Londin. „Jaz se vam takoj pridružim; morda bomo imeli sedaj več sreče. Ta grdoba napravlja tak strah po okolici, da se delavci skoraj na polje ne upajo.“

Lov so res določili za prihodnje jutro.

Komaj se je dobro zdanilo, so že stali lovci na dvo-rišču pripravljeni. Londin in njegovi gostje so jahali na konjih, preskrbljeni z dvocevkami, samokresi in dolgimi noži, služabniki pa, ki so imeli tigra izgnati iz bičevja, so bili peš, oboroženi z dolgimi sulicami in le nekateri tudi s puškami. Trije veliki psi, že navajeni na tak lov, so jim bili spremljevalci.

Ko je bilo vse urejeno, odpravili so se ob reki navzgor proti omenjenemu močvirju, ki se je širilo na desnem bregu Indovem daleč tja v deželo Beludžev. Prišedši do visokega bičevja, obstopijo ga od vseh krajev, gonjači pa se spusté vanj in kmalu ni bilo nikjer nobenega videti, le majajoče se bičevje je naznanjalo, kod hodijo predrzni služabniki. Ni trajalo dolgo, ko zašumi v bičevju. Gonjači zaženo velik krik in zdajci plane na prosto velikanska progasta mačja podoba ter beži proti bližnjemu gozdu. Aleš in Londin sta stala najbližje in ustrelita, pa nista nič zadela; zver je utekla v goščavo. Sedaj se poženó vsi jezdecí v diru za njo in se v gozdu razkropé na vse kraje. Aleš je sam jahal najprvi ter se precej oddaljil od svojih tovarišev; gnala ga je želja, da on ugonobi krvoločnega velikana.

Ko pride iz gozda zopet nekoliko na plano, kjer je rastlo gosto grmovje, zapazi naenkrat kakih sto korakov pred seboj ono veliko zver, ki je ležala kraj grma pripravljena na skok in upirala leskeče oči srpo v Aleša.

To je bil važen trenotek. Aleš je stopil raz konja, ki je začel hudo hrkati in vzpenjati se, ga priveže h grmu ter se bliža z napeto puško prežeči živali, ki ni obrnila očesa od njega. Približa se ji za trideset korakov, da bi bolje zadel, potem pa poklekne na desno koleno in nameri. Puška počí — in tiger plane s strašnim rjoventjem kvišku; Aleš ga je sicer zadel, pa ne dobro. Zdajci se konj odtrga od grmovja ter zbeži po hosti. Tiger se zopet pripravi na

skok in Aleš pomeri v drugo, pa sedaj se mu je začela roka tresti, in ko sproži, tигра niti ne zadene ne. Hipoma plane razsrjena žival nadenj, ga podere na tla, zagradi ga za obleko na prsih in beži z njim skokoma po planjavi.

Gotovo ta pot Alešu ni bila ravno najprijetnejša. Od vseh krajev ga je praskalo grmovje, kri mu je stopila v glavo in toliko, da ni prišel ob zavest. Od začetka je upal, da skoči morda od kake strani kateri lovcev na pomoč, ko pa ga je vlekel tiger vedno dalje, izgubil je tudi to upanje. Medpotoma mu pride na misel, da ima pri sebi še samokres, na katerega je čisto pozabil. Izvleče ga izza pasa ter pričakuje ugodnega trenutka, da pomeri v tigrov bok. Večkrat je že hotel sprožiti, pa vselej se je bal, da ne bi mu izpodletelo. Slednjič postane tiger nekoliko, da bi popravil svoj rop v gobcu, in Aleš sproži. Tiger plane kvišku ter grozno zatuli, strese Aleša ter ga zažene z vso močjo daleč od sebe proč, stori še nekoliko skokov dalje, se zgrudi na tla in valja v krvi.

Aleš se spravi na noge. Ni se mu bilo nič zgodilo hudega, le obleka je bila raztrgana in glava opraskana od robidovja. Dolgo je strme zrl žival, ki je že pojemala; zdaj šele je izprevidel, v kako strašnem položaju se je bil nahajal in da bi bilo po njem, ako bi bil izgubil samokres ali pa če se ne bi bil sprožil.

Kako pa naj zdaj mrtvega tигра spravi domov? Bil je precej daleč od svojih tovarišev; od nikoder ni čul nič o njih, konj pa mu je bil pobegnil, toraj si je bil moral sedaj pomagati sam.

Začuje se pa naenkrat peketanje konjskih kopit in šest jezdecev, čudno opravljenih, se bliža Alešu. Prišedši na ono mesto začudeni pogledujejo zdaj Aleša, zdaj velikanskega tигра, kakor bi se jim zdelo neverjetno, da bi bil ta človek ugonobil tako silno žival. Potem razjahata dva jezdeca svoja konja, odereta tигра ter vržeta njegovo kožo na sedlo, kot da bi imela res kaj pravice do nje. Aleš se nekoliko ustavlja tej predrznosti, češ, da je on ubil tигра, torej je tudi koža njegova, toda tujci se ne zmenijo zanj, marveč mu celo zapovedo, naj gre z njimi. Ker se je ustavljal, mu zvežejo roke, ga privežejo na konja in od-dirjajo z njim.

Aleš je vedel, da je prišel v roke divjim Beludžem, katere je prej želel bolj natanko spoznati in seznaniti se z njih običaji; sedaj pa bi bil rajše daleč od njih proč.

Proti večeru šele se ustavijo jahači kraj velikega gozda, kjer je stalo nekaj hiš. Aleša odpeljejo v obširno poslopje, ki je bilo stanovališče poglavarjevo, ki se tukaj zove „šejk“. Ta ga sprejme še precej prijazno, kar se je Alešu nekaj nenavadnega zdelo, saj je do sedaj našel še pri vseh azijskih vladarjih večidel samo čemerne obraze. Izprašuje ga, kdo je, odkod prihaja in če je on ubil tigra, čigar kožo so mu prinesli služabniki.

„Jaz sem ga ubil, kdo pa drugi!“ pravi nekoliko nevoljen Aleš. „Sedaj pa so mi vzeli kožo, ki je vendar po pravici moja.“

„Nič ne dé,“ posmeji se glavar, „kožo že dobiš nazaj, poprej pa ti moram reči, da si res hraber junak, kajti moji najboljši lovci ne bi se bili upali to zver ubiti. Ali kje pa so tvoji prijatelji, da so te pustili samega na lovu?“

Aleš se je domislil sedaj, da pri takih glavarjih ni dobro preveč govoriti; to je že vedel iz bridke izkušnje. „Najbrž je ta tudi ropar,“ mislil si je, „in ako mu povem kaj o naši ladji, bilo bi nevarno.“ Zatoraj je molčal.

„No, ali ne boš odgovoril?“ vpraša šejk. „Vedi, da si sedaj v mojih rokah in izpustim te le, ako si odkritosrčen.“

„Jaz ne bom ničesar povedal,“ odvrne Aleš.

„Dobro,“ pravi nato šejk, „zaprem te v najtemnejšo ječo ter te pustim lakote umreti, ako se prej ne izpokoriš; da boš vedel, komu si se zoperstavljal.“

Aleš je mislil, da je to le prazno žuganje, da bi ga šejk s tem oplašil; ali ko je prišlo drugo jutro, pa ni dobil še nič jedila, le nekaj smrdljive vode mu je prinesel sužnik, prepričal se je, da je šejk govoril resnico.

Njegova ječa je imela samo eno okno, pa tako majhno, da mu ni izlesti skoz nje, toraj tudi ni bilo misliti na beg. Kaj bo tedaj začeti? Lakota vedno huje pritiska, bliža se opoldne, pa nobenega jedila ni. Alešu je začelo gorko prihajati, ko se je spomnil, da ga morda misli šejk res umoriti z lakoto. To bi bilo strašno, če bi moral umreti lakote.

Popoldne, ko mu je pajek predel po črevih, zasliši zunaj prepevati slovensko narodno pesem:

Na Gorenjskem je fletno,
k' so višočé goré,
so bistri studenci,
pa bele cesté.

Kateremu slovenskemu fantu niso znane te vrstice? Aleš jih je prepeval tudi večkrat doma ob Savi, ko je lovil

ribe, ali pa po gričih, ko je pasel koze ter je njegovo petje odmevalo daleč tam onstran v gorah. Kako je ostrmel, ko zasliši tu slovensko petje. Misli je, da se mu le sanja, ali pa, da ga je lakota tako oslabila, da se mu meša v glavi. Vščipnil se je v noge, mel si oči in prepričal se je, da ne spi. Petje se je vedno ponavljalo; bil je moški glas.

Aleš plane kvišku ter jame na vso moč kričati ter ponavljati zadnji dve vrstici:

So bistri studenci,
pa bele cesté.

Zunaj pod oknom je petje utihnilo in Aleš je dolgo poslušal, če ne bo odgovora na njegovo vpitje. Ko pa le ni bilo nič, začel jo je zopet prepevati tako silno, da bi ga morali slišati eno uro daleč, pa oni pevec zunaj se le ni več oglasil.

Aleša je začelo že grlo boleti in žalosten leže na slamnato postelj, premišljeva je, odkod prihaja to petje. Da bi bil kak Slovenec tukaj, tega si še misliti ni mogel; bržkone je bila pesem vseč kateremu po Slovenskem potujočemu Angležu ali Francozu ter se jo je naučil in jo sedaj prepeva tukaj za kratek čas. Med tem premišljevanjem prileti skoz okno naenkrat velika, v cunje zavita kepa. Aleš jo pobere ter odvijje in glej, bil je velik kos turščinega kruha.

„Hembrajte,“ dejal je Aleš ves vesel, „če mi bodo take kose skoz okno metali, potem moram dolgo stradati, preden umrem lakote.“

Ko prelomi kos, najde v sredi košček papirja in na njem napisano: „Priatelj, počakaj nekaj dni, da se mi posreči ukrasti šejku konje, potem ti bom pomagal iz stiske.“

Aleš je čakal ves teden. Šestega dne opoldne pade zopet po navadi kos kruha v ječo. Aleš ga razlomi in najde zopet v njem list, v katerem je čital: „Drevi proti polnoči bodi pripravljen, konja bodeta že čakala.“

Približala se je zaželjena ura. Aleš pogleda skoz lino; zunaj je bila tako temna noč, kakor nalašč za beg. Zunaj na vratih začne nekaj škrtati in Aleš sliši, da se zapah odmika. V dolgo ogrinjalo zavita ženska se prikaže na pragu, vrže urno tudi Alešu tako žensko opravo ter mu veli, da naj se urno obleče. Čudno se je zdela Alešu ta prikazen; da bo ženska njegova rešiteljica, tega ne bi se bil nadejal. Oseba mu veli urno ravnati, ker ne smeta trenotka izgubiti, in Aleš res nategne nase to čudno reč, ki ni bila ni suknja ni plašč, temveč podobno sešiti rjuhi.

Potem ga prime ženska za roko in varno stopaje in skrbno se ogledovaje na vse strani, ali ju kdo ne vidi, sta šla po dolgem hodniku do odprtih vrat, skozi katera se je videlo na prosto. Zunaj sta stala dva stražnika kramljaje med seboj. Ko vidita dve osebi priti iz poslopja, stopi eden za njima, drugi pa zakliče za njim nekaj Alešu nerazumljivih besedi in prvi se zopet vrne.

Ko sta imela vas že precej za hrbtom, udrila sta jo, kar se je dalo, navzdol proti gozdu in se ustavita pri gostem grmovju. Alešev spremljevalec stopi v goščavo in pritira ven dva konja.

„Sedaj pa le urno dalje,“ pravi tujka. „Kakor hitro pogreše konja, udrli jo bodo za nama in potem nama bo slaba pela, kajti najboljša konja sem vzel iz šejkove staje.“

Aleš si je na vso moč prizadeval spoznati svojega tovariša ali tovarišico — kar je že bilo — pa to se ni dalo, ker je jezdil vedno prvi, razen tega pa je bila tudi noč pretemna, da bi bil mogel kaj razločiti.

Ko se zdani, ustavita se v prijazni dolini, kroginkrog obdani z gozdi, posredi pa so se širili bujni travniki, polni najkрасnejših cvetic. Pri žuborečem studenčku privežeta konja, sedeta v rosno travo in uživata hladni jutranji zrak.

„Sedaj sva brez skrbi,“ pravi tovariš Alešu; „odpočijva se po neprijetni ježi.“

Obadva odložita žensko ogrinjalo, in kakor z neba padel, sedi Alešu nasproti njegov nekdanji tovariš — Polde, katerega so čitatelji že morda pozabili.

„O, Polde, ali me več ne poznaš?“ vzklikne Aleš ter se ga oklene, „ali več ne poznaš svojega tovariša Aleša?“

„Ali je mogoče, da vstajajo mrličji iz grobov?“ pravi Polde ves začuden ter strmi vanj, kot bi se hotel prepričati, je li res njegov nekdanji tovariš Aleš ali le njegov duh.

„Zakaj bi mrličji vstajali? Hvala Bogu, jaz doslej še nisem bil mrtev, čeravno sem bil že večkrat blizu smrti.“

„Saj si utonil tisto jutro v morju, ko smo ubežali s Sardinskega.“

„Seveda sem utonil, pa samo za nekaj časa, potem pa sem zopet vstal od mrtvih,“ smejal se je Aleš.

Goreče sta si stiskala nekdanja avstrijska vojaka roke. Nikdar ne bi mislila, da se snideta v tem kraju.

„Okrepčajva se,“ pravi Polde, „potem pa se bodeva zmenila o najinih dogodkih. Ko bi mi bil ne vem kdo

pravil, da si ti še živ, ne bi bil verjel. Saj pravim, Bog vse prav obrne. Kakor hitro pridem zopet domov, takoj pojdem na Blejsko jezero zahvalit se Materi božji, kateri sem se vedno priporočal.“ Potem izvleče iz malhe nekaj turščinega kruha in steklenico ruma; oboje jima je kaj dobro dišalo po dolgi poti.

V hladni travi leže je razložil najprej Aleš svoje dogodke radovednemu tovarišu, ki pa so nam že vsi znani, zatoraj naj rajše Polde pove, kaj se je njemu pripetilo, odkar sta se bila ločila z Alešem.

„Tisto jutro,“ pričel je Polde, „ko si ti plaval po morju, izgubila sva te z očetom Alfonzom nenadoma izpred oči. Nisva mislila, da bi daleč plaval od kraja in nisva pazila nate; kako se prestrašiva, ko pogledava na morje in tebe ni bilo nikjer več.

Šla sva dalje ob morju gori do tistih visokih skal in sva klicala na vso moč, pa nobenega sledu ni bilo več o tebi. „Fant se je upal predaleč,“ pravi Alfonzo, „morda je utonil ali pa ga je nenadoma zagrabila kaka riba.“ Kaka žalost naju je trla, ne morem ti povedati, obadva sva se bridko jokala. Medtem pa, ko žalostna tavava po obrežju in kličeva tebe, pride blizu brega po morju ladja; mornarji so menda mislili, da kličeva na pomoč, zatorej brž spusté čoln v morje in veslajo h kraju. Ker sva imela tebe že čisto izgubljenega ter se nama je priložnost nudila peljati se dalje, stopiva nemudoma v čoln ter se prepeljeva na ladjo. Bila je sicilijanska ladja, ki je šla iz Marselje na Francoskem v Neapolj, in kapitan je rekel, da se bo ustavil tudi v Livorni. To je bilo nama všeč, ker sva mislila ondi stopiti na suho in potem potovati v Rim. V Livorni izveva, da namerava neka francoska ladja odriniti v Trst; mislil sem, da z njo pridem kmalu domov. V ondotnem samostanu mi izprosi oče Alfonzo denarja, da sem mogel plačati prevoznino.

Sedaj pa čuj, kaj se mi je pripetilo! Ona francoska ladja ni bila namenjena v Trst, temveč zbralo se je nekaj francoskih in laških postopačev in se namenilo v Azijo, ker se jim doma ni poljubilo delati, ondi pa so mislili, da jim bodo pečeni golobje leteli v grlo. Kogar so mogli, so ga pregovorili z zvijačo, da je šel na njih ladjo, posebno, če so vedeli, da ima kaj denarja. Jaz nisem znal niti laški niti francoski, torej tudi nisem vedel, kam gremo in kaj nameravajo. Slednjič se mi je pa le predolgo zdelo,

da ne pridemo v Trst, in od dne do dne me je začelo bolj skrbeti. Na ladji se nam je godilo strašno hudo, živeža smo imeli jako malo, pa še to je bilo vse izprideno. Kaj pa je bilo za pričakovati od takih vlačugarjev. Po besedah sem slednjič toliko ujel, da sem vedel, da gremo proti Aziji, in meni je začelo tesno prihajati. Vedno se nam je obetalo; naj le potrpiamo, v Aziji dobimo vsega dovolj, zlata in srebra toliko, da se bomo lahko zakopali vanj, kaj pa šele dijamantov in drugih žlahtnih kamenov. To so bili vse prav lepi obeti, pa vendar bi bil rad vse to bogastvo prepustil za košček tečnega kruha in kozarec čiste vode, ako bi mi jo bil kdo dal. V strašni revščini smo prišli slednjič v ono zaželjeno Azijo. Veliko popotnikov je pomrlo na morju in jedva polovica nas je bilo še, ko stopimo na suho. Tu smo zijali na vse kraje, kje bomo videli zlate gore, obdane s srebrnimi skalami in posejane z dijamanti, pa mesto tega našli smo pusto deželo, vso zaraščeno; prišli smo namreč na beludžistansko obrežje. Ker tukaj nismo našli tiste sreče, dejali so naši vodniki, da moramo dalje v deželo, ker ondi šele so skriti bogati zakladi. Kajpada, vsaka dragocenost ima svoje bivališče v osrčju, torej tudi naši zakladi. Čeravno le še napol živi, lezli smo vendar dalje, iskaje obljubljenе dežele. Neko noč smo počivali v velikem gozdu ter kurili, kar nas obsuje od vseh strani velika množica možakov. Z groznim krikom planejo nad nas, nekaj nas pomoré, druge nas pa odženó s seboj. Sedaj smo dobili, česar smo iskali. Jaz in neki Lah sva prišla v sužnost k temu poglavarju, ki je najhujši ropar v vsej okolici. Dolgo naju je imel zaprta in moj tovariš je poginil revščine, jaz pa sem bil bolj utrjen in sem prestal vse težave. Ko je poglavar videl, da mi nič ne dene, me je vprašal, če ne bom ušel, ako mi da več prostosti ter me porabi pri raznih poslih. Jaz mu obljubim, da ne uidem, češ, da tudi ne vem kam; pa sem že tuhtal, kako uidem. Čakal sem vedno, da bi šli kam na rop in bi jaz dobil priliko pobegniti. Pa to se ni zgodilo.

Pred nekaj dnevi hodim zunaj po vrtu in prepevam slovensko pesem, kakor smo včasih doma fantje prepevali, kar se mi nekdo oglasi. Jaz se začudim, odkod to prihaja, poslušam, pa petje v ječi je bilo vedno glasneje in čisto v slovenskem jeziku. „Bog pomagaj,“ pravim, „bržkone je zopet kateri Slovenec zašel semkaj; če sem jaz prišel, zakaj bi pa kdo drugi ne.“ Da bi nihče nič ne slutil, sem

šel mirno v stran, kot da ne bi mi bilo nič mar. Vedoč pa, da pusti poglavar svoje jetnike stradati, sem prihranil vsak dan kos kruha in ga vrgel skoz lino v ječo. Začel sem pa tudi misliti na beg. „Dva sva,“ dejal sem, „morda celo rojaka, to bi prijetno bežala!“ Preudarjal sem in slednjič mi šine v glavo: ukradel bom poglavarju konje, ker peš ne bi varno bežala.

Sinoči je napravil poglavar veliko gostijo, ker se je pripravljajl nekam na rop, in vsi služabniki so bili pijani ter so smrčali po tleh. Jaz odženem dva najboljša konja ter ju skrijem v goščavi, potem pa preskrbim žensko obleko, ker nama je le tako bilo mogoče priti iz poslopja.“

Ko je Polde končal pripovedovanje in sta si že dosti odpočila, zasedla sta zopet konja ter dirjala dalje. Popoldne zagledata oddaleč Londinovo poslopje in veselo pozdravljata srečno zavetje.

V kakšnih skrbah so bili ondi vsi zaradi Aleša, si je lahko misliti. Mislili so za gotovo, da ga je raztrgal tiger, ker je konj sam pridirjal domov in ker so tam, kjer se je Aleš boril z zverjo, našli puško in lovski nož, tla pa krvava. Kako so se zavzeli, ko se prikaže nenadoma Aleš in z njim še en tovariš. Povedati jim je moral vso to čudno dogodbo in Ferdinand, ki je najbolj žaloval, sedaj samega veselja ni vedel, kaj bi počel.

Ko je prišel čas, da je bilo treba zapustiti Londinovo gostoljubno hišo ter se vrniti domov, je odjadral Aleš s svojo družbo po širokem indijskem morju proti daljni Ameriki, mi pa se preselimo v duhu že pred njim tja.

XVI.

Viljema in Tomaža in njegove žene ne najdemo več v oni borni koči na amerikanski planjavi, kjer smo ju bili zapustili tisto noč.

V Novem Jorku v veliki palači stanujejo sedaj; tu hoče Viljem počakati, da se vrne njegova ladja. Tomaž in njegova žena sta bila ubožna, ničesar nista imela, ali Viljem je bil blag človek, njegovo srce je živo čutilo ne le lastno, temveč tudi nesrečo bližnjega. Rekel jima je, da naj se le vedeta, kot bi bila v lastni hiši; nobenega pomanjkanja ju ni pustil trpeti in tudi ne, da bi Tomaževa žena opravljala navadna dela, kakor je hotela, temveč samo gospodinjala je po hiši. Viljem je hotel počakati na „Lastavico“,

katere se je nadejal od dne do dne, potem pa se je mislil vrniti na Angleško in tudi Tomaževo družino prepeljati tja, da se potem vrneto v ljubo domovino, po kateri je že tako hrepenela.

Nekega dne, ko so ravno južinali, stopi v sobo mož duhovnega stanú, v črnem talarju, s širokim klobukom na glavi in s palico v roki.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ ogovori navzoče.

„Oh, oče Alfonzo!“ vzklikne veselo Marjeta, Tomaževa žena, same radosti pozabivši odzdraviti. „Prisrčno me veseli, da nas posetite; mislili smo že vsi, da se vam je kaj hudega pripetilo, ker vas ni bilo od nobene strani.“

„Ne zamerite,“ odvrne duhovnik, „imel sem toliko opravila med Indijanci, da se nisem mogel odtegniti. Zaradi neke konjske tatvine je nastal med njimi tak prepir, da bi bil prišel kmalu še jaz v nevarnost, ko sem jih miril. Indijanci v mojem okrožju so sicer miroljubni in vedno sem bil zadovoljen z njimi, naenkrat pa se je pokazal na čelu nekaterih indijanskih plemen nek Evropec ter je hotel odpeljati mojim Indijancem celo čredo najlepših konj. Nastal je hud boj in gotovo bi se bili strašno mesarili, ako ne bi jih bil jaz pregovoril, da so prizanesli tatovom. Že dalje časa sluje po našem okraju nek pederzen konjski tat, katerega Indijanci imenujejo rdečeglavca, ker ima rdečkaste lase. Ukradel je že jako veliko konj in tudi mnogo nečloveških hudobij je izvršil. Pravijo, da se je priklatil iz južnih držav semkaj; gotovega pa se ne ve nič o njem, ker je zdaj v tem, zdaj zopet v drugem kraju. Včeraj sem prišel na ono posestvo, pa gospodar mi pove, da služabnice Marjete ni več ondi, temveč da je odrinila s svojim možem in nekim drugim Evropcem v Novi Jork. Odpravil sem se še zvečer dalje, da bi prišel o pravem času sem, ker moram drevi zopet nazaj k svojim Indijancem, ki po nekaterih vaseh zelo boleajo.“

Vsem je bilo jako žal, da jih hoče oče Alfonzo tako naglo zopet zapustiti, posebno pa Marjeti, kateri je bil edina tolažba in rešitelj iz sužnosti, Tomažu pa, ker mu je Aleš toliko lepega pripovedoval o njem in svojem begu iz Sardinije.

Ko je Tomaž opisal življenje svojega sina Aleša, se ni mogel oče Alfonzo načuditi, ali je mogoče, da še živi oni, kateri je za gotovo utonil v morju in za katerega je že maševal in za njegovo dušo še pozneje večkrat molil!

„Čudna, prečudna so pota božja,“ dejal je; „kar on stori, je prav storjeno. Na veke bodi hvaljeno njegovo ime!“

„Amen!“ odvrnejo vsi in solze hvaležnosti jim zaigrajo v očeh.

Popoldne je prenašlo minulo in prišel je čas, da se je bilo oče Alfonzu treba odpraviti k svojim ovčicam. Poslovil se je ter obljubil, da pride v nekaterih tednih zopet, ako bo le mogoče.

Viljem je dobro vedel, da je pot po samotnih gozdih, kakršni so v Ameriki, zelo težavna in posameznemu človeku nevarna, zato je pravi Tomažu, da bi častitega moža spremila, in Tomaž mu je takoj pritrtil. Preskrbeli so si konje in nekaj služabnikov ter se napotili vsi skupaj proti Alfonzovemu misijonu, čeravno se je ta branil spremstva, češ, da se mu ni nič bati, da je povsod v božjih rokah, bodisi v mestu ali na planem.

Pot je vodila skoz velik, temen gozd in popotniki so morali večkrat razjahati konje in laziti skoz goščavo. Blizu Alfonzovega stanovanja pa zaslišijo po noči v hosti kraj pota mlo ječanje. Vsi obstanejo in poslušajo. Stok je prihajal iz človeških prsi; moral je biti ondi kak nesrečnik. Alfonzo stopi prvi raz konja in hiti proti tistemu kraju, za njim pa Tomaž in Viljem. Mesec je posvetil skoz drevje in borno razsvetljeval okolico. Strašen prizor se pokaže našim popotnikom. Kraj pota je ležal mrtev človek napol gol, roko je tiščal na prsi, iz katerih se mu je še vedno cedila kri, koža z lasmi vred pa mu je bila sneta raz glavo — bil je škalspiran.

„To je indijansko delo,“ zamrmra Alfonzo in vsi hité dalje, odkoder je prihajal stok. Tu je bilo še grozovitnejše. Med dvema drevesoma je stal konj, na njem pa je sedel jezdec, ki je imel na hrbtu roke zvezane ter je bil zadrgnjen za vrat in obešen na vejo. Tudi temu je bila koža posneta z glave. Ako bi bil konj oddirjal izpod njega, obvisel bi bil na veji in se zadušil. Oklenil se je tako trdno svojega konja, da so ga jedva spravili raz njega, ko so ga osvobodili njegovih vezi. Položijo ga na tla in luna mu posije ravno v obraz.

„Rdečeglavec! Moj Bog!“ zamrmra oče Alfonzo.

Sedaj tudi Tomaž pogleda bolj natanko v obraz nesrečniku, ki je skoraj v nezavednosti ležal na tleh. Strese se, stopi nekaj korakov nazaj, zakrije z rokama obraz ter vzklikne ves zavzet:

„O groza — moj stričnik Matevž! Tako daleč si tedaj prišel!“ Na kratko pove očetu Alfonzu, kaj se je nekdanj godilo med njim in njegovim stričnikom Matevžem.

„Treba je hiteti,“ pravi oče Alfonzo, „da spravimo tega ranjenca pod streho ter ga previdimo.“

Mrtvo truplo zakopljejo kraj pota, ranjenca pa položé na nosilo, napravljeno iz vej, ter ga nesó v Alfonzovo hišico. Po dolgem prizadevanju ga spravijo zopet v zavest. Bolnik je strmeč pogledal okrog sebe ter dejal:

„Kje pa sem?“

„V duhovnikovi hiši, blizu žlahtnika Tomaža. Matevž, ali me več ne poznaš?“ reče Tomaž ljubeznivo, pozabivši v tem trenutku vse bridkosti, ki mu jih je učinil stričnik.

Bolnik ga debelo pogleda, kri mu šine v glavo, potem pa zopet prebledi kot stena in s hripavim glasom zastoče:

„Jaz sem izgubljen — izgubljen za vselej. O milost, milost, usmilit se me!“

„Bodi miren,“ pravi Tomaž, „obtoži se najprej svojih grehov — tukaj je spovednik — da ne pojdeš obtežen pred sodni stol kot tvoj pajdaš Jurij.“

„Jurij?!“ zakričal je bolnik in po sili hotel planiti s postelje, pa je bil preslab in se zgrudil nazaj. „Jurij! Kje je Jurij? Dajte mi ga v roke, da ga zdrobim na kosce, preden sam poginem.“

„Jurij je storil strašno smrt na morju; nepreviden je šel s tega sveta. Glej, da ti popraviš, kar si zadolžil!“

„Naj bi ga požrlo peklo, naj bi gorel! On mi je kriv teh bolečin, on me je pripravil ob vse.“

„Ne preklinjaj ga, saj si sam že blizu večnosti. Ne on, ti sam si kriv svoje nesreče.“

Vse prigovarjanje je bilo zaman, bolnik je vedno huje razsajal, zatoraj pravi oče Alfonzo, naj gredo vsi ven, da hoče sam ostati pri njem.

Uro pozneje veli zunaj čakajočim vstopiti. Matevž je napol sloné klečal na postelji, v rokah držal sveto razpelo ter molil goreče. Solze so se mu vdirale curkomo po licu in so kapale na križ. Sedaj zapoje zvonček, duhovnik moli „Jagnje božje“ in vsi pričujoči se trkajo na prsi, Matevž pa žalostno ječi in polglasno moli.

Sveto opravilo je bilo kmalu končano in bolnik se je pomiril. Njegovo obličje ni več razodevalo one divjosti kot prej, obtožil in skesal se je svojih grehov in to mu je vlilo tolažbo v srce.

Ko si nekoliko oddahne, pripoveduje Matevž tako-le:

„Kaj se je z menoj prej godilo, povedal vam bo lahko Tomaž, jaz sem že preslab; le kar sem nazadnje počel, hočem vam povedati. Z obilnim premoženjem sem ubežal v južno Ameriko, da me Tomaž ne bi našel, in s seboj sem tudi vzel tovariša Jurija, izpridenega človeka, ki je bil pripravljen za vsakršno hudodelstvo. Tomaža je sovražil že od nekdaj, ker mu je prevzel Marjeto, pošteno deklico, s katero je mislil živeti v pregrešni ljubezni. Ko mu je to izpodletelo, sklenil se je zaradi tega hudo maščevati; in res se mu je posrečilo, da je prišel v mojo družčino in izpolnil svoj sklep.

V južni Ameriki sva živela prav dobro in brezskrbno; vsega sva imela dovolj. Kar se poloti Jurija želja, da si prisvoji vse moje imetje, mene pa spravi s pota. Nekega dne na lovu poči naenkrat za menoj puška in jaz se zvrnem na tla. Jurij misli, da sem mrtev, hiti domov, se polasti vsega mojega premoženja, potem pa ubeži iz dežele. Mene so prinesli trije ondotni rudokopci domov in pol leta se nisem ganil s postelje.

Ko sem ozdravel, bil sem popolnoma berač, nobene stvarce nisem več imel, ker mi je Jurij odnesel vse. Vajen sem bil dobrega življenja in pohajkovanja; ni se mi ljubilo delati. Nekega dne me nagovori mlad Španjec, da bi šel z njim v severno Ameriko Indijancem konje krast, češ, da to opravilo daje lep dobiček. Ni mi bilo treba dolgo prigovarjati, takoj sem bil pri volji in odpravila sva se tja. Kaj sva tukaj počela, ve vsa okolica. O Bog, da ne bi bil nikdar ubogal onega sleparja! Sinoči sva bila zopet namenjena ukrasti veliko čredo konj, kar naju zasačijo Indijanci. Mojega tovariša umoré ter mu snamejo kožo z glave, mene pa obesijo na drevo, kakor ste me našli.“

Sedaj umolkne Matevž, ker vedno bolj slabi. Razen rane na glavi ga je zadela še puščica v levo ramo; zanj ni bilo več pomoči. Zato pokliče k sebi Tomaža, mu poda roko ter pravi:

„Kar sem ti storil zlega, ne morem več popraviti, ali Bog ti bo povrnil; odpusti mi. Prosi tudi ženo in sina, katerega ti je Bog srečno ohranil, kakor si mi povedal, da mi odpustita. Pozdravi obadva, in ako pridete zopet nazaj na Štajersko, živite ondi srečno in nikdar se ne dajte preslepiti mamljivemu svetnemu blesku, zlatemu bogu, kot sem se jaz.“

Tomaž ginjenja ni mogel nič govoriti, stiskal je bolniku roko, ki je prihajala vedno mrzleja, dokler ni popolnoma otrpnila.

Matevž se je ločil sè sveta.

* * *

Zopet je preteklo nekaj tednov; bilo je ravno na praznik Marijinega vnebovzetja. Proti večeru je pri Viljemu zbrana navadna domača družinica okrog očeta Alfonza, ki je prišel semkaj zaradi važnih misijonskih opravkov.

Naša družba je bila tako vtopljenja v svoje pogovore, da ni slišala kočije, ki se je ustavila na dvorišču. Štirje možje, eden že prileten, drugi trije pa še mladi, stopijo iz nje in eden vpraša bližajočega se vratarja:

„Stanuje li tukaj kapitan Viljem **—?“

„Da, tukaj v prvem nadstropju, druga vrata na desnem hodniku,“ odvrne sluga ter hoče iti sam pokazat.

„Je že dobro,“ pravi tujec in vsi štirje se napotijo po kamenitih stopnicah v zgornje nadstropje.

Gotovo so čitatelji že uganili, kdo so ti štirje možje. Nihče drugi nego Aleš, Ferdinand, Polde in Lavrencij.

Nekaj trenutkov potem vidimo že obadva sinova v objemu očeta in matere. Solze veselja se vdirajo po materinih licih, zdaj poljubuje svojega mlajšega sina, za katerega je imela že toliko skrbi, zdaj zopet Aleša, katerega še ni videla, odkar ga jej je vzela hudobneževa roka. Materino srce, že po naravi bolj sočutno, ne pozna večje radosti na zemlji nego nad srečnimi otroci; njih sreča je tudi njena sreča, njih žalost je njena tuga. Zatorej si vsakdo lahko misli, kakšno veselje je vladalo pri tem nenavadnem shodu, koliko so si imeli povedati, koliko potožiti, a vendar v začetku nihče ni vedel, kako bi začel. In oče Tomaž, kako radostno se je smehljaj in stiskal svojima otrokoma roki! Saj so bili danes prvikrat v življenju vsi skupaj.

Potem pokaže Tomaž na očeta Alfonza, ki je na tistem opazoval ta blagi prizor, ter pravi:

„Aleš, poznaš li tega častitega gospoda?“

Aleš in Polde vzklikneta oba hkratu:

„O, oče Alfonzo! Vi tukaj?“ Oba se ga okleneta ter mu poljubujeta roko.

„Bog vaju sprimi, draga mladeniča.“ prične ta. „Mislili smo, da se več ne vidimo na svetu, ali Gospod je drugače

obrnil naša pota; po dolgih izkušnjah, mnogem trpljenju in hudih nevarnostih nas je pripeljal zopet skupaj. Njegova roka nas je vodila po tujih krajih, med divjimi zverinami in po ljutih valovih, slednjič pa nas je zopet združila. Čast in slava Večnemu, ki svojih vernih nikdar ne zapusti!“

Medtem je Viljem naročil dobro večerjo, da bi vredno praznovali ta veseli dan.

Združimo sedaj še dve osebi nekoliko bližje, ki ste nam že znani v celi povesti, pa vendar še ne vemo, kakšen vpliv imate druga na drugo.

Oče Alfonzo vidi, da je tudi Lavrencij Italijan, in ga popraša po njegovem rojstnem kraju.

„Moje rojstno mesto je Florencija na Laškem,“ odvrne Lavrencij nekako otožno.

„Florencija? Tedaj sva tako rekoč znanca; tudi jaz sem Florentinec, in sicer zadnji potomec nesrečne rodovine Saturni, če ste kdaj čuli o njej.“

„Saturni?“ vpraša ves osupnjen Lavrencij. „Kaj so bili vaši starši?“

„Moj oče je bil višji uradnik ob času Napoleona I.; po zavisti svojih sovražnikov pa je prišel v ječo in bržkone so ga potem umorili, ker nismo ničesar več zvedeli o njem. Jaz sem bil takrat še mlad in nisem še občutil te nesreče, le mater sem videl zmeraj jokati in sem tudi sam vselej jokal, čeravno nisem vedel zakaj. V poznejših letih me je dala v samostansko šolo, ona pa si je tudi izvolila tiho življenje v samoti, kajti nič več je ni mikalo na svetu, odkar je izgubila dragega moža. Sorodniki so jo pripravili skoraj ob vse premoženje, in grozno revščino bi bila morala trpeti, da ni skrila nekaj dragocenosti, katere je poprodala, potem pa se je umaknila svetnemu hrupu v samostansko življenje blizu Rima, kjer še sedaj živi. Meni je dopadlo meniško življenje, zato rej sem postal redovnik. Prevrat leta 1848. me je tiral iz samostana na Sardinskem, ubežal sem v Rim, zadnjikrat poslovil se od svoje matere, izvolil si misijonski stan ter se preselil semkaj v Ameriko med divjake, med katerimi bode tudi počivalo moje truplo.“

Na Lavrencijevem obrazu je bilo znati, kakšen boj divja v njegovih prsih; položivši roko na čelo, kot bi hotel pregnati vse zoprne spomine, vpraša s tresočim glasom:

„Kako je bilo ime vaši materi in vam?“

„Mati se imenuje Angela, meni pa so prej dejali Paolo, v samostanu pa so me prekrstili za Alfonza.“

„Paolo, Paolo, o draga žena Angela!“ vzdihne Lavrencij. „Vidva torej še živita in jaz sem vaju imel že za mrtva!“ Po teh besedah se oklene Alfonza in dve svetli solzi mu zaigrate v očeh.

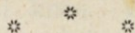
„Moj sin Paolo,“ nadaljuje potem, „tu te objema tvoj oče; oni nesrečni Saturni sem jaz. Poznaš li to podobico?“ Medtem vzame iz nedrij žensko sliko in jo poda Alfonzu.

„To je slika moje matere. O ravno taka je bila, ko sem bil jaz še otrok, sedaj pa ji je obraz upadel žalosti in trpkosti.“

Alfonza so premagala čutila, oklenil je očetov vrat in šepetal:

„Oče, oče, vi ste zopet pri meni, ko sva vas z materjo že objokovala mrtvega! O mati, zakaj niste tukaj, da bi skupaj uživali to veselje!“

Potem sta si Alfonzo in Lavrencij razodela vsa hudobna dejanja svojih sovražnikov, ki so ženo nalagali, da je Lavrencij že mrtev, njega pa, da njegove žene ni več na svetu, češ, da je umrla žalosti.

Naša povest se bliža koncu. Le nekaj potrebnih reči imamo še omeniti.

Poglejmo v novojorško luko. Ondi si ravno podajajo nekateri prijatelji roke, gotovo so se zelo ljubili, kajti solze jih oblivajo in videti je, da jim je ločitev silno težka. Še enkrat se poljubijo in si sežejo v roke, častitljiv mož v črni halji da jim blagoslov, potem pa jih odnese čoln na pripravljeno ladjo. Topovi zagrmé — tuja ladja zapušča novojorško lukó.

Na bregu stojé še nekatere osebe ter mahajo z belimi robci, z ladje pa jim odzdravljajo. Ladja prihaja manjša in manjša, slednjič je znati samo mala pičica, dokler se popolnoma ne skrije.

„Lastavica“ odnaša v domovino Tomaževo družino; plava jako urno, kot bi vedela, kako hrepené ti ljudje po svoji domovini.

Tudi Polde ni hotel ostati v Ameriki, kajti Gorenjska stran mu je bila ljubša nego daljna dežela, kjer človek tako malokdaj vidi domače ljudi in čuje domači jezik. Odpeljal se je s Tomaževimi vred v Evropo.

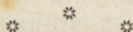
Kaj pa se je zgodilo z drugimi osebami?

Lavrencij je kmalu zapustil Ameriko ter šel na Laško k svoji ženi, Alfonzo pa je ostal med svojimi divjaki, kakor je obljubil.

Robert, na čigar ladji je služil Ferdinand, pošiljal je svoje ladje tudi v Trst in je postavil ondi Ferdinanda za oskrbnika, ker ta ni hotel bivati daleč od svojih starišev in jih je moral vsako leto vsaj enkrat posetiti.

Ko pride Tomaž na svoje posestvo, začudi se močno, ker vidi vse kaj lepo obdelano. Njegov prijatelj Anton mu je zvesto oskrboval ves čas posestvo ter mu še prištedil lepo svoto denarja.

Zopet so dihali slovenski zrak po dolgih, dolgih letih. O kako vse drugačni čuti so jih navdajali! Zdelo se jim je, da rodi polje lepše žito nego prej, da trte nosijo večje grozdje in sadno drevje slajše sadje. Vsaka najmanjša stvar jih je spominjala nekdanjih časov; Anton pa je tudi vse tako ohranil, kot je bilo, prav nič ni zanemaril. Sicer ni vedel, ali se še kdaj vrnejo, upal pa je to vendar, saj na svetu ni nič nemogoče.

Nekega dne se pripelje po cesti za Savo lahek voziček in v njem so sedele tri osebe. Po poti se približa star mož že sivih las, nesoč precej debel smrekov vrhač. Aleš veli ustaviti voz in stopi z njega.

Ko vidi mož, da se mu bliža krasno opravljeni gosposki človek, sname ponižno klobuček z glave in obstane ob kraju ceste.

„Dober dan, oče! Preveč ste naložili,“ pozdravi ga mladenič.

„Bog daj! Saj me res nekoliko pobira, pa kaj se hoče, starost me lomi, starost.“

„Ali me več ne poznate?“ pravi mladenič dalje.

„I naka. Ne vem, da bi vas kdaj videl.“

„Ali se še spominjate Aleša?“

„O Aleš? Da, da, v vojake so ga vzeli, potem pa ga nisem več videl niti slišal v njem. Škoda fanta, tako dober človek je bil. Sta bila morda znana?“

„Tu stoji Aleš pred vami,“ pravi oni ter mu poda roko.

„Oh jemine no,“ čudi se starec, kot ne bi še popolnoma verjel, „pa ste vsi drugačni; Aleš ni imel brk pod nosom, kot jih imate vi.“

„Peter, nič me ne vikajte, vaš nekdanji Aleš je tu z dušo in telesom. Glejte, še sedaj imam tukaj tisto svetinjico, katero ste mi ohranili, ko ste me našli v gozdu, s to svetinjico sem našel svojega očeta in vse svoje domače.“

„Je že res, je že res,“ pravi starec in obliče mu zazari veselja. „O ti preljubi moj Aleš, da te le zopet vidim! Kako mi je bilo dolg čas po tebi, ne morem ti povedati.“ In njegova vela roka je držala Aleševo roko kot nekdanj pri odhodu k vojakom.

Sedaj se približata tudi oče in mati ter zahvalita dobrega moža za toliko dobroto, da jima je ohranil dete in ga odredil.

Peter spravi svoj vrhač v čoln, potem pa veli tudi drugim vstopiti vanj, in čeravno star, je veslal vendar urno preko Save.

Kakšni spomini so se vzbujali sedaj v Alešu! Tu teče bistra Sava kot nekdanj, na trati stoji še lesena koč in pred vežo klopica, kraj hiše pa kozji hlev, kroginkrog raste sadno drevje, katero je Peter še vedno pridno čedil, dalje pa se dvigajo vrhovi in skaline, po katerih je nekdanj plezal Aleš, ko je pasel koze. Vsa mladostna doba mu oživi pred očmi, tista doba, katere se človek vse življenje spominja tako rad; saj je najlepši čas življenja!

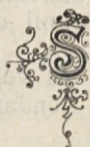
Aleš je hotel po sili vzeti Petra na svoj dom, ali ta je rekel, da mu je ta kraj najljubši, da ga ne zapusti za nobeno ceno, preden ga ne ponesó odtod, in to obljubo je tudi izpolnil. Ko ga je hotel tretjo spomlad obiskati Aleš, spal je že v črni zemlji.

Pri Tomaževih se je zopet vse uredilo tako, kakor je bilo nekdanj. Ko se Tomaž sam ni hotel več ukvarjati z gospodarstvom, oženil je Aleša ter mu izročil vse posestvo. V blagem miru so živeli tudi sedaj; vsako leto na praznik Marijinega vnebovzeta pa so šli vsi v Petrovše na božjo pot zahvalit božjo porodnico, ki jim je izprosila toliko milosti pri Bogu.

Zdrava Marija!

sveti mir še dije po zemlji tihi,
migljajočih zvezd še nebrojna čreda
zre navzdol, doní tu po gorah, dolih:
Zdrava Marija!

V divnem blesku plava na nebu solnce
blagodejne poldanske žarke lije,
rod nebrojni marno se giblje, vzdíha:
Zdrava Marija!

Zlatokrilo solnce pripluvši h goram
zemlji daje večni poljub. Šepeče
rahlo stvarstvo Devi se priklanje:
Zdrava Marija!

Kerubimski i serafimski kor prepeval
čarno njeno slavo bo v vekov veke,
zemski krog, nebeški bo svod odmeval:
Zdrava Marija!

Cerkvica.

Kaj sveti na gori se tam tak' lepó
ko zvezde na nebu zasvetijo?
To tiha in nežna je cerkvica,
ki vabi k molitvi popotnika.

Kaj v noči razlega se v cerkvici
v tak' mirno slovesni čarobnosti?
To je posvečeni bratovski zbor,
pobožnost jih vzdiga h Gospodu gor.

Kaj klenka, šumljá tako čarobno
z gore dol tak' jasno in tenkó?
To zvončka so glasi, ki v groba temò
k počitku popotnika kličejo.

Nedelja.

Tak' pražno in vesel
kot danes vse okrog doni,
naj v srcu mojem vedno
na veke se glasi.

Kak pražno dan's zvonovi
nam pojejo glasni,
ko vabijo nas milo:
»K molitvi, verni vsi!«

In kdo bi to vabilo
radostno ne sprejel,
kdo bi iz rok Gospoda
darove ne vzel! —

Glej sveta vera vodi
h Gospodu nas v nebo;
kdo kaŹipotu temu
zaupal se ne bo?

Tu bolečine, strasti
pozemske jenjajo,
kjer angeli vesele
nam pesmi pevajo.

Glosa.

Kjer je temno, tam ne sodi,
kar zadene, prav ti bodi,
ne obupaj, če boli. —
Koseski.

More slepec li umeti,
kaj je črno, kaj je belo?
Bi se li verjeti smelo,
če on reče: solnce sveti,
ko jaz moram v tmino zreti? —
Tako, kdor po svoji glavi
boŹje dela v naravi
sodi, le po tmini blodi,
takemu pregovor pravi:
»Kjer je temno, tam ne sodi!«

Če te tare tuge sila,
le zakaj te, to ne prašaj;
proti nebu se obračaj,
ker odzgor dobiš zdravila,
gori nadjaj se plačila,
»Bodi v tugi, bodi v šali,
zmir poniŹno Boga hvali!«
Hodi, kamor Bog te vodi!
Misli na pregovor zali:
»Kar zadene, prav ti bodi!«

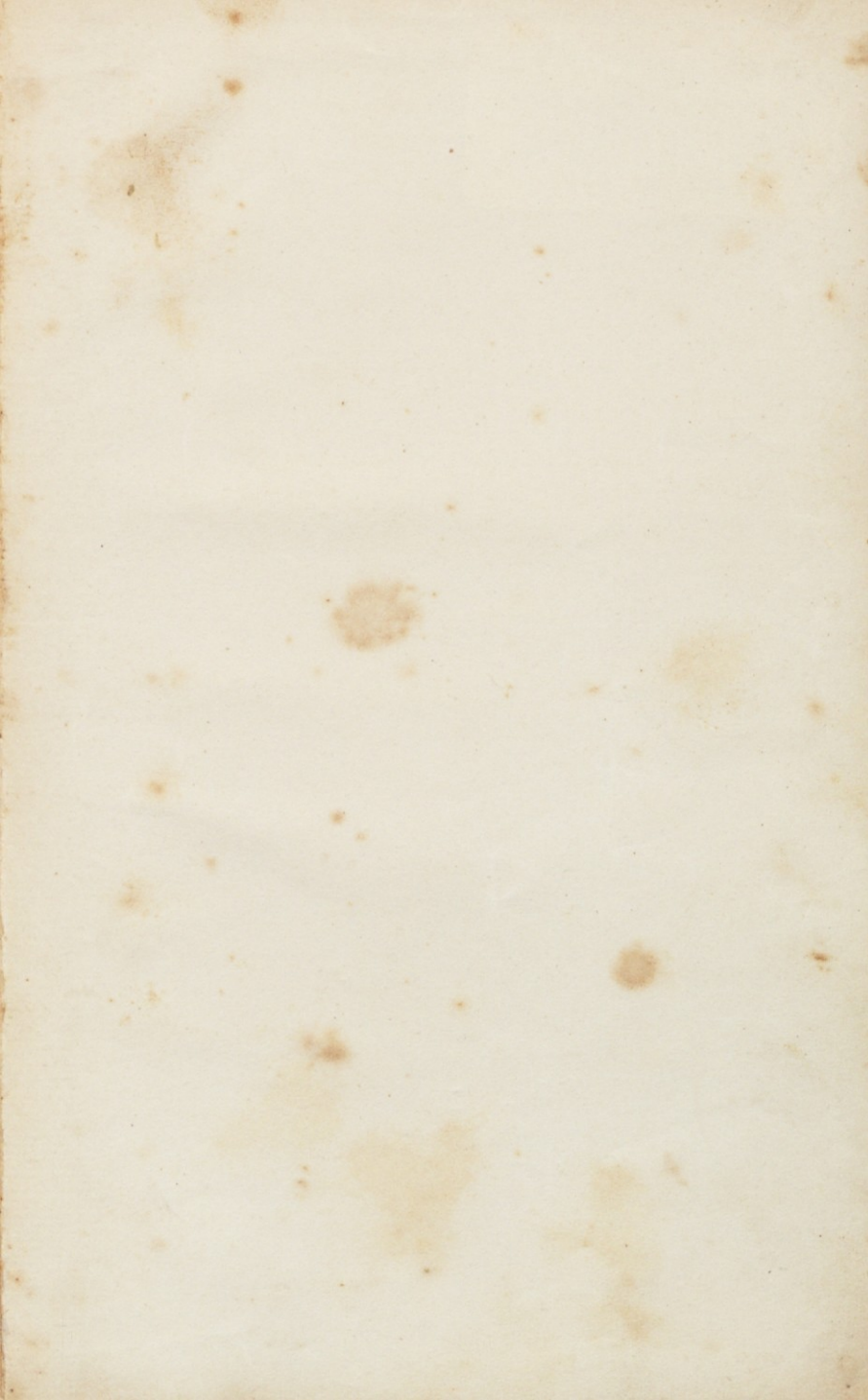
Res, da srce včasih joče,
rane seka tuge meč; —
bodi moški, ne boječ!
Kar ti pošlje z neba Oče,
blagoslov ti bo v bodoče,
saj se posuše ti skoraj
solze, in plačilo zgoraj
večni Bog ti podeli.
Kratko je trpljenje, toraj:
»Ne obupaj, če boli!«

Kazalo.

	Stran
Žalost in veselje. Povest. Spisal Andrejčkov Jože	3
Pesmi: Zdrava Marija!	190
Cerkvica	190
Nedelja	191
Glosa	191

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000041593

